
Raport z badania

„Używanie alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych, uzależnienia behawioralne i zjawisko przemocy rówieśniczej wśród młodzieży”

Bielsko-Biała

Badanie wykonane na zlecenie:

Urzędu Miejskiego w Bielsku-Białej

przez

**Ogólnopolskie Stowarzyszenie „RoPSAN”
- Rodzice Przeciwko Sprzedaży Alkoholu Nieletnim**

Warszawa, wrzesień 2023 r.

Spis treści

I. Wprowadzenie	7
II. Opis badania	20
1. Charakterystyka badania	21
2. Cele badania	22
3. Metodologia	23
3.1 Przygotowanie próby	23
3.2. Procedura badawcza	24
3.3. Weryfikacja wiarygodności i kontrola rzetelności zbioru ..	27
3.4. Analiza danych	29
III. Prezentacja wyników badania	32
1. Charakterystyka badanych	33
1.1 Wiek i płeć	34
1.2 Wyniki w nauce	35
1.3 Nieobecności w szkole	36
1.4 Rodziny badanych	37
1.5 Wykształcenie rodziców	38
1.6 Warunki materialne rodziny	40
1.7 Wydatki na własne potrzeby	41
2. Jak wypoczywają nastolatki z Bielska-Białej	42
2.1. Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu	43
2.2. Problemатyczne używanie Internetu	53
2.3. Gry hazardowe	64

Spis treści

3. Palenie papierosów przez młodzież	68
3.1. Dostępność tytoniu – w opinii badanych	69
3.2. Dostępność e-papierosów	70
3.3. Wiek inicjacji tytoniowej	71
3.4. Wiek inicjacji: e-papierosy	75
3.5. Rozpowszechnienie palenia papierosów	79
3.6. Rozpowszechnienie używania e-papierosów	81
3.7. Ocena rozpowszechnienia palenia wśród przyjaciół	83
3.8. Częstotliwość i poziom natężenia palenia papierosów w okresie ostatnich 30 dni	85
3.9. Częstotliwość i poziom natężenia używania e-papierosów w okresie ostatnich 30 dni	87
3.10. Ocena ryzyka związanego z paleniem tytoniu	89
 4. Picie napojów alkoholowych przez młodzież	 91
4.1. Ocena dostępności alkoholu – w opinii badanych	92
4.2. Wiek inicjacji alkoholowej	95
4.3. Rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych - w życiu oraz w ostatnim roku przed badaniem	102
4.4. Ocena rozpowszechnienia picia alkoholu wśród przyjaciół ..	104
4.5. Częstotliwość konsumpcji alkoholu w okresie ost. 30 dni	105
4.6. Rodzaje pitych napojów alkoholowych - ostatnia okazja	112
4.7. Ocena ryzyka związanego z piciem alkoholu	117

Spis treści

5. Problem upijania się młodzieży	121
5.1. Odczuwane efekty wypicia alkoholu - ostatnia okazja	122
5.2. Rozpowszechnienie zjawiska upijania się uczniów	123
5.3. Ocena rozpowszechnienia upijania się wśród przyjaciół	125
5.4. Pierwsze doświadczenia związane z upijaniem się	127
5.5. Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni	129
6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie	134
7. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych	142
8. Częstotliwość picia napojów alkoholowych w lokalach gastronomicznych	147
9. Oczekiwania uczniów związane z piciem alkoholu	152
10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu	157
11. Rozpowszechnienie zjawiska używanie leków uspokajających i nasennych oraz dopalaczy przez młodzież	167
11.1. Rozpowszechnienie używania leków	168
11.2. Rozpowszechnienie używania tabletek i alkoholu	169
11.3. Wiek inicjacji – leki	170
11.4. Ocena dostępności leków	173
11.5. Rozpowszechnienie stosowania leków uspokajających przez kolegów/koleżanki z klasy	174
11.6. Rozpowszechnienie używania dopalaczy	175
11.7. Ocena dostępności dopalaczy	177

Spis treści

12. Rozpowszechnienie używania napojów energetycznych	179
12.1. Częstotliwość picia napojów energetycznych w ost. 30 dniach ...	181
12.2. Rodzaje wypijanych napojów energetycznych	183
12.3. Ocena dostępności napojów energetycznych na terenie szkoły	184
12.4. Ocena rozpowszechnienia picia napojów energetycznych wśród przyjaciół	185
 13. Używanie marihuany lub haszyszu przez młodzież	 186
13.1 Ocena dostępności marihuany lub haszyszu (konopi)	187
13.2 Pierwszy kontakt z marihuaną lub haszyszem - wiek inicjacji	188
13.3 Rozpowszechnienie używania marihuany lub haszyszu	190
13.4 Używanie marihuany/haszyszu wśród przyjaciół	192
13.5 Przejawy uzależnienia od konopi.....	194
13.6 Częstotliwość sięgania po marihuanę lub haszysz w okresie ostatnich 30 dni	202
13.7 Umiejętność odmawiania na propozycje spróbowania marihuany lub haszyszu	204
13.8 Wydatki na zakup marihuany (konopi)	205
13.9 Oczekiwania uczniów związane z używaniem marihuany	207
13.10 Ocena ryzyka związanego z używaniem marihuany/haszyszu ..	211
13.11 Ocena dostępności marihuany lub haszyszu w wybranych miejscach	213

Spis treści

14. Używanie innych narkotyków	215
14.1 Amfetamina – rozpowszechnienie używania	217
14.2 Ecstasy – rozpowszechnienie używania	220
14.3 Substancje wziewne – rozpowszechnienie używania	224
14.4 Wiek inicjacji – narkotyki	228
15. Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków	232
16. Częstotliwość używania innych narkotyków	238
17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków	245
18. Przemoc rówieśnicza – perspektywa sprawców	252
19. Przemoc rówieśnicza – perspektywa ofiar	260
19.1 Rozpowszechnienie zjawiska „mowy nienawiści”	268
19.2 Przemoc i agresja ze strony nauczycieli	270
20. Profilaktyka domowa i zajęcia profilaktyczne w szkołach	272
21. Porównanie wyników badań z lat 2007 - 2023	284
 SUPLEMENT	 299
1/S. Czynniki chroniące i czynniki ryzyka	300
2/S. Relacje z przyjaciółmi a używanie substancji	303
2.1/S Relacje z przyjaciółmi a nasilenie używania substancji	304
2.2/S Wykluczenie rówieśnicze	305
2.3/S Nasilenie używania substancji w ost. 30 dniach	307
3/S. Używanie substancji w grupach sprawców i ofiar przemocy	309
4/S. Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród przyjaciół a nasilenie ich używania wśród badanych	312
Rekomendacje dla realizacji profilaktyki zachowań ryzykownych W tyskich szkołach – dr hab. Jacek Pyżalski prof. UAM	315

I. Wprowadzenie

1.1. Wprowadzenie – problem używania substancji psychoaktywnych przez młodzież

Tegoroczna edycja badań diagnozujących rozpowszechnienie ryzykownych zachowań młodzieży związanych z piciem alkoholu, używaniem narkotyków oraz przemocą rówieśniczą (2023) po raz pierwszy została zrealizowana w **formule badań internetowych**. Młodzież wypełniała niemal identyczny, jak poprzednio (w 2019 r.) kwestionariusz ankiety logując się na specjalnym portalu internetowym za pomocą indywidualnych linków wygenerowanych dla każdej objętej badaniem klasy. Diagnoza odbywała się w szkolnych pracowniach komputerowych pod opieką nauczyciela informatyki oraz szkolnego koordynatora badań. **W tegorocznej edycji badań wzięła udział młodzież z trzech frakcji wiekowych:**

- uczniowie klas ósmych szkół podstawowych (14-15 lat)
- uczniowie klas pierwszych szkół ponadpodstawowych (15-16 lat)
- uczniowie klas trzecich szkół ponadpodstawowych (17-18 lat).

Badanie zrealizowane w 2019 r. nie obejmowało najmłodszej grupy respondentów tj. 14-15-latków, a jedynie dwie pozostałe frakcje (15-16 i 17-18-latków). Po zmianie systemu edukacji, likwidacji gimnazjów i utworzeniu 8-letniej szkoły podstawowej ważnym punktem diagnozy stało się zbadanie grupy uczniów kończących swoją edukację w szkołach podstawowych, którzy po 8 latach nauki świetnie poznali swoją szkołę, pracujących w niej nauczycieli oraz mieli dobrze ukształtowane relacje rówieśnicze z kolegami w klasie i w szkole. Dzięki temu możemy porównać tę grupę uczniów z młodzieżą, która dopiero niedawno znalazła się w nowym dla siebie środowisku szkolnym (tj. szkole ponadpodstawowej). Wielu z tych uczniów dopiero buduje swoje relacje rówieśnicze z innymi uczniami, których wcześniej nie znali. Nowi są dla nich także nauczyciele, zasady i wymagania jakie postawiła przed nimi nowa szkoła. W tym kontekście porównywanie zachowań tych dwóch grup młodzieży wydaje się szczególnie interesujące. Najstarszą badaną frakcję tworzą uczniowie 17-18-letni będący u progu dorosłości, którzy od pierwszej edycji badań ESPAD (1995) byli objęci ww. badaniami.

1.1. Wprowadzenie – problem używania substancji psychoaktywnych przez młodzież

Patrząc na okres minionych 4 lat, jakie upłynęły od poprzedniej edycji badań (2019) można śmiało stwierdzić, że tegoroczna diagnoza (2023) została zrealizowana w bardzo trudnym momencie naszej najnowszej historii. Po raz pierwszy od zakończenia II wojny światowej za naszą wschodnią granicą trwa krwawa i brutalna wojna wywołana przez Rosję w wyniku której do Polski trafiło ponad dwa miliony uchodźców z napadniętej Ukrainy, a do polskich szkół kilkaset tysięcy ukraińskich dzieci i młodzieży. To niewątpliwie miało poważny wpływ na postawy i zachowania wielu uczniów, którzy bezpośrednio angażowali się w działania pomocowe i wspierające swoich ukraińskich kolegów.

Warto także wspomnieć, iż w ciągu ostatnich 2-3 lat byliśmy świadkami historycznej już pandemii koronawirusa COVID-19, która w istotny sposób wpłynęła na nasze codzienne życie. Dla części młodych ludzi było to traumatyczne doświadczenie, które wpłynęło także na ich postawy i zachowania zdrowotne. Wymuszona wielotygodniowa izolacja, wielomiesięczna zdalna nauka, ograniczenie kontaktów rówieśniczych, lęk o życie i zdrowie najbliższych, kiedy każdego dnia z powodu koronawirusa umierało w Polsce kilkadziesiąt osób, a na całym świecie dziesiątki tysięcy. Czy wspomniane powyżej doświadczenia miały jakiś wpływ na postawy, zachowania i opinie młodzieży związane z używaniem substancji psychoaktywnych? A może miesiące, jakie upłynęły od budzącej powszechne obawy pandemii COVID-19 spowodowały, że zapomnieliśmy już o tamtym dramatycznym okresie, a teraz staramy się „nadrobić” stracony czas?

Jak w ostatnich latach zmieniał się szkolny program profilaktyki, czy udało się go realizować podczas zdalnej nauki, z jakim efektem? Wiele ciekawych projektów profilaktycznych trafiło do „sieci”, dzięki czemu stały się one powszechnie dostępne. Czy szkoły korzystają z takich programów, co sądzą o nich uczniowie?

1.1. Wprowadzenie – problem używania substancji psychoaktywnych przez młodzież

Na wiele z tych pytań trudno dziś jednoznacznie odpowiedzieć ale porównując wyniki tegorocznych badań z wynikami diagnoz z poprzednich lat będziemy mogli stwierdzić, czy coś istotnego zmieniło się w postawach i zachowaniach uczniów. Nadal dużym wyzwaniem dla szkół pozostają szkolne programy profilaktyczne. Są one szczególnie ważne w kontekście narastających w ostatnich latach problemów psychicznych młodzieży. Warto także zwrócić uwagę na promowanie pozytywnych wyników badań, pokazujących pozytywne zmiany zachowań oraz zaangażowanie młodzieży w konstruktywne działania np. wolontariat, pozalekcyjne zajęcia sportowe itp. aby nie koncentrować się wyłącznie na ryzykownych zachowaniach i problemach, z jakimi mierzą się nastolatki.

Raport z niniejszych badań może być dobrą podstawą do uruchomienia lokalnej debaty ekspertów i profilaktyków nt. kierunków i strategii działań profilaktycznych, jakie warto byłoby uruchamiać w najbliższych latach w bielskich szkołach.

Wyniki prezentowane w niniejszym raporcie oparto na badaniu prowadzonym zgodnie z metodologią i standardami projektu badawczego ESPAD realizowanego od 1995 r. zarówno w Polsce, jak i w kilkudziesięciu krajach europejskich, pod auspicjami Rady Europy.

W tegorocznym badaniu, uczestniczyła młodzież szkolna z trzech grup wiekowych: uczniowie ósmych klas szkół podstawowych oraz pierwszych i trzecich klas szkół ponadpodstawowych tj. liceów ogólnokształcących, techników i szkół branżowych. Dzięki objęciu badaniem wymienionych dwóch grup wiekowych możemy zaobserwować zmiany w zachowaniach i postawach nastolatków w różnych momentach procesu dojrzewania. W podobnych frakcjach wiekowych są także realizowane badania ogólnopolskie i badania w innych krajach.

1.1. Wprowadzenie – problem używania substancji psychoaktywnych przez młodzież

W przeprowadzonej diagnozie pytano uczniów zarówno o ich osobiste doświadczenia w zakresie używania substancji psychoaktywnych, jak i o opinię na temat powszechności używania alkoholu i narkotyków w środowisku koleżeńskim (rówieśniczym).

Istotne znaczenie we wspomnianej analizie ma również możliwość odniesienia danych dotyczących używania substancji psychoaktywnych do informacji na temat oceny relacji badanej młodzieży ze swoimi rodzicami oraz przyjaciółmi. **W literaturze psychologicznej i opracowaniach socjologicznych wielokrotnie podkreśla się współzależność pomiędzy trudnymi relacjami rodzinnymi i brakiem wsparcia i pomocy ze strony rodziców na występowanie zachowań problemowych związanych z piciem alkoholu i sięganiem po narkotyki przez młodzież.**

Innym zjawiskiem ważnym w omawianym kontekście jest niski poziom więzi koleżeńskich (poczucie izolacji i odrzucenia przez grupę rówieśniczą). Obie te kwestie były przedmiotem badania i zostaną scharakteryzowane w niniejszym raporcie.

Ważną częścią realizowanego badania jest także problem dostępności alkoholu i narkotyków dla młodych ludzi. Zgromadzono informacje o subiektywnym poczuciu łatwości zdobycia (kupienia) poszczególnych substancji przez młodzież, a także na temat tego, ile pieniędzy na papierosy, napoje alkoholowe i konopie wydaje młodzież. Badanie pokazało również skalę naruszania prawa przez sprzedawców napojów alkoholowych, którzy wbrew obowiązującemu prawu bardzo często sprzedają alkohol osobom małoletnim.

Dane zgromadzone w ramach badania dostarczają informacji na temat konsekwencji ponoszonych przez młodzież w związku z piciem alkoholu i używaniem substancji psychoaktywnych, a także na temat osobistych przekonań na temat ryzyka związanego z sięganiem po te substancje

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

Profilaktyka - ustalenia definicyjne

Profilaktyka to ogół działań zapobiegających niepożądanym zjawiskom w rozwoju i zachowaniu ludzi (Okoń, 2004). Profilaktyka szkolna to działania, które zapobiegają takim zjawiskom i zachowaniom, podejmowane w środowisku szkolnym.

W pedagogice można wskazać dwie powiązane ze sobą koncepcje działań profilaktycznych, określane mianem profilaktyki społecznej i profilaktyki wychowawczej (Ostaszewski, 2003). Celem tej ostatniej jest zapobieganie niepożądanym zjawiskom przez oddziaływania wychowawcze wspierające pomyślny rozwój jednostek lub zbiorowości. Profilaktykę w wychowaniu można rozumieć jako **profilaktykę uprzedzającą** lub jako **profilaktykę objawową**. Pierwsza polega na przeciwdziałaniu niepożądanym zjawiskom, które dotąd nie wystąpiły, ale zgodnie z wiedzą wychowawcy mogą się z dużym prawdopodobieństwem pojawić. Druga odnosi się do tych przypadków działań wychowawczych, gdy pojawiły się już pierwsze objawy niepokojących zjawisk i polega na umiejętnym, wczesnym rozpoznaniu objawów niepożądanych zachowań i podjęciu działań zapobiegawczych.

Jednym z przykładów takich niepożądanych zjawisk i zachowań jest sięganie przez młodzież szkolną po substancje psychoaktywne. Zwyczajowo są one dzielone na trzy grupy: papierosy, alkohol i narkotyki, ale w ostatnich latach obserwujemy na świecie coraz częściej tendencję do ich **integralnego traktowania**. Oparta jest ona na przekonaniu, że picie alkoholu, palenie papierosów i używanie narkotyków to różne przejawy zachowań zagrażających zdrowiu, u ich podstaw leżą podobne grupy czynników.

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

Obok tendencji do integrowania działań obserwujemy w profilaktyce zachowań problemowych także tendencję do odchodzenia od wąskiego rozumienia zagrożenia związanego z używaniem substancji. Zagrożenie to nie jest utożsamiane wyłącznie z uzależnieniem się, ale także z wystąpieniem szeregu problemów związanych z sięganiem po te substancje takich jak wypadki, przestępstwa, przemoc. (Ostaszewski 2003). W ramach **profilaktyki pierwszorzędowej** dotyczącej substancji psychoaktywnych, podejmowane są działania mające na celu zmianę niepożądanych zachowań np. opóźnienie eksperymentowania z substancjami psychoaktywnymi lub powrót do abstynencji, jeśli inicjacja miała już miejsce.

W ramach tzw. **profilaktyki drugorzędowej** podejmowane działania dotyczą grup, w których substancje psychoaktywne są dość powszechnie używane. Ich celem jest ograniczanie różnorodnych szkód związanych z sięganiem po te substancje.

Obok przedstawionej typologii pojawiła się w ostatnich latach inna, która proponuje podział na tzw. **prewencję uniwersalną** skierowaną na obniżanie ryzyka i wzrost ochrony oraz na promocję pełnego rozwoju i zdrowia, **prewencję selektywną** skoncentrowaną na grupach będących pod silniejszym wpływem czynników ryzyka oraz **prewencję skierowaną**, której działania kierowane są do grup osób podejmujących chroniczne zachowania problemowe. Zdaniem wielu specjalistów większość oddziaływań szkolnych powinna być prowadzona w ramach nurtu prewencji uniwersalnej (Grzelak, Sz. 2006). Badania pokazują (m.in. wyniki badań ESPAD), że w latach 90. w Polsce bardzo nasiliło się zjawisko używania substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież. Jednym z rodzajów działań mających duży zasięg i służących przeciwdziałaniu uzależnieniom i innym szkodom związanym z substancjami są tzw. **szkolne programy profilaktyczne**.

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

W latach 90. programy takie wprowadzano do szkół na szeroką skalę, w większości przypadków nie dokonywano jednak ich naukowej oceny. Z czasem wśród specjalistów pojawiło się przekonanie o niezadawalającej skuteczności wielu z nich, a nawet potencjalnych szkodach (Szymańska, 2000). Dlatego niezwykle istotne stały wszelkie inicjatywy zmierzające do poddawania takich działań ewaluacji (naukowej ocenie) i poszukiwaniu czynników, które mogą sprzyjać ich skuteczności.

Czynniki sprzyjające skuteczności programów profilaktycznych

Jak pokazują analizy (Ostaszewski, 2003) czynniki takie to:

- Adekwatne do celów i naukowo uzasadnione podstawy teoretyczne;
- Oparcie programu na sprawdzonych strategiach redukcji czynników ryzyka lub wzmacniania czynników chroniących np. na kształtowaniu lub wzmacnianiu u dzieci i młodzieży norm przeciwnych sięganiu po substancje, na wzmacnianiu umiejętności życiowych (np. asertywność, wybór wartości); na zmianie oczekiwań związanych z działaniem substancji;
- Wykorzystywanie różnych kanałów wpływu na zachowania i postawy uczniów (np. angażowanie rodziców, liderów młodzieżowych);
- Odpowiednia długość i intensywność zajęć. Program powinien składać się z około 10-15 godzin zajęć podstawowych i 5-10 uzupełniających w kolejnych dwóch latach nauki;
- Stosowanie interaktywnych metod edukacji (uruchomienie wymiany doświadczeń pomiędzy uczestnikami).

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

- Uwzględnienie potrzeb i specyficznej sytuacji dzieci zaniedbanych wychowawczo np. ze środowisk dysfunkcyjnych;
- Staranne przygotowanie: ocena potrzeb populacji docelowej, badania pilotażowe, badania **oceniające skuteczność (ewaluacja)**, opracowanie sposobów i wskaźników monitorowania realizacji programu;
- Dobrze przygotowani realizatorzy (przeszkolenie, wyposażenie w podręczniki);
- Zapewnienie wsparcia społecznego dla realizatorów programu;

Wśród wymienionych elementów znalazła się m.in. ocena skuteczności programu.

Wiedza gromadzona w badaniach ewaluacyjnych nie tylko pozwala ocenić ową skuteczność, ale może być także pomocna w poprawie jakości prowadzonych oddziaływań.

W badaniach nad skutecznością programów profilaktycznych istotne jest sformułowanie pytań badawczych oraz wskaźników skuteczności. Przykład takich pytań i wskaźników prezentuje publikacja *Skuteczność profilaktyki używania substancji psychoaktywnych* autorstwa dr Krzysztofa Ostaszewskiego, wydana w 2003 roku. W prowadzonej przez niego ewaluacji trzech programów profilaktycznych: Spójrz inaczej, Noe i Drugi Elementarz oraz Domowi Detektywi postawiono pytania o:

- **wpływ wybranych szkolnych programów profilaktyki** na: używanie substancji psychoaktywnych (**zachowania**), na **postawy, intencje i przekonania** oraz umiejętności lub inne zmienne związane z używaniem substancji psychoaktywnych, a także na **wiedzę uczniów** na temat konsekwencji używania tych substancji i innych zachowań zdrowotnych;
- ryzyko wystąpienia niepożądanych skutków ubocznych związane z realizowaniem tych programów, takich jak wzrost zainteresowania substancjami i większa skłonność do eksperymentowania z nimi;

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

Proponowane wskaźniki skuteczności programu można sklasyfikować w ramach trzech rodzajów:

Behawioralne: częstość sięgania po różne rodzaje substancji,

Pośrednie: intencje sięgania po te substancje, postawy wobec ich używania, umiejętność odmawiania oraz

Dotyczące wiedzy: np. o skutkach używania substancji i mechanizmach uzależnienia.

Zgodnie z przedstawioną listą, o skuteczności programów wnioskuje się na podstawie zmian w zachowaniach uczniów (częstości sięgania), zmian w intencjach używania, postaw wobec używania oraz zmian w wiedzy uczniów na temat skutków i innych ważnych aspektach sięgania po substancje.

Przegląd badań ewaluacyjnych wskazuje, że w przypadku ewaluacji szkolnych programów profilaktycznych najczęściej wykorzystuje się model quasi-eksperymentalny (Grzelak, 1993). Polega on na prowadzeniu pomiarów początkowego (pre-testu) i końcowego (post-testu) w grupie uczniów uczestniczących w programach profilaktycznych i w grupie uczniów, którzy w nich nie uczestniczyli (grupa kontrolna). Przygotowanie i realizacja programów profilaktycznych adekwatnych do potrzeb odbiorców oraz możliwości lokalnej społeczności wymaga m.in. dogłębnej diagnozy zachowań problemowych dzieci i młodzieży. Jak pokazują badania prowadzone nad tzw. szkolnymi programami profilaktyki (m.in. J. Szymańska, Program profilaktyki w praktyce szkolnej, CMPPP, 2005) najczęściej zawierają one działania adresowane do uczniów, przeważają w nich zajęcia informacyjno-edukacyjne, a tematem jest zdrowy styl życia, uzależnienia, agresja i przemoc oraz stres.

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

Nie zawsze taka oferta jest adekwatna do problemów i potrzeb młodzieży i całego środowiska szkolnego. Dlatego zajęcia profilaktyczne prowadzone w ramach szkolnego programu (zarówno przez nauczycieli jak i osoby spoza szkoły) spotykają się z różną oceną uczniów oraz wychowawców, dotyczy to zarówno ich tematyki, jak i korzyści wnoszonych przez młodzież, wreszcie przebiegu samej realizacji.

Planując efektywne działania profilaktyczne warto oszacować skalę zachowań problemowych młodzieży w danym środowisku. Należy też pamiętać, że szkoła funkcjonuje w określonej społeczności lokalnej. Dlatego nowoczesne strategie profilaktyczne polegają na łączeniu edukacji szkolnej z oddziaływaniami w tejże społeczności. **Oznacza to, że przygotowując środowiskowe działania profilaktyczne, trzeba poznać problemy i potrzeby społeczności lokalnej, a także zdiagnozować te jej zasoby, które mogą być wykorzystane w działaniach profilaktycznych dotyczących zachowań problemowych młodzieży.** Konieczne jest także określenie klimatu wokół używania substancji psychoaktywnych panującego w środowisku, w którym funkcjonuje młodzież – wśród rówieśników, w domu rodzinnym oraz najbliższym otoczeniu.

Obszary te były przedmiotem analiz prowadzonych w niniejszym raporcie. Analizie poddano związki pomiędzy używaniem substancji psychoaktywnych a różnymi obszarami funkcjonowania psychospołecznego uczniów – w tym m.in. ich opiniami na temat rozpowszechnienia używania substancji psychoaktywnych wśród znajomych/przyjaciół, sytuacją szkolną oraz poczuciem wykluczenia rówieśniczego. Ważnym elementem badania było poznanie (na podstawie deklaracji uczniów) spodziewanych reakcji rodziców na picie alkoholu, palenie papierosów oraz sięganie po narkotyki.

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

Reakcje te uznano w badaniu za jeden z elementów pozwalających scharakteryzować profilaktykę domową, a więc postawy i działania, które podejmują rodzice w celu zapobiegania niepożądanym zjawiskom w rozwoju i zachowaniu młodych ludzi, związanym z sięganiem po papierosy, alkohol i narkotyki.

Zakres badania obejmie **sześć** obszarów tematycznych:

A. Zagrożenia związane z piciem alkoholu i używaniem substancji psychoaktywnych:

- ✓ rozpowszechnienie picia alkoholu, palenia tytoniu i używania narkotyków wśród młodzieży oraz częstotliwość sięgania po te substancje;
- ✓ wiek inicjacji tytoniowej, alkoholowej oraz narkotykowej;
- ✓ ocenę dostępności dla młodzieży alkoholu, tytoniu i narkotyków; pomiar dostępności był oparty na kilku wskaźnikach – ogólnych ocenach badanych, a w przypadku napojów alkoholowych i papierosów – informacjach na temat podejmowanych prób zakupu poszczególnych rodzajów alkoholi i papierosów;
- ✓ rozpowszechnienie problemów i szkód związanych z piciem alkoholu i używaniem narkotyków;
- ✓ subiektywna ocena rozpowszechnienia sięgania po substancje psychoaktywne przez innych uczniów w klasie.

B. Zagrożenia związane z przemocą w szkole i środowisku lokalnym:

- ✓ poczucie zagrożenia ze strony rówieśników (bycie ofiarą przemocy w szkole i w jej otoczeniu)
- ✓ uczestnictwo w zdarzeniach związanych z przemocą lub chuligaństwem (bycie sprawcą przemocy);

1.2. Wprowadzenie - profilaktyka szkolna i badania nad jej skutecznością

C. Sytuacja szkolna uczniów:

- ✓ wyniki w nauce;
- ✓ subiektywna ocena kontaktów z rówieśnikami;
- ✓ nieobecności w szkole i ich przyczyny.

D. Sytuacja rodzinna uczniów:

- ✓ cechy społeczno-demograficzne rodziny;
- ✓ subiektywna ocena atmosfery rodzinnej;
- ✓ przekonania prawdopodobnych reakcji rodziców na używanie substancji psychoaktywnych przez młodzież (subiektywne poczucie przyzwolenia ze strony rodziców na sięganie po te substancje);
- ✓ relacje uczniów z rodzicami.

E. Różne aspekty życia osób badanych – między innymi:

- ✓ sposoby spędzania wolnego czasu;
- ✓ ilość pieniędzy do własnej dyspozycji;
- ✓ częstotliwość korzystania z Internetu w czasie wolnym oraz liczba godzin spędzanych w „sieci” , korzystanie z Internetu w godzinach nocnych;
- ✓ „przymus” korzystania z Internetu dla poprawy samopoczucia.

F. Postawy i przekonania uczniów dotyczące:

- ✓ używania, alkoholu oraz jego wpływu na zachowania i zdrowie,
- ✓ ocena ryzyka związanego z używaniem alkoholu, narkotyków i paleniem papierosów,
- ✓ oczekiwania uczniów dotyczące efektów związanych z piciem, paleniem i używaniem narkotyków,
- ✓ osób innej narodowości, rasy i religii.

II. Opis badania

1. Charakterystyka badania

Projekt badawczy: „Używanie alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych, uzależnienia behawioralne i zjawisko przemocy rówieśniczej wśród młodzieży”

Klient: Miasto Bielsko-Biała

Autor raportu: Ogólnopolskie Stowarzyszenie „RoPSAN”
- Rodzice Przeciwko Sprzedaży Alkoholu Nieletnim

Konsultacja naukowa badań: dr hab. Jacek Pyżalski,
profesor Uniwersytetu im. A. Mickiewicza
w Poznaniu

Termin realizacji prac terenowych: maj 2023

Metodologia: Badanie ankietowe w formie ankiety audytoryjnej
(z zapewnieniem anonimowości) – realizowane przez
Intrnet

Długość wywiadu: 45 minut

Próba badawcza:

566 uczniów ósmych klas szkół podstawowych

798 uczniów pierwszych klas szkół ponadpodstawowych

554 uczniów trzecich klas szkół ponadpodstawowych

Liczba badanych osób: 1918 - łącznie 99 klas

Analizy statystyczne: SPSS, Excel

2. Cele badania

Podstawowym celem badania jest diagnoza rozpowszechnienia zjawiska **używania substancji psychoaktywnych przez młodzież**. W badaniu pytamy nie tylko o skalę tych doświadczeń, ale również o ich **częstotliwość**, dzięki czemu możliwe jest oszacowanie wielkości populacji młodych ludzi, którzy mają za sobą **pojedyncze eksperymenty** lub **wielokrotne doświadczenia** związane z piciem alkoholu, upijaniem się i używaniem narkotyków.

Ważnym celem projektu jest również poznanie **postaw młodzieży** wobec różnych substancji psychoaktywnych, **ich wiedzy na temat substancji** oraz **ocena poziomu ryzyka** związanego z używaniem poszczególnych środków. Wiedza ta jest niezbędna przy planowaniu i wdrażaniu nowoczesnych strategii oraz programów profilaktycznych.

W badaniu **szczegółowej analizie** poddano czynniki mających wpływ na podaż i popyt na alkohol i narkotyki wśród młodzieży. Analizowano m.in.: **fizyczną dostępność** papierosów, alkoholu i narkotyków (łatwość zakupu), **psychologiczną dostępność**, czyli subiektywne przekonanie o łatwości/trudności zdobycia/kupienia określonej substancji psychoaktywnej, **gotowość do podjęcia prób** (eksperymentów) z narkotykami, a także osobiste **przykre doświadczenia** związane z używaniem alkoholu lub narkotyków i **ocenę rozpowszechnienia** używania alkoholu i narkotyków w grupie rówieśniczej – wśród przyjaciół oraz starszego rodzeństwa badanych nastolatków.

Zgromadzone informacje na temat doświadczeń związanych z piciem alkoholu i używaniem narkotyków zostały zestawione **z odpowiedziami na pytania** dotyczące: jakości relacji z rodzicami i przyjaciółmi, stosowania przemocy lub bycia jej ofiarą. Do ankiety włączono także pytania na temat kontaktów rówieśniczych, co pozwoliło **oszacować wielkość populacji młodzieży**, która czuje się **wykluczona** w swojej grupie rówieśniczej.

3. Metodologia badania

3.1 Przygotowanie próby badawczej

Próbę badawczą wylosowano na podstawie danych o strukturze populacji uczniów szkół znajdujących się na terenie miasta Bielska-Białej. **Losowanie klas przebiegało dwustopniowo.** W pierwszym etapie losowano szkoły uwzględniając wielkość populacji uczniów uczęszczających do każdej ze szkół. Prawdopodobieństwo wylosowania szkoły zależało od udziału uczniów danej szkoły w całości populacji uczniów danego typu klas w całym mieście – im więcej uczniów miała szkoła, tym większe było prawdopodobieństwo znalezienia się tej szkoły w próbie badanych szkół. Po wylosowaniu próby szkół uczestniczących w badaniu dokonano losowania klas wewnątrz poszczególnych szkół na podstawie przygotowanego algorytmu zapewniającego losowy dobór klasy wewnątrz poszczególnych szkół.

Średni błąd oszacowania kształtował się na poziomie +/- 2,3%. Badanie przeprowadzono na reprezentatywnej próbie losowej uczniów 99 klas.

Ankieta została wypełniona przez 1928 uczniów, **ze zbioru wyeliminowano 10 ankiet.** Zgodnie z przyjętą metodologią podstawą do takiej eliminacji było ponad 50% nieuzasadnionych braków danych w całej ankiecie. **Ostatecznie analizie poddano 1918 ankiet.**

Badane klasy	Liczba badanych uczniów	Odsetek wszystkich badanych
8 kl. szkół podstawowych	566	29,5%
1 kl. szkół ponadpodstawowych	798	41,6%
3 kl. szkół ponadpodstawowych	554	28,9%
Razem	1918	100%

Tabela 1: Liczba badanych w poszczególnych rocznikach.

3.2. Procedura badawcza

W badaniu zastosowano kwestionariusz składający się z 84 pytań; większość stanowiły pytania zamknięte (z możliwością wyboru jednej lub kilku odpowiedzi zgodnie z instrukcją zawartą w każdym pytaniu). Na początku kwestionariusza zamieszczono metryczkę, w której uczestnicy badania określali swoją płeć i wiek, w dalszej części kwestionariusza charakteryzowali swoją sytuację rodzinną (z kim mieszkają) oraz oceniali sytuację materialną swojej rodziny. Ankietę otwierało pytanie dotyczące form spędzania wolnego czasu przez młodzież oraz częstotliwości, z jaką podejmuje ona różne zajęcia pozaszkolne. Kolejne pytania dotyczyły korzystania z Internetu: liczby godzin poświęcanych na ten cel, przebywania „w sieci” w godzinach nocnych, potrzeby korzystania z Internetu dla poprawienia samopoczucia. W tej części kwestionariusza znalazło się również pytanie o sumę pieniędzy przeznaczanych na gry na automatach w ciągu miesięcy. W dalsze części ankiety zamieszczono bloki pytań dotyczących:

- ✓ rozpowszechnienia używania substancji psychoaktywnych wśród uczniów; znalazły się tu pytania o używanie papierosów, alkoholu, narkotyków, dopalaczy, leków uspokajających i upijanie się w życiu, a także o częstotliwość takich zachowań w ciągu ostatnich 12 miesięcy i 30 dni.
- ✓ funkcjonowania badanych w grupie rówieśniczej: pytania o zachowania agresywne/przemocowe wśród uczniów (w kontekście bycia sprawcą i bycia ofiarą), wsparcie otrzymywane od przyjaciół,
- ✓ zagadnień dotyczących sytuacji rodzinnej badanych m.in. o zasady dotyczące informowania rodziców nt. miejsca przebywania poza domem, spodziewane reakcje rodziców na picie, palenie oraz używanie narkotyków, ocenę kontroli i wsparcia otrzymywanego od rodziców, ocenę relacji z mamą i tatą;

3.2. Procedura badawcza

Uczniowie odpowiadali na pytanie o częstotliwość sięgania po takie narkotyki jak: marihuana i haszysz (konopie), amfetamina, ecstasy, środki wziewne, kokaina, heroina oraz grzyby halucynogenne, a także o to, jak oceniają prawdopodobieństwo, iż po użyciu konopi doświadcziliby różnych pozytywnych i negatywnych skutków (oczekiwania związane z używaniem marihuany i haszyszu). Podobne pytanie zadano uczniom w kontekście picia alkoholu (pozytywne i negatywne oczekiwania).

Uczniów pytano również o wiek inicjacji narkotykowej i nikotynowej, a w przypadku alkoholu o wiek, w którym po raz pierwszy pili piwo, wino oraz wódkę.

W dalszej części kwestionariusz zawierał pytania o negatywne konsekwencje picia i używania narkotyków doświadczane w ostatnich 12 miesiącach. W bloku umieszczono też pytanie o opinię uczniów na temat rozpowszechnienia używania papierosów, alkoholu, narkotyków i dopalaczy oraz upijania się wśród przyjaciół badanych. Pytanie takie zadano również w odniesieniu do picia napojów energetycznych.

Na kolejny blok składały się pytania o dostępność napojów alkoholowych (piwa, wina, wódki) oraz papierosów i przetworów konopi, w ocenie uczniów.

Uczniów zapytano również o stopień ryzyka, jakie podejmują ludzie podejmując różne zachowania związane z alkoholem oraz sięganiem po określone narkotyki.

Pytania kończące ankietę dotyczyły postaw i przekonań dotyczących uprzedzeń rasowych, narodowościowych i religijnych. Analizowano także ich poczucie wykluczenia w środowisku rówieśniczym.

3.2. Procedura badawcza

Badania odbywały się w szkolnych pracowniach komputerowych, za zgodą dyrektorów szkół. Każdy uczeń miał do dyspozycji wyodrębniony komputer, na którym samodzielnie odpowiadał na pytania zawarte w ankiecie. Aby zalogować się do kwestionariusza ankiety, który był zamieszczony na portalu internetowym każdy uczeń musiał wpisać w komputerze specjalny link (indywidualny dla każdej wylosowanej klasy) podany przez nauczyciela przed rozpoczęciem badania. Wspomniany nauczyciel przedstawiał uczniom merytoryczny zakres i zasady wypełniania ankiety oraz podkreślał anonimowość i dobrowolność udziału w badaniu. Jednocześnie zachęcał uczniów, aby szczerze i z namysłem odpowiadali na poszczególne pytania zawarte w kwestionariuszu.

Średni czas wypełniania ankiety wynosił około 40-45 minut.

Osoby uczestniczące w badaniu były informowane, iż służy ono poznaniu problemów młodzieży szkolnej będącej uczniami bielskich szkół, zostały także dokładnie poinformowane, w jaki sposób zaznaczać wybrane przez nich odpowiedzi. Zapewniono im również pełną anonimowość.

Badani nie kontaktowali się między sobą podczas wypełniania ankiety i nie mieli możliwości zapoznania się z kwestionariuszem wypełnionym przez inną osobę.

3.3. Weryfikacja wiarygodności i kontrola rzetelności zbioru

W przypadku realizowania badania z użyciem ankiet do samodzielnego wypełniania przez respondentów, często konieczne jest dokonanie wtórnej selekcji kwestionariuszy, w których jakość danych budzi wątpliwości.

W celu otrzymania statystyk najlepiej odzwierciedlających rzeczywistą częstotliwość występowania zjawisk wśród badanych uczniów dokonano kilkietapowej selekcji ankiet. Wykluczanie ankiet ze zbioru lub pomijanie odpowiedzi w niektórych pytaniach miało na celu wykluczenie wpływu na wyniki odpowiedzi respondentów, którzy mogli nieuważnie lub nierzetelnie wypełniać kwestionariusz.

Przed rozpoczęciem analiz statystycznych sprawdzono, czy w zbiorze są ankiety, w których braki danych stanowiły więcej niż 50% odpowiedzi, postępując w tym przypadku zgodnie ze standardami europejskich badań ESPAD.

W celu uniknięcia zniekształcenia wyników będącego efektem wpływu typu szkoły ponadpodstawowej na odpowiedzi dane zostały poddane *procesowi ważenia*. Proces ważenia polegał na porównaniu struktury badanej populacji uczniów do próby uczniów odpowiadających w badaniu.

W przypadku różnic (nadreprezentacji lub niedoboru uczniów z poszczególnych typów szkół) pomiędzy rzeczywistą strukturą populacji uczniów w Bielsku-Białej a strukturą próby przebadanych uczniów nadawano uczniom należącym do danego typu szkoły ponadgimnazjalnej odpowiednią *wagę* zrównującą udział w strukturze badanej próby do struktury populacji uczniów szkół ponadpodstawowych. W procesie ważenia uwzględniono również rozkład płci wśród uczniów.

3.3. Weryfikacja wiarygodności i kontrola rzetelności zbioru

Odpowiedzi respondentów zostały sprawdzone pod względem spójności logicznej pomiędzy odpowiedziami. Kryteria badania spójności logicznej zostały oparte na metodologii stosowanej w ogóźnieuropejskich badaniach ESPAD.

Proces selekcji danych podzielono na dwa etapy: w pierwszym etapie wyselekcjonowano ankiety, w których znajdowało się wiele niespójności logicznych pomiędzy odpowiedziami dotyczącymi używania tych samych substancji; w drugim etapie wyselekcjonowano odpowiedzi respondentów mających skłonność do deklarowania potencjalnie zawyżonego poziomu konsumpcji narkotyków.

W celu wyeliminowania w analizach uczniów, którzy wielokrotnie udzielali wewnętrznie sprzecznych odpowiedzi, dokonano szczegółowej analizy wzorów odpowiedzi respondentów. W wyniku przeprowadzonych analiz wytypowano grupę respondentów udzielających niespójnych logicznie odpowiedzi w trzech różnych częściach ankiety:

1. niespójności w pytaniach dotyczących palenia tytoniu oraz picia alkoholu (grupy pytań dotyczących spożycia alkoholu) np. respondent twierdzi, że nie pił alkoholu w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a następnie zaznacza, że pił 3-5 razy w ciągu ostatnich 30 dni
2. niespójności w pytaniach dotyczących używania amfetaminy, ecstasy lub substancji wziewnych;
3. niespójności w deklaracjach dot. używania marihuany, wieku inicjacji narkotykowej oraz inicjacji związanej z używaniem leków uspokajających lub nasennych, np. respondent twierdzi, że nigdy nie używał żadnego z narkotyków, a następnie zaznacza, że po raz pierwszy używał amfetaminy w wieku x lat.

W wyniku przeprowadzonych analiz statystycznych, nie poddawano analizie odpowiedzi tych respondentów, którzy wykazali się wysokim poziomem niespójności (w co najmniej dwóch spośród trzech części ankiety).

3.4. Analiza danych

Z analiz wyłączono także odpowiedzi dotyczące używania narkotyków tych badanych, którzy zaznaczyli, iż używali takiej substancji jak: relewin, to jest środka, który w rzeczywistości nie istnieje.

Zebrane dane zostały zakodowane, utworzono bazę komputerową pozwalającą na dokonywanie zarówno prostych jak i zaawansowanych analiz statystycznych. W pierwszym etapie przeprowadzono analizę danych pozwalającą na poznanie rozkładów procentowych odpowiedzi na poszczególne pytania ankiety (frekwencje). Dalszym krokiem było grupowanie odpowiedzi na kilka pytań i tworzenie wskaźników zmiennych w oparciu o sumę punktów wyliczoną na podstawie odpowiedzi na poszczególne pytania.

Analiza statystyczna pokazała, że odpowiedzi na pewne grupy pytań charakteryzuje wysoka spójność, dlatego możliwe było utworzenie zmiennych: nasilenie używania substancji wśród uczniów, nasilenie agresji i przemocy rówieśniczej, ocena rozpowszechnienia używania substancji w klasie, nasilenie oczekiwań dotyczących picia alkoholu oraz używania alkoholu i narkotyków.

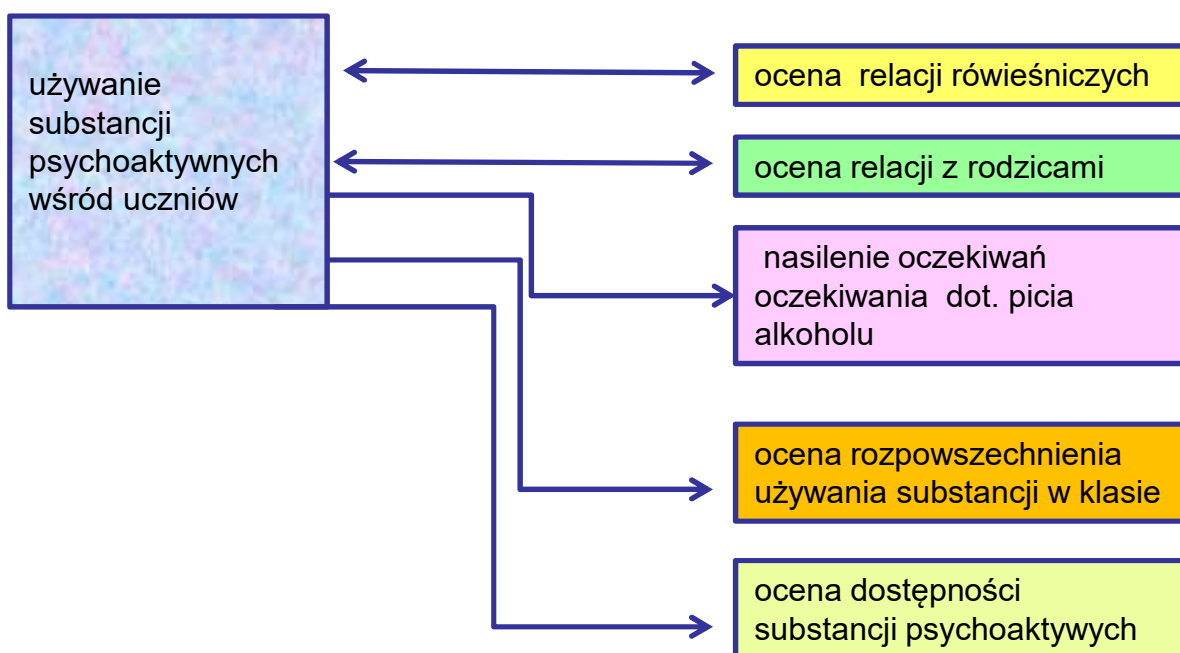
Wszystkie utworzone zmienne charakteryzują się wysoką rzetelnością (Alfa Cronbacha równa co najmniej 0,7 po zaokrągleniu do części dziesiętnych), co oznacza, że każda ze stworzonych skal jest jednorodna i mierzy jedną właściwość.

Oto przykładowy opis tworzenia zmiennych: utworzono zmienną pn. Nasilenie używania substancji psychoaktywnych. Zsumowano punkty na podstawie odpowiedzi na poszczególne pytania (pozycje skali) i określono średnią - M oraz odchylenie standardowe - SD.

W taki sam sposób budowano inne zmienne opisane w raporcie.

3.4. Analiza danych

Analizie poddano związki pomiędzy nasileniem używania substancji psychoaktywnych wśród uczniów a różnymi obszarami funkcjonowania psychospołecznego uczniów wg schematu:

Wyniki wspomnianych analiz zostały przedstawione w rozdziale Suplement-„Analizy dodatkowe”, niniejszego raportu. **W Raporcie dokonano także porównania wyników badania z wynikami z roku 2007 i 2019.**

3.4. Analiza danych

W opisie wykresów i tabel przedstawiających wyniki badania stosowano następujące symbole:

- **8 SP** – klasy ósme szkół podstawowych (14-15 lat)
- **1 SPP** - klasy pierwsze szkół ponadpodstawowych (15-16 lat)
- **3 SPP** – klasy trzecie szkół ponadpodstawowych (17-18 lat)
- **SPP** – szkoła ponadpodstawowa (liceum, technikum, szkoła branżowa)
- **G** – gimnazjum; **SPG** - szkoła ponadgimnazjalna (liceum, technikum, szkoła zawodowa)
- **$p < 0,001$; $p < 0,01$, $p < 0,05$** – różnica istotna statystycznie na poziomie 0,001; 0,01; 0,05.
- **n.i.**- różnica nieistotna statystycznie
- **CHI²**- wynik testu Chi kwadrat – do oceny istotności różnic (ew. test Fischera)
- **ANOVA**- jednoczynnikowa analiza wariancji – do oceny istotności różnic
- **N** - podstawa procentowania - może zmieniać się w każdym z roczników w zależności od liczby uczniów, którzy udzielili odpowiedzi na określone pytanie (pomijano braki oraz tzw. systemowe braki danych).

Analizując kolejne wykresy warto każdorazowo zwracać uwagę na podstawy procentowania.

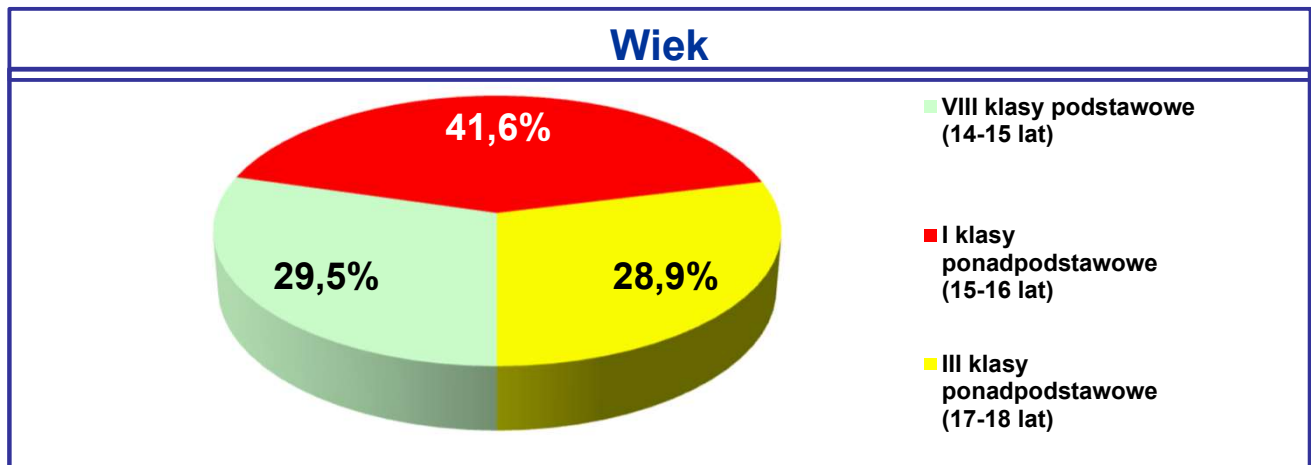
III. Prezentacja wyników

1. Charakterystyka badanych

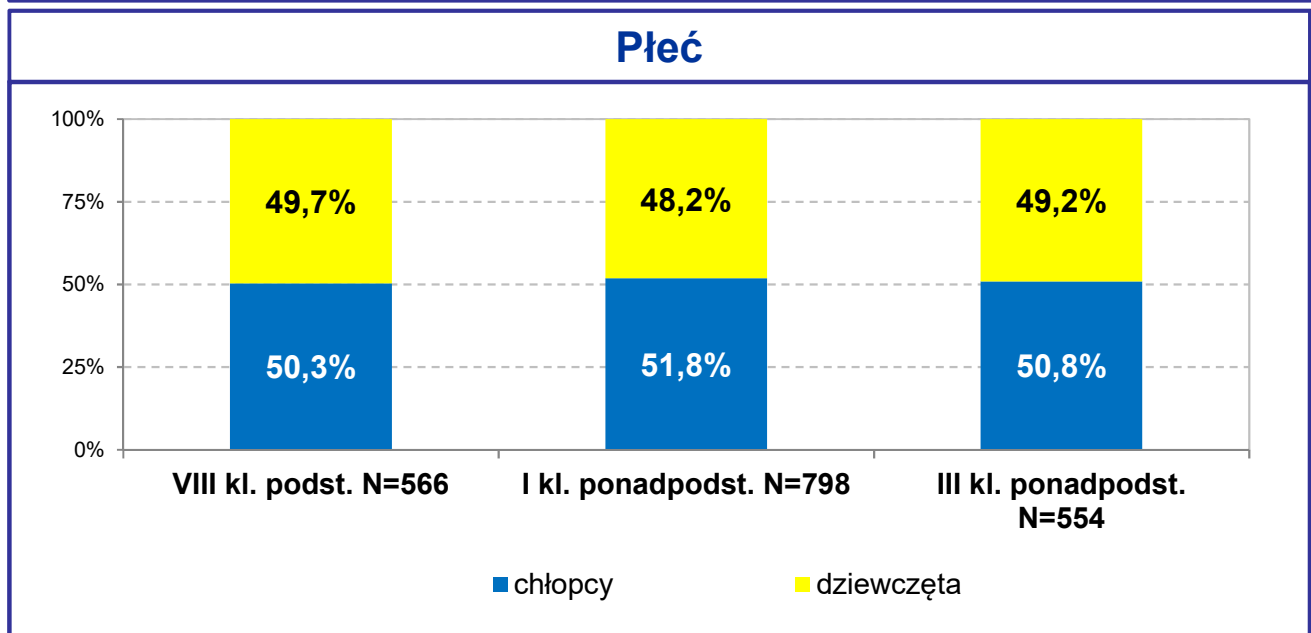
1.1 Wiek i płeć

W przeprowadzonym badaniu wzięło udział 1918 uczniów z trzech grup wiekowych: 566 z VIII klas szkół podstawowych, 798 z I klas szkół ponadpodstawowych oraz 554 z III kl. szkół ponadpodstawowych.

Chłopcy stanowili 50,9% respondentów a dziewczęta 49,1%. Z uwagi na znaczną ilość braków danych (w ponad 50% pytań) ze zbioru usunięto 10 ankiet. **Analizie poddano dane uzyskane od 1918 uczniów.** W klasach ósmych chłopcy stanowili 50,3% a dziewczęta 49,7% badanych, w kl. 1 SPP odpowiednio: 51,8% oraz 48,2% zaś w kl. 3 SPP chłopcy – 50,8% a dziewczęta – 49,2%. W prezentowanych dalej wynikach, braki danych były usuwane dla każdej zmiennej oddzielnie.

Wykres 1: Wiek badanych.

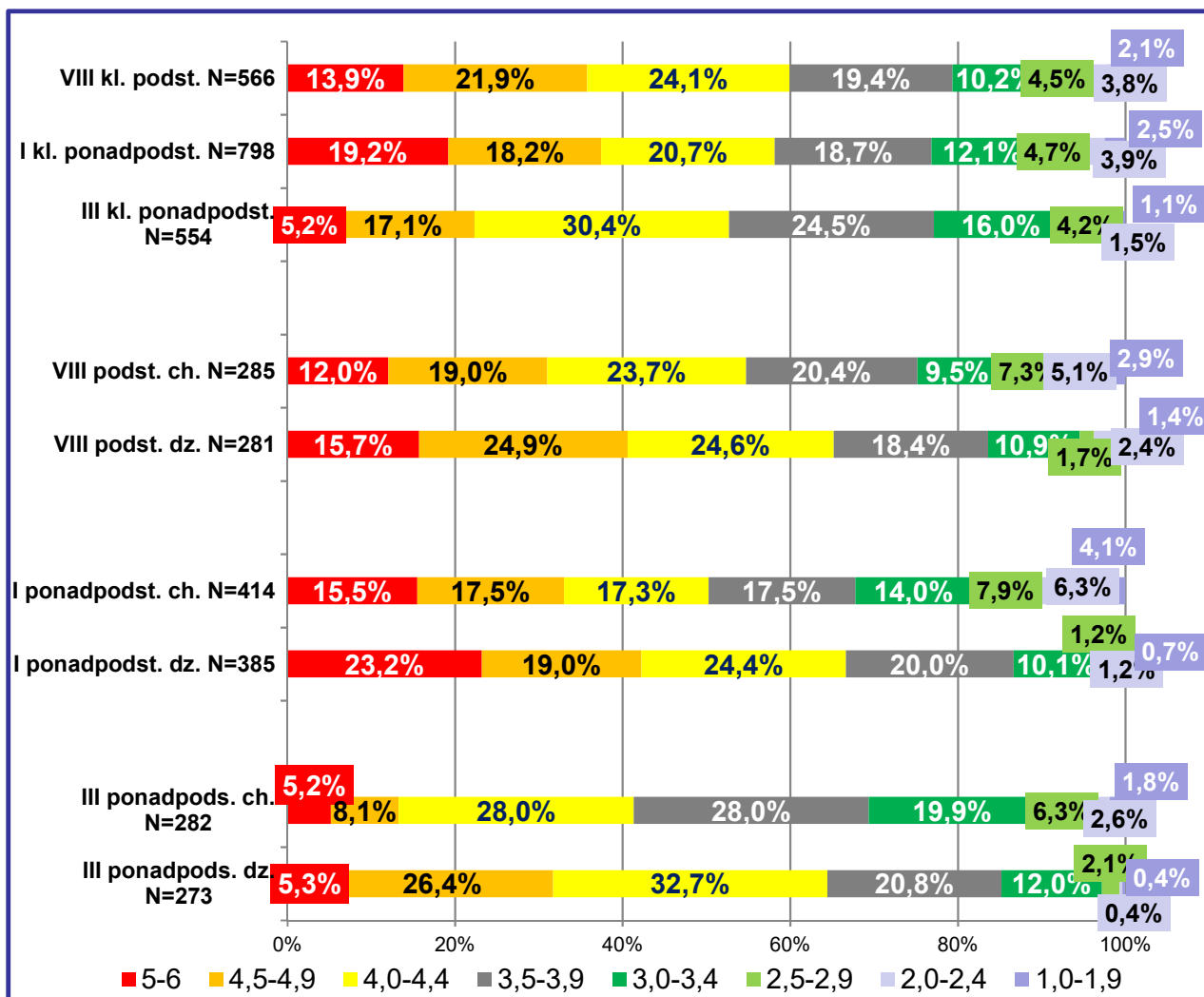
Wykres 2: Płeć badanych.

1.2 Wyniki w nauce

Lepsze oceny są częściej udziałem młodszych uczniów: ponad połowa uczniów (59,9%) klas 8 SP miała w ostatnim półroczu średnią ocen 4,0 lub wyższą. W przypadku uczniów 1 kl. SPP analogiczny odsetek kształtował się na poziomie 58,1% a w kl. 3 PP – 52,7%. W porównaniu do roku 2019 widać wyraźny spadek odsetka uczniów z dobrymi wynikami w nauce w grupie 15-16 latków (kl. 1 SPP) - 68,7% w 2019 vs. 58,1% w 2023 r. Analizując poszczególne grupy wiekowe można zauważyć, iż **dziewczeta uczą się lepiej niż chłopcy**. W przypadku uczniów 8 klas SP średnią ocen 4,0 lub wyższą uzyskało 65,2% dziewcząt, podczas gdy wśród chłopców było to 54,7%. W przypadku uczniów I klas szkół PP średnią ocen 4,0 lub wyższą uzyskało 2/3 dziewcząt (66,6%) oraz 50,3% chłopców (4 lata temu w roku 2019 – 73,7% vs. 63,2%). W kl. 3 SPP tylko czterech na dziesięciu chłopców (41,3%) miało średnią ocenę 4,0 lub wyżej, a wśród dziewcząt 64,4%. W obydwu typach szkół chłopcy częściej niż dziewczeta otrzymywali gorsze oceny.

Średnia ocen

W którym przedziale mieści się średnia Twoich ocen na koniec ostatniego półrocza?

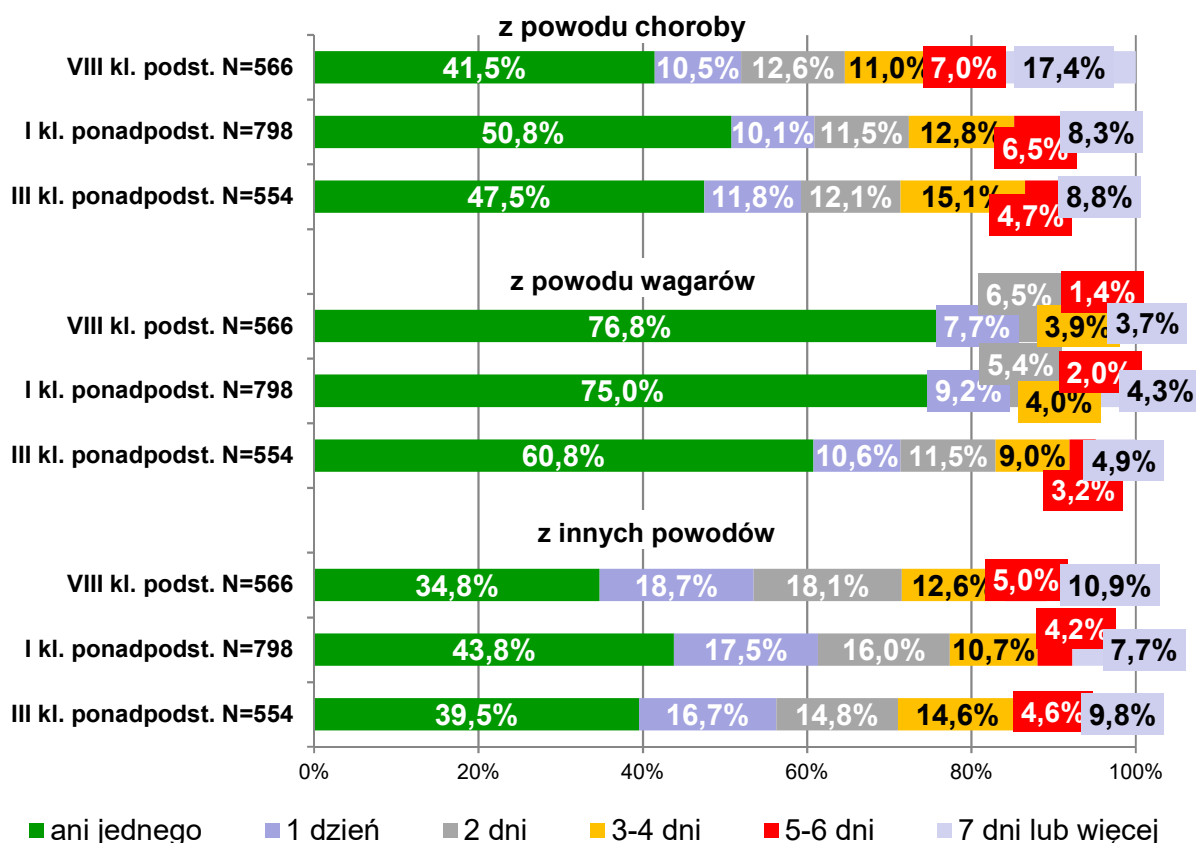

Wykres 3: Wyniki w nauce.

1.3 Nieobecności w szkole

W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem, z powodu choroby co najmniej 3 dni zajęć opuścił co trzeci uczeń 8 kl. SP (35,4%) i co czwarty w 1 i 3 kl. SPP (odpowiednio: 27,6% i 28,6%). **Wagary były częstszym zjawiskiem wśród starszych uczniów**, przynajmniej 3 dni z tego powodu opuściło 9% uczniów 8 kl. SP oraz 10,3% z 1 kl. SPP (w 2019 – 3,1%). **W grupie 17-18 latków z 3 kl. SPP odsetek ten był istotnie wyższy – 17,1%** Był on także ponad 2-krotnie wyższy niż w 2019 r. (7,6%). W analizowanym okresie z innych powodów minimum 3 dni zajęć szkolnych opuścił średnio co czwarty uczeń 8 kl. SP (28,5%) i co piąty z 1 kl. SPP (22,6%). W najstarszej frakcji badanych (kl. 3 SPP) - wynosił 29%. Odsetki dot. innych powodów nieobecności w szkole są istotnie wyższe niż w roku 2019 – wówczas wynosiły one w kl. 1 SPP (7,1%) a w kl. 3 SPP 14,4%.

Nieobecności w szkole

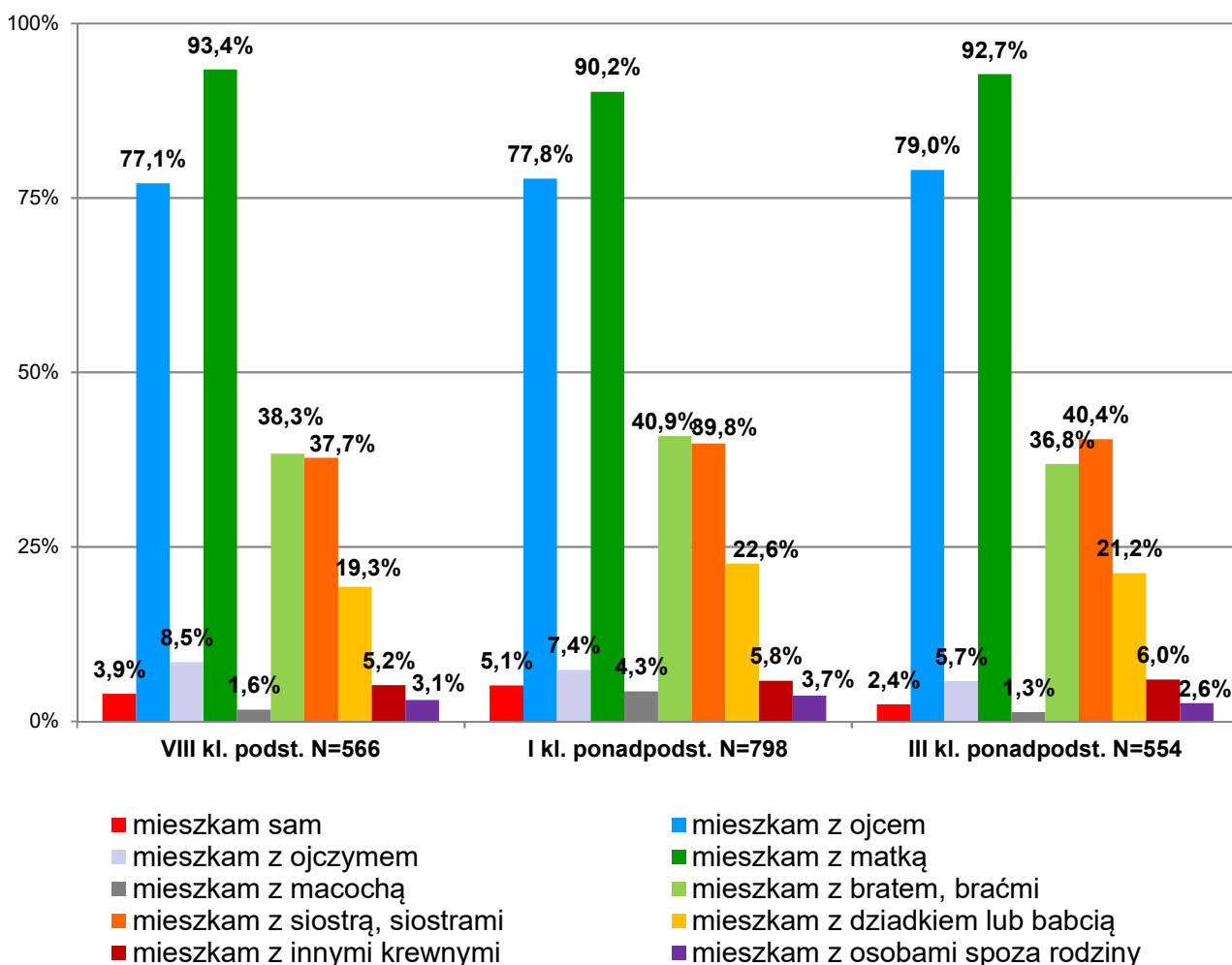

Wykres 4: Nieobecności w szkole.

1.4 Rodziny badanych

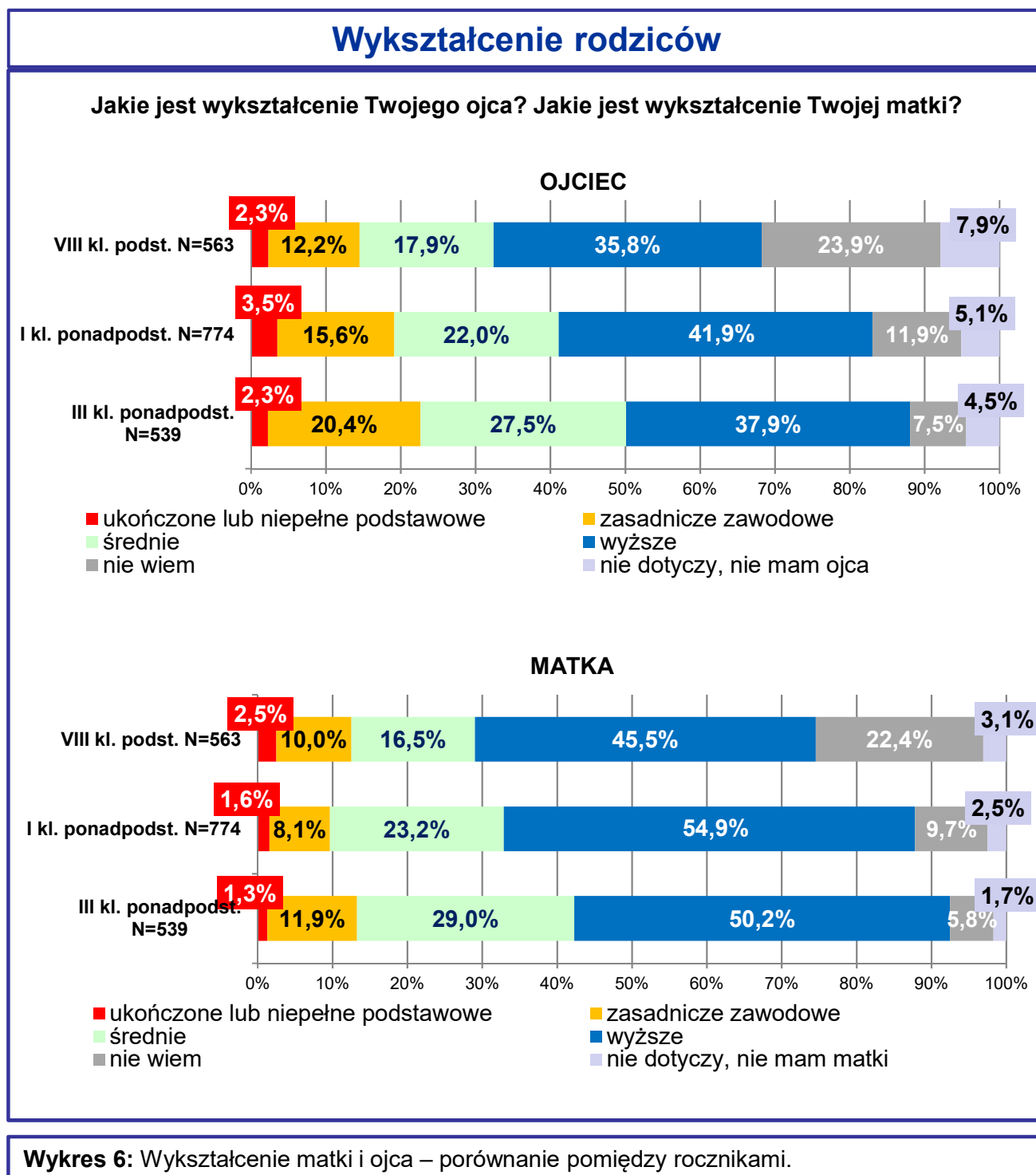
Analizując odpowiedzi ósmoklasistów możemy stwierdzić, iż 93,4% spośród nich mieszkało **razem z matką**, a 77,1% **z ojcem**. W przypadku uczniów I i III klas SPP odsetki te są zbliżone - mieszkających z matką wynosi 90,2% w kl. I i 92,7% w kl. III, a z ojcem 77,8% w kl. I oraz 79,0% w kl. 3 SPP. **Z ojczymem mieszkało** 8,5% badanych uczniów 8 kl. SP oraz 7,4% uczniów 1 klas SPP. W grupie uczniów z 3 kl. SPP odsetek ten był podobny – 5,7%. Mieszkanie z macochą zadeklarowało 1,6% badanych z klas 8 SP i 4,3% z kl. 1 SPP. **Co piąty badany uczeń w każdej frakcji wiekowej przyznał, że mieszka razem z babcią lub dziadkiem**. Wyniki te nie różnią się istotnie od rezultatów odnotowanych w badaniu w 2019 r. Mieszkanie z osobami spoza rodziny wskazało 3,1% ósmoklasistów i 3,7% uczniów kl. 1 SPP a w kl. 3 SPP 2,6%.

Osoby, z którymi mieszka respondent

Wykres 5: Odsetki uczniów, którzy wskazali, że mieszkają z wymienionymi osobami. UWAGA: odsetki nie sumują się do 100%, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jedną kategorię z listy.

1.5 Wykształcenie rodziców

1.5 Wykształcenie rodziców

Jak wynika z deklaracji badanej młodzieży, zarówno **rodzice** ósmoklasistów, jak i rodzice uczniów szkół ponadpodstawowych najczęściej posiadali **wykształcenie wyższe** (od 35,8% - ojcowie uczniów kl. 8 SP do 54,9% – matki uczniów kl. 1 szkół ponadpodstawowych). W grupie ósmoklasistów 45,5% zadeklarowało, że **wyższe wykształcenie ma ich matka**. Wśród uczniów 1 i 3 klas SPP odsetki te były jeszcze wyższe i wyniosły odpowiednio: 54,9% oraz 50,2%. **Odsetki ojców posiadających wyższe wykształcenie były istotnie niższe w każdej badanej frakcji uczniów** – odpowiednio: 35,8% wśród ósmoklasistów ze SP, 41,9% w grupie uczniów kl. 1 SPP oraz 37,9% w najstarszej frakcji badanych (kl. 3 SPP).

Wykształcenie zawodowe – jak wynika z deklaracji uczniów – posiadało 12,2% ojców i co dziesiąta matka ósmoklasisty (10%). Wśród starszej badanej młodzieży tj. uczniów 1 i 3 klas SPP odsetki ojców z wykształceniem zawodowym były nieco wyższe i wynosiły odpowiednio: 15,6% i 20,4%. Z kolei wykształcenie zawodowe wśród matek badanych uczniów – we wszystkich trzech badanych frakcjach – było na podobnym poziomie ok. 8-12%.

Wykształcenie podstawowe rodziców zadeklarowały bardzo niskie odsetki badanych. Wśród uczniów kl. 8 SP - 2,3% stwierdziło, iż takie wykształcenie ma ich ojciec, a 2,5%, że matka. W grupie uczniów szkół ponadpodstawowych odsetki te były podobne i wynosiły: w przypadku ojców - 3,5% w kl. 1 SPP oraz 2,3% w kl. 3 SPP, zaś w przypadku matek – 1,6% i 1,3%

Na uwagę zasługuje grupa uczniów, która nie była zorientowana, jakie wykształcenie posiadają ich rodzice. Co czwarty badany ósmoklasista (24,9%) nie wiedział jakie wykształcenie ma jego ojciec, a co piąty nie znał wykształcenia swojej matki (22,4%). W przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych odnotowano istotnie niższe odsetki badanych, którzy nie deklarowali, że nie wiedzą, jakie wykształcenie mają ich rodzice. W populacji 15-16-latków (kl. 1 SPP) średnio co 10-11 uczeń nie znał wykształcenia swoich rodziców (11,9% - ojca i 9,7% - matki). Najniższe odsetki uczniów, którzy nie wiedzieli, jakie wykształcenie mają ich rodzice odnotowano w grupie „trzecioklasistów” ze SPP (7,5% i 5,8%).

Brak wiedzy o wykształceniu rodziców może wynikać z braku kontaktów z rodzicem, możliwe również, że kwestia wykształcenia nie była dla tej części badanych przedmiotem rozmów z rodzicami np. przy okazji formułowania własnych planów związanych z edukacją. Możliwe, że z innych powodów część młodzieży nie chciała wypowiadać się na ten temat.

1.6 Warunki materialne rodziny

Badani dość dobrze oceniali warunki finansowe swoich rodzin. Tylko co dziesiąty ósmoklasista (9,9%) i co czternasty badany uczeń szkoły ponadpodstawowej stwierdził, iż warunki materialne w jego rodzinie są gorsze w porównaniu z innymi rodzinami w Polsce (7,7% w kl. 1 SPP i 7,1% w kl. 3 SPP).

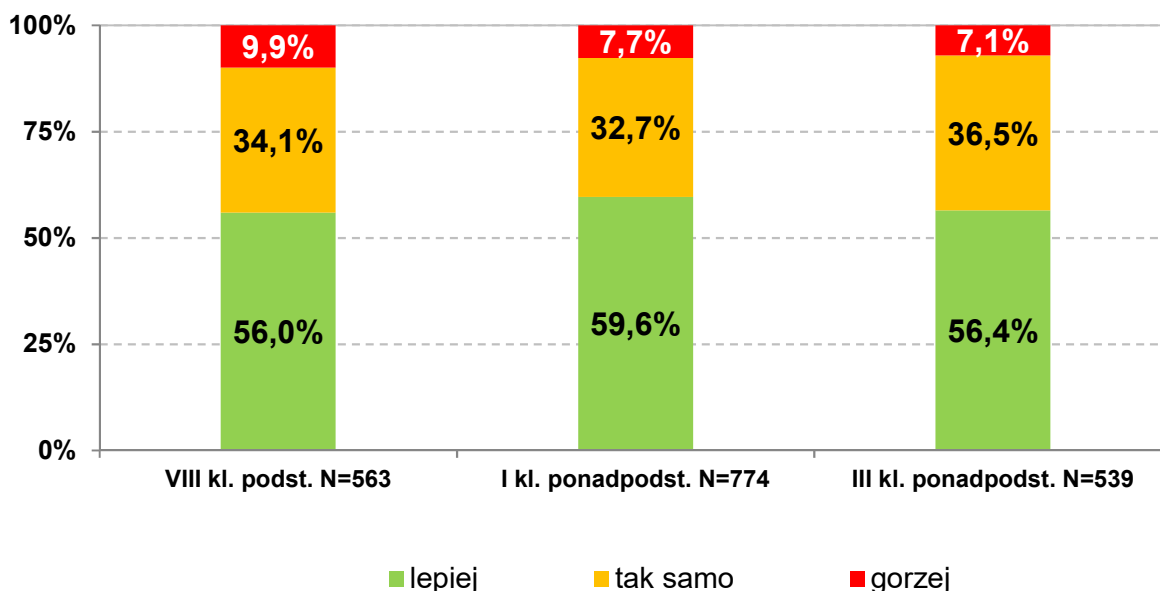
Z drugiej strony, przekonanie, iż własnej rodzinie powodzi się lepiej w porównaniu z innymi rodzinami w kraju wyraziła ponad połowa uczniów z wszystkich trzech badanych grup – 56% ósmoklasistów, sześciu na dziesięciu uczniów kl. 1 SPP (59,6%) oraz 56,4% uczniów z klas 3 SPP.

Co trzeci badany uczeń 8 kl. SP (34,1%) i podobne odsetki w obu grupach uczniów szkół ponadpodstawowych (32,7% - kl. 1 SPP i 36,5% - kl. 3 SPP) było zdania, że ich rodzinie powodzi się podobnie jak innym. Warto jednak zaznaczyć, iż oceny te można interpretować zarówno pozytywnie (równie dobrze), jak i negatywnie (równie źle).

W porównaniu z wynikami badań sprzed czterech lat (2019) nie odnotowano w tym zakresie żadnych istotnych zmian.

Warunki materialne rodziny

Jak powodzi się Twojej rodzinie w porównaniu z innymi rodzinami w Polsce?

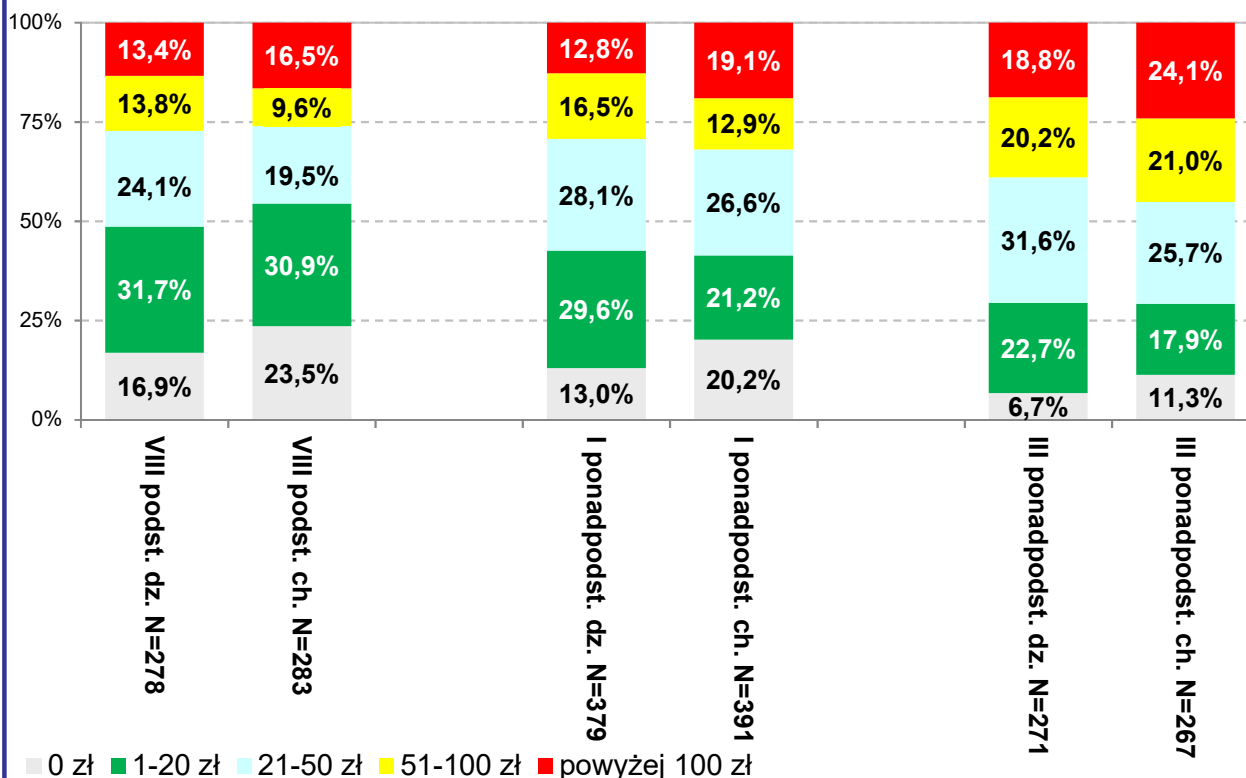
Wykres 7: Ocena sytuacji materialnej rodziny – porównanie pomiędzy rocznikami.

1.7 Wydatki na własne potrzeby

Wydatki uczniów przeznaczane na własne potrzeby rosną wraz z wiekiem badanych osób. Tygodniowe wydatki powyżej 100 zł zadeklarowało 13,4% uczennic i 16,5% uczniów 8 kl. SP. W grupie starszych uczniów z 1 kl. SPP wydatki na poziomie powyżej 100 zł tygodniowo wskazały podobne odsetki badanych – 12,8% uczennic i 19,1% uczniów. W najstarszej frakcji badanych (17-18 lat – kl. 3 SPP) tygodniowe wydatki uczniów przekraczające 100 zł deklarowała co piąta dziewczyna (18,8%) i co czwarty chłopak (24,1%). **Oznacza to, że co piąty uczeń z tej frakcji wiekowej na swoje potrzeby wydawał bez kontroli rodziców ponad 400 zł miesięcznie. W porównaniu z danymi z 2019 roku 2-krotnie zwiększył odsetka uczniów w wieku 17-18 lat, które wydają taką sumę pieniędzy (10% w 2019 roku).** Ponad połowa uczniów w każdej frakcji wiekowej - 55,8% uczennic i 50,4% uczniów kl. 8 SP oraz 57,7% i 47,8% w kl. 1 SPP stwierdziła, że ich – niekontrolowane przez rodziców - tygodniowe wydatki na własne potrzeby wynoszą od 21 do 100 zł. W przypadku najstarszych uczniów (17-18 lat) wydatki na poziomie 16-100 zł zadeklarowało 51,8% dziewcząt i 46,7% chłopców. Dane te są niższe, niż w poprzednim badaniu z 2019 r. Tygodniowe wydatki do 20 zł zadeklarował średnio co trzeci uczeń 8 kl. SP i co piąty w szkole ponadpodstawowej. **Ok. 20% ósmoklasistów przyznało, iż w ogóle nie dysponuje pieniędzmi na własne potrzeby. W szkołach ponadpodstawowych odsetki te są nieco niższe (16,5% w kl. 1 SPP i 9% w kl. 3 SPP).**

Wydatki na własne potrzeby

Ile pieniędzy zwykle wydajesz na swoje potrzeby bez kontroli ze strony rodziców?

Wykres 8: Tygodniowe wydatki uczniów na własne potrzeby (bez kontroli rodziców) – wyniki w podziale na płeć.

2. Jak wypoczywają nastolatki z Bielska-Białej

2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

Badanie pozwoliło poznać preferencje uczniów w zakresie sposobów spędzania wolnego czasu. Respondenci deklarowali jak często poświęcają swój wolny czas różnym „przyjemnościom” czy hobby: aktywnemu uprawianiu sportu, czytaniu książek, wieczornemu wychodzeniu z przyjaciółmi, wychodzeniu ze znajomymi do centrum handlowego, używaniu Internetu dla przyjemności czy też graniu na komputerze lub automatach do gier.

Spośród różnych sposobów spędzania wolnego czasu zdecydowanie najbardziej popularnym było **używanie Internetu dla przyjemności** (wykres 9A), **następnie aktywne uprawianie sportu** (wykres 9B), **udział w pozalekcyjnych zajęciach sportowych** (wykres 9C), uprawianie hobby (wykres 9F) oraz granie na komputerze. (wykres 9K). Najrzadszym sposobem spędzania wolnego czasu było granie w konkursach sms-owych (wykres 9J), na automatach do gier (wykres 9I) oraz gra w lotto (wykres 9H).

W przypadku wielu z analizowanych sposobów wykorzystywania wolnego czasu odnotowano różnice ze względu na płeć i wiek uczniów:

- ✓ **Chłopcy częściej niż dziewczęta grają w gry komputerowe** (wykres 9K): prawie codziennie grało sześciu na dziesięciu ósmoklasistów (57,7%) i co drugi uczeń szkoły ponadpodstawowej (50% w 1 kl. SPP i 47,6% w 3 kl. SPP). Wyniki te są zbliżone do rezultatów badań w 2019 r. Wśród dziewcząt codzienne granie na komputerze deklarowało 17,4% ósmoklasistek i co dziesiąta uczennica szkoły ponadpodstawowej (10,6% w kl. 1 SPP i 10,9% w kl. 3 SPP). **Badanie pokazało, że – w porównaniu z młodszymi uczniami - częstotliwość grania na komputerze była nieco mniejsza wśród starszej młodzieży.**
- ✓ **Chłopcy częściej niż dziewczęta aktywnie uprawiają sport** (wykres 9B): prawie codziennie w ten sposób spędza wolny czas niemal **co drugi badany chłopak (48%) z kl. 8 SP, 48,5% z kl. 1 SPP i 45,8% z kl. 3 SPP. Wśród dziewcząt odsetki te są istotnie niższe.** Co trzecia badana ósmoklasistka (32,4%) i uczennica kl. 1 SPP (34,6%) deklaruje, że prawie codziennie aktywnie uprawia sport. W najstarszej grupie dziewcząt z III kl. SPP odsetek ten jest najniższy i wynosi - 21,8%. W poprzednim badaniu w 2019 r. odnotowano nieco niższe odsetki młodzieży aktywnie uprawiającej sport – w kl. 1 SPP 43,7% chłopców i 26,8% dziewcząt, a w kl. 3 SPP – 39,2% chłopców i 22,2% dziewcząt.
- ✓ **Udział w pozalekcyjnych zajęciach sportowych** (wykres 9C) **zadeklarowało 58,4% chłopców i 52,6% dziewcząt z 8 kl. SP. Wśród uczniów szkół ponadpodstawowych odsetki te były wyraźnie niższe.** W grupie 15-16-latków (1 kl. SPP) w pozalekcyjnych zajęciach sportowych uczestniczyło 44,4% chłopców i 50,6% dziewcząt, a najstarszej kohorcie badanych (17-18-latków z 3 kl. SPP) odpowiednio: 41% chłopców i 33,8% dziewcząt. W porównaniu do wyników badań z 2019 r. odnotowano spadek odsetka uczniów i uczennic szkół ponadpodstawowych, którzy co najmniej raz w tygodniu uczestniczyli w takich zajęciach (o ok. 5-6%);
- ✓ **Chłopcy częściej niż dziewczęta poświęcają czas na własne hobby** (wykres 9F). Wśród badanych z 8 kl. SP prawie codziennie robi to 45,3% uczniów i 34,1% uczennic. W grupie młodzieży z 1 kl. SPP odsetki te są podobne (43,4% i 28,9%). Wyraźny spadek odnotowano natomiast wśród uczniów kl. 3 SPP. Co trzeci chłopak (37,3%) i co czwarta z dziewcząt (25%) w tej frakcji badanych deklaruje, że niemal codziennie poświęca czas na swoje hobby.

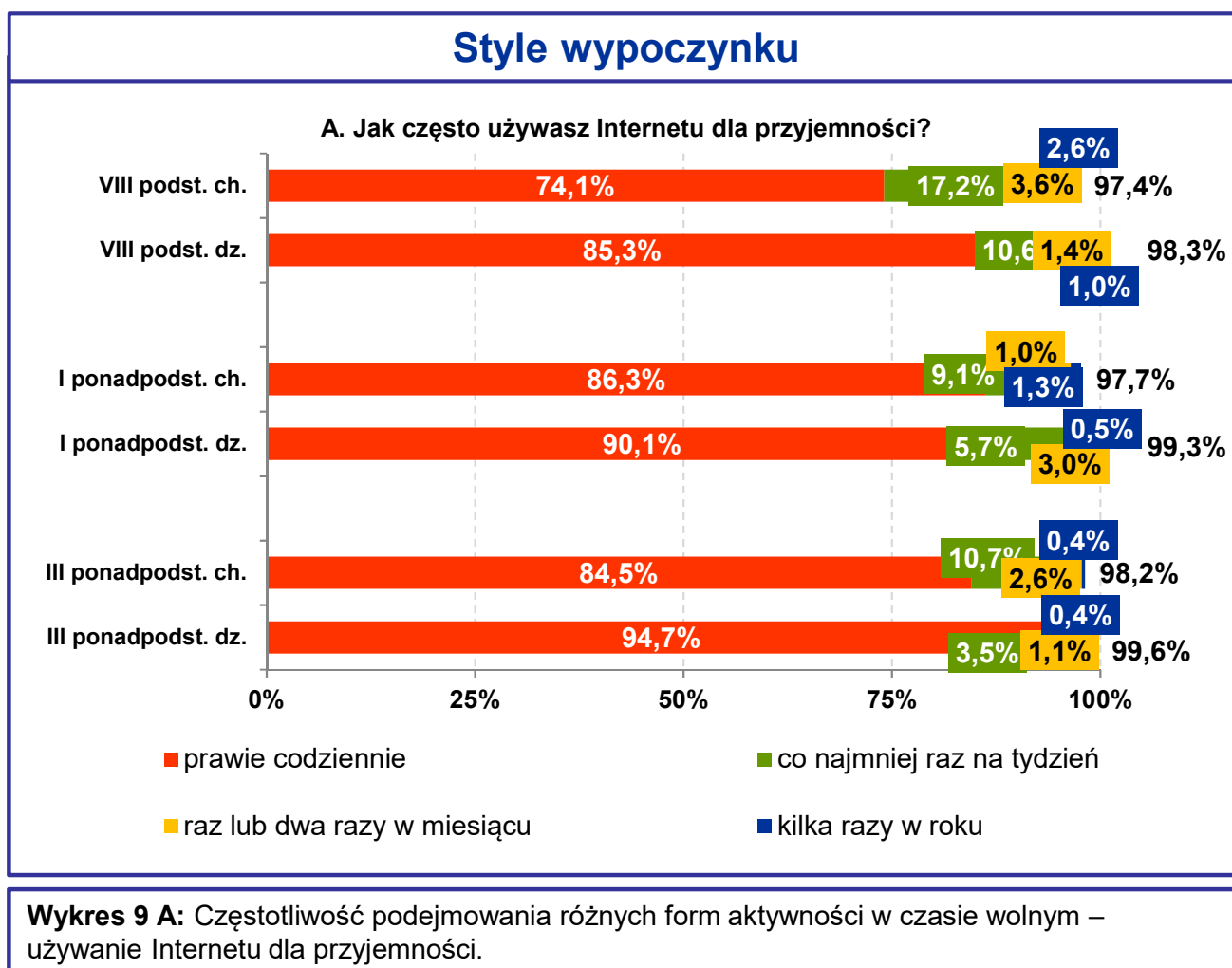
2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

- ✓ **Czytanie książek dla przyjemności** (wykres 9D) w czasie wolnym znacznie częściej deklarowały dziewczęta. Prawie codziennie w ten sposób czas wolny spędzała co piąta ósmoklasistka (19,8%) i tylko 3,3% chłopców uczących się w 8 kl. SP. **W populacji uczniów kl. 1 SPP prawie codziennie czyta 24,2% dziewcząt i 4-razy mniej chłopców - tylko 6,1%.** Wśród uczniów kl. 3 SPP odsetek dziewcząt, które prawie codziennie czytają książki dla przyjemności jest ponad 3-krotnie wyższy niż odsetek chłopców (18,3% vs. 5,5%). W porównaniu do wyników badań z 2019 r. odnotowano wyraźny wzrost odsetka dziewcząt codziennie czytających książki dla przyjemności (15,8% w 2019 – 24,2% w 2023 oraz 11,7% w 2019 – 18,3% w 2023). W grupie chłopców nie odnotowano żadnych istotnych zmian.
- ✓ **Wieczne wyjścia z przyjaciółmi** (wykres 9E) są popularnym sposobem wypoczyniania wśród badanej młodzieży. W taki sposób co najmniej raz w tygodniu i częściej swój wolny czas spędza czterech na dziesięciu ósmoklasistów – 38% chłopców i 42,6% dziewcząt. W starszych klasach szkół ponadpodstawowych odsetki te są jeszcze wyższe – w kl. 3 SPP prawie co drugi uczeń i uczennica co najmniej raz w tygodniu lub częściej wychodzi wieczorami z przyjaciółmi (49,4% chłopców i 48,5% dziewcząt). W 2019 r. odsetki te były o ok. 5% wyższe.
- ✓ **Grę w lotto lub zakłady bukmacherskie** (wykres 9H) **zdecydowanie częściej deklarowali chłopcy, niż dziewczęta. W 8 kl. SP co czwarty chłopak (25,4%) i co siódma dziewczyna (13,7%) przynajmniej kilka razy w roku w wolnym czasie grali w lotto** (jako osoby niepełnoletnie robili to wbrew obowiązującemu prawu prawu). W najstarszej frakcji badanych tj. 17-18-latków z kl. 3 SPP do grania w lotto lub zakłady bukmacherskie przyznał się co trzeci badany chłopak (35,4%) i 12,3% dziewcząt. Prawie 10% chłopców deklarujących tę formę spędzania czasu wolnego stwierdziło, że roni to co najmniej raz w tygodniu lub częściej (prawie codziennie).
- ✓ W badaniu zapytano również uczniów o to, czy i z jaką częstotliwością w wolnym czasie **grają w Internecie w zakładach, w których można wygrywać pieniądze. Zdecydowanie częściej wskazywali taką aktywność chłopcy: 29% w kl. 8 SP oraz 31% w kl. 1 i kl. 3 SPP.** W grupie dziewcząt odsetki te były istotnie niższe i sięgały 8% w 8 kl. SP i 5% w szkołach ponadpodstawowych. Porównując ww. wyniki do rezultatów badań z 2019 r. odnotowano wyraźny wzrost odsetka chłopców grających w Internecie w zakładach „na pieniądze”, zwłaszcza w najstarszej frakcji badanych z kl. 3 SPP (w 2019 r. 20,7% a w 2023 r. – 31%).
- ✓ Dziewczęta z wszystkich badanych grup wiekowych częściej od chłopców angażowały się w **działania społeczne jako wolontariuszki** (wykres 9L). W przypadku 8 kl. SP przynajmniej kilka razy w roku poświęcało swój czas na ten cel ponad $\frac{3}{4}$ uczennic (76,8%) i co drugi uczeń - 51,7% chłopców. W grupie uczniów 1 kl. SPP odsetki te wyniosły odpowiednio 70,4% wśród dziewcząt i 49% wśród chłopców, zaś w najstarszej frakcji respondentów (17-18-atków) 63% w grupie dziewcząt i 40,2% wśród chłopców.
- ✓ Aktywny udział w **zadaniach realizowanych przez drużynę harcerską lub grupę religijną** (wykres 9M) deklarował co szósty uczeń 8 kl. SP (16,1% chłopców i 18,4% dziewcząt). Warto podkreślić, iż połowa z nich angażuje się w tego typu działania co najmniej raz w tygodniu lub częściej. W szkołach ponadpodstawowych odsetki te, zwłaszcza w populacji dziewcząt są istotnie niższe i sięgają odpowiednio: 9,4% w kl. 1 SPP i 11,3% w kl. 3 SPP. W populacji chłopców są nieco wyższe (18,8% w kl. 1 SPP i 13,7% w kl. 3 SPP).

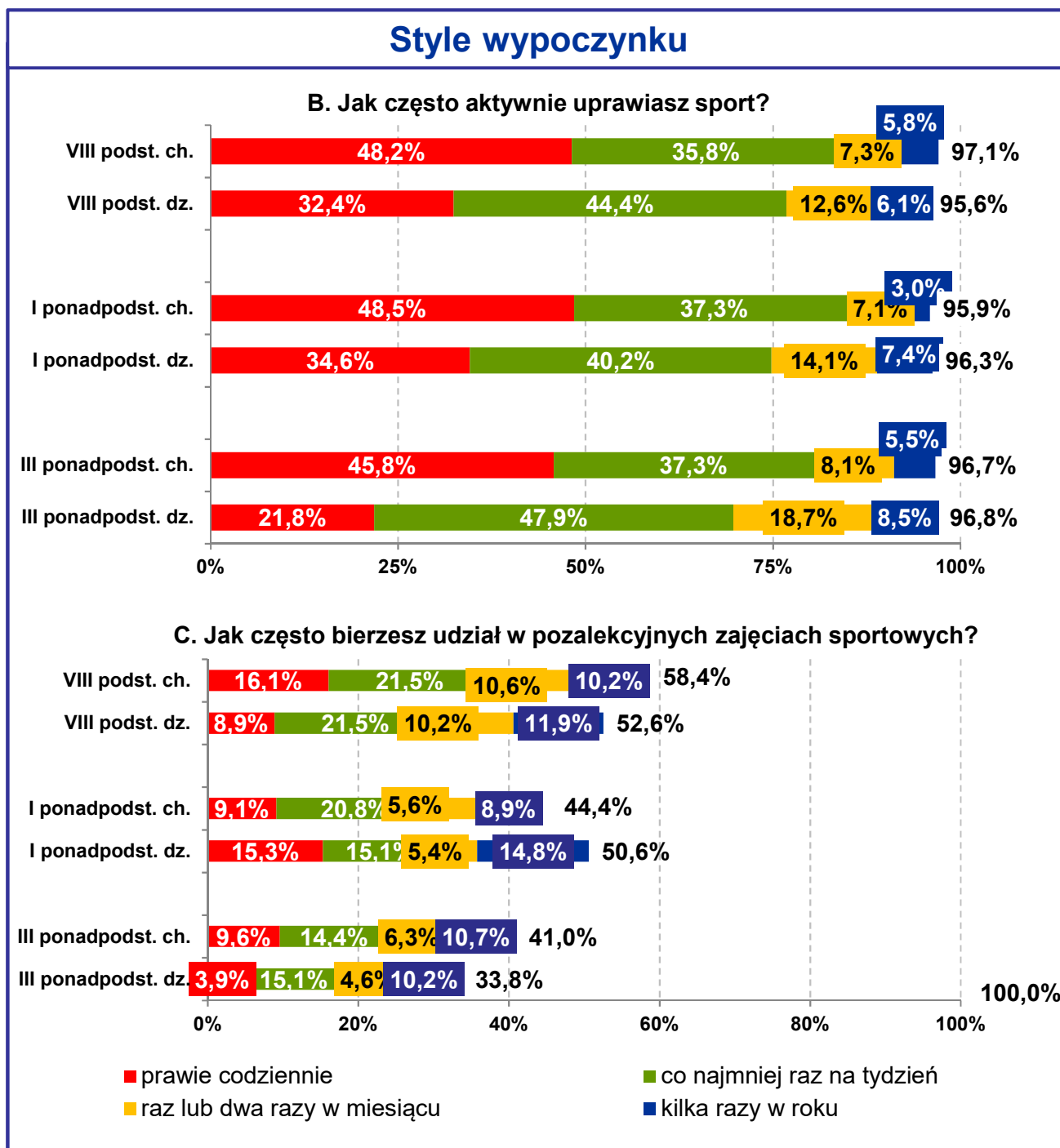
2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

Używanie Internetu dla przyjemności zadeklarowali niemal wszyscy badani uczniowie. Większość z nich w ten sposób spędza wolny czas **prawie codziennie** (od 74,1% wśród chłopców z 8 kl. SP do 94,7% wśród dziewcząt z 3 klas SPP).

Wyniki te oznaczają, że Internet jest niezwykle ważną częścią codziennego życia młodych ludzi. Może on być źródłem wartościowej wiedzy i cennych informacji, ale także źródłem wielu różnych zagrożeń (przemoc, agresja, ryzykowne zachowania seksualne), czasami prowadzących do poważnych zaburzeń, w tym uzależnienia (tzw. zespół uzależnienia od Internetu).

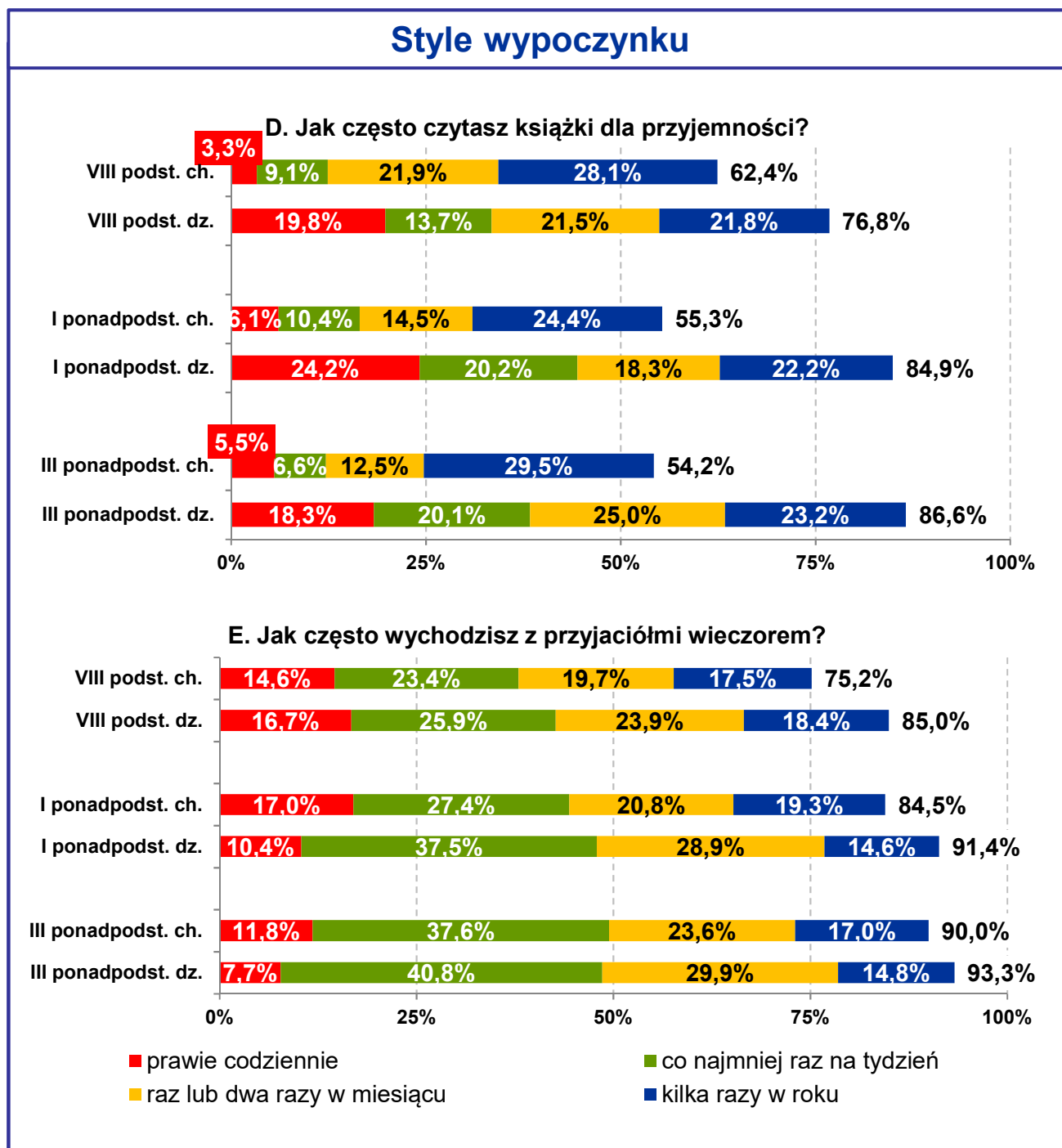

2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

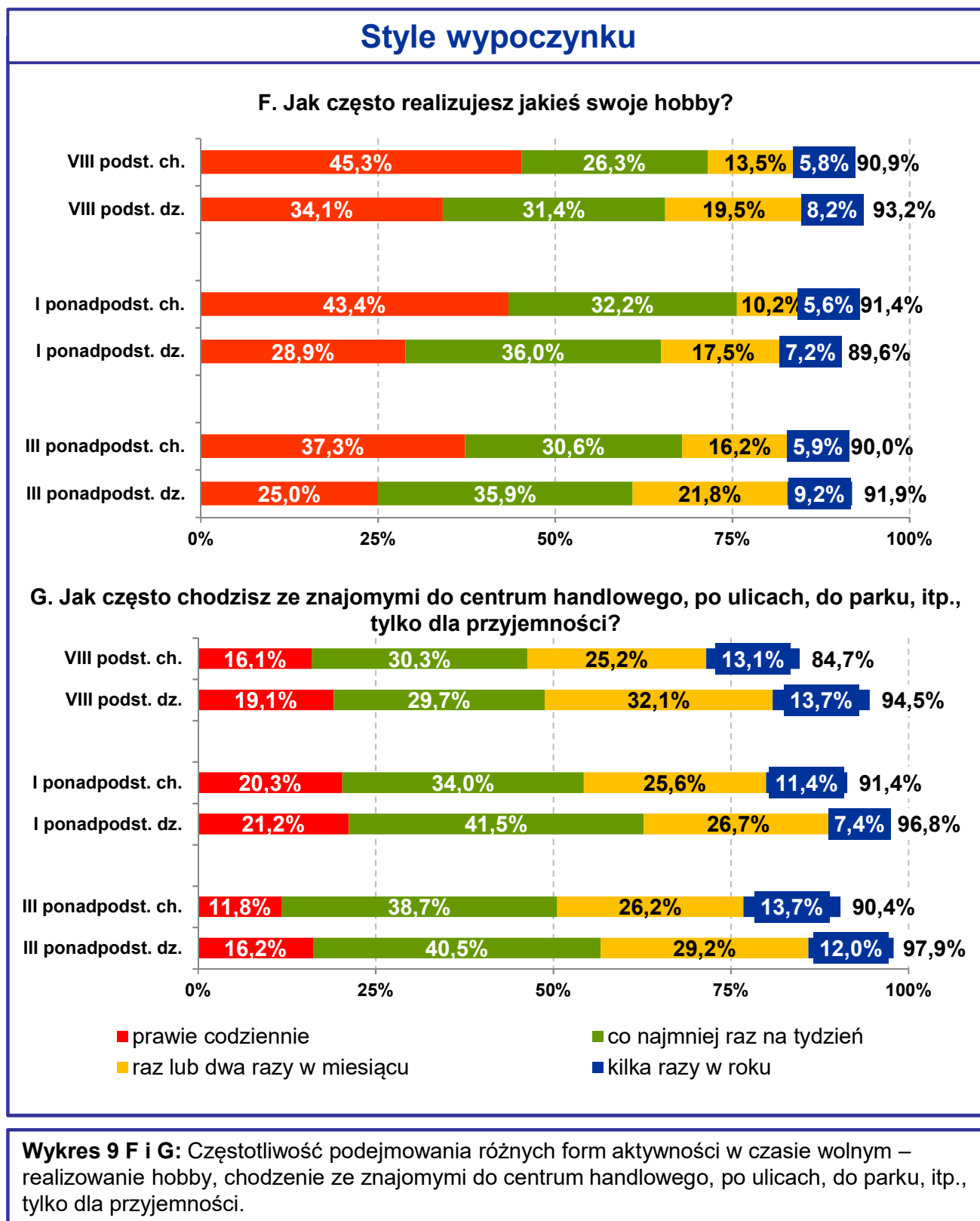
Wykres 9 B i C: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – aktywne uprawianie sportu, udział w pozalekcyjnych zajęciach sportowych.

2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

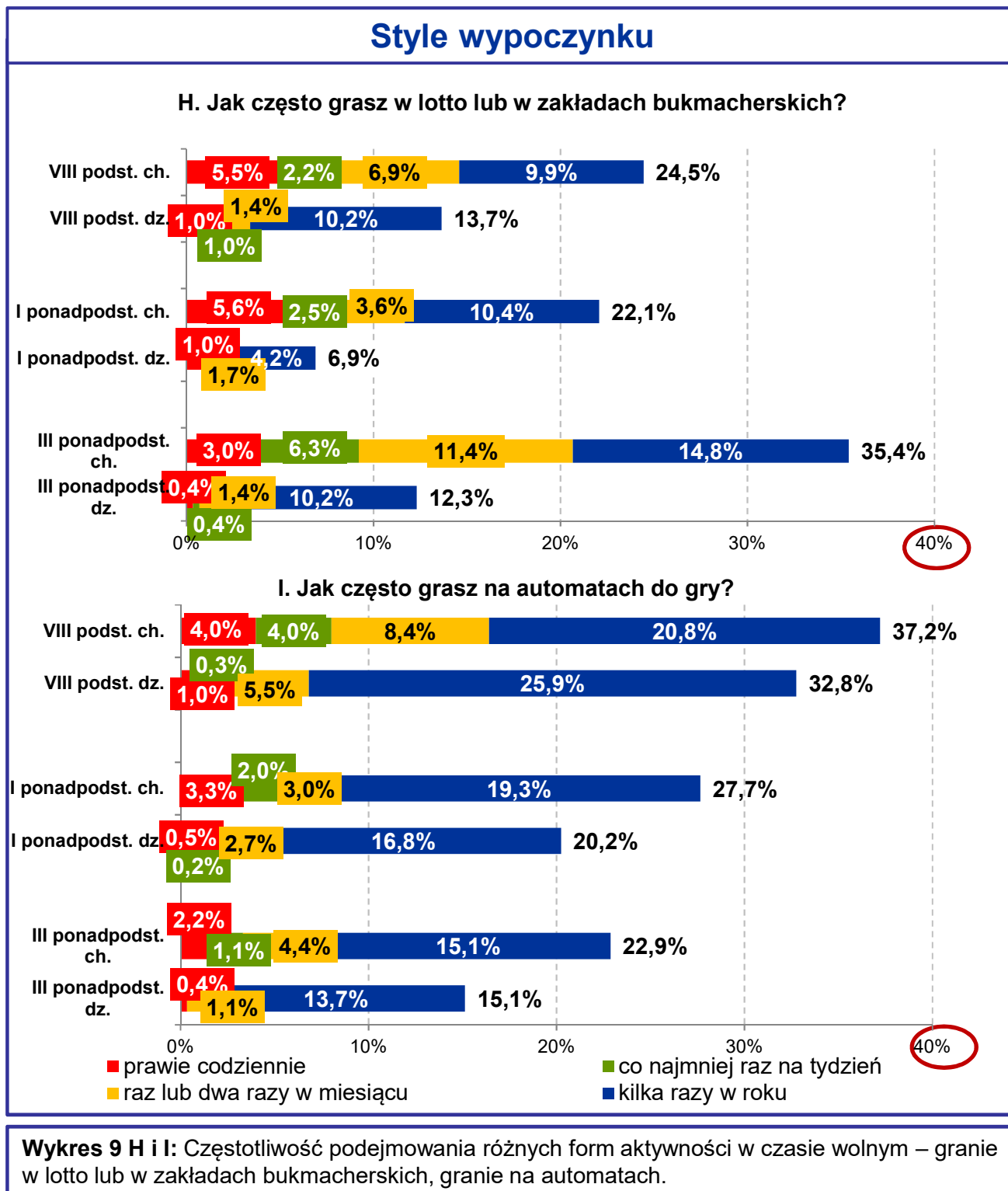

Wykres 9 D i E: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – czytanie książek dla przyjemności, wychodzenie z przyjaciółmi wieczorami.

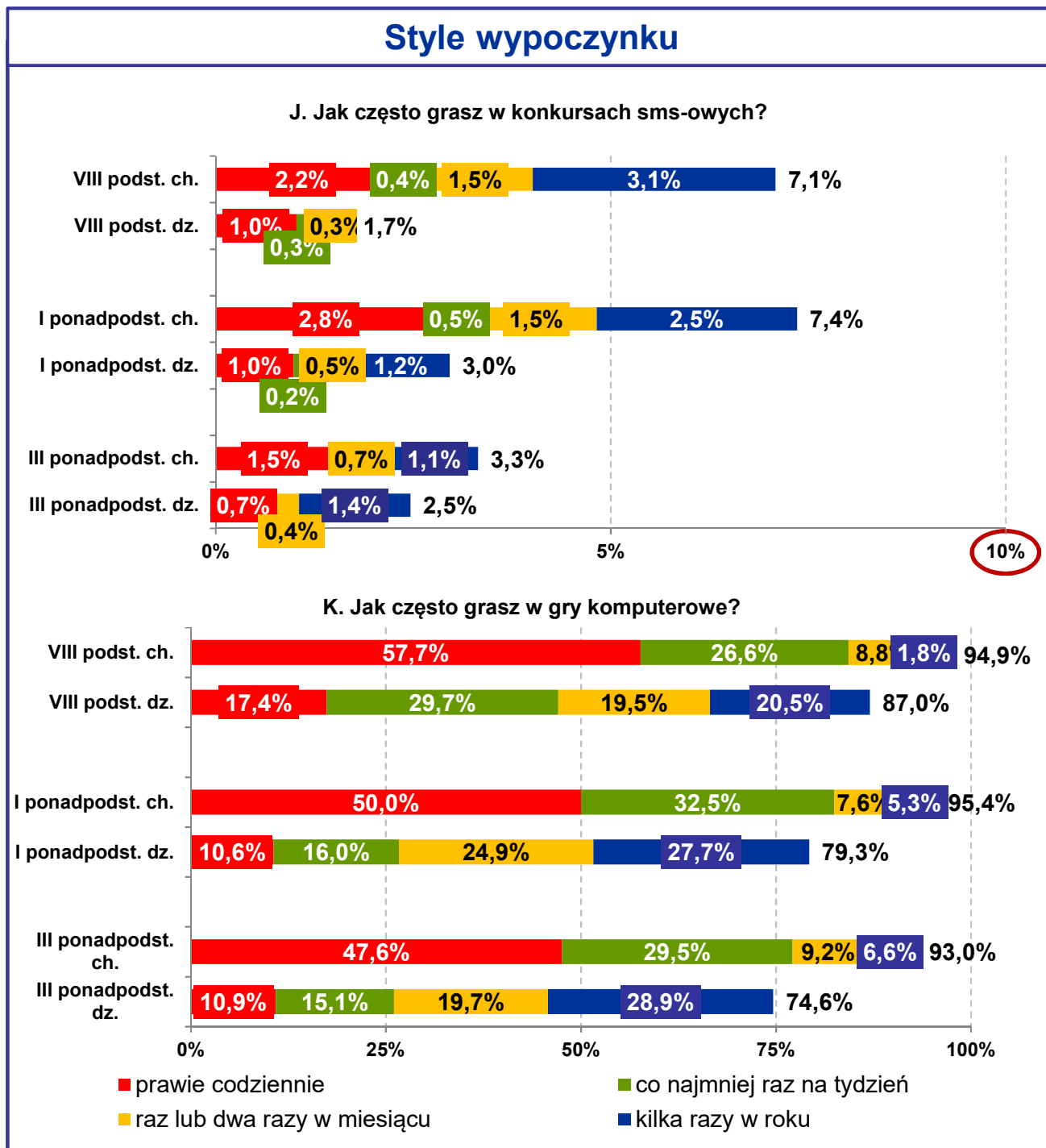
2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

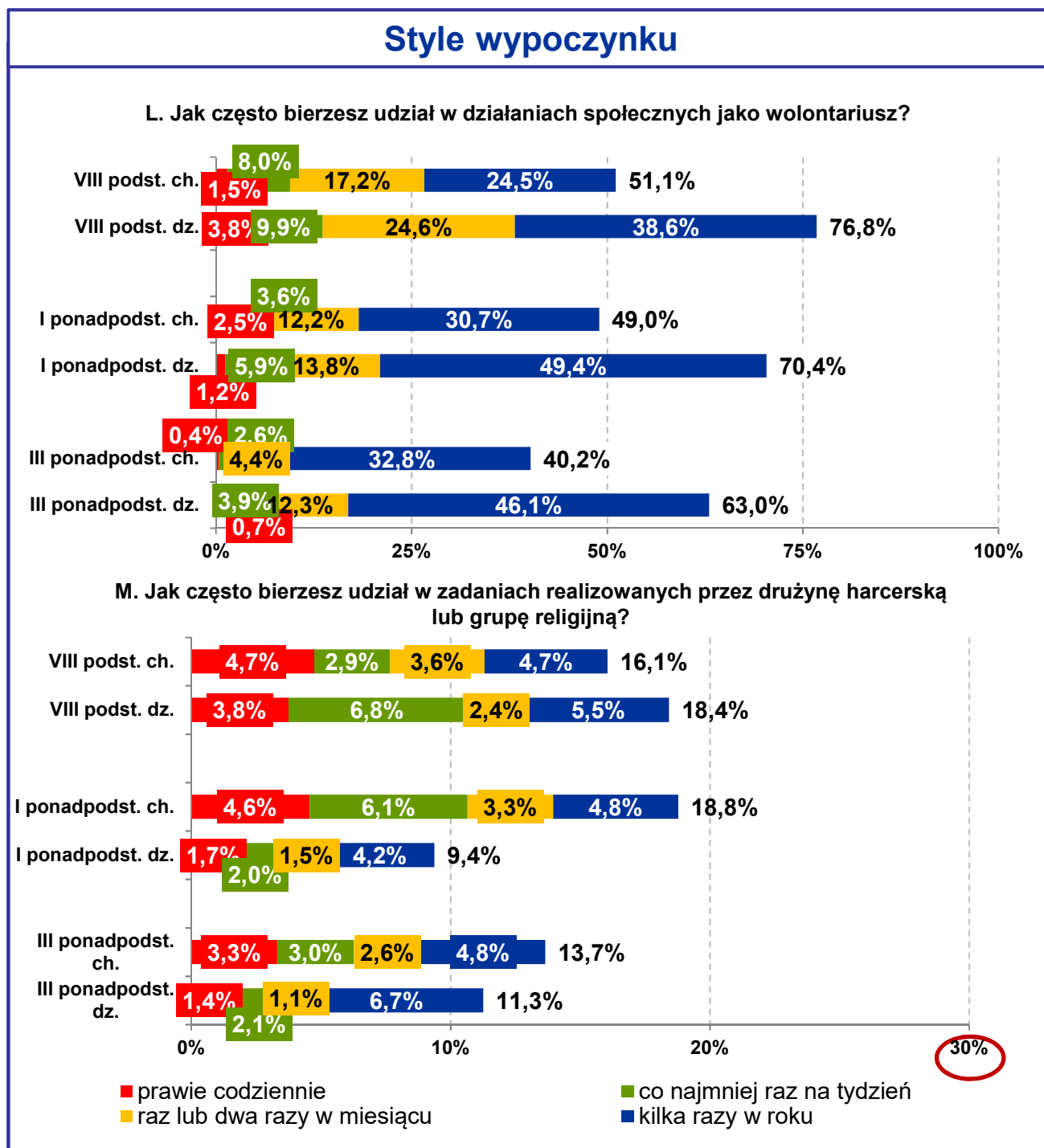

2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

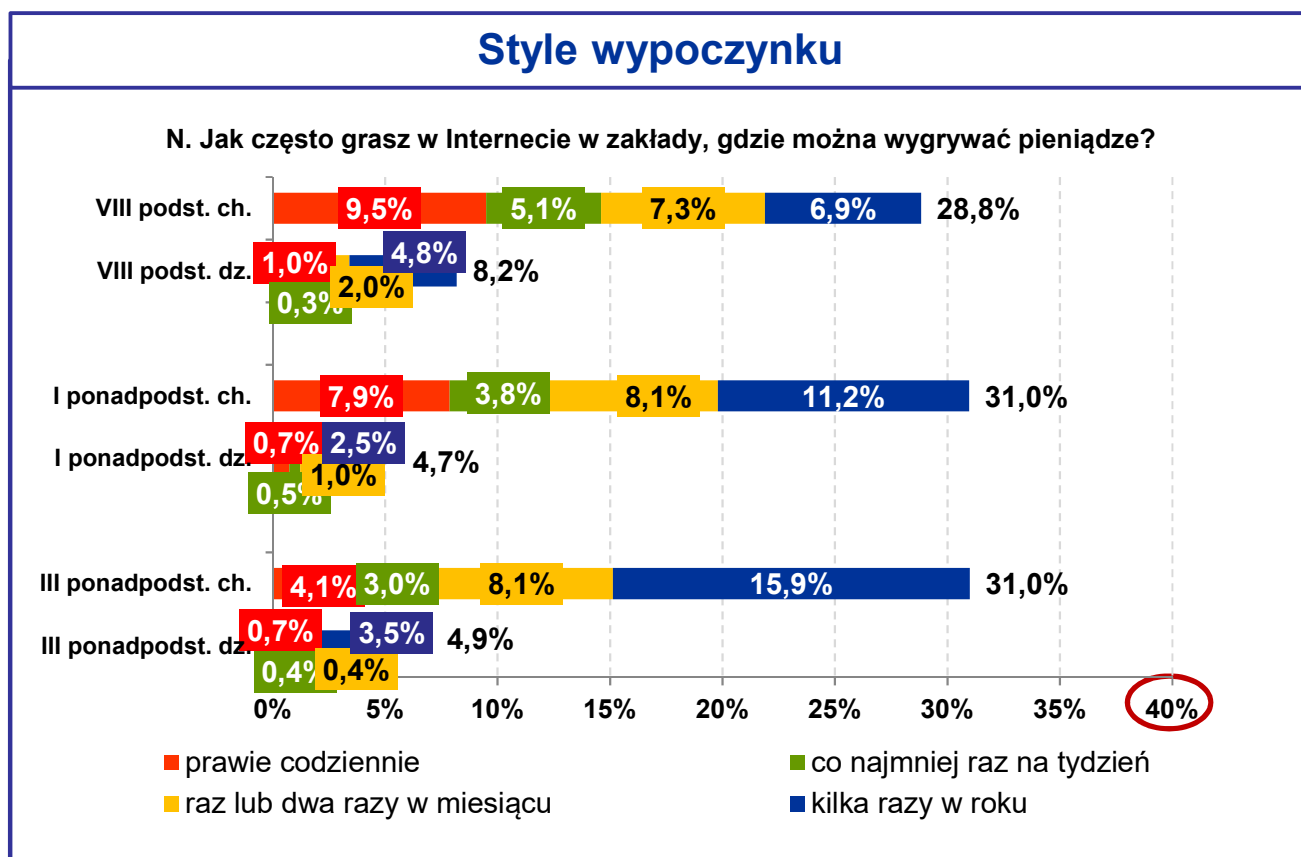
Wykres 9 J i K: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – granie w konkursach sms-owych, granie w gry komputerowe.

2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

Wykres 9 L i M: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – udział w działaniach społecznych, udział w zadaniach realizowanych przez drużynę harcerską lub grupę religijną.

2.1 Częstotliwość korzystania z różnych form spędzania wolnego czasu

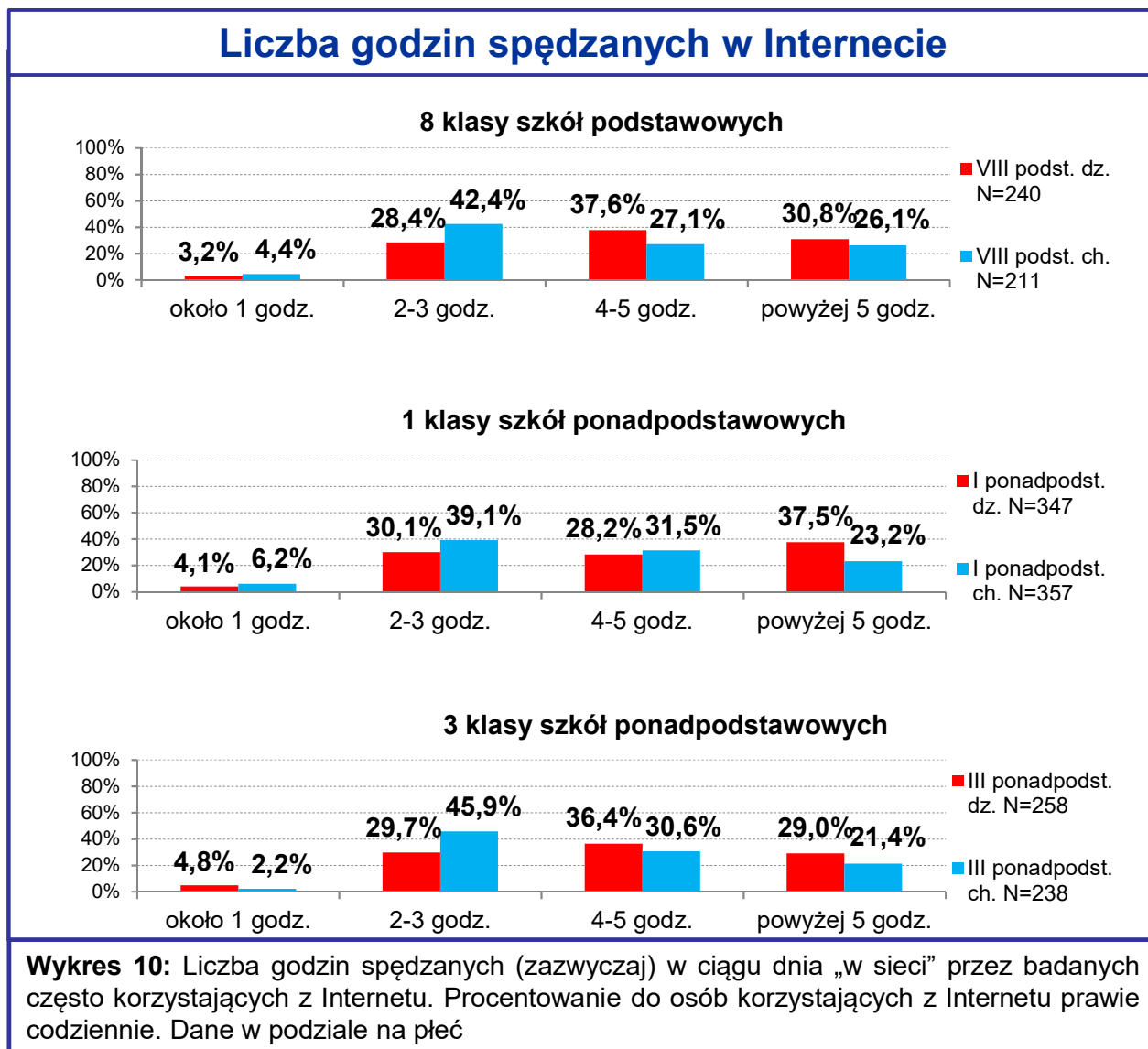

Wykres 9 N: Częstotliwość podejmowania różnych form aktywności w czasie wolnym – gra na pieniądze w zakładach internetowych

	N													
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N
VIII kl. podst. dz.	281	281	281	281	281	281	281	281	281	281	281	281	281	281
VIII kl. podst. ch.	285	285	285	285	285	285	285	285	285	285	285	285	285	285
I kl. ponadpodst. dz.	385	385	385	385	385	385	385	385	385	385	385	385	385	385
I kl. ponadpodst. ch.	414	414	414	414	414	414	414	414	414	414	414	414	414	414
III kl. ponadpodst. dz.	273	273	273	273	273	273	273	273	273	273	273	273	273	273
III kl. ponadpodst. ch.	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282	282

* Podane liczebności dotyczą wykresów 9A – 9N.

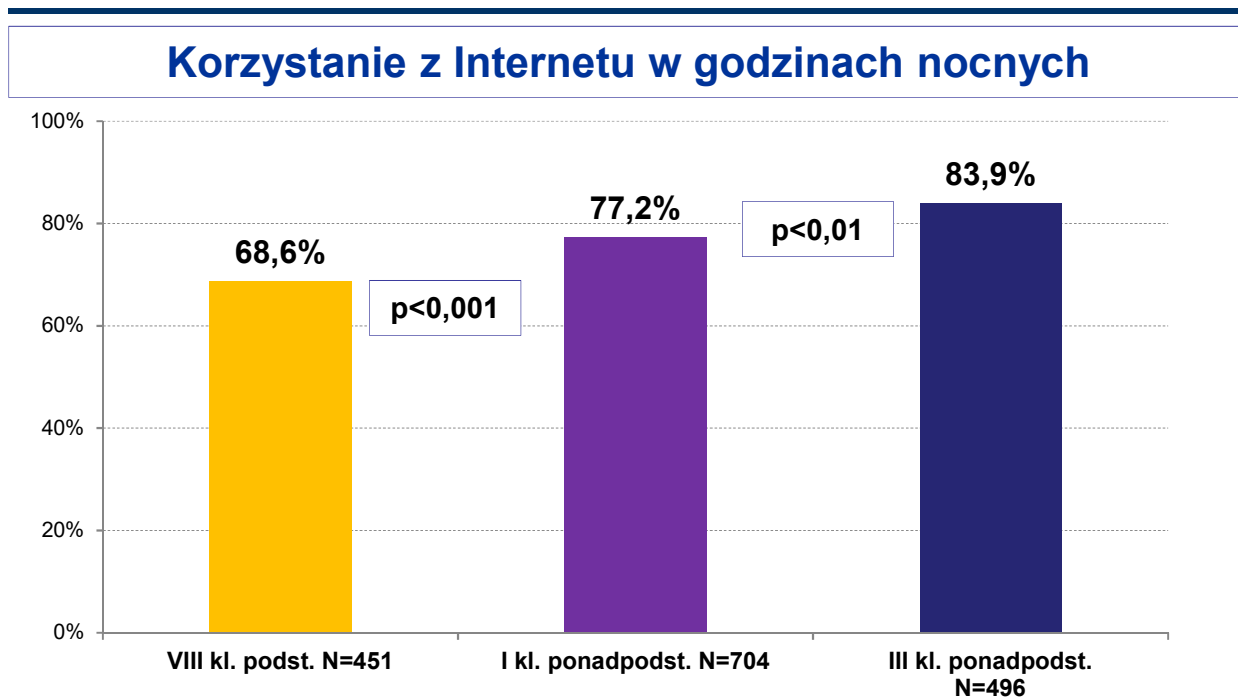
2.2 Problematyczne używanie Internetu

Uczniów, którzy stwierdzili, że prawie codziennie w czasie wolnym korzystają z Internetu zapytano, ile czasu poświęcają na ten rodzaj aktywności w ciągu dnia. Badanie pokazuje, że **problem długotrwałego przebywania w sieci tj. 4 godziny dziennie lub więcej**, istotnie częściej dotyczy to dziewcząt, niż chłopców. Ponad 2/3 badanych dziewcząt (68,4%) i ponad połowa chłopców z 8 kl. SP (53,2%) przyznała, że prawie codziennie – przebywa „w sieci” co najmniej 4 godziny. W starszych frakcjach badanych uczniów odsetki te były bardzo podobne (w kl. 1 SPP – 65,7% dziewcząt i 54,7% chłopców, zaś w kl. 3 SPP odpowiednio: 65,4% i 52%).

W porównaniu do badań z 2019 r. odnotowano istotny wzrost odsetka chłopców i dziewcząt z 1 kl. SPP, którzy prawie codziennie korzystali z Internetu co najmniej 4 godziny i więcej. W grupie chłopców odsetek ten wzrósł o 15% (z 47,4% w 2019 r. do 54,7 w 2023 r.), zaś w populacji dziewcząt o ponad 20% (z 54,4% w 2019 r. do 65,7% w 2023 r.).

2.2 Problematyczne używanie Internetu

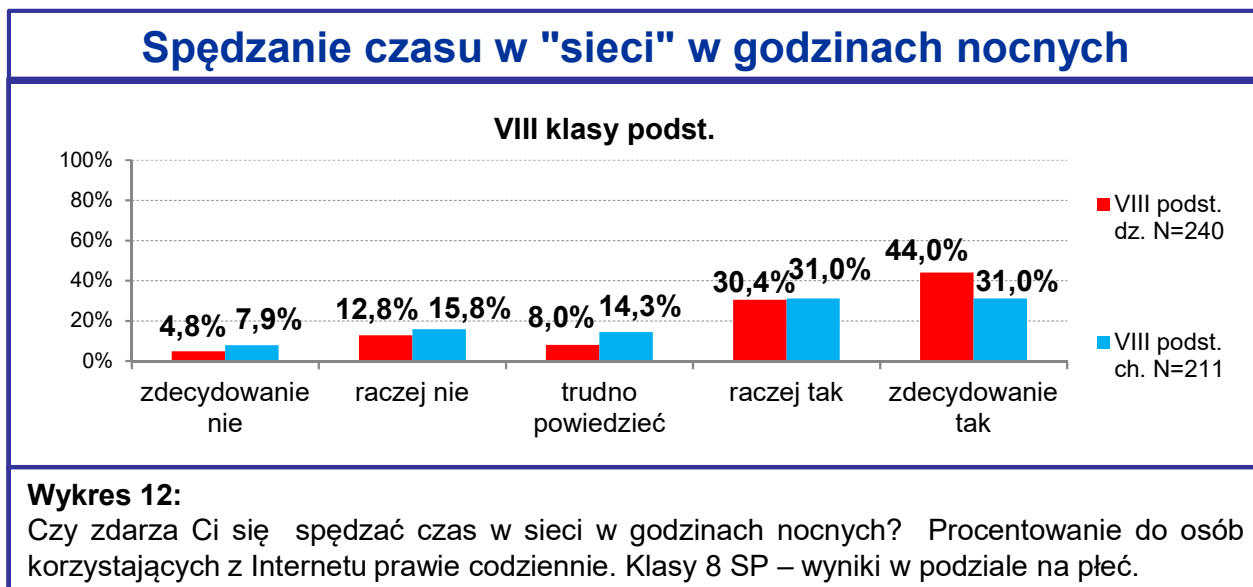
Wykres 11: Odsetki uczniów przebywających „w sieci” w godzinach nocnych wśród często korzystających z Internetu. Procentowanie do osób korzystających z internetu prawie codziennie. Klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP (test Chi²).

Uczniów, którzy korzystają z Internetu w czasie wolnym prawie codziennie zapytano także, czy zdarza im się przebywać „w sieci” w godzinach nocnych tj. po godzinie 22.00.

Jak pokazuje wykres 11, **ponad 2/3 ósmoklasistów** (68,6%) przyznało, że spędza swój wolny **czas w „sieci” także w nocy**. W populacji uczniów **kl. 1 SPP** (16-17 lat) ponad **¾ stwierdziło, że często korzysta z Internetu w godzinach nocnych** (77,2%), a w najstarszej frakcji badanych z **3 kl. SPP aż ośmiu na dziesięciu respondentów** serfuje po Internecie **w nocy** (83,9%). W roku 2019 roku odsetki badanych korzystających z Internetu w godzinach nocnych były nieco niższe – 69,8% w grupie uczniów 1 klas SPP i 78% wśród uczniów z klas 3 kl. SPP.

Oznacza to, że w Bielsku-Białej zdecydowana większość użytkowników Internetu, bez względu na badany rocznik, często korzysta z niego nie tylko w ciągu dnia, ale także w godzinach nocnych.

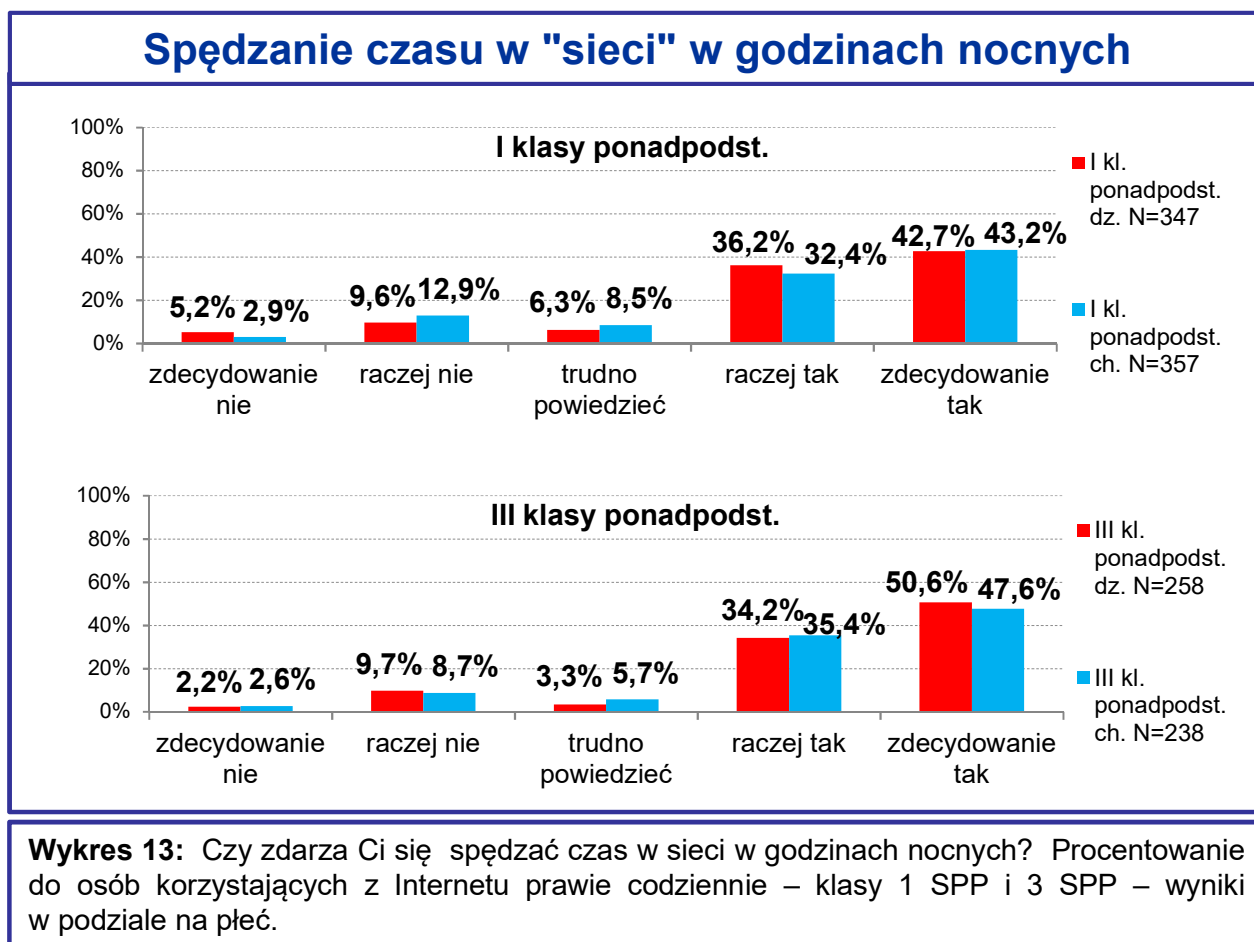
2.2 Problematyczne używanie Internetu

Jeśli przyjrzeć się wynikom przedstawionym w podziale na płeć, okazuje się, że **problem nocnego korzystania „z sieci” przez uczniów 8 klas SP częściej dotyczy dziewcząt, niż chłopców (74,4% dziewcząt i 62% chłopców).**

Deklaracje, iż takie doświadczenia były rzadkie lub w ogóle nie występowały, częściej były udziałem chłopców (23,7%), niż dziewcząt (17,6%). Trudności z jednoznaczną odpowiedzią na to pytanie miało 8% dziewcząt i co siódmy z badanych chłopców (14,3%).

2.2 Problematyczne używanie Internetu

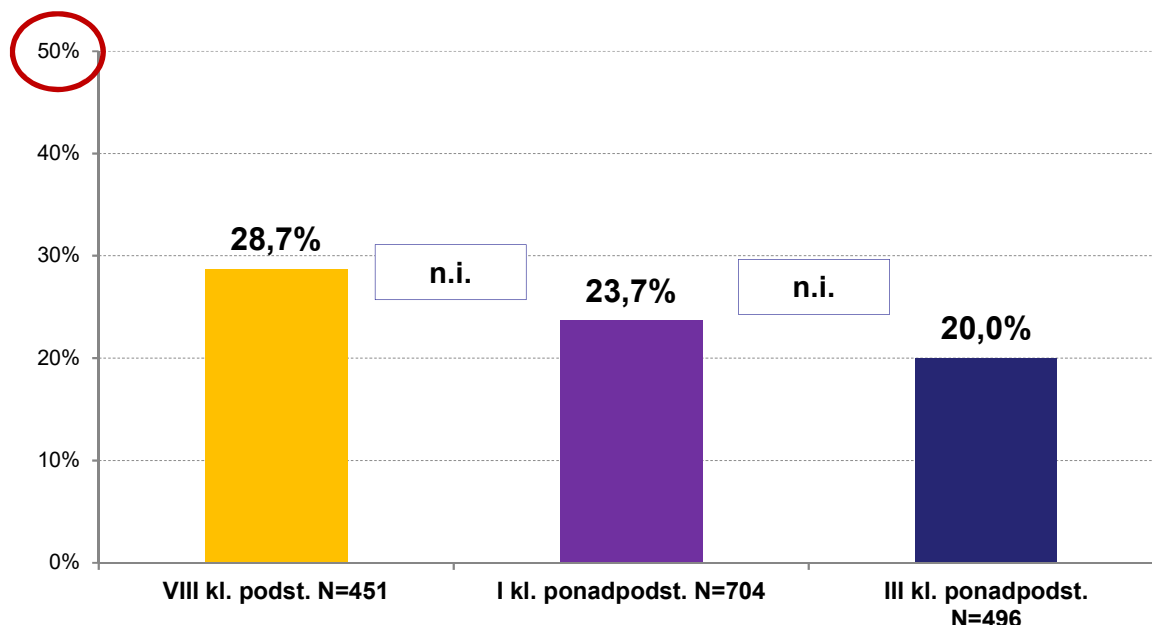
W przypadku szkół ponadpodstawowych problem nocnego korzystania „z sieci” dotyczy **w równym stopniu chłopców, jak i dziewcząt**. Posiadanie takich doświadczeń zadeklarowało ponad 3/4 dziewcząt z 1 kl. SPP (78,9%) i niemal tyle samo chłopców (75,6%). W porównaniu do wyników badań z 2019 r. **odnotowano istotny statystycznie wzrost odsetka dziewcząt, które deklarowały korzystanie z Internetu w godzinach nocnych** (z 67,3% w 2019 r. do 78,9% w 2023 r.). W grupie chłopców nie odnotowano w tym zakresie istotnych zmian wobec wyników badań sprzed 4 lat.

W starszej kohorcie badanych tj. wśród uczniów 3 kl. SPP wspomniane odsetki były nieco wyższe – 84,8% dziewcząt i 83% chłopców serfowało „w sieci” po godz. 22.00. W 2019 r. odsetki te były o 5-7% niższe.

Co ósma uczennica 3 kl. SPP (11,9%) i co dziewiąty chłopak z tej frakcji badanych (11,3%) zadeklarowali, że rzadko lub w ogóle nie korzystają z Internetu w godzinach nocnych tj. po godz. 22.00. Trudności z jednoznaczną odpowiedzią na pytanie miało 3,3% dziewcząt i 5,7% chłopców.

2.2 Problematyczne używanie Internetu

Korzystanie z Internetu dla poprawy nastroju

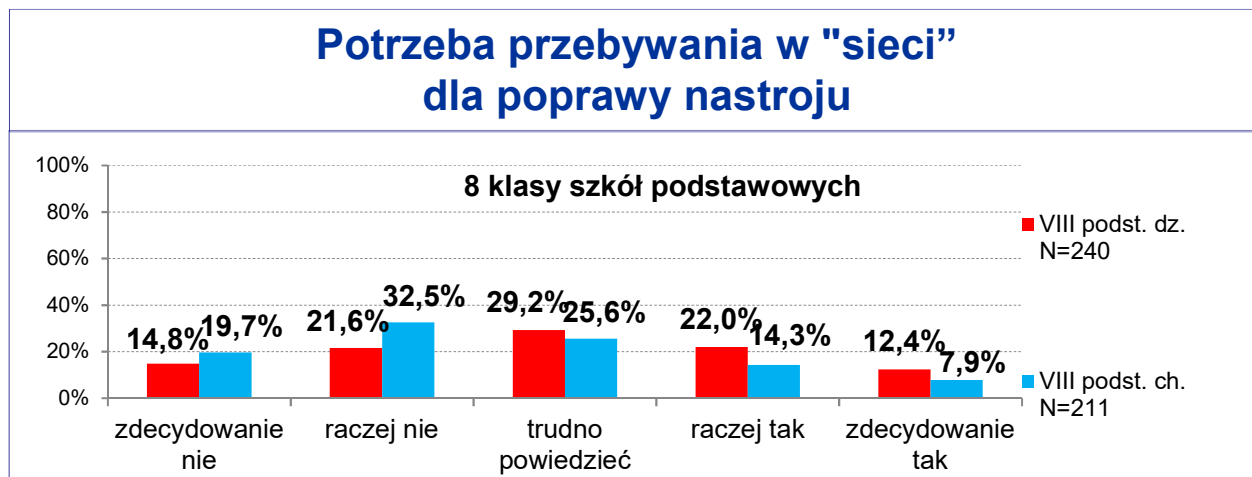

Wykres 14: Odsetki uczniów deklarujących potrzebę przebywania w „sieci” dla poprawy nastroju Procentowanie do osób korzystających z Internetu prawie codziennie. Klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP (test χ^2).

Z punktu widzenia zdrowia młodych ludzi istotna jest nie tylko liczba godzin i pora korzystania z Internetu, ale także ich osobiste odczucia dotyczące **konieczności**, („przymusu”) **przebywania „w sieci” w celu poprawy nastroju, samopoczucia**. Dlatego uczniów, którzy korzystają z Internetu w czasie wolnym prawie codziennie zapytano także o to, czy odczuwają potrzebę przebywania „w sieci” z tego powodu.

Jak pokazuje, wykres 14, w populacji ósmoklasistów taką deklarację złożyło prawie 30% badanych zaś w grupie 16-17-latków z 1 kl. SPP co czwarty uczestniczący w badaniu uczeń (23,7%). W porównaniu do najmłodszej grupy respondentów **istotnie niższy odsetek uczniów deklarujących silną potrzebę funkcjonowania „w sieci” dla poprawy samopoczucia odnotowano w najstarszej frakcji respondentów tj. wśród uczniów 3 kl. SPP**. Co piąty z nich (20%) przyznał, że odczuwa „przymus bycia w sieci dla poprawy nastroju”.

2.2 Problematyczne używanie Internetu

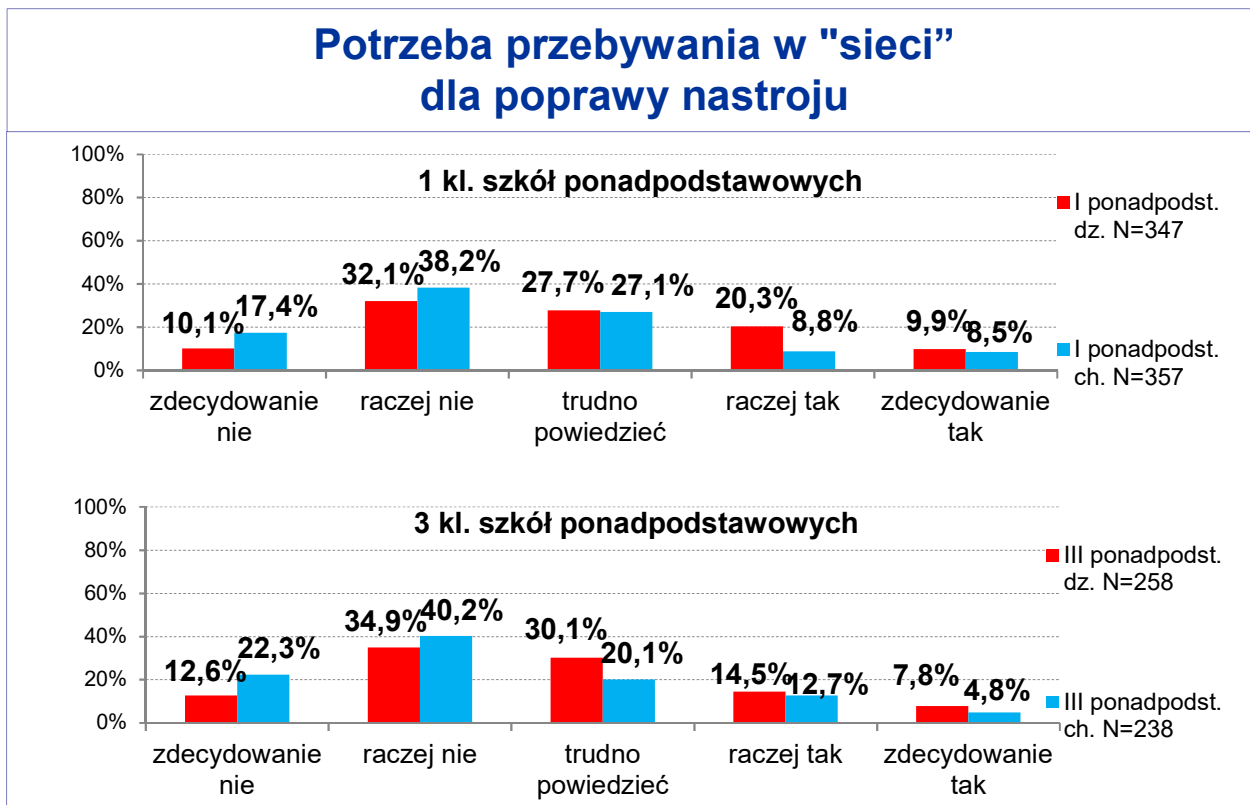
Wykres 15 A: Odsetki dziewcząt i chłopców, którzy odczuwają potrzebę przebywania „w sieci” w celu poprawy nastroju, wśród często korzystających z Internetu. Procentowanie do osób korzystających z Internetu prawie codziennie. Klasy 8 SP – wyniki w podziale na płeć.

Jeśli przyjrzeć się wynikom badań uczniów **8 kl. SP** spędzającym czas w Internecie prawie codziennie w podziale na płeć, okazuje się, że **problem przebywania „w sieci” dla poprawy nastroju dotyczy w znacznie większym stopniu dziewcząt niż chłopców** (odpowiednio 34,4% i 22,2% - różnica istotna statystycznie).

Jak pokazuje wykres 15 A, potrzebę przebywania w „sieci” dla poprawy nastroju negowała ponad połowa chłopców (52,2%) i co trzecia z dziewcząt – 36,4%.

Na uwagę zasługuje fakt, iż w przypadku tego pytania trudność z udzieleniem jednoznacznej odpowiedzi miał co czwarty badany uczeń 8 kl. SP (25,6%) i prawie co trzecia uczennica z tej frakcji wiekowej (29,2%).

2.2 Problematyczne używanie Internetu

Wykres 15 B: Odsetki dziewcząt i chłopców, którzy odczuwają potrzebę przebywania „w sieci” w celu poprawy nastroju, wśród często korzystających z Internetu. Procentowanie do osób korzystających z Internetu prawie codziennie. Klasy 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

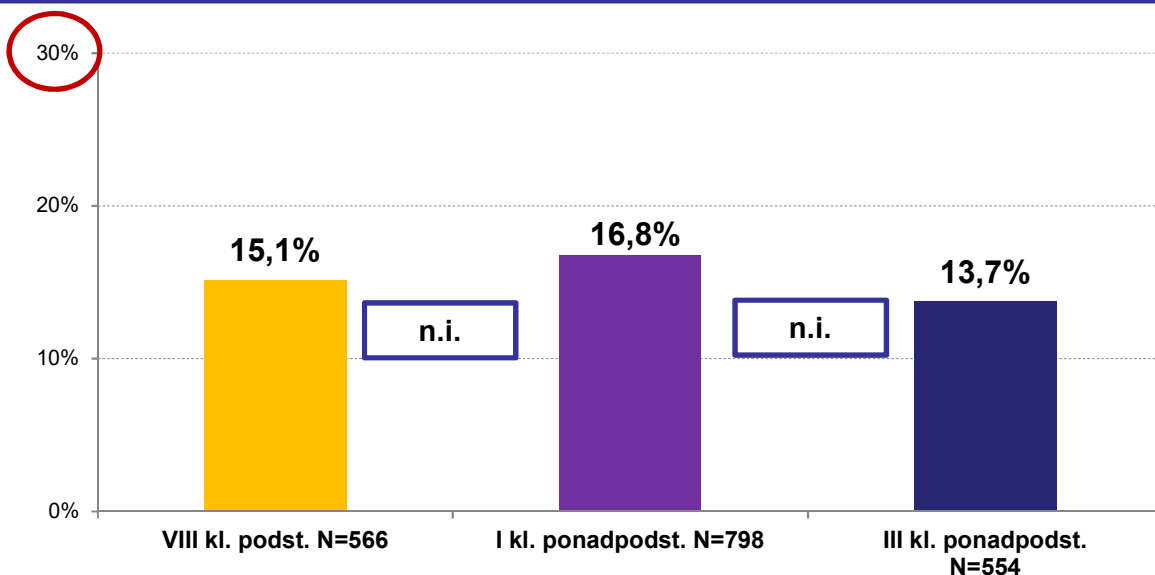
W grupie 16-17-latków (1 kl. SPP), którzy prawie codziennie spędzają wolny czas w Internecie – **co trzecia z dziewcząt (30,2%) i co szósty chłopak (17,3%) deklaruje potrzebę przebywania „w sieci” dla poprawy nastroju.** W najstarszej frakcji badanych dziewcząt z 3 kl. SPP odsetek ten był istotnie niższy i wynosił 22,3%. W grupie chłopców był prawie taki sam, jak w młodszej populacji badanych (17,5%).

W porównaniu do wyników badań z 2019 roku odnotowano istotny wzrost odsetka dziewcząt z 1 kl. SPP deklarujących potrzebę „bycia on line” dla poprawy własnego nastroju – z 22,1% w 2019 r. do 30,2% w 2023 r. W starszej frakcji respondentek również odnotowano wzrost odsetek uczennic, które przyznały, że odczuwają potrzebę serfowania po Internecie, aby lepiej się poczuć (z 18,7% w 2019 r. do 22,3% w 2023 r.).

Jak pokazuje wykres 15 B, w grupie 15-16-latków potrzebę poprawy nastroju poprzez korzystanie z Internetu negowała ponad połowa chłopców (55,6%) i ponad 42% dziewcząt, zaś w najstarszej frakcji badanych (17-18-latków) odpowiednio: 62,5% chłopców i 47,5% dziewcząt.

2.2 Problematyczne używanie Internetu

Uczniowie zagrożeni uzależnieniem od Internetu

Wykres 16: Odsetki uczniów zagrożonych uzależnieniem od Internetu wśród często korzystających z Internetu. Procentowanie do ogółu badanych.

Wśród osób, które korzystają często z Internetu (tj. prawie codziennie) wyodrębniono te, które spełniają **jednocześnie trzy następujące warunki:**

- przebywają „w sieci” 4 i więcej godzin,
- spędzają czas „w sieci” w godzinach nocnych,
- odczuwają przymus korzystania z Internetu, aby się lepiej poczuć.

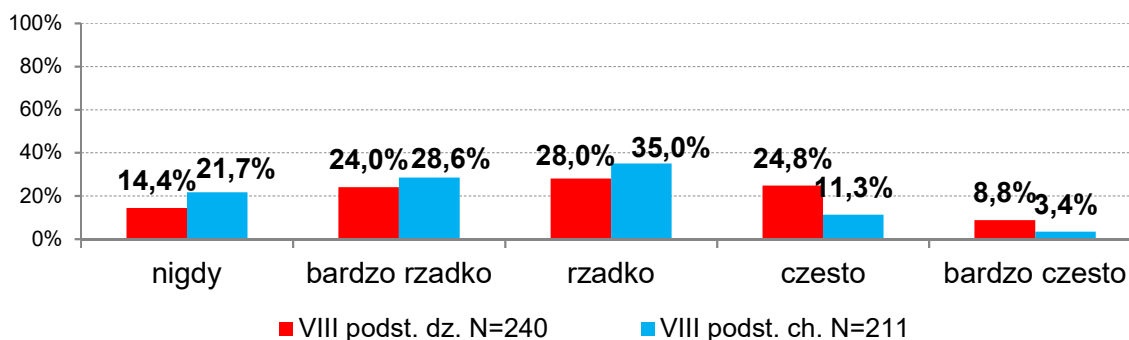
Uczniów spełniających powyższe kryteria zakwalifikowano do grupy zagrożonych uzależnieniem od Internetu. Jak pokazuje wykres 16, w klasach 8 SP takie osoby **stanowią 15,1% badanych**. W populacji **15-16-latków** odsetek ten jest nieco wyższy i **wynosi 16,8%**, zaś w grupie uczniów 3 klas SPP **co siódmy badany jest zagrożony uzależnieniem od Internetu (13,7%)**.

Odsetki te są wyraźnie wyższe niż w badaniu przeprowadzonym 4 lata wcześniej (2019). **W populacji 15-16-latków odsetek osób zagrożonych uzależnieniem od Internetu wzrósł o ponad 40%** (z 11,6% w 2019 do 16,8% w 2023). W najstarszej kohorcie badanych tj. wśród 17-18-latków również odnotowano wzrost odsetka uczniów zagrożonych uzależnieniem od Internetu, choć w nieco mniejszej skali (w 2019 – 9,9% zaś w 2023 – 13,7%).

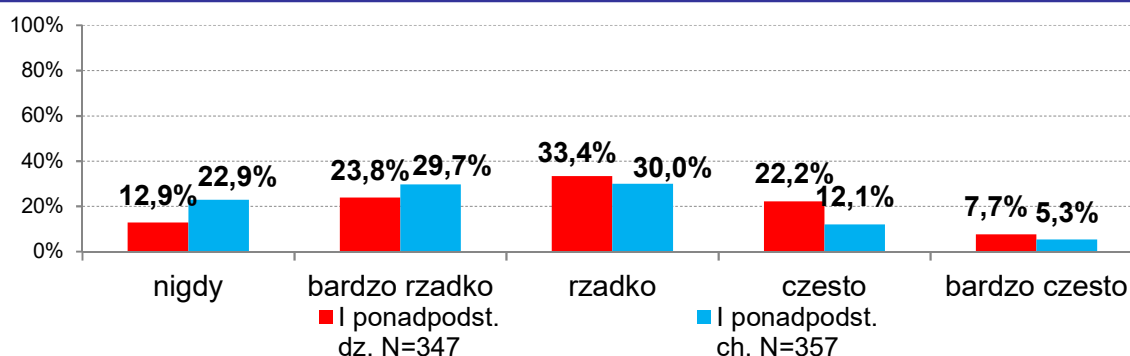
Warto też podkreślić, iż w każdej z grup wiekowych odsetek osób, które już dziś wymagają kontroli i pomocy w związku z częstym przebywaniem „w sieci” i ponoszeniem szkód z tym związanych, jest znacznie wyższy (co pokazują wykresy 17A - 19C).

2.2 Problematyczne używanie Internetu

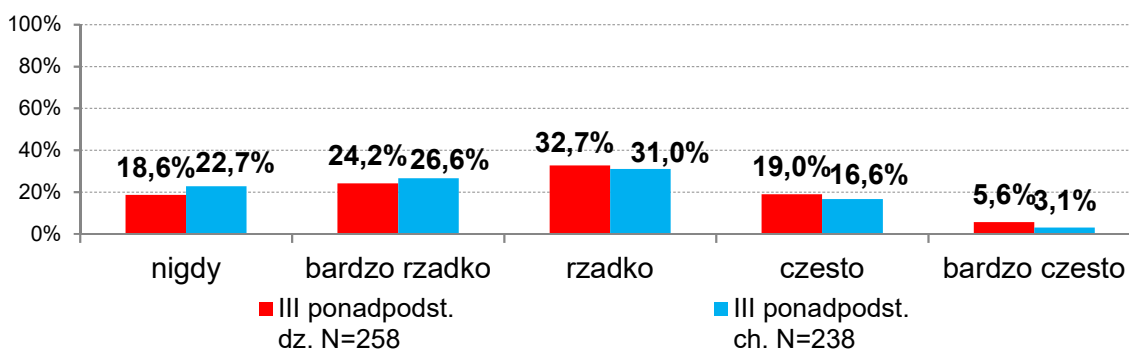
Zachowania problemowe związane z używaniem Internetu

Wykres 17A: Zaniedbywanie obowiązków domowych przez spędzanie czasu „w sieci”.
Klasy 8 SP – wyniki w podziale na płeć.

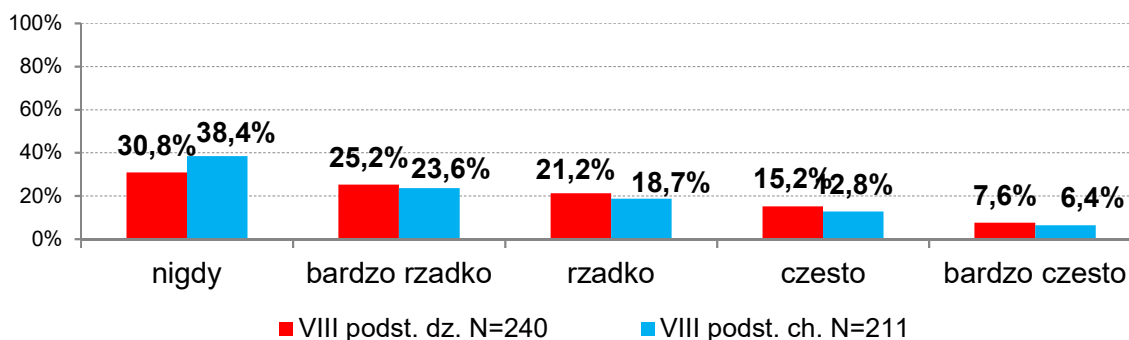
Wykres 17B: Zaniedbywanie obowiązków domowych przez spędzanie czasu „w sieci”.
Klasy 1 PP – wyniki w podziale na płeć.

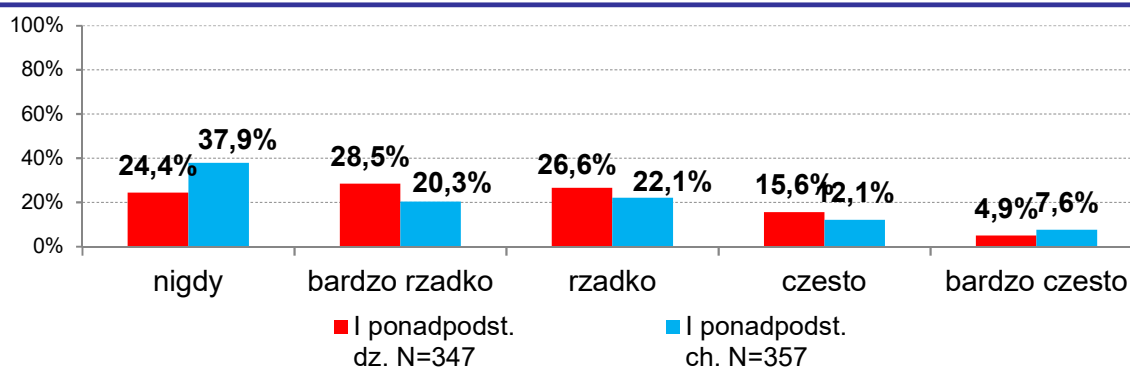
Wykres 17C: Zaniedbywanie obowiązków domowych przez spędzanie czasu „w sieci”.
Klasy 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

2.2 Problematyczne używanie Internetu

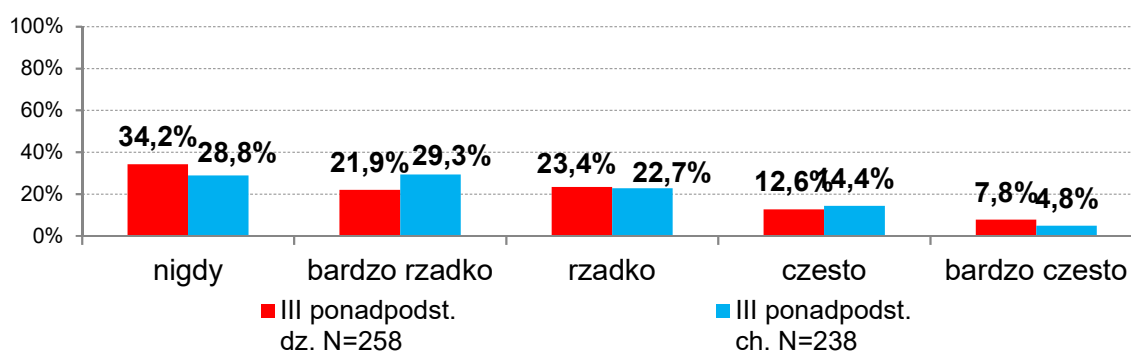
Zachowania problemowe związane z używaniem Internetu

Wykres 18A: Zaniedbywanie obowiązków szkolnych przez spędzanie czasu „w sieci”.
Klasy 8 SP – wyniki w podziale na płeć.

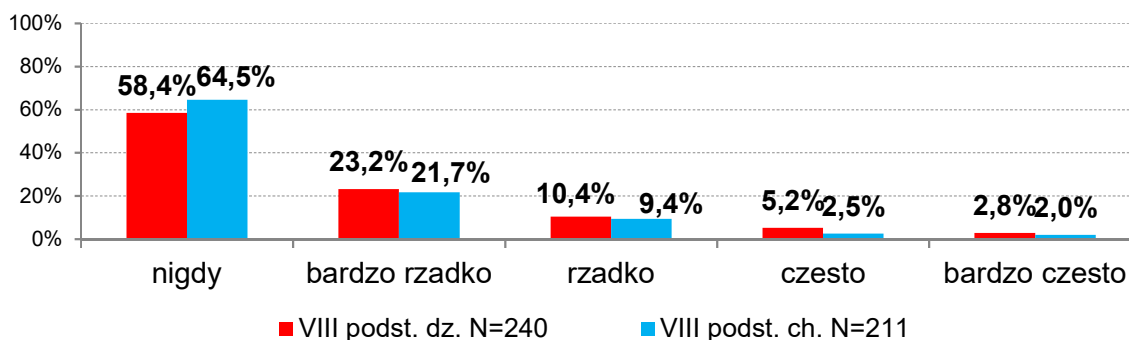
Wykres 18B: Zaniedbywanie obowiązków szkolnych przez spędzanie czasu „w sieci”.
Klasy 1 PP – wyniki w podziale na płeć.

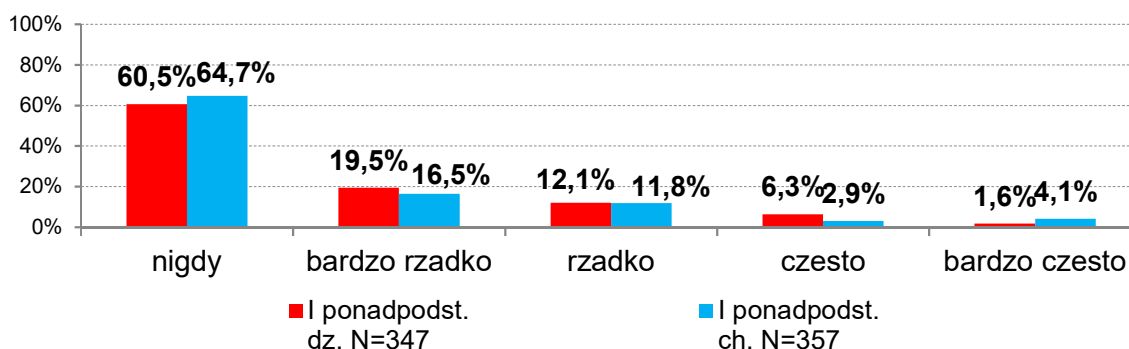
Wykres 18C: Zaniedbywanie obowiązków szkolnych przez spędzanie czasu „w sieci”.
Klasy 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

2.2 Problematyczne używanie Internetu

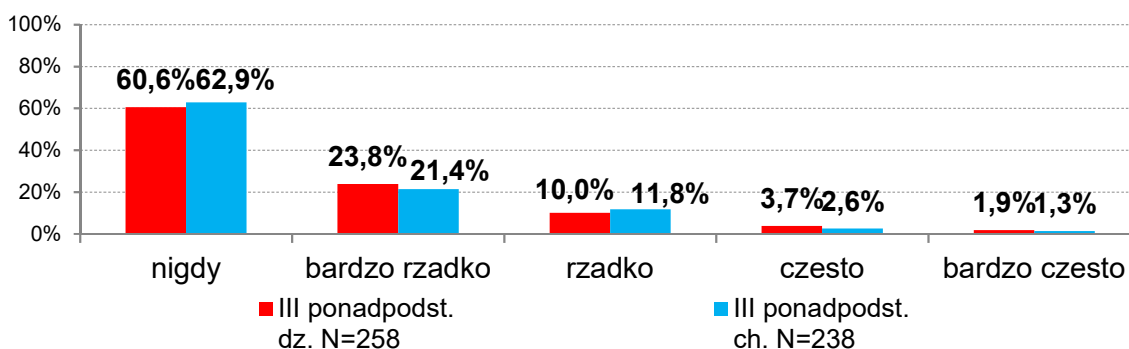
Zachowania problemowe związane z używaniem Internetu

Wykres 19A: Zaniedbywanie bezpośrednich osobistych kontaktów z kolegami / koleżankami w realnym świecie przez spędzanie czasu „w sieci”. Klasy 8 SP – w podziale na płeć.

Wykres 19B: Zaniedbywanie bezpośrednich osobistych kontaktów z kolegami / koleżankami w realnym świecie przez spędzanie czasu „w sieci”. Klasy 1 SPP – w podziale na płeć.

Wykres 19C: Zaniedbywanie bezpośrednich osobistych kontaktów z kolegami / koleżankami w realnym świecie przez spędzanie czasu „w sieci”. Klasy 3 SPP – w podziale na płeć.

2.3 Gry hazardowe

Odsetki uczniów grających w gry hazardowe przynajmniej raz w miesiącu			
Klasa	Częstość	Procent ważnych	
VIII podst.	66	11,7%	21,8% z nich wydaje jednorazowo na grę więcej niż 100 zł
I ponadpodst.	48	6,0%	40,6% z nich wydaje jednorazowo na grę więcej niż 100 zł
III ponadpodst.	26	4,6%	24,0% z nich wydaje jednorazowo na grę więcej niż 100 zł

Tabela 3: Odsetki uczniów grających na automatach co najmniej raz w miesiącu

Przedmiotem analiz była także częstotliwość grania przez uczniów na automatach hazardowych (takich, na których można wygrać pieniądze). W taki sposób przynajmniej raz w miesiącu lub częściej spędzał czas stosunkowo niewielki odsetek uczniów - w kl. 8 – 11,7% badanych, zaś w kl. 1 i 3 SPP odpowiednio: 6% i 4,6%.

Warto zwrócić uwagę na wysokość kwot wydawanych przez grających – jednorazowe wydatki na ten cel w wysokości 100 zł i więcej deklarowało 21,8% uczniów kl. 8 SP grających przynajmniej raz w miesiącu i aż 40,6% uczniów klas 3 SPP (spośród grających na automatach). Z pewnością wszyscy uczniowie, którzy wydają na automaty hazardowe jednorazowo ponad 100 zł powinni być objęci oddziaływaniami profilaktycznymi. Dalsze analizy pokazują, że średnie nasilenie używania substancji psychoaktywnych w tej grupie jest istotnie wyższe niż w pozostałej populacji badanych.

Analizom poddano także zróżnicowane zachowania problemowe związane z grami hazardowymi. Wszystkie zachowania problemowe związane z grami hazardowymi, w każdej z badanych grup wiekowych, istotnie częściej dotyczą chłopców niż dziewczęta.

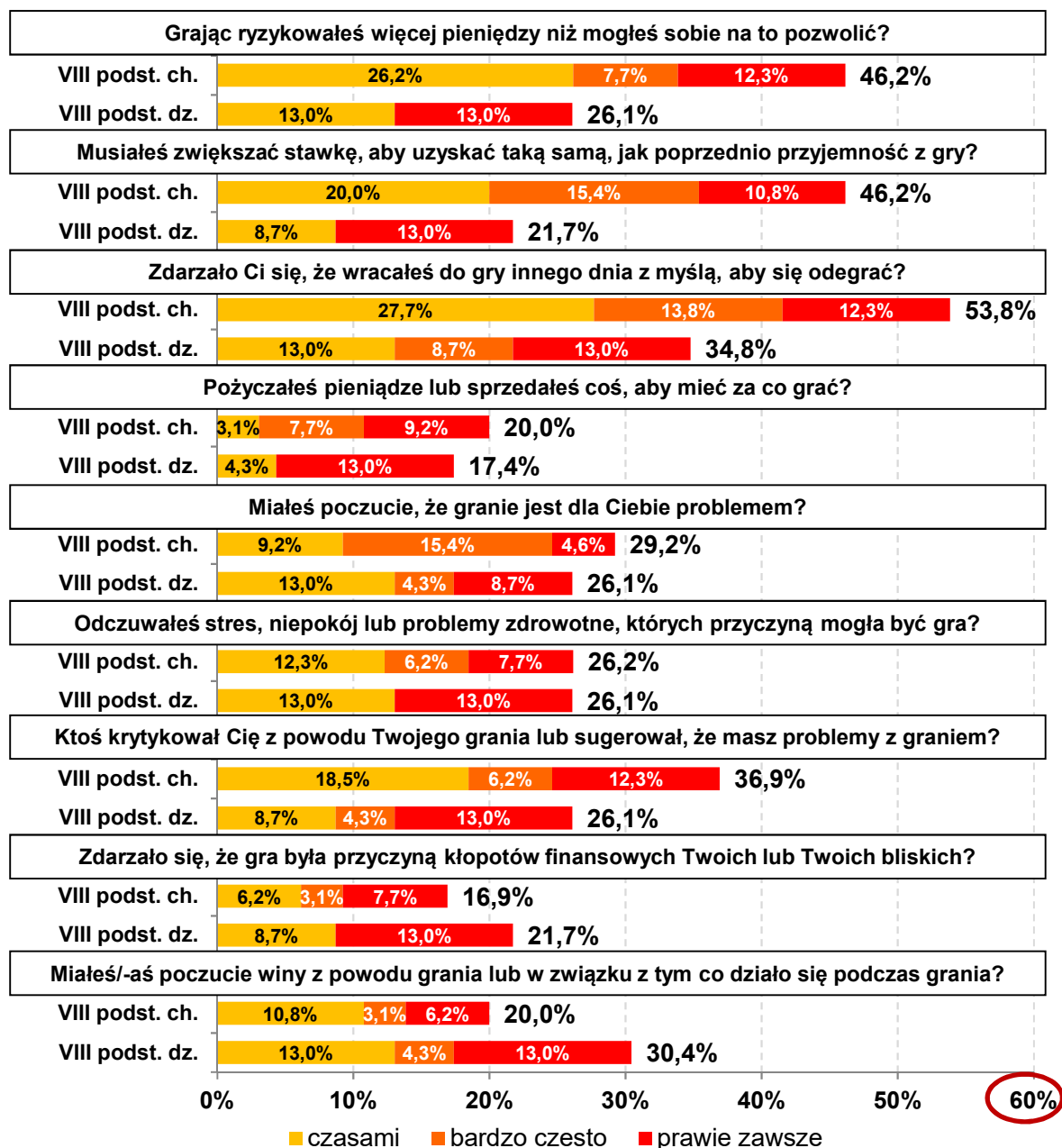
Najpowszechniej występującym zjawiskiem wśród młodzieży, która w ostatnich 12 miesiącach grała w loteriach, konkursach, zakładach bukmacherskich lub na automatach do gry, są sytuacje powracania do gry innego dnia z myślą, aby się odegrać. Problem taki zgłasza 53,8% ósmoklasistów i ponad 60% chłopców ze szkół ponadpodstawowych (66,7% w kl. 1 SPP i 62,3% w kl. 3 SPP). W grupie dziewcząt przynajmniej raz do niego co trzecia uczennica kl. 8 SP (34,8%) i ponad 40% badanych w szkołach ponadpodstawowych - 47,1% w kl. 1 SPP i 44,4% w kl. 3 SPP.

Około 20-50% chłopców (z wszystkich badanych grup) oraz około 10-47% dziewcząt przyznało, iż podczas grania w gry hazardowe wystąpiły u nich różne zachowania problemowe:

- ktoś krytykował ich z powodu grania lub sugerował, że mają problemy z graniem,
- musieli zwiększać stawkę, aby uzyskać taką samą, jak poprzednio przyjemność z gry,
- grając ryzykowali więcej pieniędzy niż mogli sobie na to pozwolić,
- mieli poczucie, że granie jest dla nich problemem,
- odczuwali stres, niepokój lub problemy zdrowotne, których przyczyną mogła być gra,
- mieli poczucie winy z powodu grania lub w związku z tym, co działo się podczas grania.

2.3 Gry hazardowe

Zachowania problemowe związane z grami hazardowymi

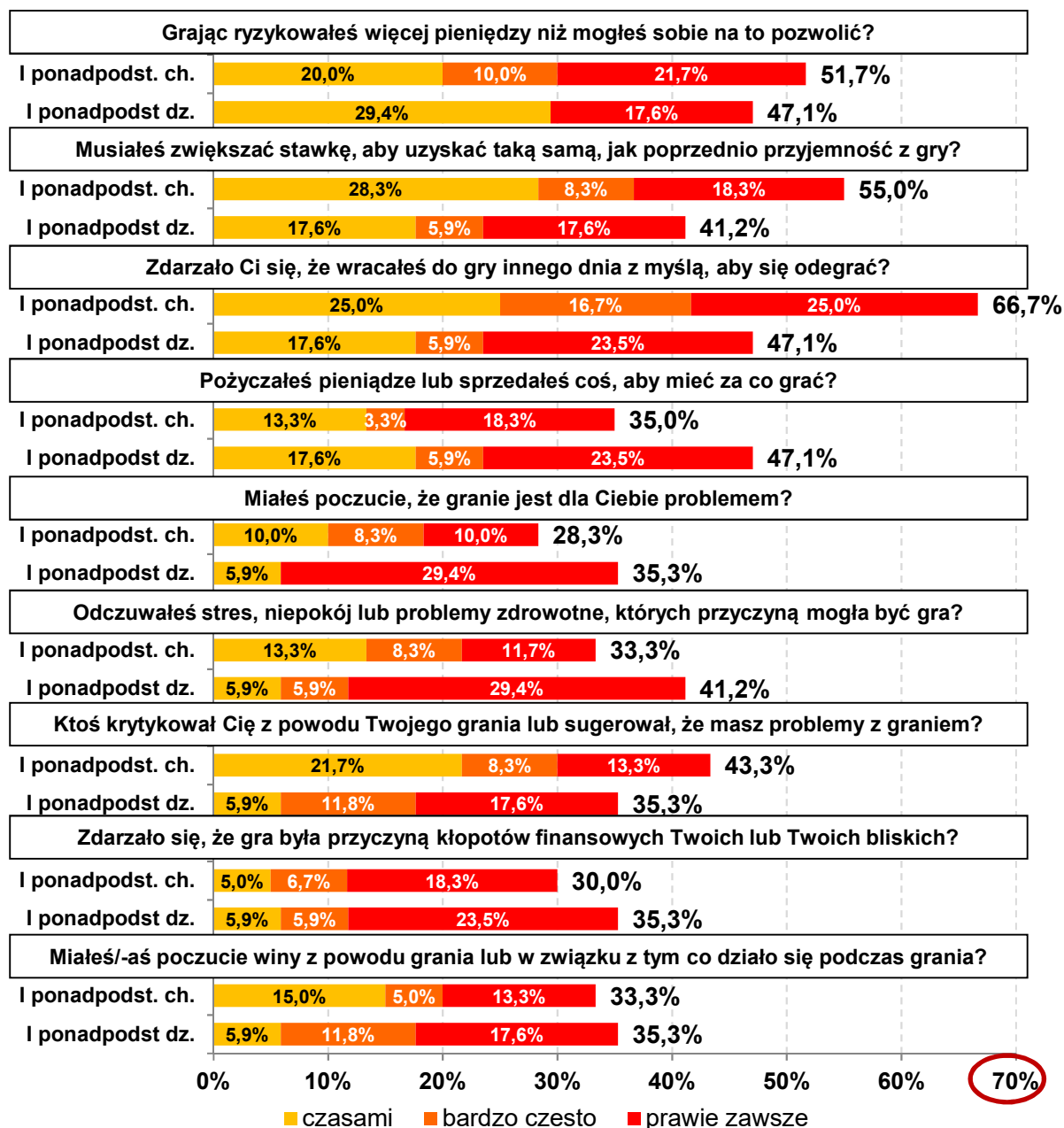

Wykres xx: Zachowania problemowe związane z grami hazardowymi. Klasy 8 SP – wyniki w podziale na płeć. Procentowanie do osób, które w ost. 12 miesiącach grały w loteriach, konkursach, zakładach bukmacherskich lub na automatach do gry.

	N
VIII kl. podst. chłopcy	68
VIII kl. podst. dziewczęta	22

2.3 Gry hazardowe

Zachowania problemowe związane z grami hazardowymi

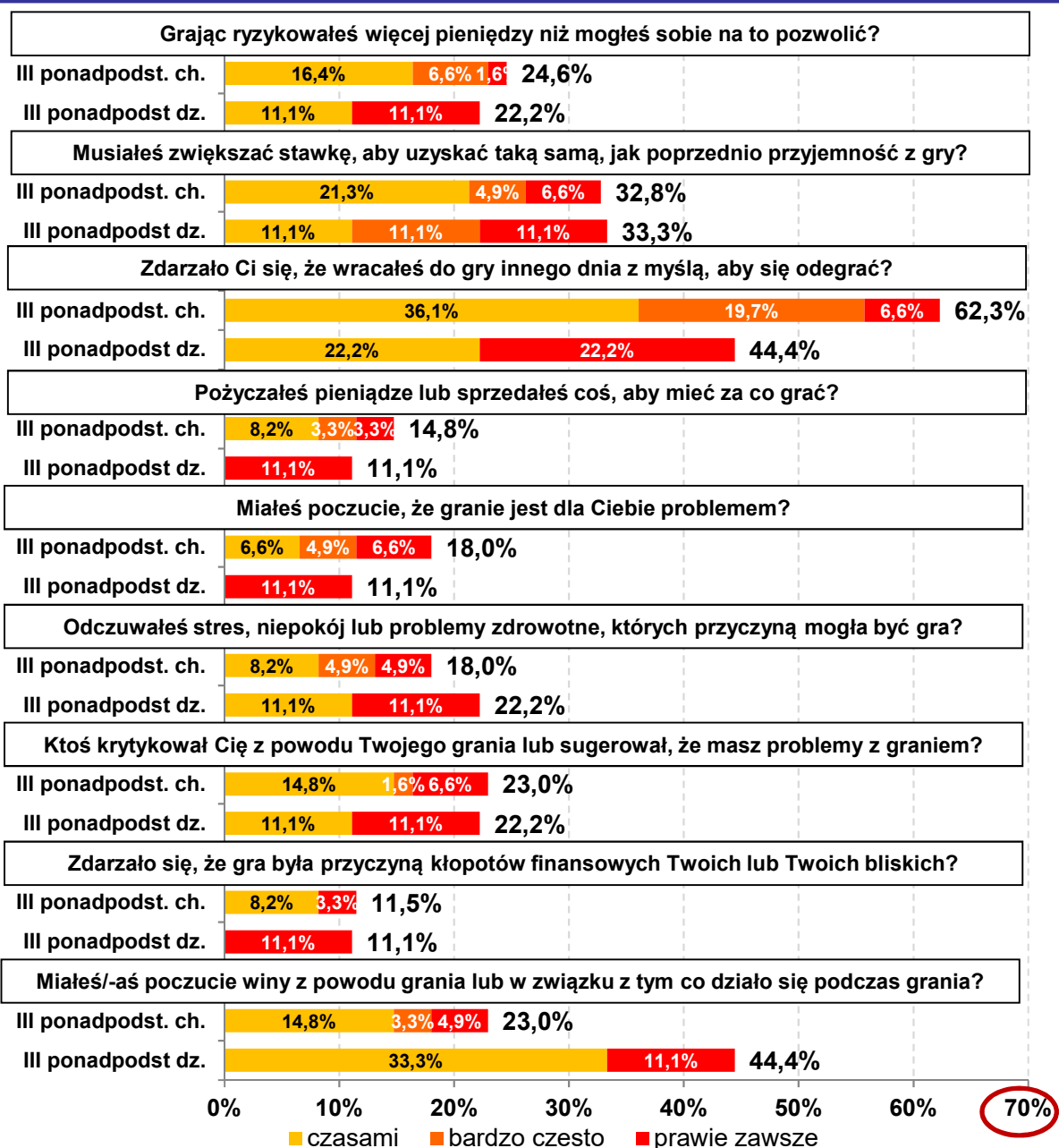
Wykres xx: Zachowania problemowe związane z grami hazardowymi. Klasy 1 PP – wyniki w podziale na płeć. Procentowanie do osób, które w ost. 12 miesiącach grały w loteriach, konkursach, zakładach bukmacherskich lub na automatach do gry.

*Uwaga – niskie podstawy.

	N
I kl. ponadpodst. chłopcy	63
I kl. ponadpodst. dziewczęta	16*

2.3 Gry hazardowe

Zachowania problemowe związane z grami hazardowymi

Wykres xx: Zachowania problemowe związane z grami hazardowymi. Klasy 3 PP – wyniki w podziale na płeć. Procentowanie do osób, które w ost. 12 miesiącach grały w loteriach, konkursach, zakładach bukmacherskich lub na automatach do gry.

*Uwaga – niskie podstawy.

	N
III kl. ponadpodst. Chłopcy	63
III kl. ponadpodst. dziewczęta	9*

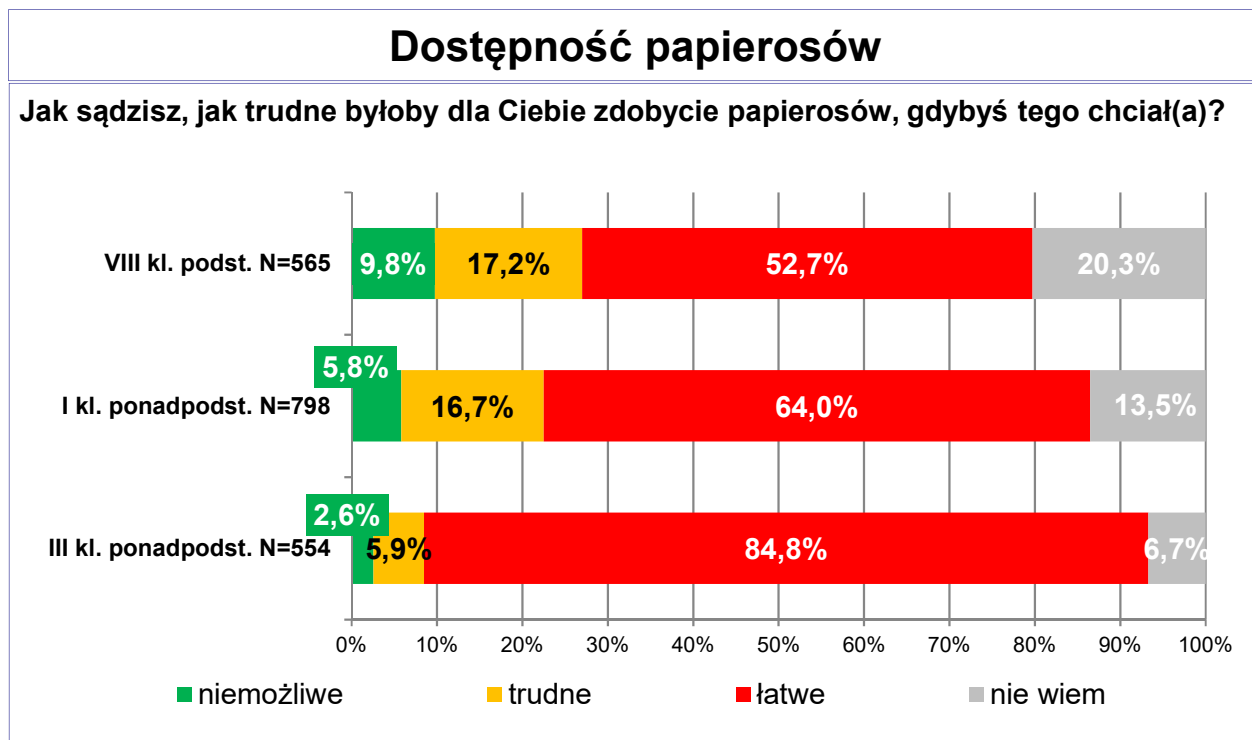
3. Palenie papierosów

3.1 Dostępność tytoniu - w opinii badanych

Poziom dostępności papierosów w ocenie młodzieży, co wydaje się zgodne z oczekiwaniami, zwiększa się wraz z wiekiem badanych. **Ponad połowa uczniów 8 kl. SP uważa, że zdobycie papierosów byłoby dla nich łatwe (52,7%).** Przeciwnego zdania był co szósty uczeń z tej frakcji wiekowej – 17,2%, a 9,8% uznało, iż byłoby to niemożliwe.

W przypadku uczniów 1 kl. SPP prawie 2/3 badanych (64%) stwierdziło, że zdobycie papierosów nie stanowi dla nich większego problemu (jest łatwe). Jedynie co szósty respondent w tej grupie miał przeciwną opinię w tym zakresie (16,7%), a 5,8% stwierdziło, że byłoby to niemożliwe. Najwyższy odsetek uczniów przekonanych, że łatwo mogliby zdobyć papierosy odnotowano w najstarszej frakcji badanych (kl. 3 SPP). Taką opinię wyraziło 84,8% respondentów.

W tym kontekście warto podkreślić, iż sprzedaż wyrobów tytoniowych (podobnie jak napojów alkoholowych) osobom niepełnoletnim jest prawnie zabroniona. **Warto rozważyć możliwość systematycznego monitoringu punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w których można również kupować papierosy, opierając się na najbardziej skutecznej w tym zakresie metodzie „tajemniczego klienta”.** Pozwala ona zdiagnozować rzeczywistą skalę zjawiska nieodpowiedzialnej sprzedaży papierosów oraz podejmować szeroko zakrojone działania interwencyjne w oparciu o lokalną koalicję rodziców, pedagogów i innych odpowiedzialnych dorosłych.

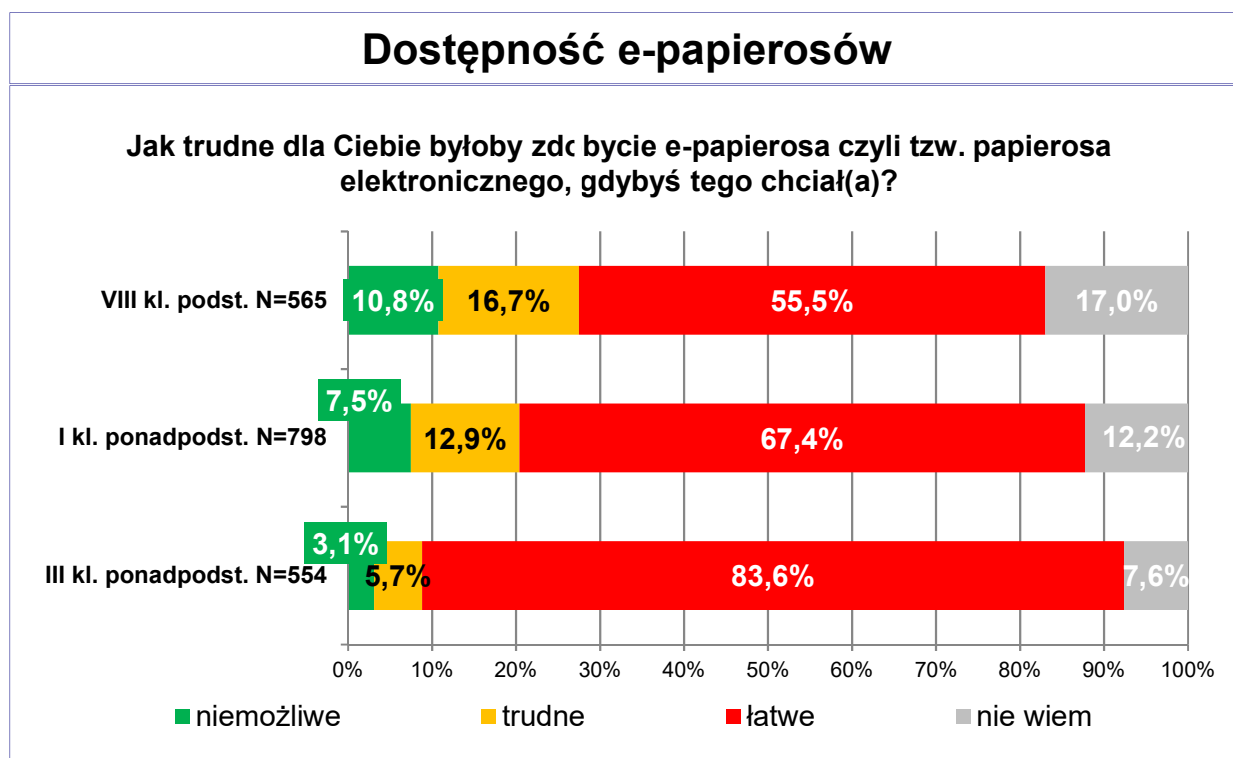
Wykres 17a: Ocena dostępności papierosów dla młodzieży – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

3.2 Dostępność e-papierosów - w opinii badanych

Poziom dostępności e-papierosów w ocenie młodzieży, co wydaje się zgodne z oczekiwaniami, zwiększa się wraz z wiekiem badanych. **Ponad połowa uczniów 8 klas SP uważa, że zdobycie e-papierosów byłoby dla nich łatwe (55,5%).** W przypadku **uczniów z 1 klas SPP (15-16-latków)** podobnego zdania było **ponad 2/3 badanych (67,4%)**. Najwyższy odsetek respondentów, którzy uznali, że zdobycie e-papierosów nie byłoby dla nich żadnym problemem odnotowano w najstarszej frakcji badanych uczniów tj. 17-18-latków z 3 kl. SPP (83,6%).

Tylko co szósty ósmoklasista (16,7%) stwierdził, iż zdobycie e-papierosów mogłoby być dla niego (dla niej) trudne, a 10,8% uznało, że byłoby to niemożliwe. W grupie uczniów 15-16-letnich (1 kl. SPP) podobną opinię nt. trudności w zdobyciu e-papierosów wyraziło 12,9% respondentów, a niecało 8% uznało, że ich zdobycie byłoby dla nich niemożliwe.

W tym kontekście warto zwrócić uwagę, iż sprzedaż elektronicznych papierosów (podobnie jak tradycyjnych papierosów i napojów alkoholowych) osobom w wieku poniżej 18 lat jest prawnie zabroniona.

Wykres 17b: Ocena dostępności e-papierosów dla młodzieży – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

3.3 Wiek inicjacji tytoniowej

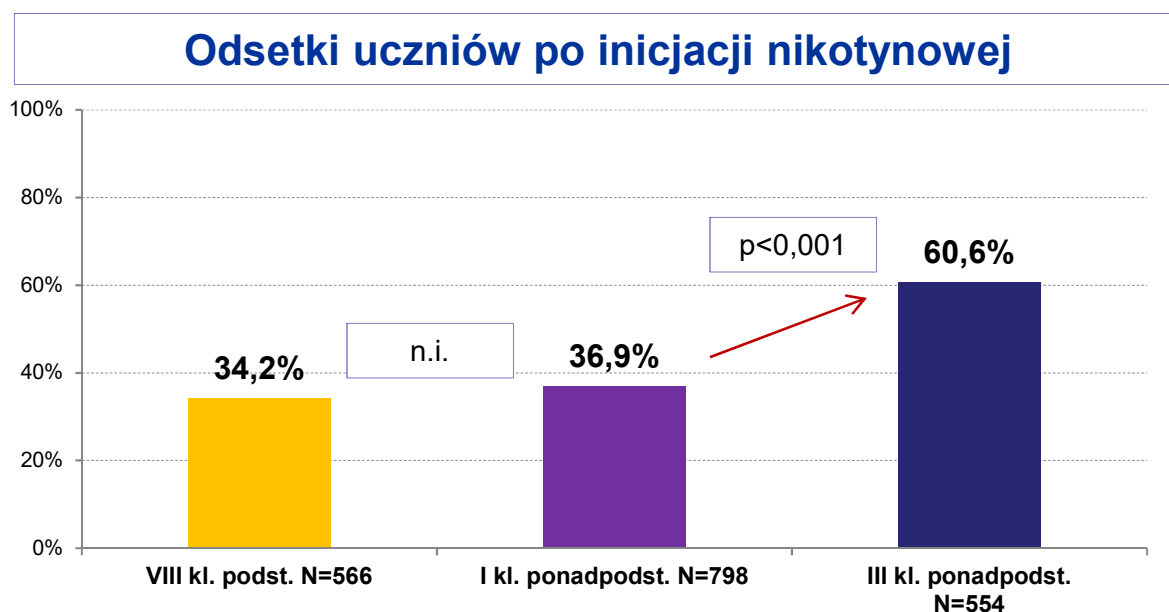
Analizując wyniki badania możemy stwierdzić, iż **co trzeci uczeń 8 kl. SP oraz 1 kl. ma już za sobą inicjację nikotynową** (odpowiednio: **34,2%** i **36,9%**). **Skokowy, niemal 2-krotny wzrost odsetka respondentów, którzy mają już doświadczenie palenia papierosów odnotowano wśród uczniów 3 kl. SPP (60,6%)**. Różnica między tą grupą badanych a dwiema młodszymi frakcjami jest istotna statystycznie, co oznacza, że nasilenie problemu rozpowszechnienia palenia istotnie wzrasta wraz z wiekiem uczniów.

Wśród 8-klasistów ze SP brak doświadczeń z paleniem papierosów zadeklarowało 66,6% dziewcząt i 60% chłopców. W grupie 15-16-latków z 1 kl. SPP inicjacji nikotynowej nie przeszło jeszcze 61% dziewcząt i 65% chłopców. W przypadku uczniów 3 kl. SPP odsetki te były wyraźnie niższe i wyniosły odpowiednio: 41,3% chłopców oraz 37,3% w dziewcząt.

W grupie uczniów 8 kl. SP co czwarta dziewczyna (27,3%) i co trzeci chłopak (31%) wypalili pierwszego papierosa w wieku 13 lat lub wcześniej. W starszych kohortach uczniów tj. 15-16-latków z 1 kl. SPP oraz 17-18-latków z 3 kl. SPP odsetki chłopców i dziewcząt, którzy w tak młodym wieku przeszli inicjację tytoniową był wyraźnie niższe (16% - 21%), co może świadczyć o mniejszej popularności palenia papierosów w tych grupach wiekowych.

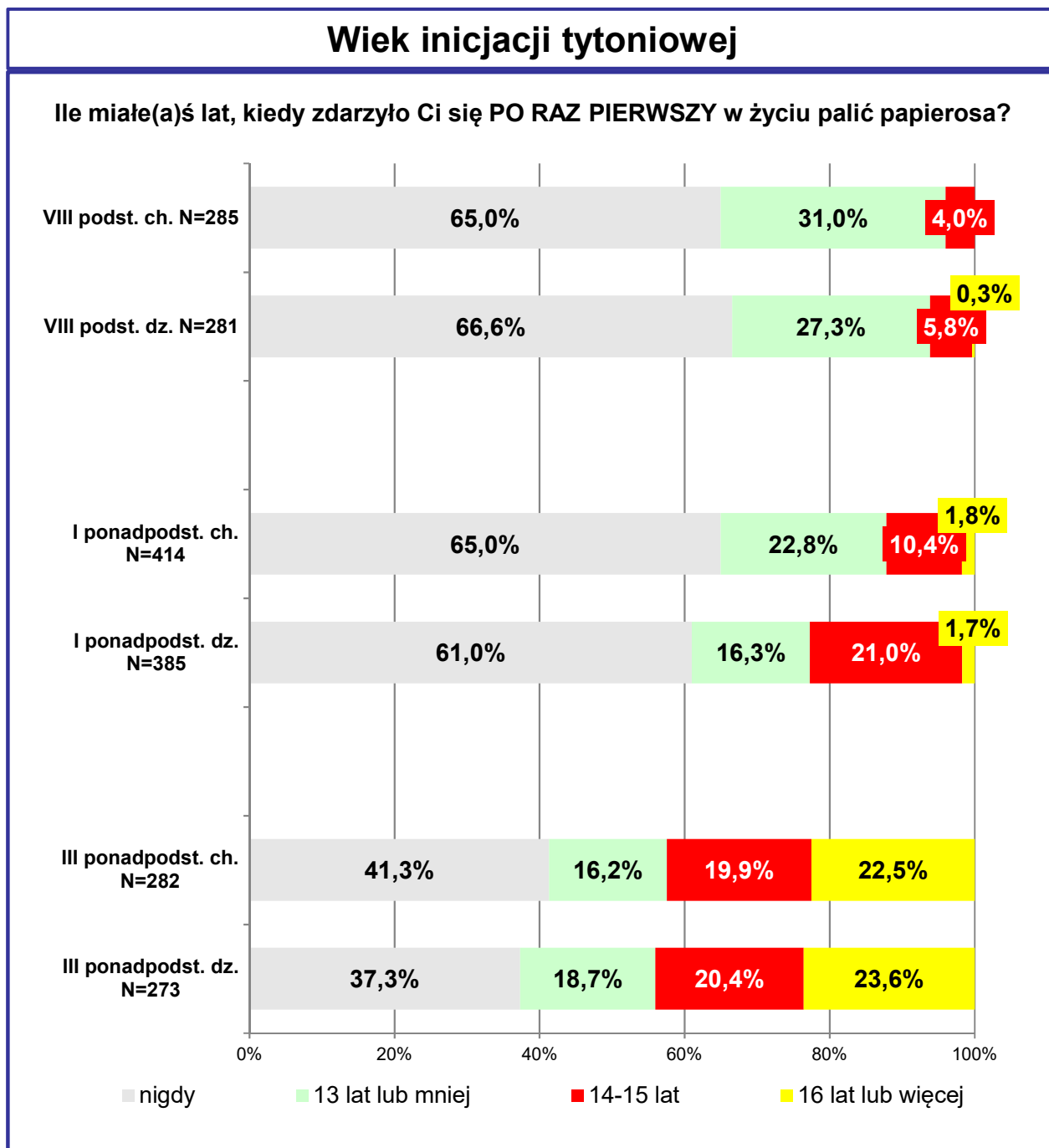
W populacji uczniów 1 kl. SPP odsetek dziewcząt, które przeszły inicjację nikotynową w wieku 13 lat lub mniej był niższy niż odsetek chłopców (odpowiednio: 16,3% i 22,8%). Co piąta uczennica w tej frakcji pierwszego papierosa wypaliła w wieku 14-15 lat.

W najstarszej kohorcie badanych z 3 kl. SPP 20% dziewcząt i chłopców swoją inicjację tytoniową przeszło w wiek 14-15 lat, a kolejne 23-24% w wieku 16 lat i później.

Wykres 18a: Odsetek uczniów, którzy choć raz palili papierosy. Klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – porównanie (test Chi²).

3.3 Wiek inicjacji tytoniowej

Wykres 19a: Wiek inicjacji nikotynowej - dziewczęta i chłopcy – 8 SP, 1 PP i 3 PP. Z wykresu usunięto odpowiedź „używał, ale nie podał wieku inicjacji” ponieważ nie dotyczyła żadnego z badanych uczniów.

3.3 Wiek inicjacji tytoniowej

Do codziennego palenia papierosów w jakimś okresie życia przyznało się **16,4% chłopców i 15,4% dziewcząt z 8 kl. szkół podstawowych**. Wśród uczniów 1 klas SPP odsetki te były podobne i wyniosły odpowiednio 15,2% i 13,3%. W porównaniu do wyników badań z 2019 r. odnotowano w tym względzie niewielką **pozytywną zmianę – o 5 pkt. procentowych zmniejszył się odsetek 15-16-letnich dziewcząt, które codziennie paliły papierosy** (w 2019 – 18,3% zaś w 2023 – 13,3%). W grupie chłopców odsetki te były prawie identyczne – w 2019 – 16,5% zaś w 2023 – 15,2%.

W populacji 17-18-latków do codziennego palenia papierosów zadeklarowała co czwarta badana uczennica (26,4%) i prawie co trzeci uczeń (29,9%). W stosunku do wyników badań z 2019 r. nie odnotowano istotnych zmian w tym zakresie (codziennie paliło wtedy odpowiednio: 26,8% dziewcząt i 25,9% chłopców).

Podsumowując należy podkreślić, iż **odsetek młodzieży codziennie palącej papierosy rośnie wraz z wiekiem badanych, jednak zdecydowana większość uczniów nie ma doświadczeń z codziennym paleniem papierosów**. Warto jednocześnie zauważyć, że odsetki palących codziennie wśród tych, którzy przeszli inicjację nikotynową są wysokie.

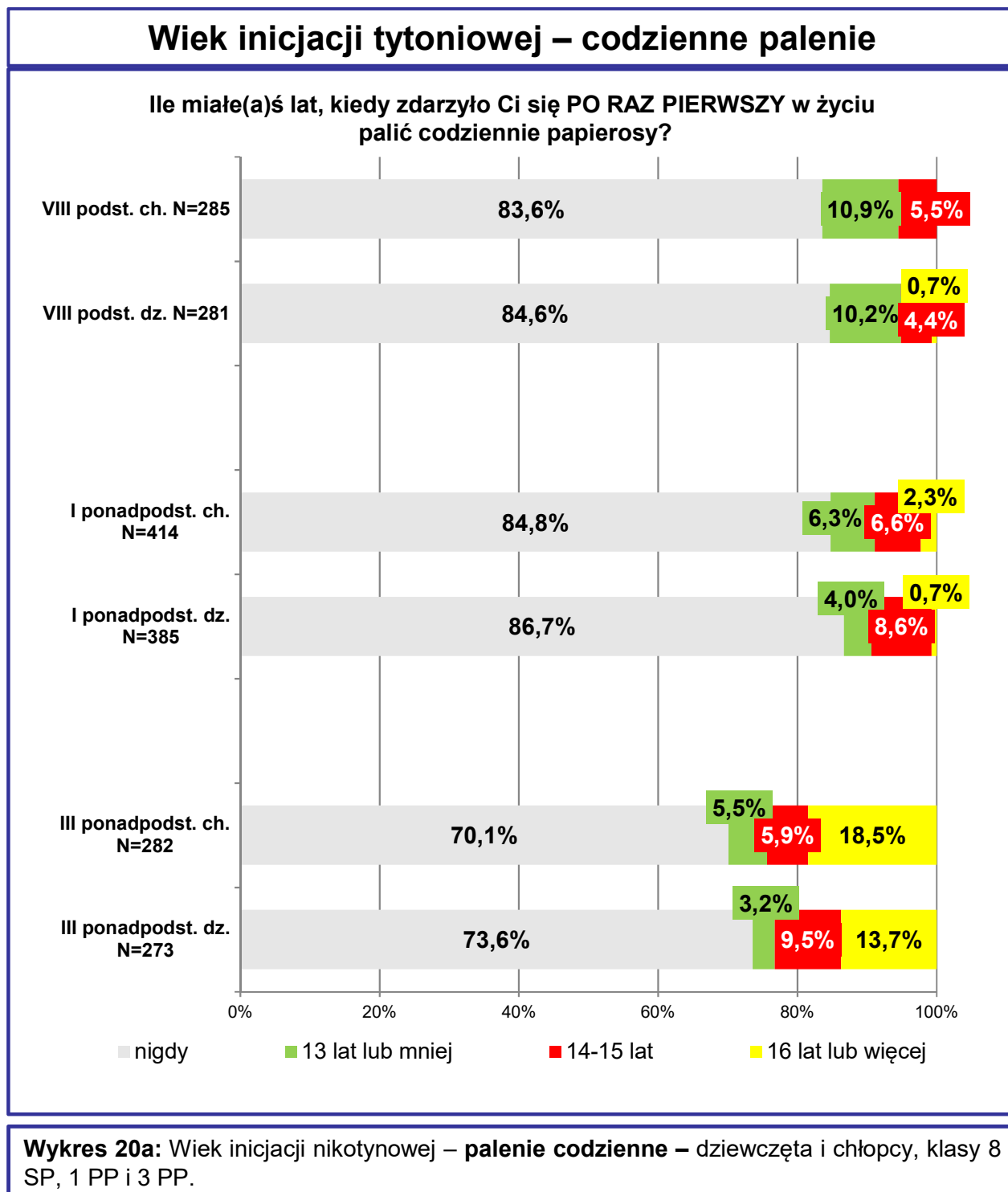
Wśród uczniów 8 klas SP pierwsze doświadczenia z codziennym paleniem papierosów w przypadku obu płci miały miejsce przede wszystkim w wieku 13 lat lub mniej (ok. 10% chłopców i tyle samo dziewcząt), a kolejne 5-6% w wieku 14-15 lat.

Początki codziennego palenia papierosów w wieku 14-15 lat zadeklarowało 9% dziewcząt i tyle samo chłopców z 1 kl. SPP, a 4% do 6% badanych z tego rocznika stwierdziło, że zaczęło palić codziennie mając 13 lat lub mniej. **W przypadku uczniów z 3 klas SPP większość palących deklarowała, że zaczęła palić codziennie w wieku 16 lat lub później – 13,7% dziewcząt i 18,5% chłopców**. Inicjację w wieku 14-15 lat deklarowało 9,5% uczennic i 5,9% uczniów z tego rocznika. Natomiast 3,2% dziewcząt i 5,5% chłopców z 3 kl. SPP zaczęło palić w wieku 13 lat lub wcześniej.

Ogółem, wśród uczniów w klasach 8 SP największą grupę wśród palących codziennie stanowili ci, którzy zaczęli palić w ten sposób w wieku 13 lat lub mniej. W przypadku uczniów 1 klas SPP najwięcej było tych, którzy zaczęli palić codziennie mając 14-15 lat, zaś w populacji 17-18-latków osoby w wieku 16 lat lub więcej.

Oznacza to, że działania profilaktyczne i edukacyjne w tym zakresie powinny być kierowane do uczniów w sposób ciągły, poczynając od 12-13-latków. .

3.3 Wiek inicjacji tytoniowej

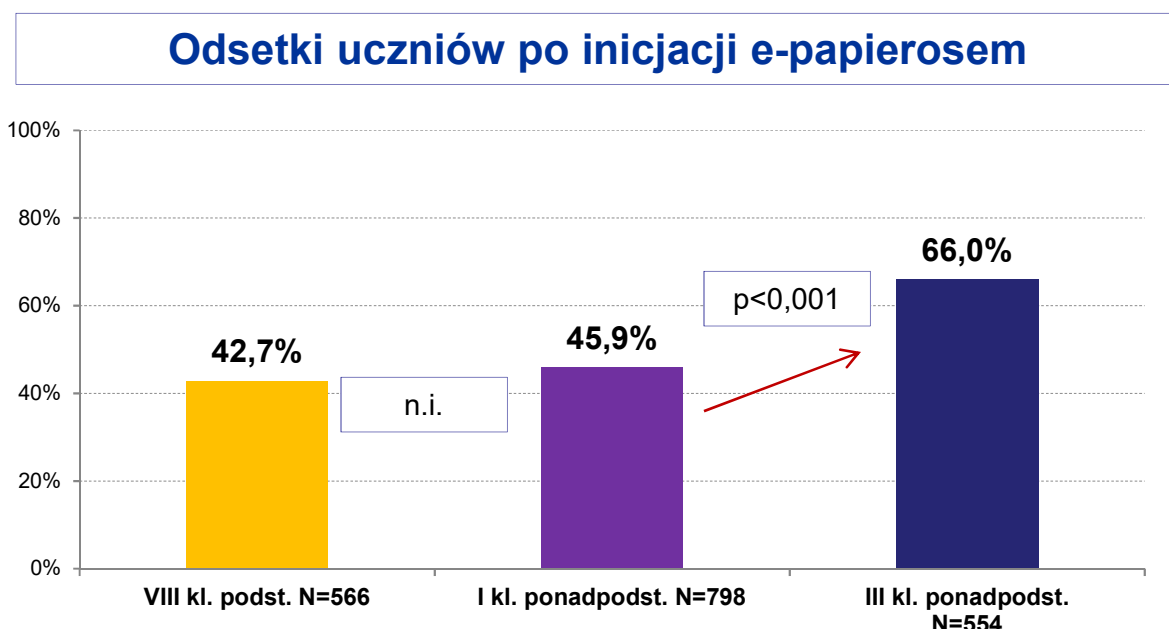
3.4 Wiek inicjacji tytoniowej: e-papierosy

Przyglądając się wynikom tegorocznych badań możemy stwierdzić, iż **ponad 40% uczniów 8 kl. SP oraz 3 kl. SPP ma już za sobą inicjację w zakresie używania e-papierosów** (odpowiednio: 42,7% i 45,9%). W najstarszej frakcji badanych 17-18-latków z 3 kl. SPP **e-papierosa paliło już 60% respondentów**. Wynik ten jest istotnie wyższy niż w młodszych grupach wiekowych i oznacza to, że **nasilenie problemu rozpowszechnienia palenia e-papierosów rośnie wraz z wiekiem uczniów**.

Wśród ósmoklasistów brak doświadczeń z używaniem e-papierosów zadeklarowało sześciu na dziesięciu badanych uczniów (56,2% chłopców i 58,4% dziewcząt). W grupie uczniów 1 kl. SPP odsetki te były nieco niższe, zwłaszcza wśród dziewcząt. E-papierosów nie próbowało jeszcze 52,8% dziewcząt i 55,3% chłopców. Oznacza to, że **niemal połowa 15-16-latków ma już za sobą inicjację e-tytoniową** (zarówno chłopców, jak i dziewcząt). W przypadku uczniów 3 kl. SPP (17-18-latków) jedynie co trzeci badany chłopak (33,6%) i podobny odsetek dziewcząt (34,5%) nie palili jeszcze e-papierosów.

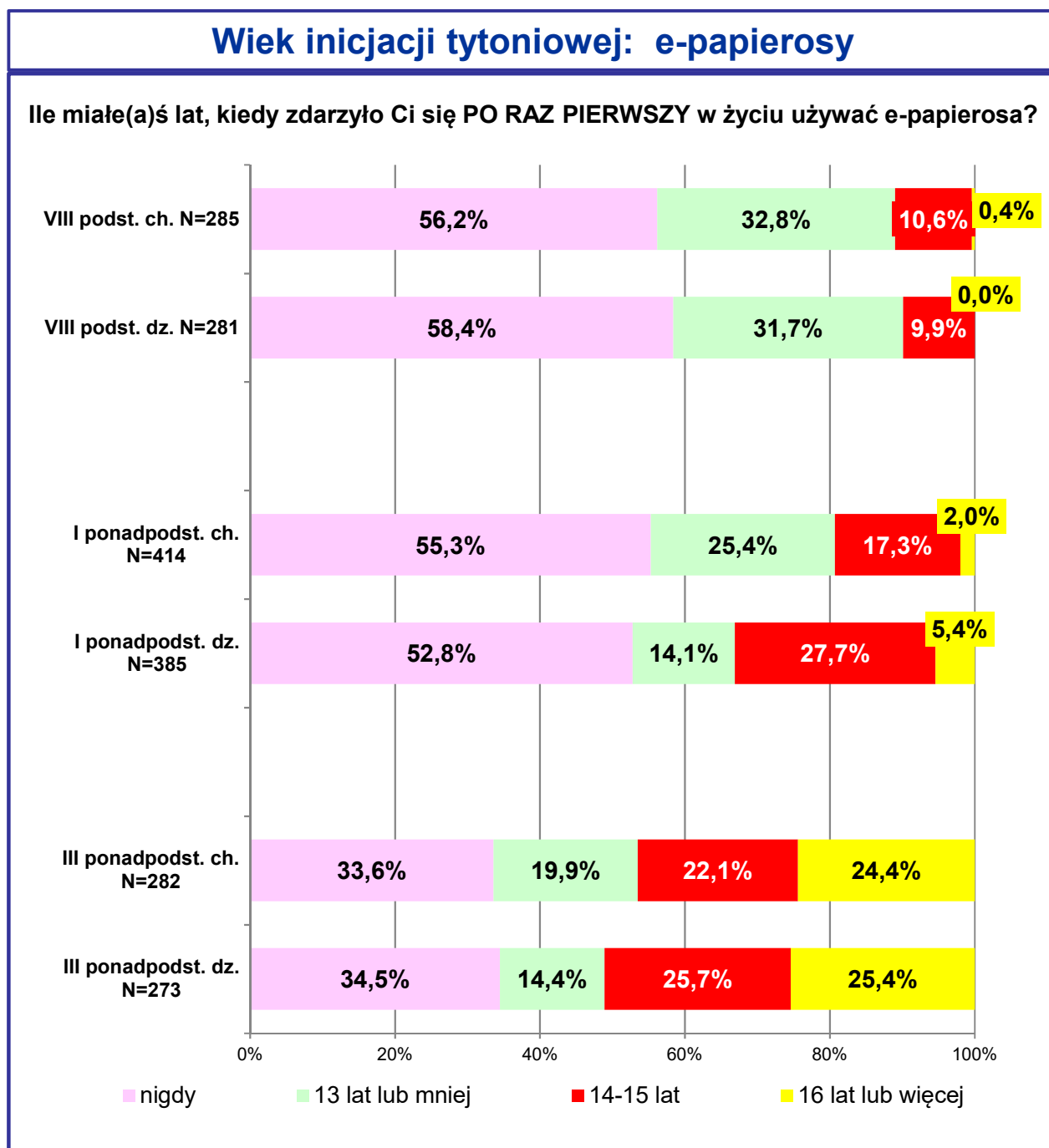
Spośród uczniów 8 kl. SP co trzecia uczennica (31,7%) i co trzeci uczeń (32,8%) spróbowali pierwszego elektronicznego papierosa w wieku 13 lat lub wcześniej. Mając 14-15 lat inicjację przeszła co dziesiąta z dziewcząt (9,9%) i 11% chłopców.

W populacji uczniów 1 kl. SPP co trzecia z dziewcząt (33,1%) i co piąty chłopak (19,3%) spróbowano pierwszego e-papierosa w wieku 14-15 lat lub później. W najstarszej frakcji badanych uczniów z 3 kl. SPP średnio co czwarty chłopak i dziewczyna pierwszego e-papierosa wypaliło mając 16 lat lub więcej. Inicjację w wieku 14-15 lat zadeklarowało w tej grupie 22% chłopców i prawie 26% dziewcząt, a jeszcze mniej w wieku 13 lat (14-20%).

Wykres 18b: Odsetek uczniów, którzy choć raz użyli e-papierosa. Klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – porównanie (test Chi²).

3.4 Wiek inicjacji tytoniowej: e-papierosy

Wykres 19b: Wiek inicjacji nikotynowej (e-papierosy) - dziewczęta i chłopcy – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP. Z wykresu usunięto odpowiedź „używał, ale nie podał wieku inicjacji” ponieważ nie dotyczyła żadnego z badanych uczniów.

3.4 Wiek inicjacji tytoniowej: e-papierosy

Do codziennego palenia e-papierosów w jakimś okresie życia przyznała się co czwarta dziewczyna (25,3%) i co trzeci chłopak (25,2%) spośród uczniów 8 klas SP.

Wśród **uczniów 1 klas SPP** odsetki te były nieco wyższe i wyniosły **29,1% w grupie dziewcząt i 27,7% wśród chłopców**. W porównaniu do wyników badań z 2019 roku odnotowano **istotny 2-krotny wzrost odsetka dziewcząt, które codziennie paliły e-papierosy** (z 14,2% w 2019 r. do 29,1% w 2023 r.). W populacji chłopców nie odnotowano w tym zakresie istotnej zmiany (w 2019 – 24,5% zaś w 2023 – 27,7%).

Co szósty ósmoklasista (16,8% uczniów i 17,4% uczennic) zaczął codziennie palić e-papierosy mając 13 lat lub mniej, a kolejne 8% w wieku 14-15 lat.

W grupie uczniów 1 kl. SPP większość badanych, którzy zadeklarowali, że codziennie palą e-papierosy przyznało, iż zaczęli to robić w wieku 14-15 lat lub później. Taką opinię wyraził co szósty chłopak (16,5%) i co piąta z dziewcząt (22,5%).

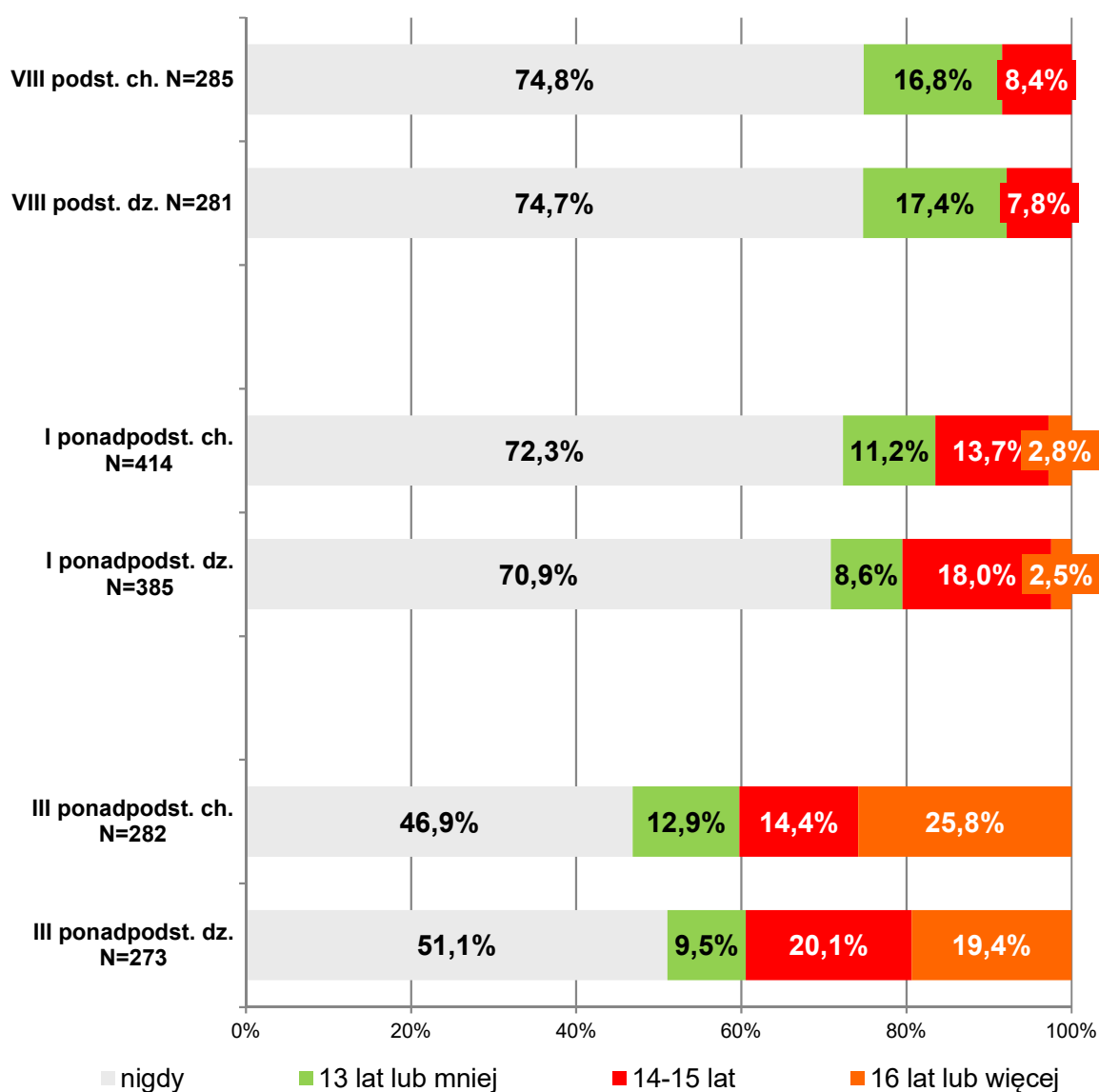
W najstarszej kohorcie badanych tj. **wśród 17-18-latków z 3 kl. SPP** co czwarty uczeń (25,8%) i co piąta uczennica (19,4%) **codzienne palenie e-papierosów rozpoczęli w wieku 16 lat lub później**. W tej grupie respondentów odnotowano znacznie niższe odsetki uczniów deklarujących codzienne palenie od 13. roku życia niż w populacji ósmoklasistów. Oznacza to, iż obecnie e-papierosy stają się coraz bardziej popularne wśród coraz młodszych uczniów.

Ogółem, wśród uczniów 3 kl. SPP największą grupę wśród palących codziennie e-papierosy stanowili ci, którzy zaczęli palić codziennie w wieku 16 lat i więcej (19-26%) a tylko 10-13% stanowili respondenci, którzy to robić w wieku 13 lat lub mniej. W przypadku uczniów 8 kl. SP odsetek tych, którzy zaczęli palić codziennie mając 13 lat lub mniej był wyraźnie wyższy i wynosił ok. 17%.

3.4 Wiek inicjacji tytoniowej: e-papierosy

Wiek inicjacji tytoniowej: e-papierosy – codzienne palenie

Ile miał(a)ś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu zacząć/ęłaś używać codziennie e-papierosy?

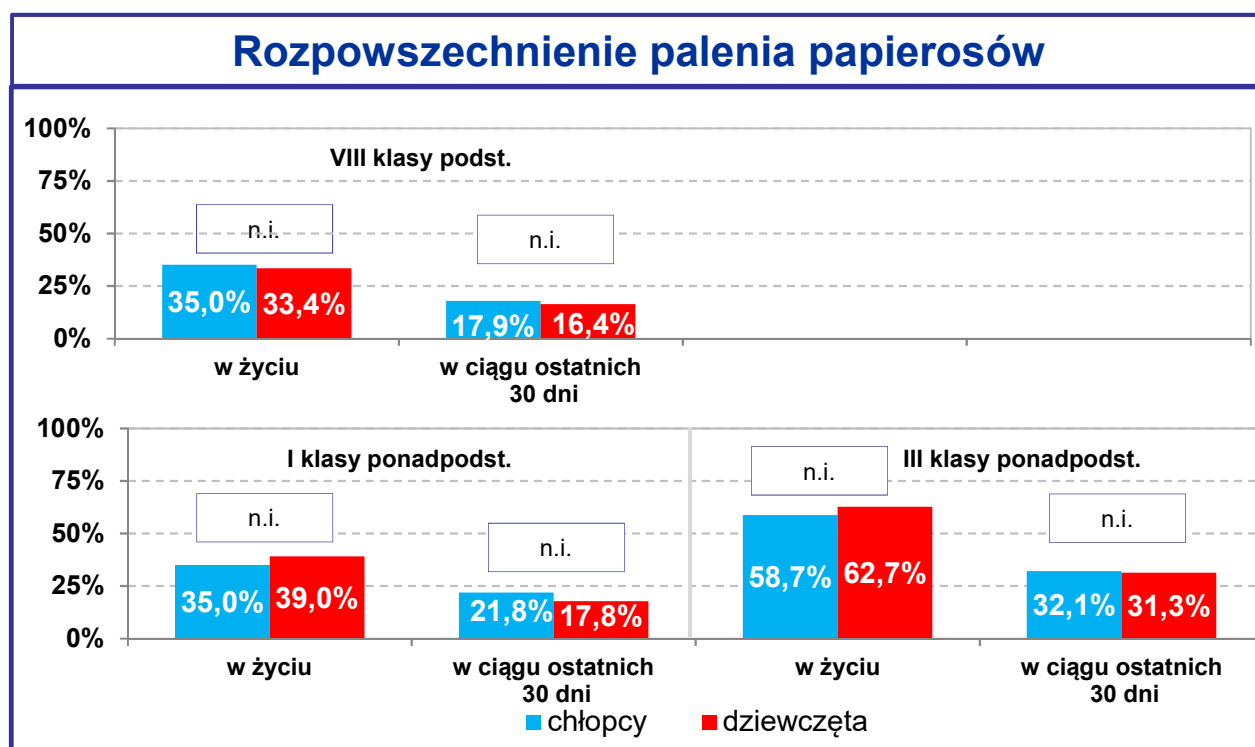

Wykres 20b: Wiek inicjacji nikotynowej (e-papierosy) – **palenie codzienne** – dziewczęta i chłopcy, klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

3.5. Rozpowszechnienie palenia papierosów

Jak pokazuje wykres 21a, w kl. 8 SP rozpowszechnienie palenia papierosów wśród dziewcząt jest na podobnym poziomie, jak w grupie chłopców. Zarówno w okresie całego życia, jak i w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem dziewczęta tak samo często jak chłopcy sięgali po papierosy. Do palenia papierosów kiedykolwiek w życiu przyznało się 35% chłopców i 33,4% dziewcząt, zaś w ciągu ost. 30 dni co szósty badany 14-15-latek (17,9% chłopców o 16,4% dziewcząt).

W starszej kohorcie badanych tj. 15-16-latków z 1 kl. SPP odnotowano identyczny, jak wśród ósmoklasistów odsetek chłopców (35%) i większy o 5% odsetek dziewcząt (39%), które paliły papierosy kiedykolwiek w życiu. **W stosunku do wyników badań z 2019 roku odnotowano istotny ponad 20% spadek odsetka chłopców**, którzy kiedykolwiek w życiu palili papierosy – z 45,7% w 2019 r. do 35% w 2023 r. W grupie dziewcząt także odnotowano spadek ww. odsetka– z 42,9% do 39% - ale nie był on istotny statystycznie. **Warto także podkreślić wyraźne zmniejszenie się odsetka dziewcząt, które paliły papierosy w ost. 30 dniach – w 2019 r. 24,4% zaś w tegorocznym badaniu (2023) 17,8%.**

Wykres 21a: Rozpowszechnienie palenia papierosów w życiu i ostatnim miesiącu
wyniki w podziale na płeć – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

	N			N	
	w życiu	w ciągu ost. 30 dni		w życiu	w ciągu ost. 30 dni
VIII kl. podst. ch.	285	285	I kl. ponadpodst.ch.	414	414
VIII kl. podst. dz.	281	281	I kl. ponadpodst.dz.	385	385
			III kl. ponadpodst.ch.	282	282
			III kl. ponadpodst.dz.	273	273

3.5. Rozpowszechnienie palenia papierosów

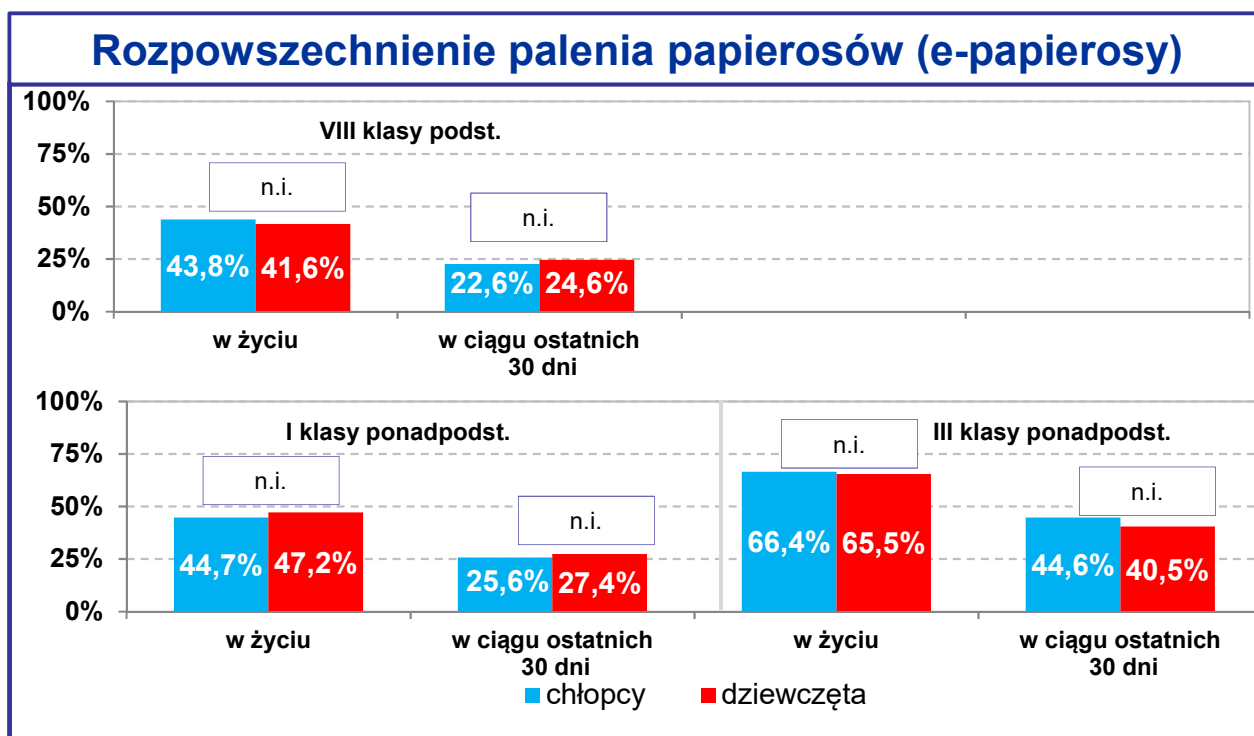
W najstarszej kohorcie badanych (17-18-latki) z 3 kl. SPP odnotowano najwyższy odsetek uczniów, którzy kiedykolwiek w życiu palili papierosy. Był on o ponad połowę wyższy niż w grupie 15-16-latków (1 kl. SPP) i sięgał ok. 60% (58,7% wśród chłopców i 62,7% wśród dziewcząt). **W okresie ost. 30 dni do palenia papierosów w tej grupie badanych przyznał się co trzeci uczeń – 32,1% chłopców i 31,3% dziewcząt.** Wyniki te są bardzo podobne do rezultatów badań przeprowadzonych w 2019 r. We wspomnianym badaniu także co trzeci 17-18-latek deklarował palenie papierosów w ciągu ostatniego miesiąca – 33,2% chłopców oraz 34,8% dziewcząt.

W grupie uczniów kl. 3 SPP podobnie, jak w pozostałych objętych badaniem frakcjach wiekowych **nie odnotowano istotnych różnic pomiędzy odsetkami dziewcząt i chłopców, którzy palili papierosy kiedykolwiek w życiu lub podczas ostatniego miesiąca przed badaniem.**

3.6. Rozpowszechnienie używania e-papierosów

Jak pokazuje wykres 21b, e-papierosy są równie popularne wśród chłopców, jak i wśród dziewcząt uczących się w 8 kl. SP. Odsetki uczniów deklarujących ich używanie zarówno w okresie całego życia, jak i w czasie ostatnich 30 dni są zbliżone dla obu płci. **Czterech na dziesięciu ósmoklasistów – 43,8% chłopców i 41,6% dziewcząt – próbowało już e-papierosów, a prawie co czwarty sięgał po nie w ostatnim miesiącu przed badaniem (odpowiednio: 22,6% i 24,6%).**

W grupie uczniów 1 kl. SPP rozpowszechnienie używania e-papierosów wśród dziewcząt – kiedykolwiek w życiu - jest nieco większe, niż w populacji ich młodszych koleżanek z 8 kl. SP (47,2% vs. 41,6%). Wśród chłopców nie odnotowano istotnych różnic pomiędzy 8-klasistami oraz uczniami 1 kl. SPP. W okresie ostatnich 30 dni po e-papierosy sięgał co czwarty badany uczeń liceum, technikum i szkoły zawodowej (25,6%) i podobny odsetek uczennic ww. szkół (27,4%). **Warto zwrócić podkreślić, iż rozpowszechnienie używania e-papierosów we wszystkich badanych grupach młodzieży jest istotnie większe, niż tradycyjnych papierosów.**

Wykres 21b: Rozpowszechnienie używania e-papierosów w życiu i ostatnim miesiącu
wyniki w podziale na płeć – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

	N	
	w życiu	w ciągu ost. 30 dni
VIII kl. podst. ch.	285	285
VIII kl. podst. dz.	281	281

	N	
	w życiu	w ciągu ost. 30 dni
I kl. ponadpodst.ch.	414	414
I kl. ponadpodst.dz.	385	385
III kl. ponadpodst.ch.	282	282
III kl. ponadpodst.dz.	273	273

3.6. Rozpowszechnienie używania e-papierosów

W grupie uczniów 3 kl. SPP odnotowano najwyższy odsetek badanych, którzy palili już e-papierosy. 2/3 chłopców i dziewcząt z tej frakcji badanych deklarowało, że mieli już takie doświadczenia w swoim życiu (66,4% chłopców i 65,5% dziewcząt). Odsetek ten jest prawie o połowę wyższy niż w populacji uczniów 1 kl. SPP (15-16-latków).

W okresie ost. 30 dni do palenia e-papierosów przyznało się czterech na dziesięciu „trzecioklasistów” z bielskich szkół ponadpodstawowych – 44,6% chłopców i 40,5% dziewcząt. W porównaniu do wyników badań z 2019 r. odnotowano istotny wzrost odsetka dziewcząt z 3 kl. SPP, które w ostatnim miesiącu przed badaniem paliły e-papierosy (z 28% w 2019 r. do 40,5% w 2023 r. – wzrost prawie o 50%). W grupie chłopców nie odnotowano istotnych różnic w tym zakresie.

We wszystkich trzech badanych frakcjach wiekowych **nie odnotowano istotnych różnic pomiędzy odsetkami dziewcząt i chłopców, którzy palili e-papierosy kiedykolwiek w życiu lub podczas ostatniego miesiąca przed badaniem.**

3.7 Ocena rozpowszechnienia palenia papierosów wśród przyjaciół

Jedynie co piąta ósmoklasistka (19,5%) i co czwarty z tego samego rocznika (26,3%) nie mieli w swoim najbliższym otoczeniu (wśród przyjaciół) osób palących papierosy. W grupie uczniów 1 kl. SPP odsetki te były podobne, zaś w najstarszej populacji badanych (17-18-latków) zdecydowanie niższe. Tylko co ósmy badany chłopak z 3 kl. SPP (11,8%) i niecałe 8% dziewcząt z tej frakcji nie miało przyjaciół palących papierosy.

Co czwarta uczennica 8 kl. SP (24,3%) przyznała, iż większość lub wszyscy z jej przyjaciół palą papierosy, a kolejnych 19% stwierdziło, że robi to spora grupa ich bliskich znajomych. Wśród chłopców odnotowano istotnie niższy odsetek tych, którzy deklarowali, że większość lub wszyscy ich przyjaciele to osoby palące papierosy (14,2%).

W populacji uczniów 1 kl. SPP co piąty chłopak i co piąta dziewczyna przyznali, że większość lub wszyscy ich przyjaciele palą papierosy (odpowiednio: 22% i 18,3%). W badaniu z 2019 r. odsetek dziewcząt, których większość lub wszyscy przyjaciele byli osobami palącymi był o 1/3 większy i wynosił 29,9%. Tylko 1/3 uczniów z tej frakcji wiekowej deklaruje, że ma jedynie kilku palących przyjaciół.

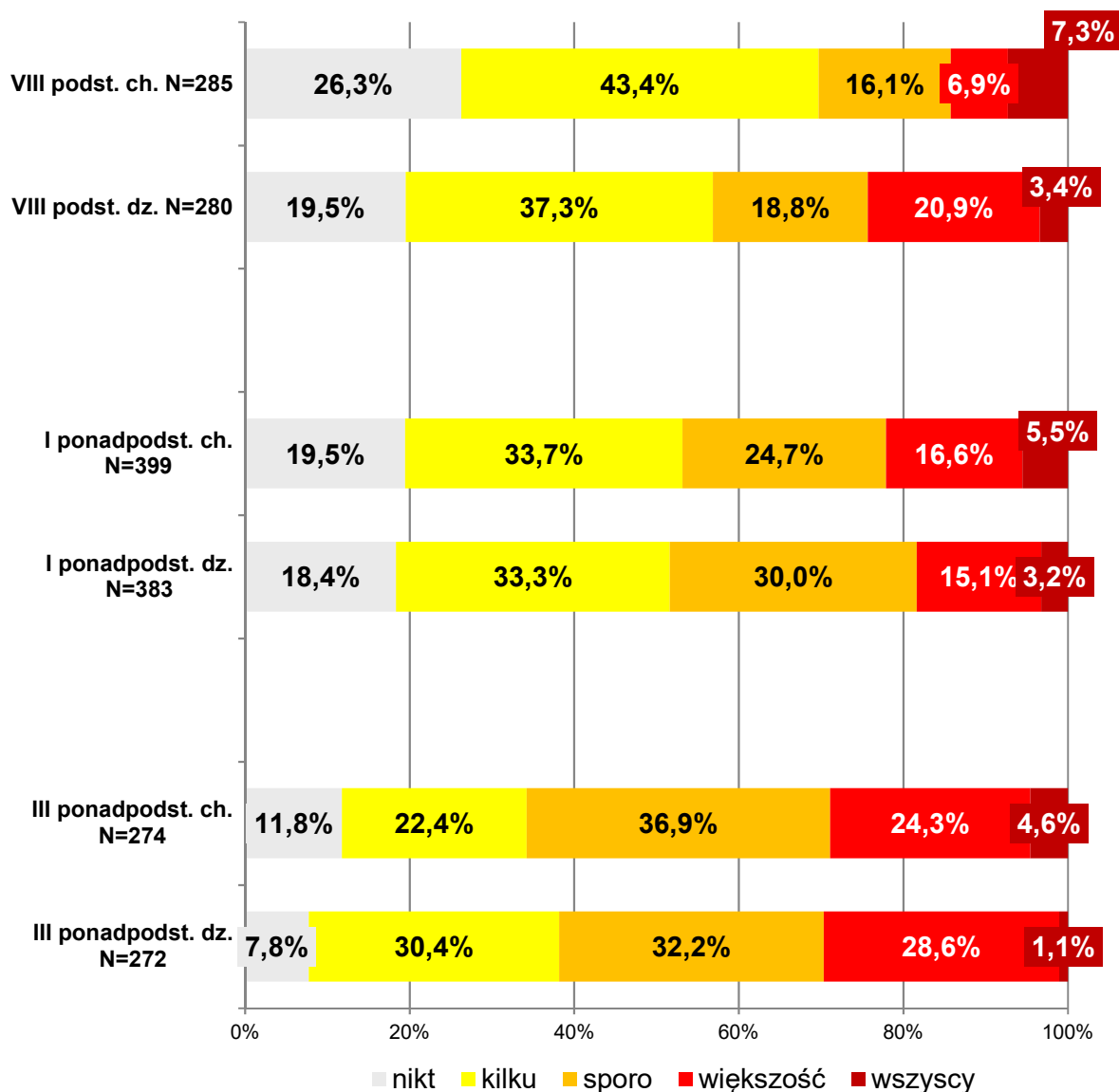
W najstarszej kohorcie respondentów z 3 kl. SPP ok. 30% uczniów stwierdziło, że większość lub wszyscy ich przyjaciele palą papierosy, a kolejne 30% uznało, że robi to *sporo* spośród ich najbliższych znajomych (36,9% i 32,2%).

Wyniki sugerują, że **presja rówieśnicza** na podejmowanie inicjacji nikotynowej oraz palenie papierosów może być istotną przyczyną podejmowania przez młodzież (szczególnie uczącą się w szkołach ponadpodstawowych) tych ryzykownych zachowań.

3.7 Ocena rozpowszechnienia palenia papierosów wśród przyjaciół

Rozpowszechnienie palenia papierosów wśród przyjaciół

Według Twojej oceny, ilu Twoich przyjaciół pali papierosy?

Wykres 22: Ocena rozpowszechnienia palenia papierosów wśród przyjaciół/znajomych – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

3.8 Częstotliwość i poziom natężenia palenia papierosów w okresie ostatnich 30 dni

Deklarowana przez badanych częstotliwość palenia papierosów w okresie ostatnich 30 dni przed przeprowadzeniem badania była stosunkowo wysoka i wskazuje, iż część spośród nastolatków to **regularni palacze**.

Wskaźnikiem nałogowego palenia, przyjętym na potrzeby przedstawianego badania jest 6 lub więcej papierosów wypalanych dziennie. W grupie ósmoklasistów 6,1% badanych wypala taką ilość papierosów dziennie. W populacji uczniów 1 kl. SPP odsetek ten jest niemal identyczny i wynosi 6,8%, a w najstarszej kohorcie badanych jest on nieznacznie wyższy i sięga 7,6% respondentów. Oznacza to, że co trzynasty uczeń 3 klas szkół ponadpodstawowych jest nałogowym palaczem.

W badaniach zrealizowanych w roku 2019 do nałogowego palenia przyznało się 6,2% uczniów kl. 1 SPP i 8,3% uczniów z kl. 3 SPP. **Oznacza to, iż w ciągu ostatnich 4 lat odsetek nałogowych palaczy w populacji 15-16-latków, a także w grupie 17-18-latków nie zmienił się i pozostaje na podobny poziomie.**

Analizując dane uczniów 8 kl. SP warto zauważyć, iż odsetek **nałogowych palaczy wśród chłopców był 2-krotnie większy niż wśród dziewcząt (8% vs. 4%)**. W grupie uczniów 1 kl. SPP **6 lub więcej papierosów dziennie palił co dziesiąty chłopak (9,6%) i tylko 3,6% dziewcząt**. W najstarszej kohorcie uczniów z 3 kl. SPP odnotowano **11,5% regularnych palaczy w grupie chłopców i 2-krotnie mniej wśród dziewcząt (5,7%)**.

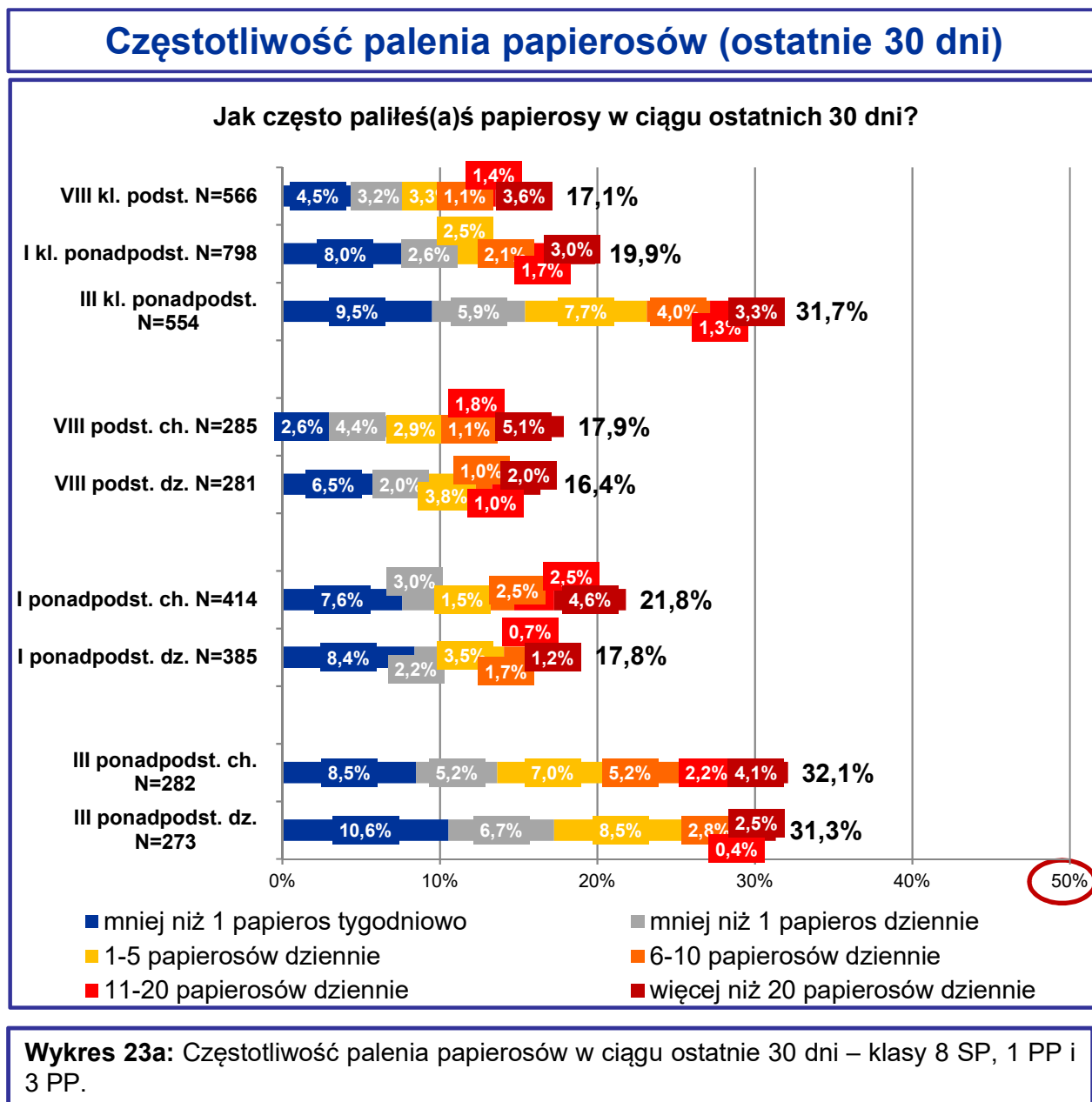
Kolejną frakcję nastolatków palących papierosy możemy określić mianem „**umiarkowanych palaczy**”. Do tej grupy należą ci spośród badanych, którzy przyznali, że **dziennie wypalają od 1 do 5 papierosów**. Wśród ósmoklasistów ze szkół podstawowych oraz w grupie uczniów 1 kl. SPP takich respondentów było ok. 3%, zaś w najstarszej frakcji badanych z 3 kl. SPP niecałe 8%.

Trzecią wyróżnioną grupą są tzw. „**palacze incydentalni**”, którzy **wypalają mniej niż jednego papierosa dziennie**. W tej grupie było 7,7% uczniów 8 kl. SP oraz co dziesiąty badany „pierwszoklasista” ze szkoły ponadpodstawowej (10,6%). W najstarszej frakcji badanych do tej grupy palaczy można zaliczyć co szóstego ucznia (15,4%).

W 2019 roku odsetek „incydentalnych” palaczy wśród uczniów kl. 1 i 3 SPP był prawie identyczny, jak w tegorocznym badaniu i wynosił odpowiednio: 12,2% oraz 15,2%.

Warto zauważyć, że odsetki wyróżnionych grup palaczy „nałogowych” i „umiarkowanych” rosną wraz z wiekiem badanych.

3.8 Częstotliwość i poziom natężenia palenia papierosów w okresie ostatnich 30 dni

3.9 Częstotliwość i poziom natężenia używania e-papierosów w okresie ostatnich 30 dni

Deklarowana przez badanych częstotliwość używania e-papierosów w okresie ostatnich 30 dni przed przeprowadzeniem badania była zdecydowanie wyższa, w porównaniu do tradycyjnych papierosów i wskazuje na to, iż część spośród nastolatków to **regularni e-palacze**.

Wskaźnikiem nałogowego palenia, przyjętym na potrzeby prezentowanego badania jest **6 lub więcej e-papierosów wypalanych dziennie**. W populacji uczniów **8 kl. SP** co **dziwiasty badany (11,3%)** wypala taką ilość e-papierosów **dziennie**. Warto dodać, iż taki sam odsetek odnotowano zarówno w grupie chłopców, jak i wśród dziewcząt. **W starszej frakcji respondentów z 1 kl. SPP** odsetek ten jest **nieznacznie wyższy i wynosi 12,6%**. Oznacza to, że co ósmy 15-16-latek uczący się w bielskich szkołach jest nałogowym e-palaczem.

W 3 kl. SPP (17-18-latki) odsetek regularnych palaczy e-papierosów zdecydowanie **wzrasta**. Prawie $\frac{1}{4}$ uczniów z tej frakcji pali nałogowo e-papierosy (25,9% wśród chłopców i 19,4% dziewcząt). W grupie uczniów 1 klas SPP 6 i więcej e-papierosów dziennie palił co siódmy uczeń (13,9%) i co dziewiąta uczennica (11,1%).

Kolejną frakcję nastolatków palących e-papierosy możemy określić mianem „**umiarkowanych palaczy**”. Do tej grupy należą ci spośród badanych, którzy przyznali, że **dziennie wypalają od 1 do 5 e-papierosów**. Takich uczniów było ok. 3-5% we wszystkich frakcjach badanych.

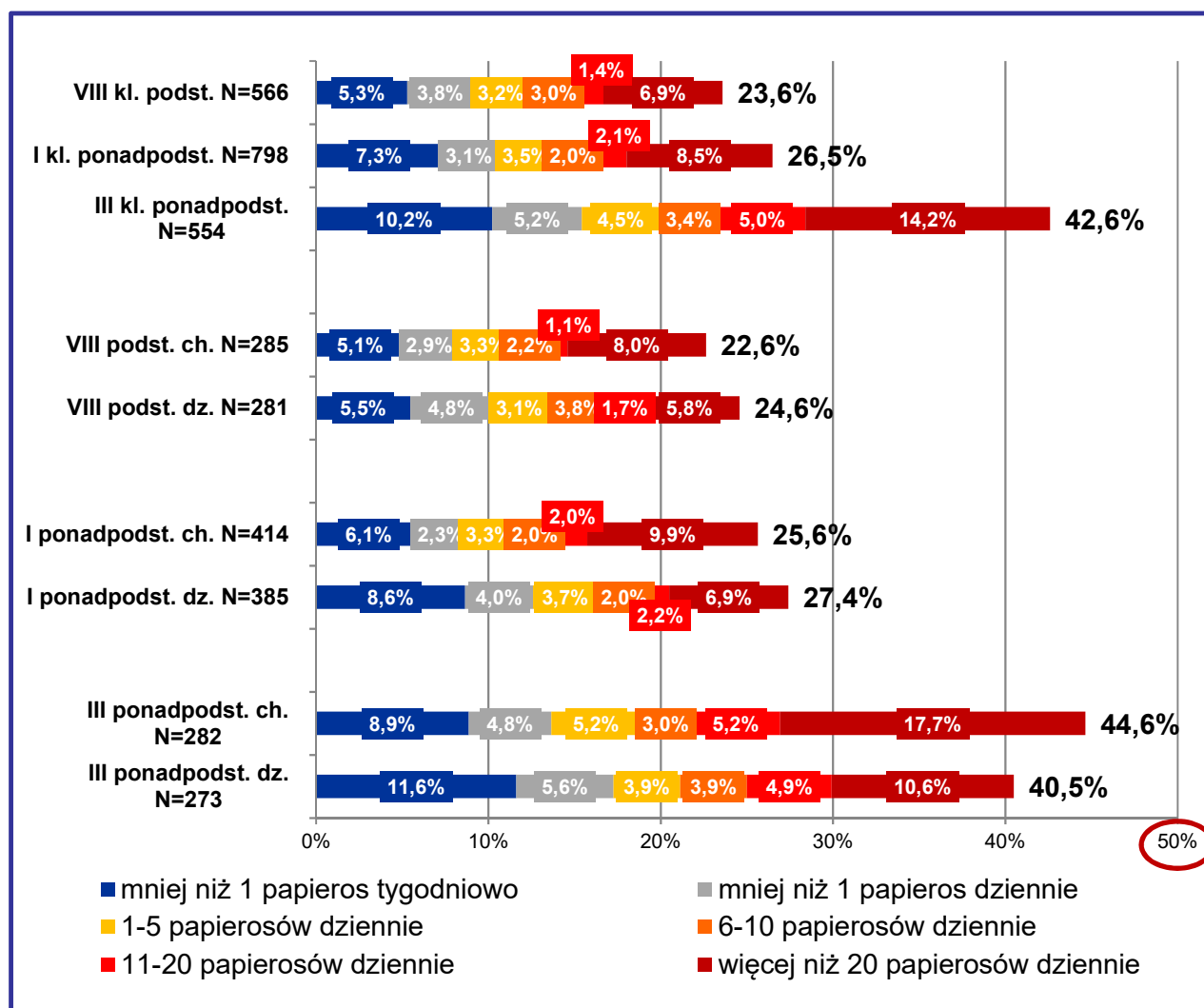
Trzecią wyróżnioną grupą są tzw. „**e-palacze incydentalni**”, którzy **wypalają mniej niż jednego e-papierosa dziennie**. Ta grupa stanowiła 5-7% uczniów w 8 kl. SP oraz 1 kl. SPP. W najstarszej kohorcie badanych „incydentalni e-palacze” stanowili ok. 10,2% respondentów.

Warto zauważyć, że odsetki „regularnych” e-palaczy wśród uczniów szkół ponadpodstawowych są nieco wyższe wśród chłopców, niż wśród dziewcząt.

3.9 Częstotliwość i poziom natężenia używania e-papierosów w okresie ostatnich 30 dni

Częstotliwość używania e-papierosów (ostatnie 30 dni)

Jak często używał(a)ś e-papierosa czyli tzw. papierosa elektronicznego w ciągu OSTATNICH 30 DNI?

Wykres 23b: Częstotliwość używania e-papierosów w ciągu ostatnie 30 dni – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

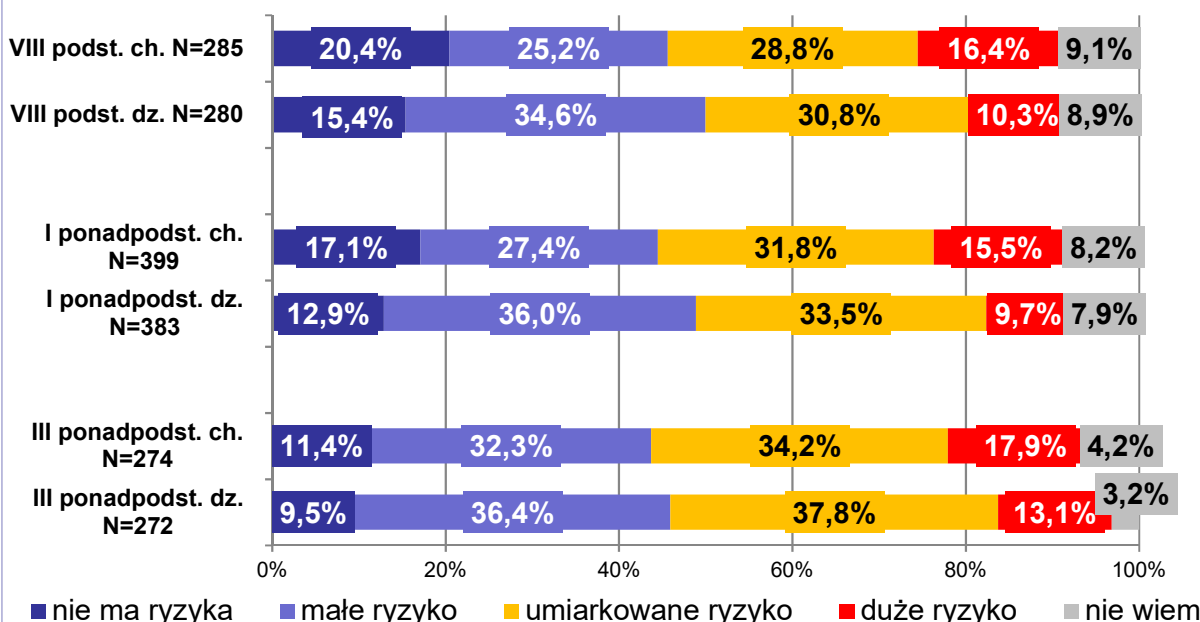
3.10 Ocena ryzyka związanego z paleniem tytoniu

Analizując wyniki badania można stwierdzić, iż znaczna część uczniów we wszystkich badanych frakcjach ma skłonność do **bagatelizowania zagrożeń związanych z paleniem tytoniu od czasu do czasu**. Połowa ankietowanych dziewcząt i ok. 45% chłopców – we wszystkich grupach wiekowych - stwierdziła, iż w takim przypadku **ryzyko związane z paleniem papierosów jest małe lub nie ma go w ogóle**. Takiej odpowiedzi udzieliła co druga ósmoklasistka (50%) i 45,7% chłopców z 8 kl. SP. Podobne rezultaty odnotowano także w starszych kohortach badanych – w kl. 1 SPP odpowiednio: 48,9% dziewcząt i 44,5% chłopców zaś w kl. 3 SPP 45,9% dziewcząt i 43,7% chłopców.

Średnio co trzeci chłopiec i dziewczyna w każdej frakcji wiekowej byli zdania, iż **palenie papierosów od czasu do czasu** niesie za sobą **umiarkowane ryzyko**. Najczęściej taką opinię wyrażali uczniowie 17-18-letni (37,8% dziewcząt i 34,2% chłopców). **Przekonanie o wysokim stopniu ryzyka związanym ze sporadycznym paleniem tytoniu** wyraził co szósty uczeń 8 kl. SP (16,4%) i tylko co dziesiąta uczennica w tej grupie badanych (10,3%). W kl. 1 i 3 SPP – podobnie, jak w szkołach podstawowych – częściej taką opinię wyrażali chłopcy, niż dziewczęta (15,5% vs. 9,7% w 1 kl. SPP oraz 17,9% vs. 13,1% w 3 kl. SPP).

Ryzyko związane z paleniem tytoniu

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie, albo w inny sposób), jeśli palą papierosy od czasu do czasu?

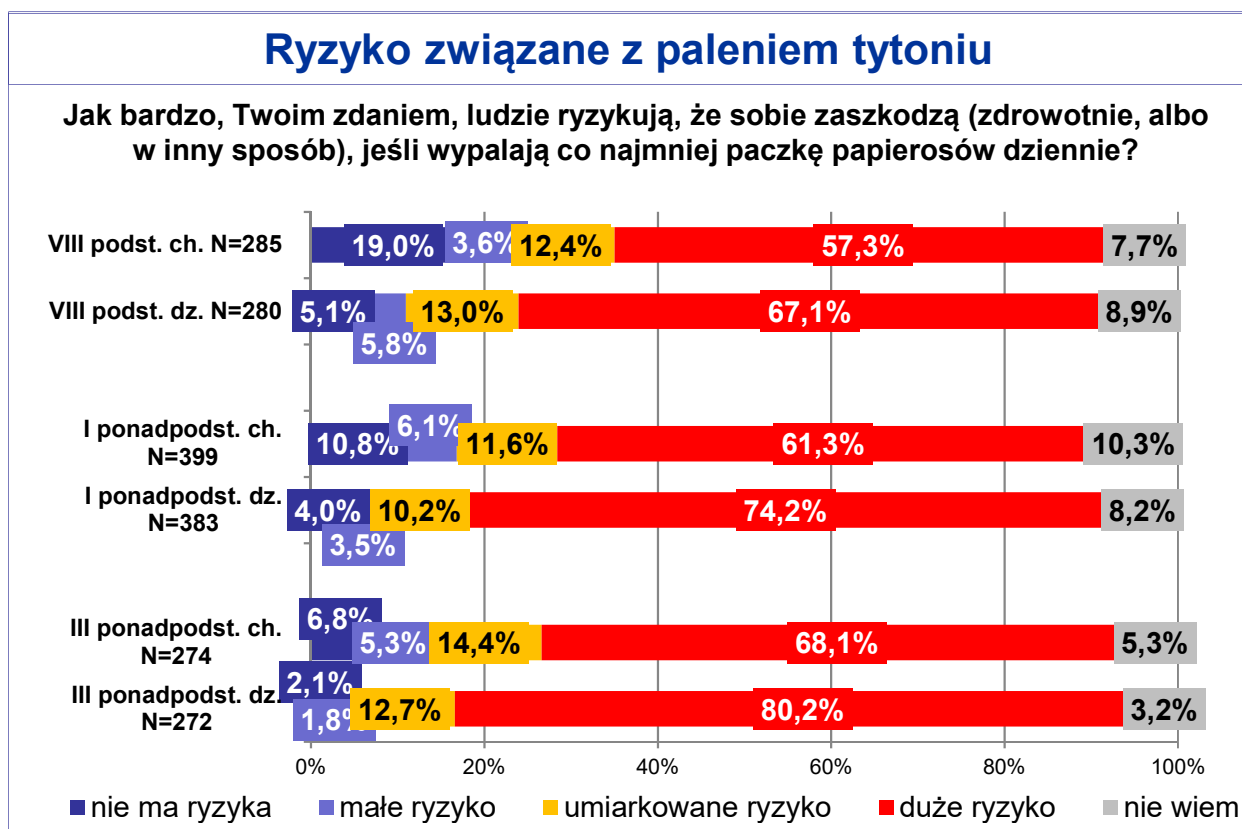

Wykres 24: Ocena ryzyka związanego z paleniem papierosów od czasu do czasu – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

3.10 Ocena ryzyka związanego z paleniem tytoniu

Osoby palące codziennie co najmniej paczkę papierosów, w opinii badanych nastolatków ryzykują znacznie bardziej niż palący od czasu do czasu. **Wysoki poziom ryzyka** związany z takim stylem palenia istotnie częściej podkreślają chłopcy, niż dziewczęta. Dzieje się tak we wszystkich badanych frakcjach. Co ciekawe, wraz z wiekiem badanych uczniów rosną także odsetki respondentów, którzy wyrażają taką opinię.

Ponad 2/3 dziewcząt (67,1%) i 57,3% chłopców uczących się w 8 kl. SP uważa, że palenie co najmniej paczki papierosów codziennie niesie za sobą duże ryzyko. 22,6% chłopców i dwukrotnie mniej dziewcząt (10,9%) z tego samego rocznika jest przeciwnego zdania i twierdzi, że w takim przypadku **ryzyko jest małe lub nie ma go wcale**. W grupie 17-18-latków odsetki tych, które bagatelizują ryzyko związane z codziennym paleniem paczki papierosów są istotnie niższe niż w populacji 15-16-latków niższe i wynoszą odpowiednio: 12,1% wśród chłopców i tylko 3,9% w grupie dziewcząt.

Wykres 25: Ocena ryzyka związanego z paleniem co najmniej paczki papierosów dziennie – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

4. Picie napojów alkoholowych przez młodzież

4.1 Ocena dostępności alkoholu - w opinii badanych

Decydujące znaczenie w kwestii oceny dostępności napojów alkoholowych dla młodzieży mają postawy dorosłych, przede wszystkim sprzedawców alkoholu i rodziców. Istotny wpływ na możliwość kupna alkoholu przez niepełnoletnich nastolatków mają także lokalne samorządy. To do nich należy monitorowanie przestrzegania prawa, które – co warto podkreślić - zabrania sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18. roku życia. Jak pokazują badania prowadzone metodą "tajemniczego klienta", polskie miasta bardzo różnią się od siebie w kwestii sprzedaży alkoholu nieletnim. W poważnym stopniu na te różnice wpływają systematyczne i konsekwentne działania kontrolne oraz szkolenia sprzedawców i pracowników sektora HoReCa, w szczególności pubów, klubów i dyskotek. Warto także wspomnieć o potencjalnym partnerze pozarządowym, który w tym zakresie może być cennym wsparciem i uzupełnieniem lokalnych działań, tj. Ogólnopolskim Stowarzyszeniu "RoPSAN – Rodzice Przeciwko Sprzedaży Alkoholu Nieletnim (www.ropsan.pl).

Postrzegana przez uczniów dostępność napojów alkoholowych zwiększa się wyraźnie wraz z wiekiem. W ocenie badanych, **dostępność piwa** dla młodzieży szkolnej w Bielsku-Białej bardzo wysoka. **Co drugi uczeń 8 kl. SP oraz 62% uczniów 1 kl. SPP** (15-16 lat) uważa, że zdobycie piwa byłoby dla nich **łatwe**. Co piąty ósmoklasista (20,8%) i co dziewiąty respondent z 1 kl. SPP (11%) stwierdził, że byłoby to **niemożliwe**. W 3 kl. SPP, tj. wśród 17-18-latków, ponad 87% uczniów stwierdziło, że piwo byłoby dla nich łatwo dostępne, a niecałe 3% uznało, że jego zdobycie byłoby niemożliwe. **Wyniki te są zbliżone do rezultatów badań z 2019 roku.** Wówczas ponad 2/3 15-16-latków (68,7%) i prawie 85% 17-18-latków uważało, że piwo jest dla nich łatwo dostępne.

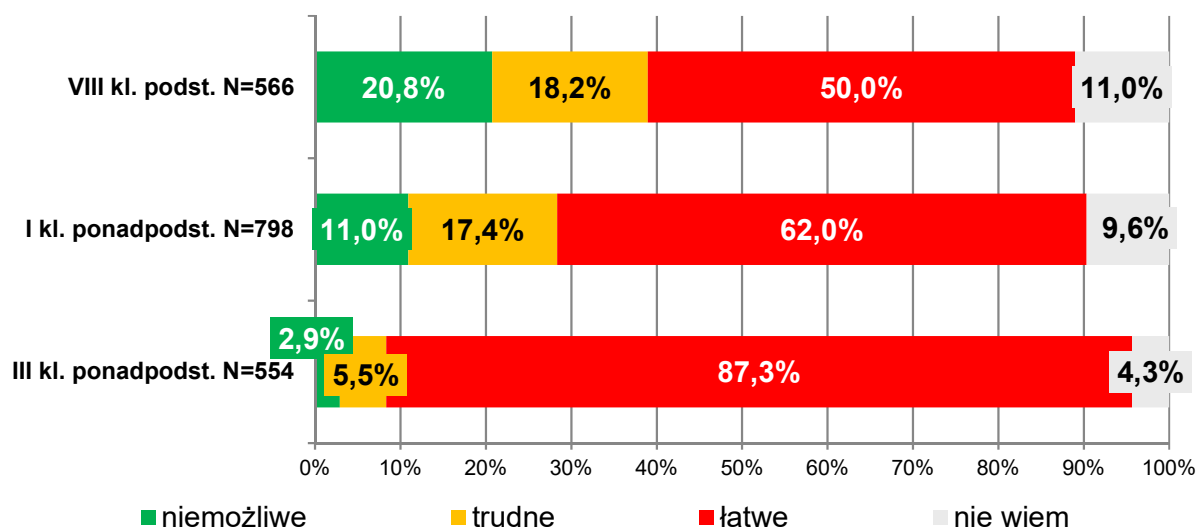
W opinii 37,4% uczniów 8 kl. SP zdobycie **wina** byłoby dla nich czymś łatwym. Tylko co piąty badany w tej grupie (22,4%) uznał, iż byłoby to niemożliwe. W kl. 1 SPP dostępność wina jest znacznie częściej oceniana jako łatwa. Takiego zdania było ponad 57% uczniów, a tylko ósmy z tej frakcji wiekowej (12,5%) uznał, że zdobycie wina byłoby dla niego niemożliwe. Z badań zrealizowanych w roku 2019 wynika, że średnio 55% 15-16-latków postrzega wino, jako trunek łatwo dostępny.

Co trzeci badany uczeń 8 kl. SP (36%) stwierdził, że **wódka** jest dla niego **równie łatwo dostępna, jak wino**. Przeciwnego zdania w tej sprawie była ¼ respondentów z tej frakcji wiekowej, którzy uważali, że zdobycie przez nich tego napoju byłoby trudne (26,6%). Podobny odsetek ósmoklasistów uznał zdobycie wódki za niemożliwe (25,9%). W populacji 15-16-latków z 1 kl. SPP ponad połowa uczniów przyznała, że zdobycie wódki nie byłoby dla nich żadnym problemem (53%), a tylko 16,2% deklaroowało, iż byłoby to niemożliwe. **Najwyższy odsetek uczniów, którzy uważają, że z łatwością mogliby zdobyć wódkę odnotowano w najstarszej grupie badanych, tj. wśród 17-18-latków z 3 kl. SPP. Taką opinię wyraziło 84% respondentów w tej kohorcie badanych, a tylko 3,4% stwierdziło, że byłoby to niemożliwe.** Warto zaznaczyć, iż znacząca część z nich nie miała jeszcze ukończonych 18 lat, gdyż badania terenowe przeprowadzono w maju br. a uczniowie z tego rocznika mogą obchodzić 18 urodziny do końca roku kalendarzowego. W poprzednim badaniu z 2019 r. odsetek uczniów z tego samego rocznika (17-18-lat), którzy uznali zdobycie wódki za łatwe był istotnie niższy i wynosił 72,3%.

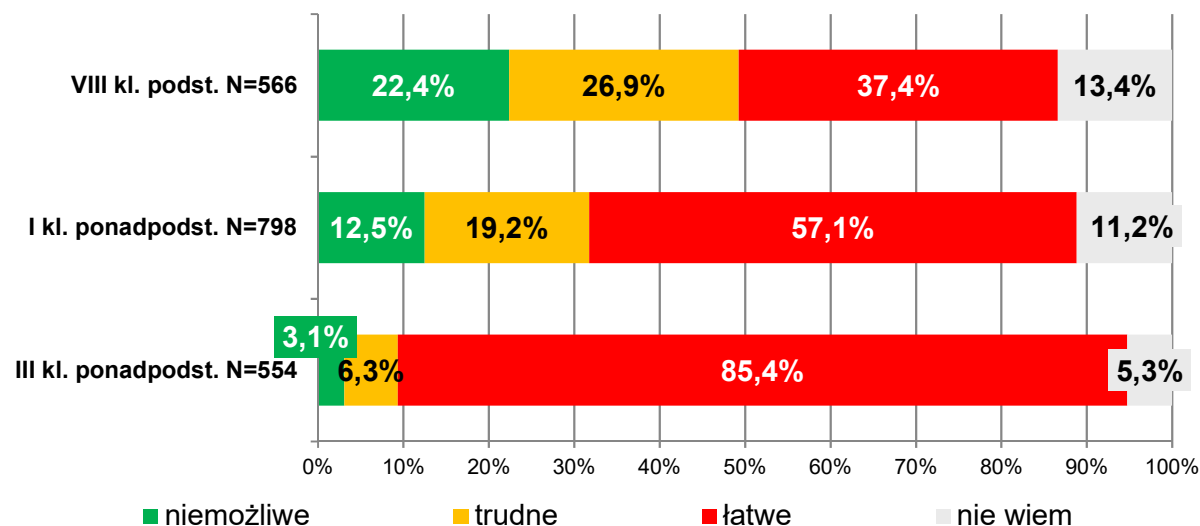
4.1 Ocena dostępności alkoholu - w opinii badanych

Dostępność piwa i wina

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie PIWA, gdybyś tego chciał(a)?

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie WINA, gdybyś tego chciał(a)?

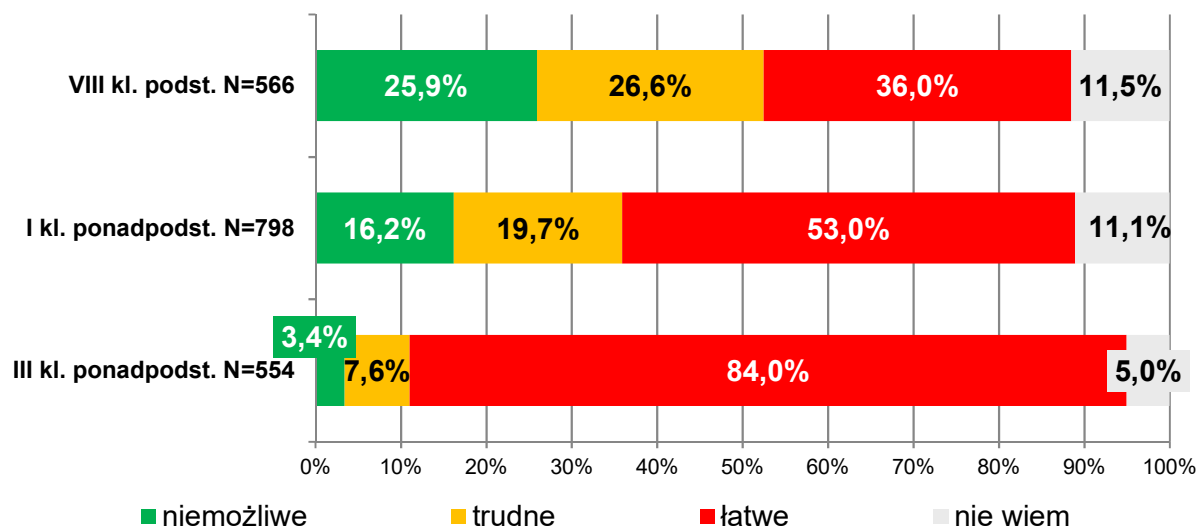

Wykres 26: Ocena dostępności piwa i wina – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

4.1 Ocena dostępności alkoholu - w opinii badanych

Dostępność wódki

Jak sądzisz, jak trudne byłoby dla Ciebie zdobycie WÓDKI, gdybyś tego chciał(a)?

Wykres 27: Ocena dostępności wódki – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

4.2 Wiek inicjacji alkoholowej

Jednym z podstawowych celów programów profilaktycznych realizowanych w szkołach jest zahamowanie procesu obniżania się wieku inicjacji alkoholowej. Na podstawie różnych badań zrealizowanych w Polsce (m.in. E. Stępień, A. Frączek, 1992 oraz A. Zieliński i J. Sierosławski, 2002) określono średni wiek inicjacji alkoholowej wśród polskiej młodzieży na poziomie 14 -15 lat. Należy podkreślić, iż rzetelna ocena zmian, jakie następują w tym zakresie jest możliwa dopiero po przeprowadzeniu kilku pomiarów, dlatego szczególnie ciekawe pod tym względem będą porównania z wynikami kolejnych badań, za kilka lat.

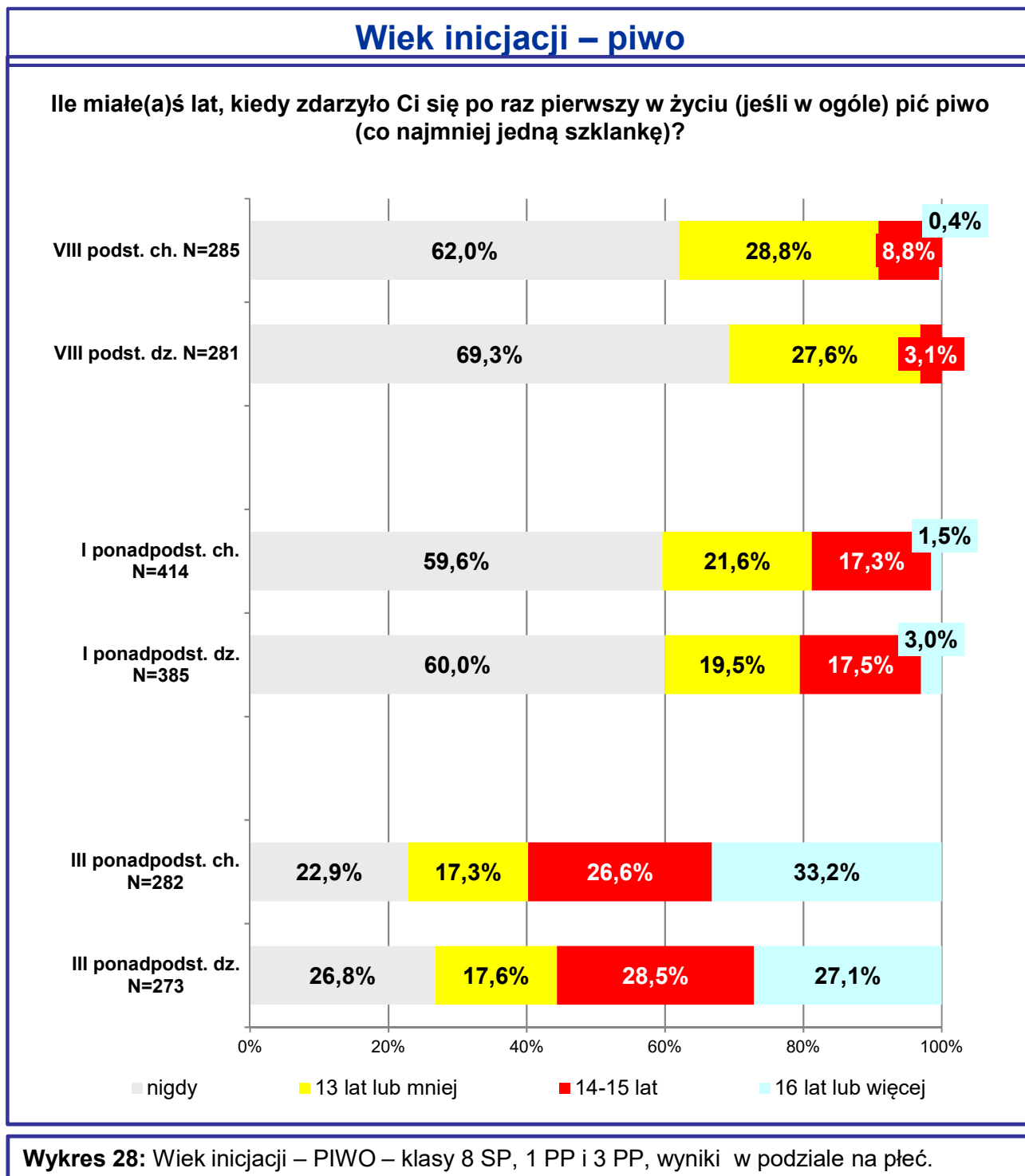
Piwo było najbardziej popularnym napojem alkoholowym wśród badanych nastolatków. W grupie uczniów 8 klas SP przynajmniej raz w życiu piło je 38% chłopców i co trzecia z dziewcząt (30,7%). W populacji 15-16-latków z 1 kl. SPP do picia piwa przyznało się czterech na dziesięciu uczniów, tyle samo chłopców i dziewcząt (40,4% vs. 40%). W najstarszej frakcji respondentów z 3 kl. SPP picie piwa zadeklarowało $\frac{3}{4}$ badanych (77,1% chłopców i 73,2% dziewcząt). **W porównaniu do badań z 2019 r. odnotowano istotny wzrost odsetka uczniów 1 kl. SPP, którzy nie pili jeszcze piwa - wśród chłopców o prawie 80%** (z 33,3% w 2019 do 59,6% w 2023), a w grupie dziewcząt o ponad 60% (z 36,9% do 60%). **Również w starszej frakcji badanych z 3 kl. SPP – w ciągu ostatnich 4 lat - odnotowano spadek odsetka konsumentów piwa, zwłaszcza w populacji dziewcząt (z 82,4% w 2019 r. do 73,2% w 2023 r.).** Wśród chłopców spadek ten był zdecydowanie mniejszy – z 82,4% w 2019 do 77,1% w 2023 r. **Co czwarty uczeń i uczennica w tej kohorcie nigdy jeszcze nie pili piwa.**

Co czwarty uczeń i uczennica 8 kl. SP po raz pierwszy piło piwo w wieku 13 lat lub mniej (28,8% chłopców i 27,6% dziewcząt). Niecałe 9% uczniów i 3% uczennic z tej grupy wiekowej swoją piwną inicjację miało w wieku 14-15 lat.

W grupie uczniów 1 kl. SPP (15-16 lat) co piąty chłopak i co piąta z dziewcząt swój pierwszy kontakt z piwem mieli w wieku 13 lat lub mniej (21,6% i 19,5%), a co szósty w wieku 14-15 lat (17,3% i 17,5%). W najstarszej frakcji respondentów z 3 kl. SPP odsetki tych, którzy po raz pierwszy wypili piwo w wieku 13 lat lub mniej były istotnie niższe niż wśród ósmoklasistów (wynosiły: 17,3% wśród chłopców i 17,6% wśród dziewcząt). Chłopcy z tej grupy najczęściej swoją piwną inicjację przechodzili w wieku 16 lat i więcej (33,2%), a dziewczęta w wieku 14-15 lat (28,5%).

W tym kontekście należy podkreślić, iż wszelkie działania profilaktyczne, których celem jest opóźnienie wieku inicjacji alkoholowej młodzieży mają sens tylko wtedy, gdy zostaną podjęte jeszcze w szkole podstawowej, nie później niż w czwartej lub piątej klasie. Rozpoczynanie tego typu działań w szóstej lub siódmej klasie szkoły podstawowej w przypadku 40% ósmoklasistów nie ma już charakteru uprzedzającego.

4.2 Wiek inicjacji alkoholowej

4.2 Wiek inicjacji alkoholowej

Alkopopy, czyli tzw. drinki alkoholowe zyskały na popularności wśród badanych nastolatków na przestrzeni ostatniej dekady. Z deklaracji uczniów kl. 8 SP wynika, że próbowało ich 16,4% dziewcząt i co siódmy chłopak (13,9%). W grupie uczniów kl. 1 SPP odnotowano podobne odsetki badanych sięgających po alcopopy (17,3% chłopców i 18% dziewcząt). W starszej frakcji wiekowej (17-18 lat) popularność alkopopów była zdecydowanie większa, niż wśród młodszych kolegów. Kiedykolwiek w życiu piło je 43,9% chłopców i ponad połowa dziewcząt 52,1%.

Wśród uczniów kl. 8 SP co dziewiąty badany chłopak (11,3%) i 12,6% dziewcząt po raz pierwszy piło alcopopa w wieku 13 lat lub mniej, a 2-4% zadeklarowało, że uczyniło to w wieku 14-15 lat. W przypadku uczniów kl. 1 SPP najwięcej dziewcząt po raz pierwszy sięgnęło po alcopopa w wieku 14-15 lat (9,1%), a w grupie chłopców w 13 lat lub mniej (10,2%).

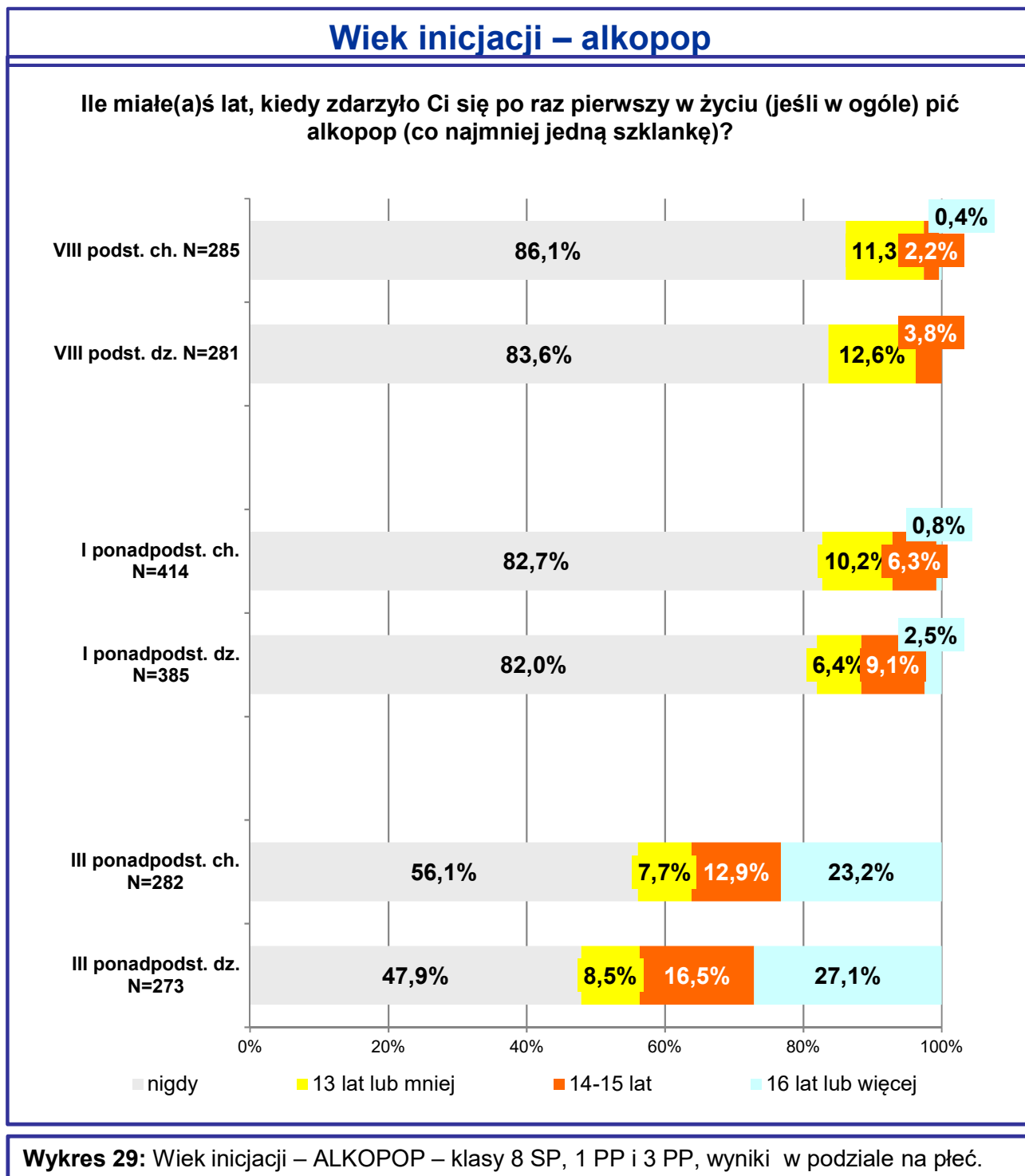
W najstarszej kohorcie badanej młodzieży (17-18 lat) inicjacja alkopopem najczęściej zdarzała się w wieku 16 lat lub więcej – przeszło ją wtedy 23,2% chłopców i 27,1% dziewcząt, a wśród chłopców w wieku 14-15 lat miało 18,9%, a wśród dziewcząt 23,7% badanych. Nieco mniej badanych po raz pierwszy wypilo alcopopa w wieku 14-15 lat – co szósta dziewczyna (16,5%) i 12,9% chłopców.

We wszystkich badanych grupach nastolatków wino jest zdecydowanie bardziej popularnym napojem alkoholowym niż alcopopy. Do picia wina przyznało się prawie 30% dziewcząt i chłopców uczących się w kl. 8 SP (odpowiednio: 28,1% i 29,7%). W starszych frakcjach respondentów tj. 15-16-latków oraz 17-18-latków **widać większe zainteresowanie tym trunkiem wśród dziewcząt** – w kl. 3 SPP wino piło 67,5% chłopców i 77,1% dziewcząt. W porównaniu do wyników badań z 2019 r. warto zauważyć istotny ponad 30% spadek odsetka chłopców i dziewcząt z kl. I SPP, którzy kiedykolwiek w życiu pili wino. W grupie chłopców z 44,7% w 2019 r. do 31,2% w 2023 r. zaś w grupie dziewcząt z 54,3% w 2019 r. do 37% w 2023 r.

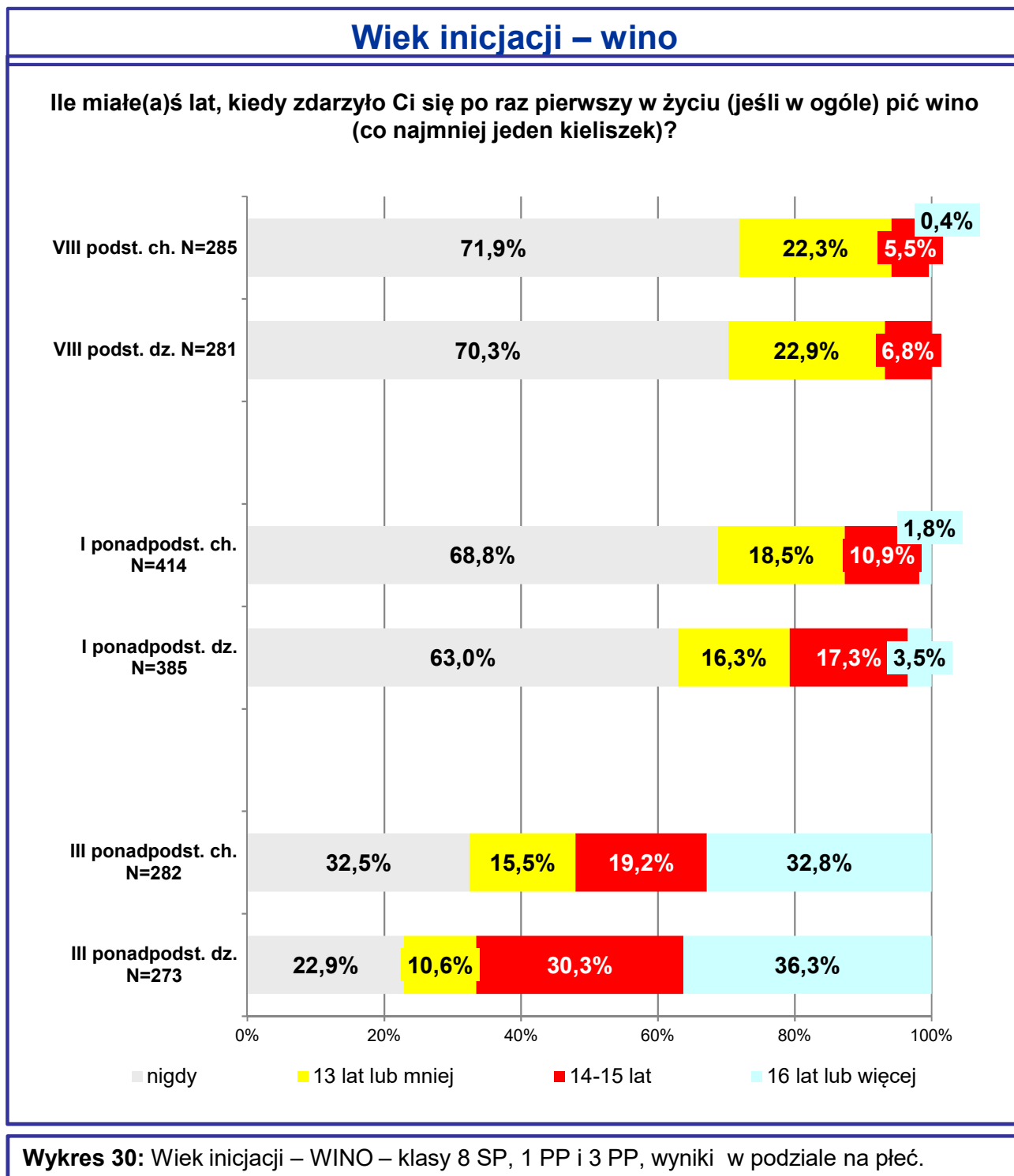
Średnio co piąty ósmoklasista (22,3%) i podobny odsetek ósmoklasistek (22,9%) po raz pierwszy piło wino mając 13 lat lub mniej, a 5-7% w wieku 14-15 lat. W najstarszej frakcji badanych tj. wśród uczniów kl. 3 SPP co trzeci chłopak i dziewczyna stwierdzili, że po raz pierwszy pili wino mając 16 lat lub więcej (odpowiednio: 32,8% i 36,3%). Kolejnych 30% uczennic i co piąty badany w tej kohorcie uczeń (19,2%) deklarowali, że po raz pierwszy sięgnęli po wino w wieku 14-15 lat.

Wyniki pokazują, że - podobnie jak w przypadku piwa - pierwsze spożycie wina często przypadało na okres nauki w szkole podstawowej lub początek nauki w szkole ponadpodstawowej.

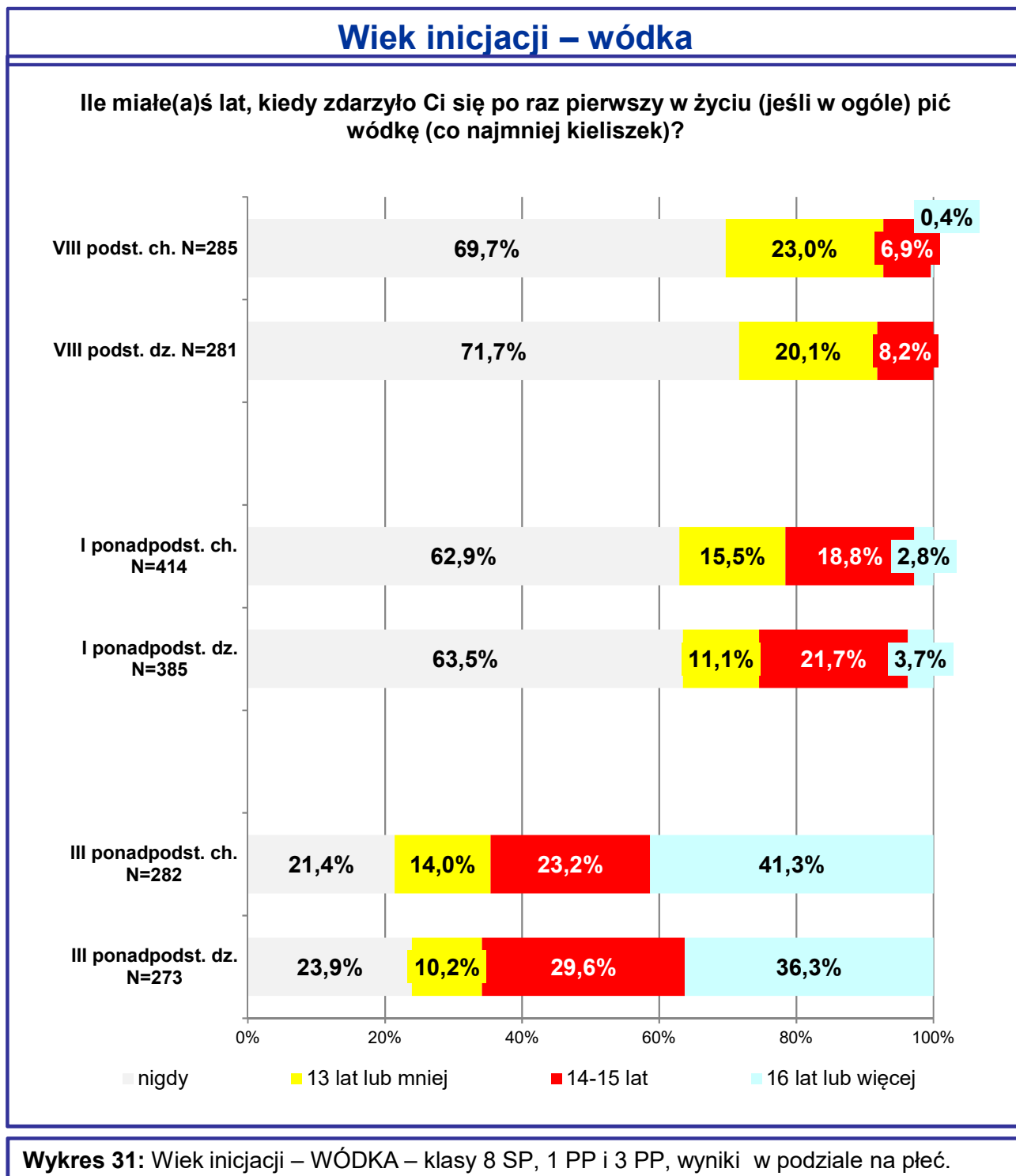
4.2 Wiek inicjacji alkoholowej

4.2 Wiek inicjacji alkoholowej

4.2 Wiek inicjacji alkoholowej

4.2 Wiek inicjacji alkoholowej

Około 30% uczniów kl. 8 SP przyznało, iż piło już wódkę (30,3% chłopców i 28,3% dziewcząt). Wśród starszych uczniów z kl. 1 SPP odsetki te były nieco wyższe i wynosiły odpowiednio: 37,1% chłopców i 36,5% dziewcząt. W najstarszej kohorcie badanych do picia wódki przyznało się ponad $\frac{3}{4}$ respondentów – 78,6% chłopców i 76,1% dziewcząt.

W przypadku najmłodszej grupy uczniów z 8 kl. SP pierwsze spożycie wódki najczęściej miało miejsce w wieku 13 lat lub mniej – tak zadeklarował 23% badanych chłopców i 20,1% dziewcząt. W przypadku uczniów kl. 1 SPP do inicjacji najczęściej dochodziło w wieku 14-15 lat. W najstarszej kohorcie badanych czterech na dziesięciu chłopców (41,3%) i co trzecia z dziewcząt (36,3%) stwierdzili, że swoje **pierwsze doświadczenia z piciem wódki mieli miejsce w wieku 16 lat lub więcej, a kolejne 23-30% w wieku 14-15 lat.**

Warto podkreślić, że znaczący odsetek młodzieży z wszystkich grup wiekowych zadeklarował, że pierwsze spożycie wódki miało miejsce **w wieku 13 lat lub mniej** (od 10% wśród 17-18-letnich dziewcząt do 23% w grupie 14-15-letnich chłopców).

Wódka jest trzecim pod względem popularności napojem alkoholowym w grupie dziewcząt (po piwie i winie), z wyjątkiem uczennic kl. 3 SPP, dla których jest na miejscu drugim, zaraz po winie. **W populacji chłopców napoje spirytusowe (wódka)** znajdują się na drugiej pozycji (po piwie). Jej spożycie jest zróżnicowane ze względu na płeć badanych w poszczególnych grupach wiekowych.

	piwo	alkopop	wino	wódka
VIII klasy podst. ch.	38,0%	13,9%	28,1%	30,3%
VIII klasy podst. dz.	30,7%	16,4%	29,7%	28,3%
I klasy ponadpodst. ch.	40,4%	17,3%	31,2%	37,1%
I klasy ponadpodst. dz.	40,0%	18,0%	37,0%	36,5%
III klasy ponadpodst. ch.	77,1%	43,9%	67,5%	78,6%
III klasy ponadpodst. dz.	73,2%	52,1%	77,1%	76,1%

Tabela 4: Odsetki uczennic i uczniów deklarujących, że mają już za sobą pierwsze doświadczenia związane z piciem poszczególnych napojów alkoholowych – w podziale na płeć.

4.3 Rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych - w życiu, ostatnim roku oraz ostatnim miesiącu przed badaniem

Większość ankietowanych uczniów ma już za sobą inicjację alkoholową. W populacji ósmoklasistów co drugi uczeń i uczennica (54% i 53,6%) pili już alkohol. Wraz z wiekiem badanych odsetki te wyraźnie rosną. W grupie uczniów kl. 1 SPP po inicjacji alkoholowej jest już prawie 62% dziewcząt i 56,3% chłopców. **Zdecydowany wzrost odsetka respondentów, którzy kiedykolwiek w życiu pili alkohol odnotowano w najstarszej frakcji badanych, tj. wśród uczniów 17-18-letnich z kl. 3 SPP (87,1% chłopców i 89,1% dziewcząt)**

Do picia alkoholu w okresie 12 miesięcy poprzedzających badanie przyznało się czterech na dziesięciu 14-15-latków z 8 kl. SP (38% chłopców i 42% dziewcząt). W starszej grupie badanych z kl. 1 SPP w ciągu ostatniego roku po alkohol sięgnęła co druga z dziewcząt (50,4%) oraz 43,9% chłopców. Warto podkreślić, iż w badaniu w 2019 r. odsetki te były istotnie wyższe - w grupie chłopców o ponad ¼, zaś w populacji dziewcząt o prawie 19% (w 2019 r. – chłopcy 60,7% a dziewczęta 62%). Mamy więc do czynienia ze znaczącym spadkiem rozpowszechnienia picia alkoholu wśród 15-16-latków. **W najstarszej kohorcie uczniów (kl. 3 SPP) ponad 85% chłopców i dziewcząt deklarowało, że pili alkohol w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem (odpowiednio: 85,6% i 85,2%).**

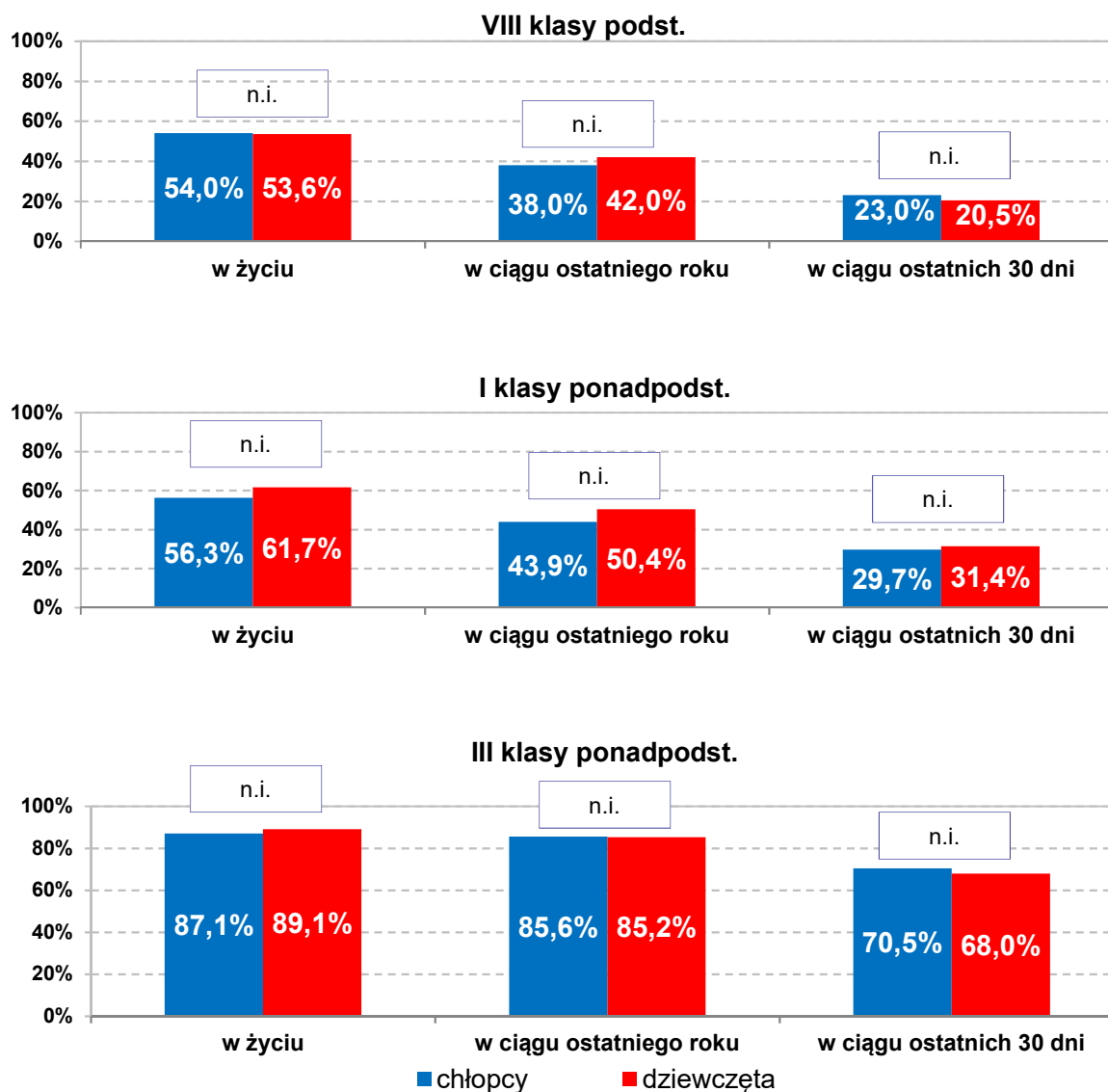
W okresie ostatnich 30 dni przed badaniem spożycie alkoholu zadeklarował co czwarty uczeń (23%) i co piąta uczennica (20,5%) z 8 kl. SP. W kolejnej badanej frakcji wiekowej – zaledwie o rok starszej czyli 15-16-latków z kl. 1 SPP do picia alkoholu w tym okresie przyznała się 1/3 badanych uczniów (29,7% chłopców i 31,4% dziewcząt). Różnica między płciami nie jest istotna statystycznie. **Wyniki te są zbliżone do rezultatów, jakie uzyskano w poprzednim badaniu w 2019 r.** (35,2% zarówno wśród chłopców, jak i dziewcząt). Zgodnie z przewidywaniami **najwyższe odsetki badanych deklarujących picie alkoholu w ost. miesiącu odnotowano w najstarszej grupie uczniów z kl. 3 SPP (17-18 lat). Siedmiu na dziesięciu chłopców i niemal tyle samo dziewcząt używało alkoholu w ost. 30 dniach przed badaniem (odpowiednio: 70,5% i 68%).** W porównaniu do wyników badań z 2019 r. **istotnie zwiększył się odsetek chłopców sięgających po alkohol w ost. miesiącu przed badaniem (z 60,2% w 2019 r. do 70,5% w 2023 r.).** W grupie dziewcząt odnotowana zmiana była niższa i nieistotna statystycznie (62% w 2019 do 68% w 2023 r.).

Z punktu widzenia oszacowania rozpowszechnienia picia alkoholu wśród młodzieży interesujące są również **deklaracje badanych na temat tego, ilu z ich przyjaciół pije alkohol (wykres 33).** Zdaniem 16,4% uczennic i 13,1% uczniów 8 kl. SP alkohol pije większość lub wszyscy spośród ich przyjaciół, a kolejnych 13-19% uznało, że robi to sporo bliskich im osób. W grupie starszej młodzieży, tj. wśród uczniów kl. 1 SPP co piąty chłopak (22,1%) i co czwarta z dziewcząt (24,3%) przyznali, że **większość lub wszyscy ich przyjaciele piją alkohol.** W najstarszej kohorcie badanych z kl. 3 SPP odsetki te były zdecydowanie wyższe. Ponad 60% uczniów i uczennic w tej grupie deklarowała, że większość lub wszyscy spośród ich przyjaciół piją alkohol (62,3% wśród chłopców i 60,4% w grupie dziewcząt).

4.3 Rozpowszechnienie picia napojów alkoholowych - w życiu, ostatnim roku oraz ostatnim miesiącu przed badaniem

Rozpowszechnienie picia alkoholu

Odsetki uczniów, którzy choć raz pili napój alkoholowy

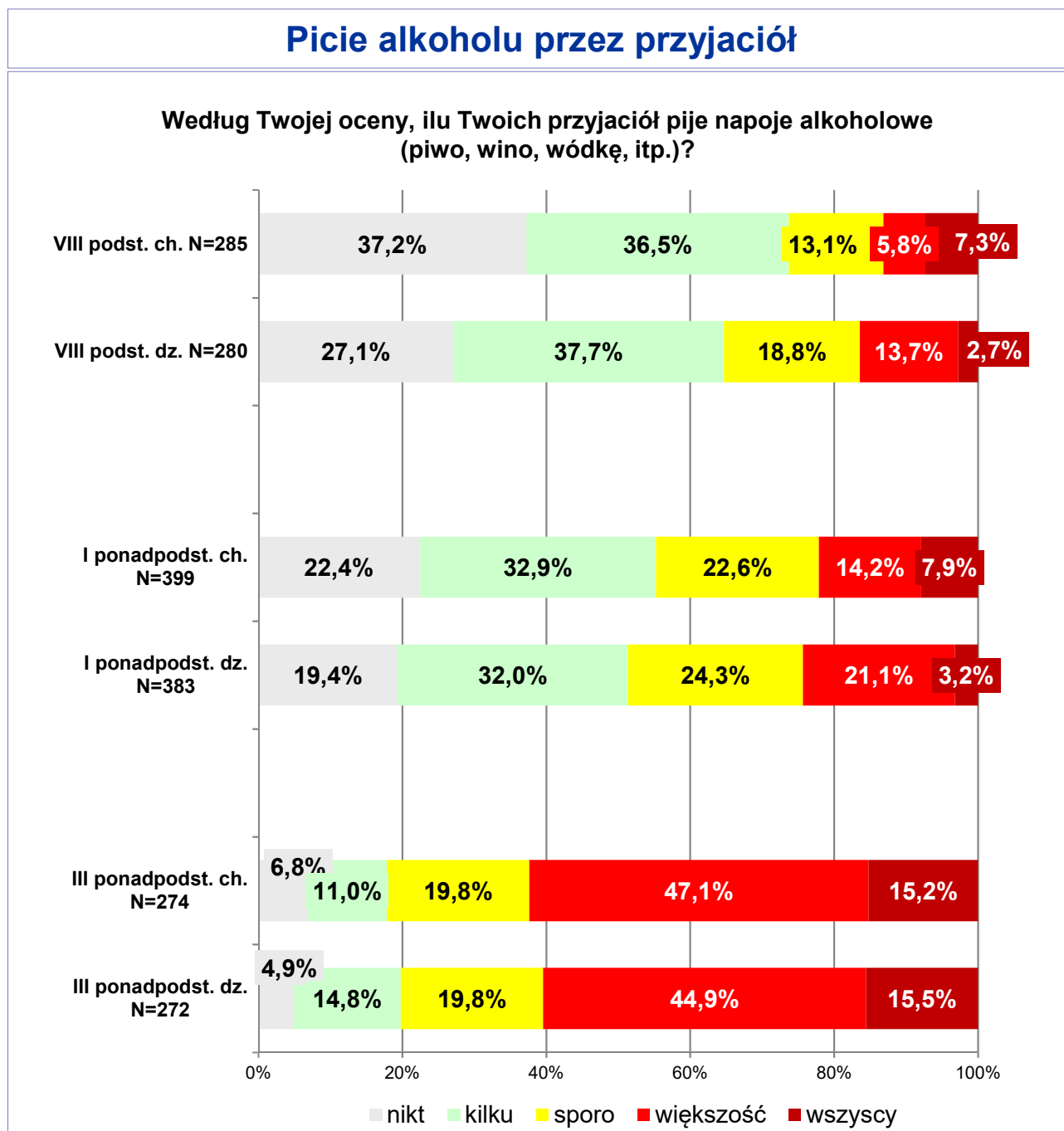

Wykres 32: Rozpowszechnienie picia alkoholu – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

	N
VIII kl. podst. ch.	285
VIII kl. podst. dz.	281

	N
I kl. ponadpodst. ch.	414
I kl. ponadpodst. dz.	385
III kl. ponadpodst. ch.	282
III kl. ponadpodst. dz.	273

4.4 Ocena rozpowszechnienie picia alkoholu wśród przyjaciół

Wykres 33: Ocena rozpowszechnienia picia wśród przyjaciół/znajomych – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wynik w podziale na płeć.

4.5 Częstotliwość konsumpcji alkoholu w okresie ostatnich 30 dni

Jak pokazały wcześniejsze analizy, **znacząca część młodzieży uczestniczącej w realizacji badań piła alkohol w okresie ost. 30 dni.**

W ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem **10 razy lub częściej piło alkohol 7,3% uczniów 8 kl. SP i co dziesiąty z kl. 1 SPP (10,1%)**. W najstarszej frakcji badanych tj. 17-18-latków z kl. 3 SPP **prawie 30% uczniów piło alkohol 10 lub więcej razy w ostatnich 30 dniach (28,7%).**

W populacji ósmoklasistów odsetek chłopców pijących alkohol co najmniej 10 razy w miesiącu był prawie 2-krotnie wyższy niż w przypadku dziewcząt (odpowiednio 9,6% vs 5,1%). Podobną różnicę ze względu na płeć uczniów odnotowano także w grupie 15-16-latków z kl. 1 SPP. W ostatnich 30 dniach 10 razy lub częściej sięgało po alkohol 13,2% chłopców oraz 6,7% dziewcząt z tego rocznika. **W najstarszej frakcji badanych uczniów z kl. 3 SPP (17-18 lat) co trzeci chłopak (33,5%) i co czwarta z dziewcząt (23,6%) pili alkohol 10 lub więcej razy w miesiącu.** Różnica ta jest istotna statystycznie. Badania pokazały, iż **problem częstego sięgania po alkohol w skali miesiąca w większym stopniu dotyczy chłopców, niż dziewcząt.**

W ciągu miesiąca poprzedzającego badanie największy odsetek młodzieży pił piwo: tak zadeklarowało **15,6% badanych ósmoklasistów, co czwarty uczeń kl. 1 SPP (23%) i ponad połowa uczniów kl. 3 SPP (53,4%).** W najmłodszej kohorcie (14-15 lat) odsetki pijących piwo dziewcząt były podobne, jak w grupie chłopców, poza opcją 20 razy i więcej w ciągu ostatnich 30 dni, w której wyższy był odsetek pijących chłopców (dziewczęta: 2,4% a chłopcy: 6,9%). **Również w grupie 15-16-latków z kl. 1 SPP odnotowano niewielkie różnice odsetków pomiędzy płciami.** Jedynie w tym przypadku picia piwa 20 lub więcej razy w ciągu ostatnich 30 dni odnotowano wyraźnie większy odsetek chłopców niż dziewcząt - odpowiednio: 7,6% vs 1,5%. W najstarszej frakcji respondentów z kl. 3 SPP – podobnie, jak w przypadku kl. 1 SPP – odsetki uczniów i uczennic pijących piwo w ost. miesiącu były zbliżone. Wyjątkiem była grupa konsumentów pijących piwo 20 lub więcej razy w miesiącu. Wśród dziewcząt taki styl picia deklarowało 2,8% badanych, zaś w grupie chłopców 10%.

Drugim najpopularniejszym napojem wśród nastolatków była wódka. W ciągu 30 dni poprzedzających badanie pił ją **co siódmy uczeń 8 kl. SP (13,6%), co piąty uczący się w kl. 1 SPP (21,9%) i co drugi z najstarszej frakcji badanych z kl. 3 SPP (50,6%).** Podobnie, jak w przypadku konsumentów piwa – **największe różnice odsetków pijących wódkę chłopców i dziewcząt odnotowano w grupie respondentów sięgających po ten napój 10 lub więcej razy w miesiącu.** W najmłodszym roczniku (14-15-latków) z taką częstotliwością piło wódkę 4,1% dziewcząt i 8,1% chłopców a w grupie uczniów kl. 1 SPP 2,2% dziewcząt i 8,4% chłopców. **Największą różnicę w tym zakresie odnotowano w najstarszej kohorcie badanych tj. wśród uczniów kl. 3 SPP – 4,9% dziewcząt i aż 15,1% chłopców (różnica ta jest istotna statystycznie).**

4.5 Częstotliwość konsumpcji alkoholu w okresie ostatnich 30 dni

Najmniej osób deklarowało picie wina w ciągu ostatnich 30 dni – średnio co ósmy uczeń kl. 8 SP (12,5%) oraz co szósty uczeń z kl. 1 SPP (16,2%). Największy odsetek konsumentów wina w ostatnim miesiącu przed badaniem odnotowano w najstarszej frakcji respondentów tj. wśród uczniów kl. 3 SPP (17-18 lat). Czterech na dziesięciu uczniów badanych w tej grupie deklarowało picie wina w ost. 30 dniach (38%). Zarówno w populacji ósmoklasistów, jak i uczniów kl. 1 SPP nie odnotowano istotnych różnic pomiędzy odsetkami dziewcząt i chłopców pijących wino w ost. miesiącu przed badaniem. Inaczej wygląda to w najstarszej kohorcie badanych tj. wśród 17-18-letnich uczniów z kl. 3 SPP. **W tym przypadku do picia wina w ciągu ostatnich 30 dni przyznała się prawie połowa badanych dziewcząt (46,5%) i co trzeci badany chłopak (29,9%).** Odnotowana różnica jest istotna statystycznie.

W analizowanym okresie **piwo 10 razy lub częściej (tj. regularnie) piło 6,1% uczniów kl. 8 SP oraz 5,6% uczniów kl. 1 SPP.** W obu grupach częściej robili to chłopcy, niż dziewczęta (9,1% vs. 3,1% - w kl. 8 oraz 9,1% vs. 1,7% w kl. 1 SPP). **W najstarszej kohorcie badanych do regularnego picia piwa – 10 lub więcej razy w miesiącu – przyznał się co siódmy badanych uczeń (13,6%). W tym roczniku badanych odnotowano istotną między płciami wśród regularnych konsumentów piwa. Odsetek chłopców był 2-krotnie większy niż odsetek dziewcząt (18,1% vs. 9,1%).**

W okresie ostatnich 30 dni przed badaniem regularnie (tj. 10 razy lub częściej) **piło wódkę 6,1% ósmoklasistów ze szkół podstawowych oraz 5,4% uczniów kl. 1 SPP.** W najstarszej kohorcie badanych do regularnego picia wódki w ost. miesiącu (10 razy lub częściej) przyznał się co dziesiąty badany uczeń (10,1%). **W każdej badanej frakcji wiekowej odsetki chłopców regularnie sięgających po wódkę były większe niż odsetki dziewcząt. Największą różnicę w tym zakresie odnotowano wśród najstarszych respondentów tj. 17-18-latków z kl. 3 SPP. Regularne picie wódki w tej frakcji deklaruje 4,9% dziewcząt i ponad 3-krotnie więcej chłopców (15,1%). Różnica ta jest istotna statystycznie.**

W przypadku alkopopów - we wszystkich badanych grupach wiekowych odnotowano zbliżone odsetki chłopców i dziewcząt pijących te napoje w ost. 30 dniach.

W przypadku wina – jedynie w najstarszej kohorcie respondentów odnotowano istotnie wyższy odsetek dziewcząt pijących ten trunek w ost. 30 dniach. W pozostałych frakcjach wiekowych odsetki pijących wino uczniów i uczennic były podobne.

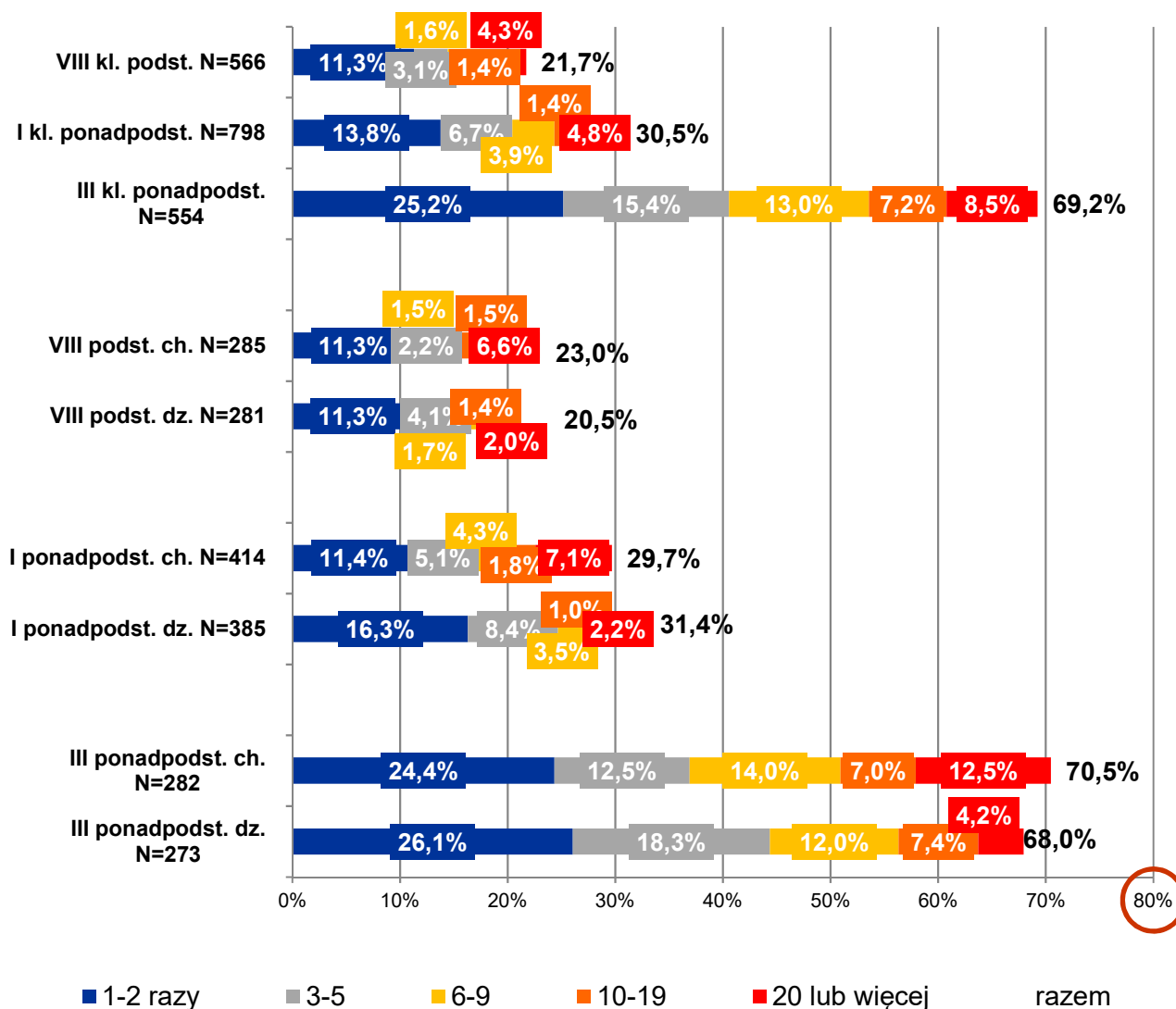
Wyzwaniem dla osób zajmujących się profilaktyką w Bielsku-Białej jest nie tylko bardzo wysokie rozpowszechnienie picia alkoholu wśród młodzieży, ale również natężenie doświadczeń z alkoholem i fakt, że znaczące odsetki uczniów pijących alkohol robią to nie sporadycznie, lecz regularnie.

Warto przypomnieć, że w ostatnim miesiącu przed badaniem piło alkohol prawie 22% uczniów kl. 8 SP, co trzeci uczeń kl. 1 SPP i prawie 70% badanych uczniów z kl. 3 SPP.

4.5 Częstotliwość konsumpcji alkoholu w okresie ostatnich 30 dni

Częstotliwość picia alkoholu – ostatnie 30 dni

Ile razy (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się pić napój alkoholowy, tzn. piwo, wino, wódkę lub inny napój spirytusowy w ciągu ostatnich 30 dni?

Wykres 34: Częstotliwość picia alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP

4.5 Częstotliwość konsumpcji piwa w okresie ostatnich 30 dni

	VIII klasy podst. N=566	I klasy ponadpodst. N=798	III klasy ponadpodst. N=554
w ogóle	84,4%	77,0%	46,6%
1-2 razy	6,5%	10,4%	20,8%
3-5 razy	1,4%	4,9%	12,0%
6-9 razy	1,6%	2,1%	6,9%
10-19 razy	1,4%	0,9%	7,2%
20 razy lub więcej	4,7%	4,7%	6,4%

	VIII kl. podst. Dz. N=281	I kl. ponadpodst. Dz. N=385	III klasy ponadpodst. Dz. N=273
w ogóle	86,7%	79,0%	52,1%
1-2 razy	6,8%	12,3%	22,9%
3-5 razy	1,7%	4,9%	10,2%
6-9 razy	1,7%	2,0%	5,6%
10-19 razy	0,7%	0,2%	6,3%
20 razy lub więcej	2,4%	1,5%	2,8%

	VIII kl. podst. Ch. N=285	I kl. ponadpodst. Ch. N=414	III klasy ponadpodst. Ch. N=282
w ogóle	82,1%	75,1%	41,3%
1-2 razy	6,2%	8,6%	18,8%
3-5 razy	1,1%	4,8%	13,7%
6-9 razy	1,5%	2,3%	8,1%
10-19 razy	2,2%	1,5%	8,1%
20 razy lub więcej	6,9%	7,6%	10,0%

Tabela 5: Częstotliwość picia piwa – ostatnie 30 dni – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

4.5 Częstotliwość konsumpcji alkopopów w okresie ostatnich 30 dni

	VIII klasy podst. N=566	I klasy ponadpodst. N=798	III klasy ponadpodst. N=554
w ogóle	90,4%	88,6%	72,3%
1-2 razy	2,4%	4,9%	13,8%
3-5 razy	1,4%	1,9%	6,0%
6-9 razy	0,7%	1,0%	4,7%
10-19 razy	0,7%	0,6%	0,9%
20 razy lub więcej	4,3%	3,0%	2,4%

	VIII kl. podst. Dz. N=281	I kl. ponadpodst. Dz. N=385	III klasy ponadpodst. Dz. N=273
w ogóle	91,1%	88,6%	71,8%
1-2 razy	3,4%	6,7%	15,5%
3-5 razy	1,0%	2,0%	5,6%
6-9 razy	1,0%	1,2%	5,3%
10-19 razy	0,7%	0,2%	1,1%
20 razy lub więcej	2,7%	1,2%	0,7%

	VIII kl. podst. Ch. N=285	I kl. ponadpodst. Ch. N=414	III klasy ponadpodst. Ch. N=282
w ogóle	89,8%	88,6%	72,7%
1-2 razy	1,5%	3,3%	12,2%
3-5 razy	1,8%	1,8%	6,3%
6-9 razy	0,4%	0,8%	4,1%
10-19 razy	0,7%	1,0%	0,7%
20 razy lub więcej	5,8%	4,6%	4,1%

Tabela 6: Częstotliwość picia alkopopów – ostatnie 30 dni – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

4.5 Częstotliwość konsumpcji wina w okresie ostatnich 30 dni

	VIII klasy podst. N=566	I klasy ponadpodst. N=798	III klasy ponadpodst. N=554
w ogóle	87,5%	83,8%	62,0%
1-2 razy	4,9%	8,9%	22,6%
3-5 razy	2,2%	2,7%	8,1%
6-9 razy	0,5%	1,0%	3,7%
10-19 razy	0,9%	0,8%	0,9%
20 razy lub więcej	4,0%	2,8%	2,8%

	VIII kl. podst. Dz. N=281	I kl. ponadpodst. Dz. N=385	III klasy ponadpodst. Dz. N=273
w ogóle	87,0%	82,7%	53,5%
1-2 razy	5,8%	11,4%	29,9%
3-5 razy	3,8%	3,2%	8,5%
6-9 razy	0,3%	0,7%	6,0%
10-19 razy	1,0%	0,7%	0,7%
20 razy lub więcej	2,0%	1,2%	1,4%

	VIII kl. podst. Ch. N=285	I kl. ponadpodst. Ch. N=414	III klasy ponadpodst. Ch. N=282
w ogóle	88,0%	84,8%	70,1%
1-2 razy	4,0%	6,6%	15,5%
3-5 razy	0,7%	2,3%	7,7%
6-9 razy	0,7%	1,3%	1,5%
10-19 razy	0,7%	0,8%	1,1%
20 razy lub więcej	5,8%	4,3%	4,1%

Tabela 7: Częstotliwość picia wina – ostatnie 30 dni – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

4.5 Częstotliwość konsumpcji wódki w okresie ostatnich 30 dni

	VIII klasy podst. N=566	I klasy ponadpodst. N=798	III klasy ponadpodst. N=554
w ogóle	86,4%	78,1%	49,4%
1-2 razy	5,4%	9,5%	21,7%
3-5 razy	1,9%	4,8%	12,9%
6-9 razy	0,2%	2,1%	5,8%
10-19 razy	0,9%	1,4%	5,5%
20 razy lub więcej	5,2%	4,0%	4,6%

	VIII kl. podst. Dz. N=281	I kl. ponadpodst. Dz. N=385	III klasy ponadpodst. Dz. N=273
w ogóle	88,1%	79,8%	52,1%
1-2 razy	6,1%	11,9%	23,6%
3-5 razy	0,0%	4,0%	14,8%
6-9 razy	1,7%	2,2%	4,6%
10-19 razy	0,3%	0,5%	2,8%
20 razy lub więcej	3,8%	1,7%	2,1%

	VIII kl. podst. Ch. N=285	I kl. ponadpodst. Ch. N=414	III klasy ponadpodst. Ch. N=282
w ogóle	84,7%	76,6%	46,9%
1-2 razy	4,7%	7,4%	19,9%
3-5 razy	2,2%	5,6%	11,1%
6-9 razy	0,4%	2,0%	7,0%
10-19 razy	1,5%	2,3%	8,1%
20 razy lub więcej	6,6%	6,1%	7,0%

Tabela 8: Częstotliwość picia wódki – ostatnie 30 dni – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

4.6 Rodzaje pitych napojów alkoholowych - ostatnia okazja

Jakie napoje pił(a)ś podczas ostatniej okazji, kiedy pił(a)ś alkohol?

	piwo	alkopop	wino	wódka
VIII klasy podst.	17,5%	5,6%	10,9%	17,3%
I klasy ponadpodst.	24,2%	6,5%	12,3%	23,9%
III klasy ponadpodst.	40,6%	12,8%	19,4%	39,6%

Tabela 9: Odsetki uczniów pijących poszczególne napoje alkoholowe podczas ostatniej okazji – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

Deklaracje uczniów dot. rodzaju napoju spożywanego podczas ostatniej konsumpcji alkoholu nie były dokładnym odwzorowaniem przedstawionego wcześniej ogólnego obrazu picia alkoholu przez badanych nastolatków.

Najbardziej popularnym alkoholem pitym podczas ostatniej okazji było piwo. Podczas ostatniej konsumpcji napojów alkoholowych piło je sześciu na dziesięciu uczniów 8 kl. SP (17,5%) i co czwarty uczeń 1 kl. SPP (24,2%). W najstarszej frakcji badanych tj. 17-18-latków z 3 kl. SPP ponad 40% respondentów piło piwo podczas ostatniej okazji, kiedy pili alkohol. W 2019 roku piwo także było dominującym alkoholem w wyborach młodzieży, z wyjątkiem najstarszej frakcji badanych, gdzie dominowała wódka.

Warto podkreślić, iż odsetki uczniów, którzy podczas ostatniej okazji pili piwo są tylko o ok. 1% wyższe od tych, którzy wskazywali na wódkę. W tym kontekście wódkę należy traktować jako trunka tak samo popularny wśród młodzieży, jak piwo. W badaniu z 2019 r. piwo zdecydowanie bardziej popularne niż wódka. Podczas ostatniej okazji piło go 39,1% uczniów w wieku 15-16-latków, a wódkę 25,4%. W tegorocznym badaniu (2023) obserwujemy zrównanie popularności obu tych napojów (24,2% - piwo vs. 23,9% - wódka). W najstarszej frakcji badanych uczniów wódkę podczas ost. okazji piło 39,6% respondentów a piwo 40,6%.

Na trzecim wśród najpopularniejszych trunków wypijanych przez uczniów jest **wino**. Podczas ostatniej okazji piło je 10,9% ósmoklasistów i 12,3% uczniów 1 kl. SPP. W populacji uczniów kl. 3 SPP do picia wina przyznał się ci piąty badany uczeń (19,4%). Kolejnym popularnym napojem alkoholowym pitym przez młodzież są **alkopopy**. Podczas ostatniej okazji piło je 5,6% uczniów kl. 8 SP oraz 6,5% uczniów z 1 kl. SPP. W najstarszej kohorcie respondentów do picia alcopopów podczas ost. okazji przyznał się co ósmy badany uczeń (12,8%).

4.6 Rodzaje pitych napojów alkoholowych - ostatnia okazja

Obok danych na temat częstotliwości picia alkoholu oraz jego rozpowszechnienia wśród młodzieży ważne informacje niosą ze sobą także wyniki dotyczące ilości poszczególnych napojów alkoholowych wypijanych przez uczniów podczas ostatniej okazji. Zostały one zaprezentowane na kolejnych wykresach (wykresy 35-37).

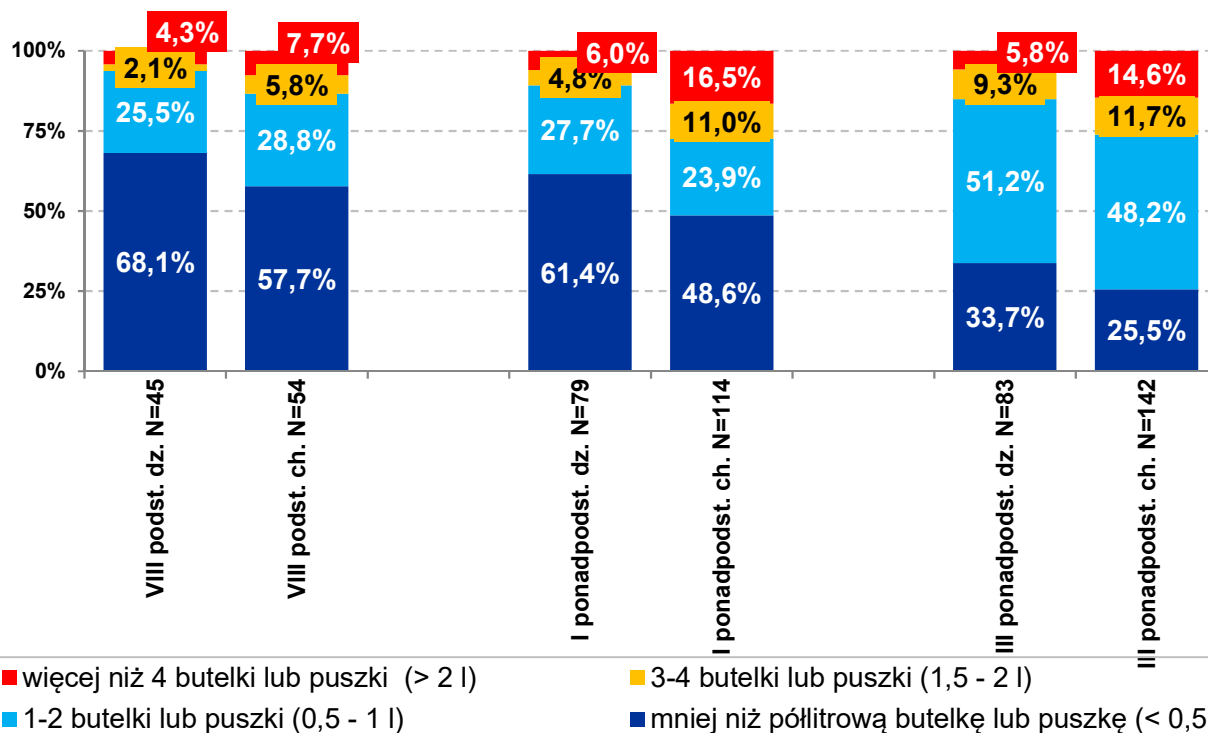
Wśród uczniów kl. 8 SP, które podczas ostatniej okazji **piły piwo - większość** (68,1% dziewcząt i 57,7% chłopców) wypić mniej niż półlitrową butelkę lub puszkę. Spośród osób pijących piwo w tej grupie badanych **6,4% uczennic i 13,5% uczniów wypilo podczas ostatniej okazji co najmniej 3 lub więcej butelek/puszek** (zagregowane odpowiedzi „3-4 butelki/puszki” oraz „więcej niż 4 butelki lub puszek”). **W starszych frakcjach respondentów, zwłaszcza wśród chłopców - odsetki te były istotnie wyższe – w kl. 1 SPP 27,5% zaś w kl. 3 SPP 26,3%.** W grupie dziewcząt wynosiły odpowiednio: 10,8% w kl. 1 i 15,1% w kl. 3.

Należy podkreślić, iż wypicie takiej ilości piwa przy jednej okazji oznacza, że **osoby te znalazły się w stanie nietrzeźwości**, a w przypadku tych, którzy wypili powyżej 4 butelek piwa, **w stanie głębokiego upojenia alkoholowego** (mając we krwi ponad 2 promile alkoholu).

Poziom konsumpcji piwa

Jeśli podczas ostatniego dnia, kiedy piłeś(aś) jakiś napój alkoholowy, piłeś(aś) piwo, to ile go wypileś(aś)?

100% = osoby, które podczas ostatniej okazji piły piwo

Wykres 35: Ilość piwa wypita podczas ostatniej okazji – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

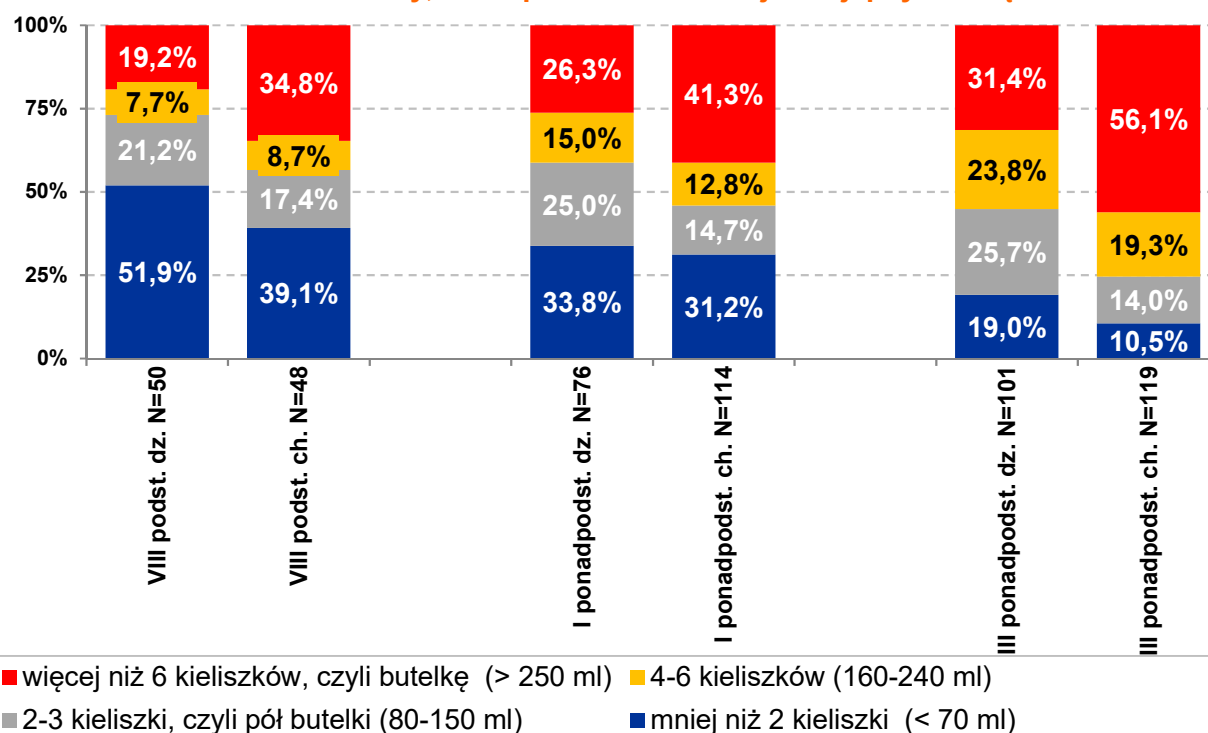
4.6 Rodzaje pitych napojów alkoholowych - ostatnia okazja

Na uwagę zasługuje fakt, że bardzo wysokie odsetki osób sięgających po wódkę podczas ostatniej okazji, wypili 4 lub więcej kieliszków tego napoju (zagregowane odpowiedzi „4-6 kieliszków tj. 160-240 ml” oraz „więcej niż 6 kieliszków, czyli ponad pół półlitrowej butelki 250 ml”). Wśród chłopców z 8 kl. SP, którzy pili wódkę podczas ostatniej okazji taką ilość wypili 43,5%, a w grupie dziewcząt co czwarta pijąca wódkę podczas ost. okazji (26,9%). W grupie starszych dziewcząt z klas 1 SPP odsetek ten był istotnie wyższy i wynosił 41,3%. Wśród chłopców z tego rocznika co drugi, który podczas ost. okazji pił wódkę deklarował, że wypił wówczas 4 lub więcej kieliszków (54,1%). Najwyższe odsetki w tym zakresie odnotowano w populacji 17-18-latków z 3 kl. SPP. Ponad 55% uczennic i ¼ uczniów (75,4%) pijących wódkę podczas ost. okazji przyznało, że wypili wówczas 4 lub więcej kieliszków tj. min. 160 ml wódki. O ile w przypadku innych napojów alkoholowych osoby wypijające ich znaczne ilości stanowiły mniejszość, o tyle w przypadku wódki stanowią one niemal połowę lub większość. Reasumując można stwierdzić, że większość starszych uczniów, którzy pili wódkę podczas ostatniej okazji, wypijała taką ilość tego trunku, że doprowadziła się do stanu upicia.

Poziom konsumpcji wódki

Jeśli podczas ostatniego dnia, kiedy piłeś(aś) jakiś napój alkoholowy, piłeś(aś) wódkę, to ile jej wypileś(aś)?

100% = osoby, które podczas ostatniej okazji piły wódkę

Wykres 36: Ilość wódki wypita podczas ostatniej okazji – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć. *Uwaga – niskie podstawy.

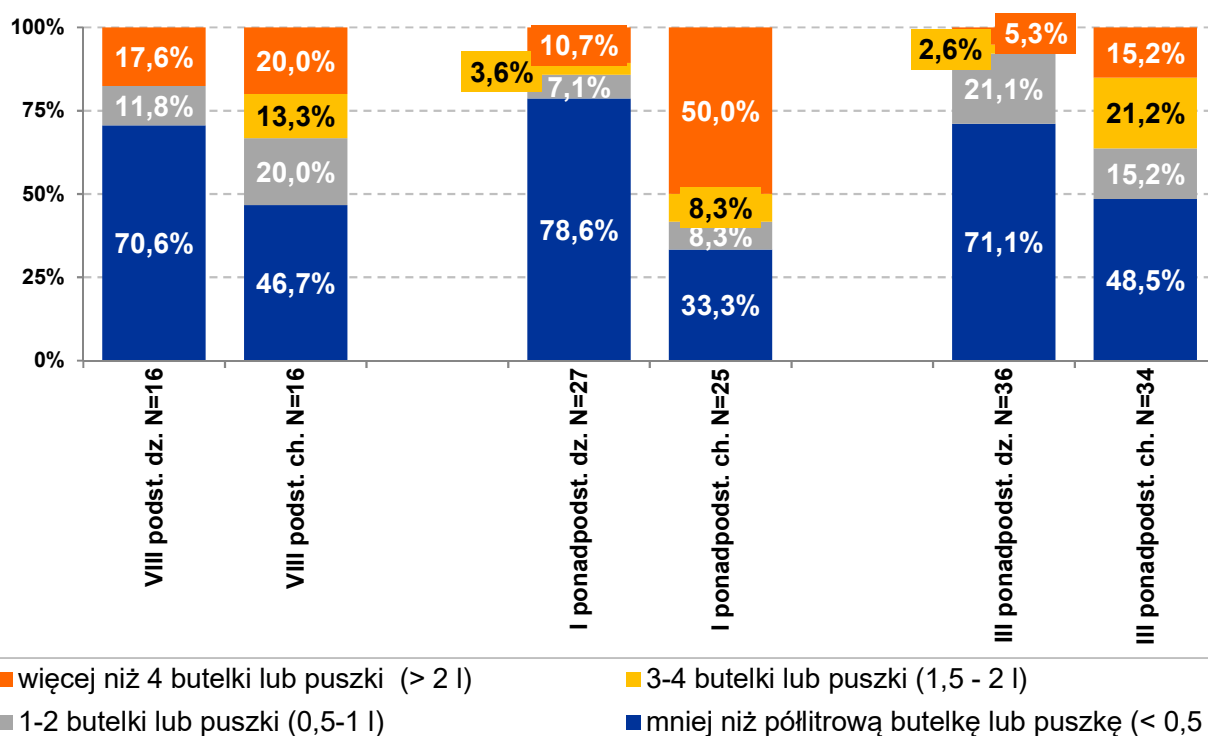
4.6 Rodzaje pitych napojów alkoholowych - ostatnia okazja

Alkopopy były najmniej popularnym alkoholem wśród bielskich uczniów. Wśród osób, które piły je podczas ostatniej okazji zdecydowana większość ograniczyła się do wypicia 1-2 butelek lub puszek (0,5-1 l). W porównaniu do wyników badań z 2019 r. w tegorocznym badaniu (2023) istotnie wzrosły odsetki respondentów, którzy podczas ost. okazji wypijali 4 lub więcej butelek lub puszek alcopopów (> 2 l). W grupie chłopców z kl. 1 SPP taką ilość wypił co drugi uczeń (50%) i co dziesiąta uczennica (10,7%). W 2019 r. odsetki te wynosiły odpowiednio: 9,1% wśród chłopców i 2,5% wśród dziewcząt. Także w najstarszej frakcji badanych uczniów z 3 kl. SPP co siódmy chłopak (15,2%) oraz 5,3% dziewcząt deklarowało wypicie 4 lub więcej alcopopów podczas ost. okazji. W 2019 r. odsetki te wynosiły: 1,9% wśród chłopców i 0% w grupie dziewcząt. Również w grupie 15-16-latków z 8 kl. SP odnotowano w tym zakresie wysokie odsetki badanych – 20% wśród chłopców i 17,6% dziewcząt podczas ostatniej okazji wypilo 4 lub więcej puszek alcopopa.

Poziom konsumpcji alcopopu

Jeśli podczas ostatniego dnia, kiedy piłeś(aś) jakiś napój alkoholowy, piłeś(aś) alcopops, to ile go wypileś(aś)?

100% = osoby, które podczas ostatniej okazji piły alcopop

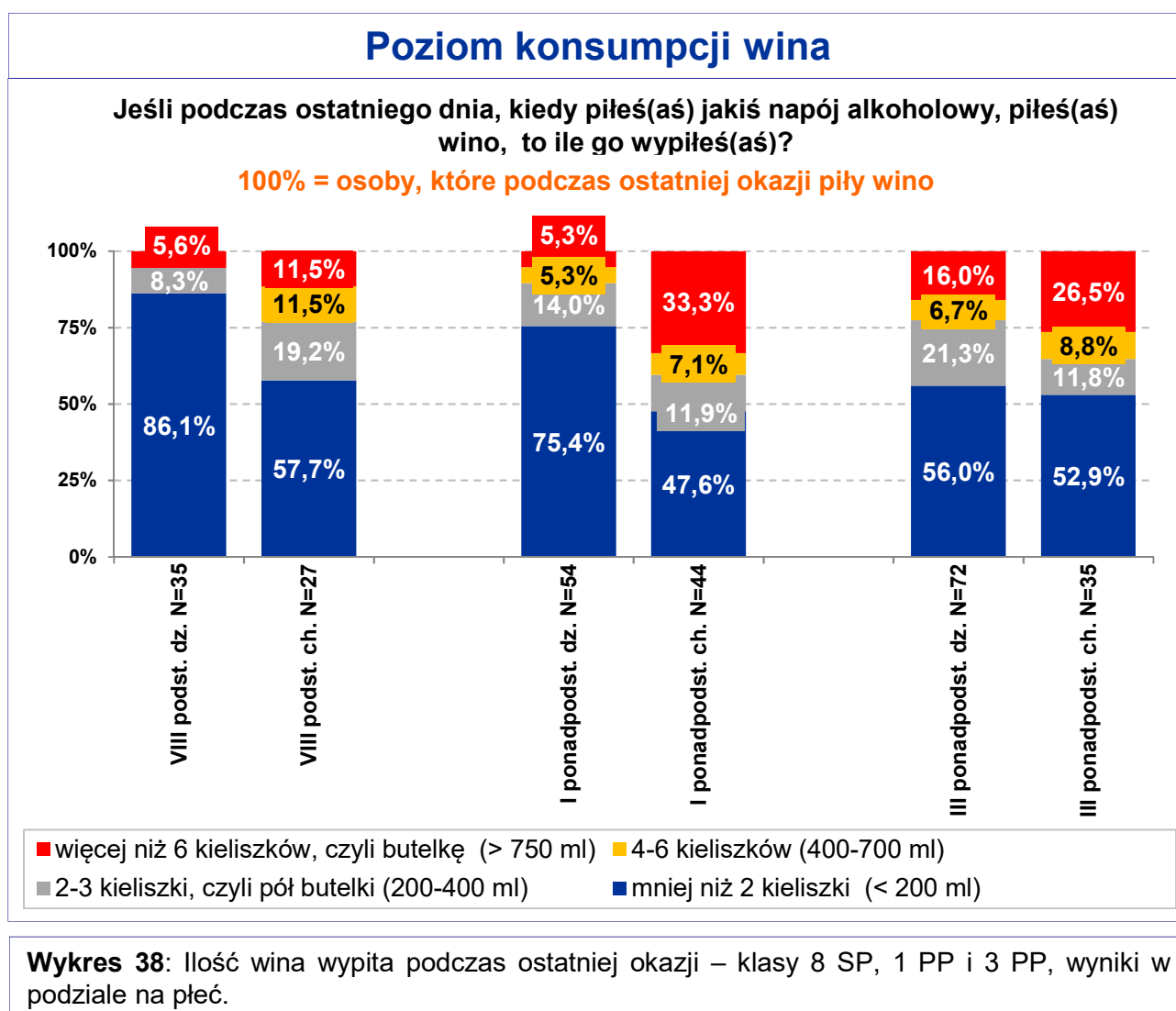

Wykres 37: Ilość alcopopu wypita podczas ostatniej okazji – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP - wyniki w podziale na płeć. *Uwaga – niskie podstawy.

4.6 Rodzaje pitych napojów alkoholowych - ostatnia okazja

Wino jest trzecim pod względem popularności alkoholem, po który sięgała bielska młodzież w ciągu 30 dni poprzedzających badanie oraz przy ostatniej okazji konsumpcji alkoholu. Spośród pijących je podczas ostatniej okazji ósmoklasistów po 4 lub więcej kieliszków tego napoju wypilo, 5,6% dziewcząt i co czwarty chłopak (23%). W przypadku starszych uczniów z kl. 1 SPP konsumujących wino podczas ostatniej okazji odnotowano istotnie wyższe odsetki zarówno dziewcząt i chłopców, którzy wypili co najmniej 4 kieliszki – 10,6% dziewcząt i 40,4% chłopców. W najstarszej kohorcie badanych tj. wśród uczniów kl. 3 SPP ponad 2-krotnie zwiększył się odsetek dziewcząt, które podczas ostatniej okazji wypily ponad 4 lub więcej kieliszków wina (22,7%). Wśród chłopców było to 35,3% respondentów.

Mniejsza popularność wina nie zmienia faktu, że dość znaczna liczba badanych uczniów, którzy pili wino podczas ostatniej okazji (szczególnie chłopców z klas 1 i 3 SPP), wypila jednorazowo taką jego ilość, która prowadzi do stanu intoksykacji.

4.7 Ocena ryzyka związanego z piciem alkoholu

Postrzeganie ryzyka związanego z piciem alkoholu przez badaną młodzież zależy od płci badanych uczniów i od kategorii wiekowej. W we wszystkich badanych grupach wiekowych najbardziej ryzykownym zachowaniem jest zdaniem uczniów picie 4-5 drinków prawie codziennie. Picie 5 drinków lub więcej w czasie weekendu zostało ocenione jako bardziej ryzykowne od spożywania 1-2 drinków prawie codziennie wśród młodszych uczniów, zaś wśród starszych kształtowało się na zbliżonym poziomie.

Dziewczęta częściej niż chłopcy wskazywały na duże ryzyko związane z poszczególnymi modelami spożywania alkoholu.

Dziewczęta częściej niż chłopcy oceniali ryzyko związane z wypijaniem 1-2 drinków prawie codziennie jako wysokie. Wśród uczennic kl. 8 SP taką ocenę formułowało 30,5%, zaś wśród starszych uczennic z kl. 1 i 3 SPP odpowiednio: 35,5% i 39,2%. Analogiczne odsetki wśród chłopców z tych roczników wyniosły: 24,5% w grupie ósmoklasistów oraz 29,7% i 27,8% w populacji uczniów szkół ponadpodstawowych (kl. 1 i kl. 3). W badaniu odnotowano **wysokie odsetki chłopców, którzy uważają, że ryzyko dla zdrowia związane z takim modelem picia jest małe lub w ogóle nie występuje.** W grupie ósmoklasistów takiego zdania było **38,3% chłopców, zaś w starszych kohortach (1 i 3 kl. SPP) co trzeci badany uczeń** (35,8% i 34,2%). W grupie dziewcząt (w każdej badanej frakcji wiekowej) odsetki te były istotnie niższe i wynosiły: 24,7%, 19,9% i 17,7%. Wraz z wiekiem uczennic spadały odsetki tych, które uważały, że taki model picia jest mało ryzykowny lub nie ma w nim żadnego ryzyka.

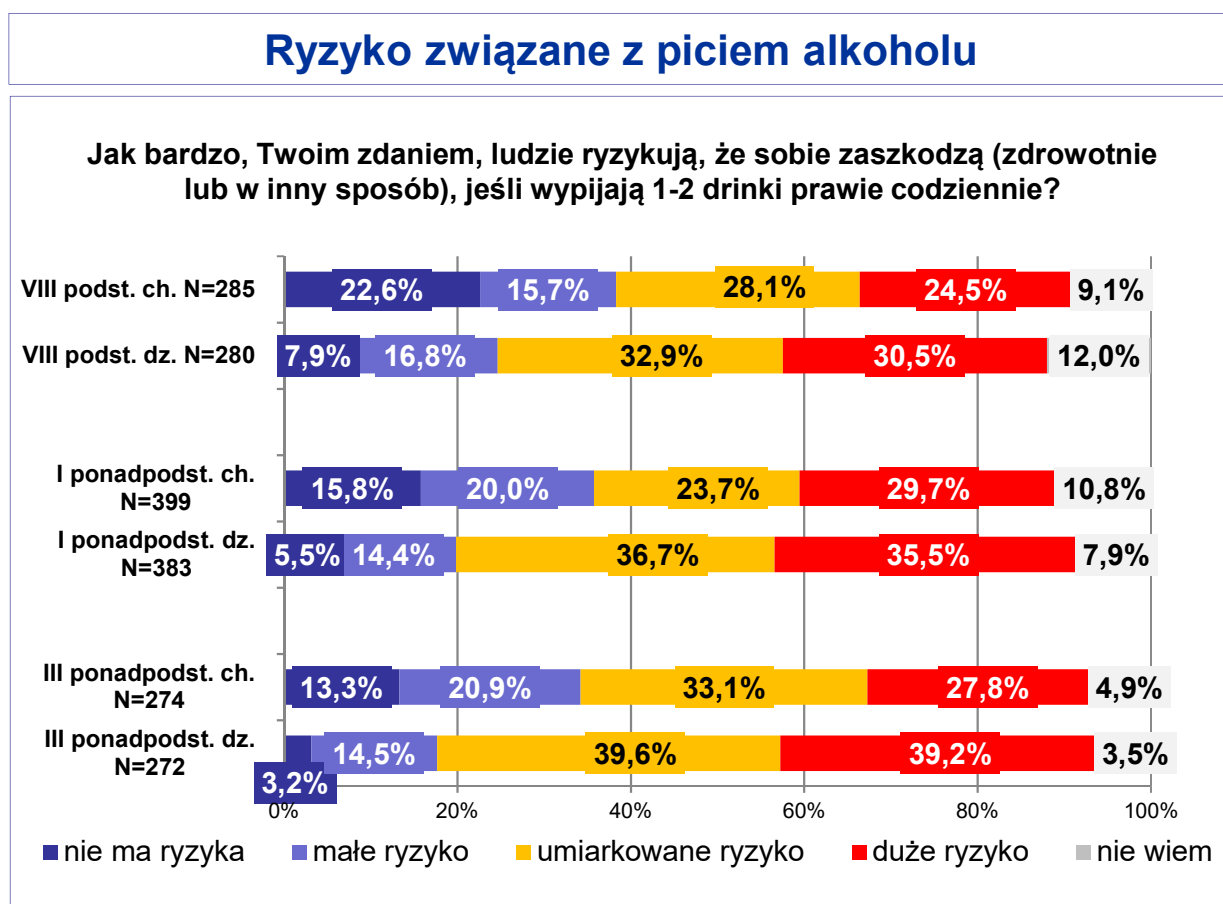
Niepokojący jest fakt, iż co czwarty uczeń 8 kl. SP i co piąty z kl. 1 SPP nie dostrzega żadnego ryzyka w piciu 4-5 drinków prawie codziennie albo traktuje ten model picia, jako mało ryzykowny (zagregowane odpowiedzi - 24,7% i 19,9%). W najstarszej kohorcie badanych z kl. 3 SPP podobną opinię wyraziło 17,7% badanych chłopców. **Wśród dziewcząt takie poglądy występują istotnie rzadziej.** W grupie ósmoklasistek deklaruje je 11,7% uczennic, zaś w najstarszej frakcji 17-18-letnich dziewcząt jedynie 4,6% respondentek. **Zdecydowana większość badanych uczniów – 50-60% wśród chłopców oraz 63-77% w grupie dziewcząt - jest zdania, że picie 4-5 drinków prawie codziennie wiąże się z dużym ryzykiem.**

Picie znacznych ilości alkoholu w weekendy (5 lub więcej drinków) jest w opinii badanej młodzieży mniej ryzykowne niż codzienne picie 4-5 drinków.

Jak wspomniano powyżej, wysoka ocena ryzyka związanego z taki modelem picia, w porównaniu do spożywania 1-2 drinków prawie codziennie była częściej udziałem młodszych badanych. W populacji ósmoklasistów opinię, że **picie w weekendy 5 lub więcej drinków niesie duże ryzyko dla zdrowia** wyraziło 36,1% chłopców i 44,9% dziewcząt. **W grupie uczennic z kl. 3 SPP odsetki te były wyraźnie niższe i wyniosły 33,2%.**

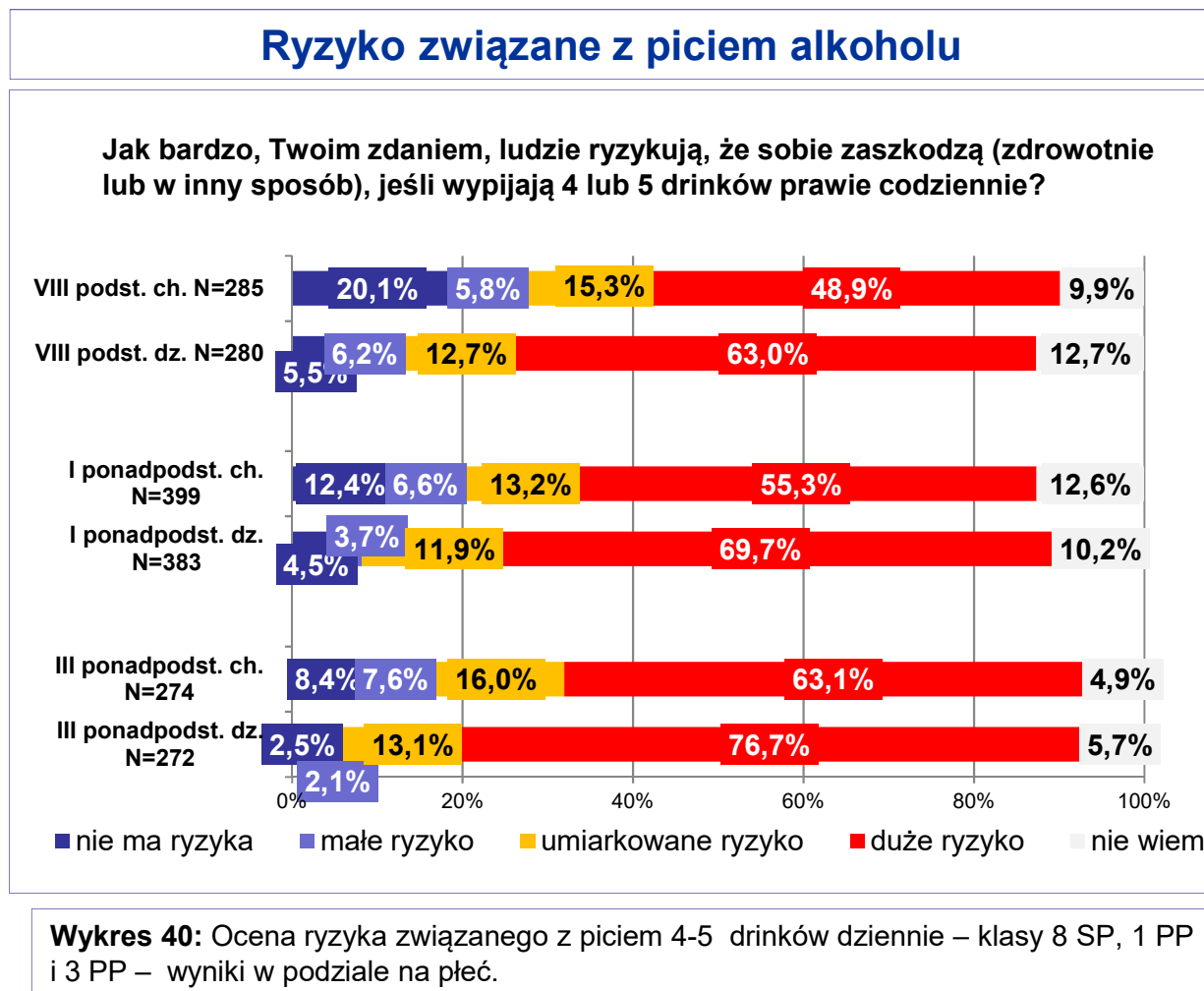
Jednym z powodów, dla których najstarsza frakcja badanej młodzieży (17-18-latkowie) rzadziej niż uczniowie z młodszych grup, deklaruje wysoki poziom ryzyka w związku z piciem w weekendy 5 lub więcej drinków jest fakt, że taki model picia alkoholu jest preferowany przez najstarszy rocznik respondentów. Dlatego też uczniowie z tej frakcji obniżają ocenę ryzyka związanego z takim modelem picia alkoholu.

4.7 Ocena ryzyka związanego z piciem alkoholu

Wykres 39: Ocena ryzyka związanego z piciem 1-2 drinków dziennie klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

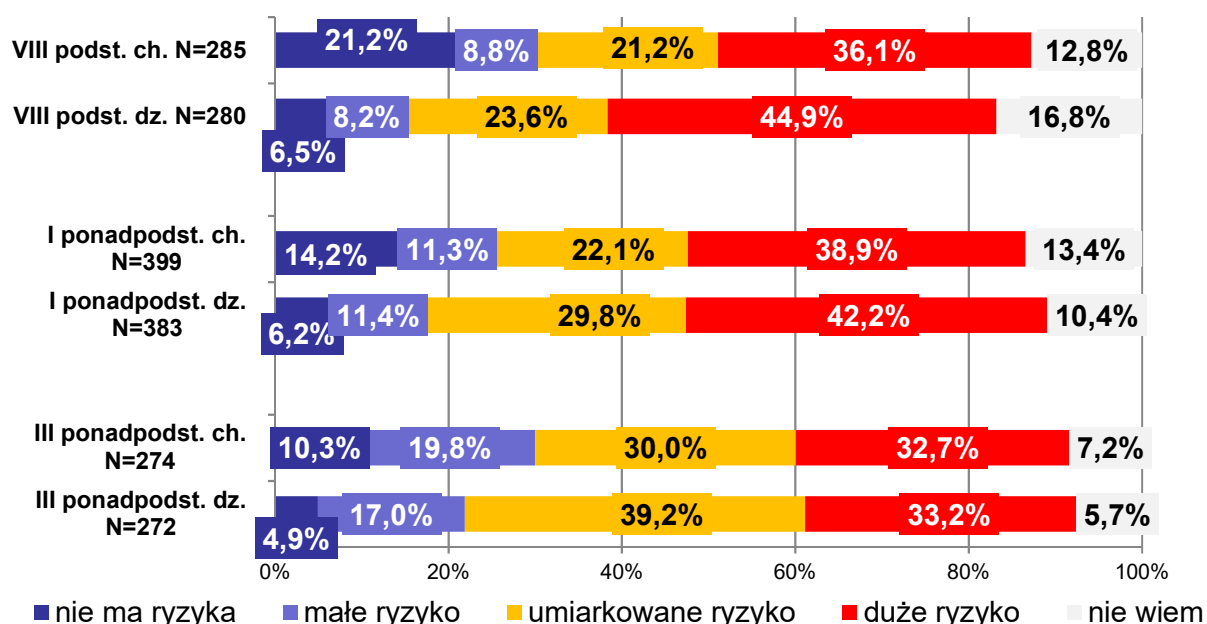
4.7 Ocena ryzyka związanego z piciem alkoholu

4.7 Ocena ryzyka związanego z piciem alkoholu

Ryzyko związane z piciem alkoholu

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli wypijają 5 drinków lub więcej w czasie weekendu?

Wykres 41: Ocena ryzyka związanego z piciem 5 i więcej drinków podczas weekendu – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

5. Problem upijania się młodzieży

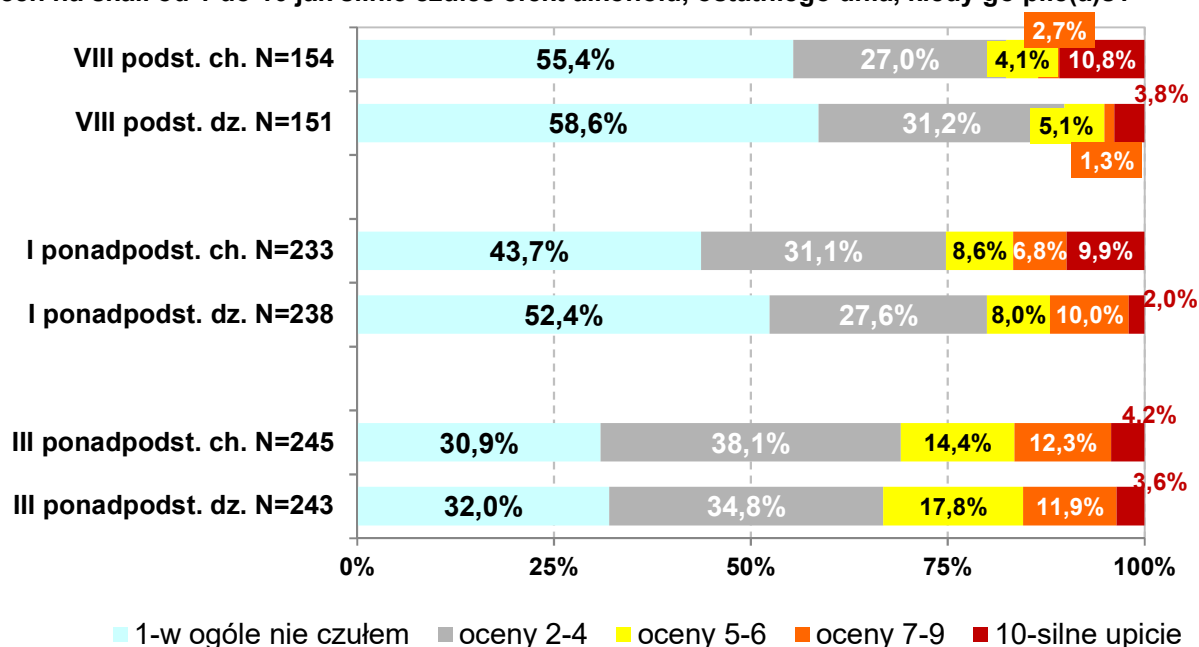
5.1 Odczuwane efekty wypicia alkoholu - ostatnia okazja

Podczas badania poproszono uczniów, aby ocenili w skali od 1 do 10 własne odczuwanie efektu działania alkoholu podczas ostatniej okazji, kiedy zdarzyło im się pić. W analizie wyników uwzględniono odpowiedzi tylko tych uczniów, którzy kiedykolwiek w życiu pili alkohol. **Ponad połowa uczniów kl. 8 SP** (55,5% chłopców i 58,6% dziewcząt) **stwierdziła, że w ogóle nie poczuła efektów picia**. W grupie kl. 1 SPP podobnego zdania było 43,7% chłopców i ponad połowa dziewcząt (52,4%). **W najstarszej kohorcie badanych (17-18 lat) tylko co trzeci uczeń i uczennica nie odczuli efektów swojego picia** (30,9% i 32%). **Co szósty chłopak i co szósta z dziewcząt z tej frakcji wiekowej (16,5% i 15,5%) przyznali, że podczas ostatniej okazji, kiedy pili alkohol, silnie lub bardzo silnie odczuli jego działanie (oceny 7-10)**. W populacji 15-16-latków z kl. 1 SPP podobne deklaracje wyraziło 16,7% uczniów oraz 12% uczennic. W najmłodszej grupie respondentów z 8 kl. SP silny lub bardzo silny efekt wypicia alkoholu odczuło 13,5% chłopców oraz 5,1% dziewcząt.

Wraz z wiekiem badanych rosną także odsetki tych, którzy oceniając efekty swojego ostatniego picia zaznaczyli cyfry od 5 do 6 (umiarkowany efekt działania alkoholu). **W populacji ósmoklasistów takiego zdania było 4-5% respondentów, w grupie uczniów kl. 1 SPP ok. 8% zaś w starszej kohorcie badanych takie oceny podało 14,4% chłopców i co szósta z dziewcząt (17,8%)**. Porównując te dane z wynikami badania z 2019 r. nie odnotowano istotnych statystycznie różnic.

Odczuwane efekty wypicia alkoholu

Oceń na skali od 1 do 10 jak silnie czułeś efekt alkoholu, ostatniego dnia, kiedy go piłeś?

Wykres 42: Ocena subiektywnych efektów picia alkoholu – ostatnia okazja – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

*Podstawą procentowania na wykresie byli ci uczniowie, którzy kiedykolwiek pili napoje alkoholowe.

5.2 Rozpowszechnienie zjawiska upijania się uczniów

Upijanie się jest jednym z najbardziej ryzykownych zachowań, jakie podejmują młodzi ludzie. Wielu z nich właśnie na skutek upicia się popada w poważne problemy, ulega wypadkom, łamie prawo, traci szansę na dalszą edukację. Konsekwencją upijania się nastolatków mogą być również poważne problemy emocjonalne oraz konflikty i zaburzone relacje z rodzicami i rówieśnikami. Bezpośrednim następstwem upicia się mogą być także niechciane kontakty seksualne oraz eksperymenty z narkotykami. W tym kontekście warto podkreślić, iż kontrola zachowań związanych z piciem alkoholu powinna stanowić jeden z kluczowych elementów działań profilaktycznych adresowanych do młodzieży.

Jak pokazuje wykres 43, **w grupie ósmoklasistów doświadczenie upicia się ma już za sobą co szósty chłopak (16,4%) i co ósma z dziewcząt (12,6%). W ciągu roku poprzedzającego badanie upiło się 11,7 uczniów kl. 8 SP i co dziesiąta uczennica z tego rocznika (9,6%). Upicie się w okresie ostatnich 30 dni poprzedzających badanie zadeklarowało 7,3% chłopców i 4,8% dziewcząt.**

W populacji uczniów kl. 1 SPP do upicia się kiedykolwiek w życiu przyznał się **co czwarty chłopak (24,4%) i co piąta z dziewcząt (20%). W ciągu ostatnich 12 miesięcy** takie doświadczenie miało **21,1% uczniów i 16,5% uczennic**, a **w ost. 30 dni** przed badaniem odpowiednio: **12,2% i 7,2% respondentów** w tej frakcji badanych.

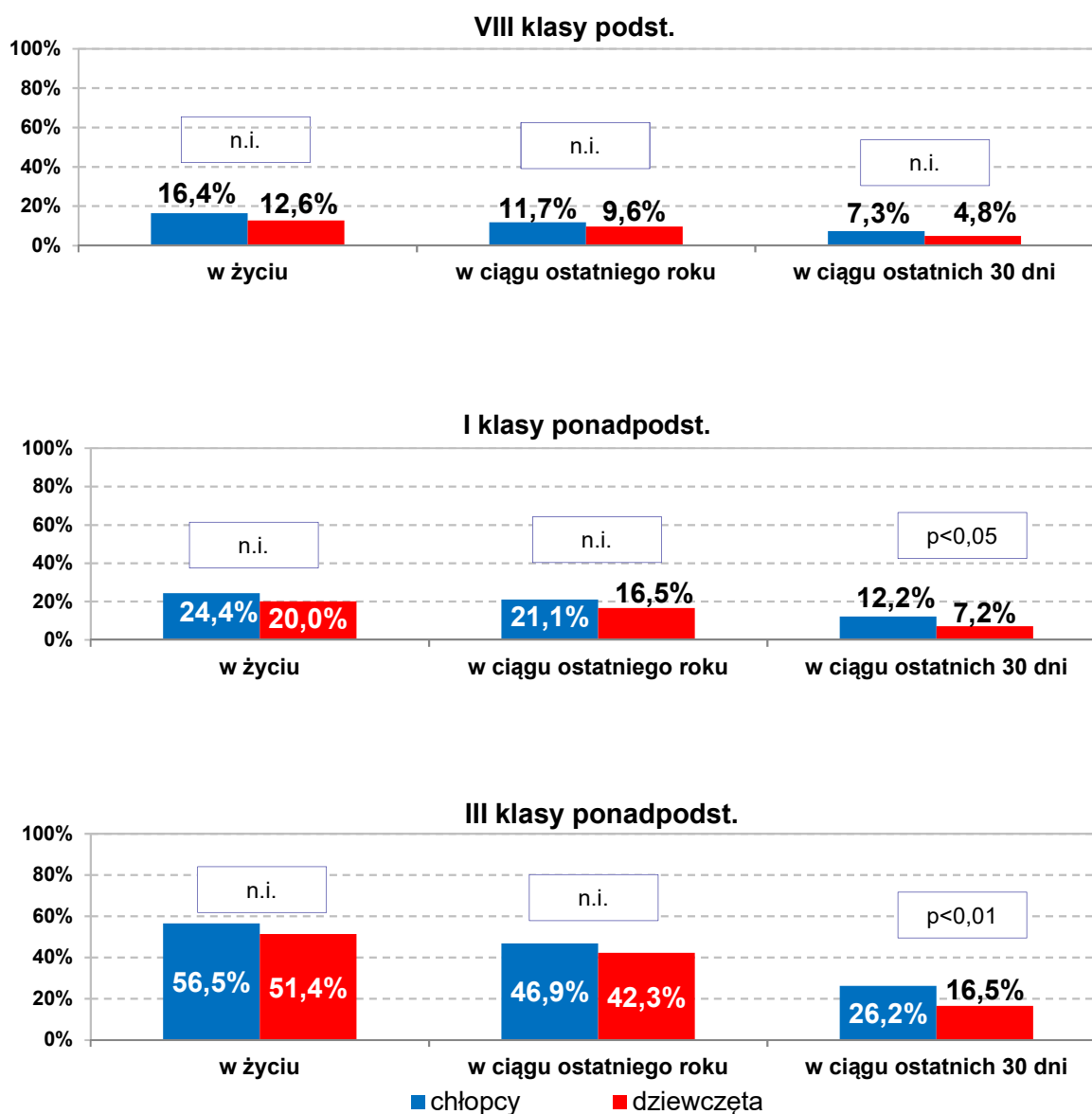
Istotny ponad 2-krotny wzrost odsetka upijających się uczniów odnotowano w najstarszej kohorcie młodzieży tj. wśród 17-18-latków z kl. 3 SPP. Prawie połowa chłopców i cztery na dziesięć dziewcząt z tej grupy (odpowiednio: 46,9% i 42,3%) upiło się w ostatnim roku, a w ostatnich 30 dniach takie doświadczenie miał co czwarty badany uczeń (26,2%) i co szósta uczennica (16,5%).

W badaniu nie odnotowano istotnych statystycznie różnic pomiędzy odsetkami upijających się uczniów i uczennic w żadnej z badanych frakcji wiekowych.

Należy podkreślić, iż wyniki tegorocznych badań (2023) dot. rozpowszechnienia zjawiska upijania się młodzieży są podobne do rezultatów uzyskanych w badaniu zrealizowanym w Bielsku-Białej w 2019 r. Jedyna istotna różnica, na którą warto zwrócić w tym kontekście uwagę dotyczy **wzrostu odsetka chłopców z najstarszej kohorty badanych (17-18 lat), którzy upili się w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. W 2019 r. takie deklaracje złożyło 16,3% uczniów zaś w tegorocznym badaniu istotnie więcej tj. 26,2% respondentów.** Zmiana ta nie jest przypadkowa, o czym świadczy także wyraźny, choć nieco mniejszy wzrost odsetka chłopców (z tej samej frakcji), którzy upili się w ostatnim roku. W 2019 r. było to 39,1% zaś w 2023 r. 46,9%.

5.2 Rozpowszechnienie zjawiska upijania się uczniów

Rozpowszechnienie upijania się

Wykres 43: Rozpowszechnienie upijania się – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

	N		N
VIII kl. podst. dz.	281	I kl. ponadpodst. dz.	385
VIII kl. podst. ch.	285	I kl. ponadpodst. ch.	414
		III kl. ponadpodst. dz.	273
		III kl. ponadpodst. ch.	282

5.3 Ocena rozpowszechnienia upijania się wśród przyjaciół

Średnio co drugi uczeń i uczennica 8 kl. SP (56,2% i 49%) zadeklarowali, iż nikt spośród ich przyjaciół nie upija się. W populacji 15-16-latków z kl. 1 SPP podobnego zdania było czterech na dziesięciu badanych uczniów (38,2%) i podobny odsetek dziewcząt (36,7%). Najniższe odsetki respondentów, którzy stwierdzili, że w gronie ich przyjaciół nikt się nie upija odnotowano w najstarszej kohorcie badanych tj. **w grupie uczniów z 3 kl. SPP. Tylko co siódmy chłopak (15,2%) i co piąta z dziewcząt (20,5%) z tego rocznika przyznali, że nie mają upijających się przyjaciół.**

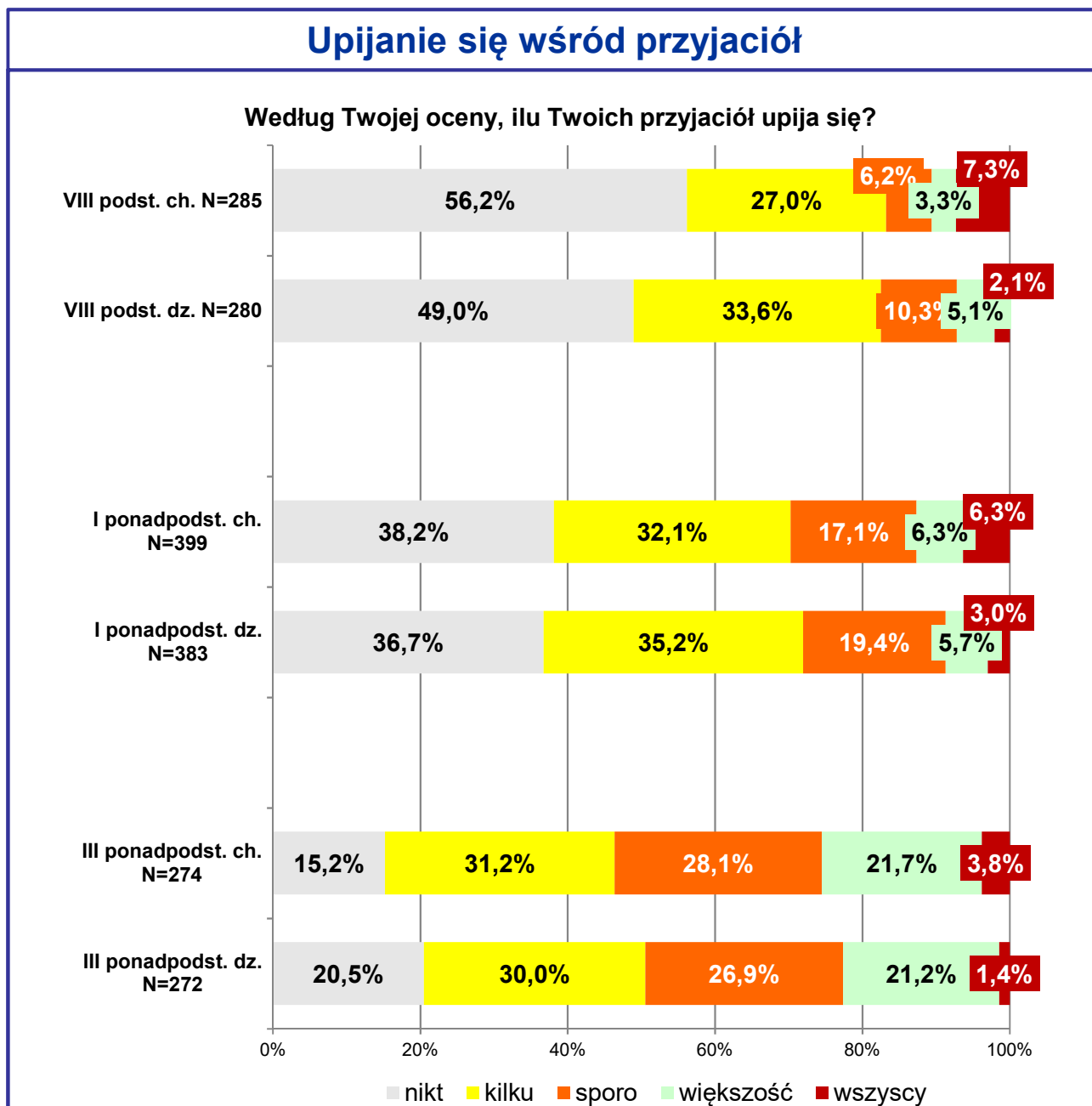
Co czwarty uczeń (27,9%) i co trzecia uczennica (33,6%) z 8 kl. SP przyznali, że **sporo ich przyjaciół upija się.** Również w pozostałych frakcjach wiekowych średnio co trzeci z respondentów wyraził taką opinię. Wśród uczniów kl. 1 SPP średnio 30 – 35% badanych, zaś w najstarszej frakcji uczniów (kl. 3 SPP) 30-31%.

Co dziesiąty ósmoklasista (10,6%) oraz 7,2% dziewcząt z tej kohorty badanych stwierdzili, że większość lub wszyscy ich przyjaciele upija się. W grupie uczniów z kl. 1 SPP występują zbliżone odsetki badanych, którzy złożyli takie deklaracje - 12,6% wśród chłopców oraz 8,7% wśród dziewcząt.

Zdecydowanie wyższe odsetki respondentów, których większość lub wszyscy przyjaciele upijają się - odnotowano w najstarszej frakcji uczniów tj. 17-18-latków z 3 kl. SPP. Taką opinię wyraził co czwarty badany uczeń i uczennica z tej grupy badanych (25,5% chłopców i 22,6% dziewcząt).

W poprzednim badaniu zrealizowanym w Bielsku-Białej w 2019 r. odnotowano podobne wyniki. W populacji 15-16-latków 10,1% dziewcząt i 8,3% chłopców przyznało, że większość lub wszyscy ich przyjaciele upijają się, a w grupie 17-18-latków taką opinię wyraził co piąty badany respondent (22% dziewcząt i 21,5% chłopców).

5.3 Ocena rozpowszechnienia upijania się wśród przyjaciół

Wykres 44: Ocena rozpowszechnienia upijania się wśród przyjaciół – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

5.4 Pierwsze doświadczenia związane z upijaniem się

Doświadczenie upicia się (co najmniej raz w życiu) **ma już za sobą co szósty ósmoklasista (16,4%) i co ósma uczennica 8 kl. SP (12,6%).** Wśród uczniów kl. 1 SPP podobne doświadczenia ma co czwarty badany uczeń i co piąta z dziewcząt (odpowiednio: 24,4% i 20%). W najstarszej frakcji respondentów z 3 kl. SPP do upicia się przynajmniej raz w życiu przyznała się ponad połowa uczniów bielskich liceów, techników i szkół branżowych (56,5% chłopców i 51,4% dziewcząt).

Co ósmy badany chłopiec (12%) i 8,2% dziewcząt z najmłodszej grupy badanych tj. 14-15-latków z kl. 8 SP upiło się po raz pierwszy mając 13 lat lub mniej.

Wśród uczniów 1 kl. SPP tak młody wiek wskazał co dziesiąty badany uczeń (10,9%) i 6,7% uczennic. Dla porównania w 2019 roku – w tej samej grupie wiekowej - upiło się po raz pierwszy w wieku 13 lat lub wcześniej 5,2% chłopców i 5,8% dziewcząt. Obserwujemy więc niewielki wzrost odsetka chłopców, którzy mają za sobą wczesne doświadczenia związane z upiciem się. Średnio co dziewiąty respondent w tej kohorcie badanych (kl. 1 SPP) upił się po raz pierwszy mając 14-15 lat (11,2% chłopców i 11,6% dziewcząt). 4 lata wcześniej odsetki te były istotnie wyższe, zwłaszcza w grupie dziewcząt (20,4%).

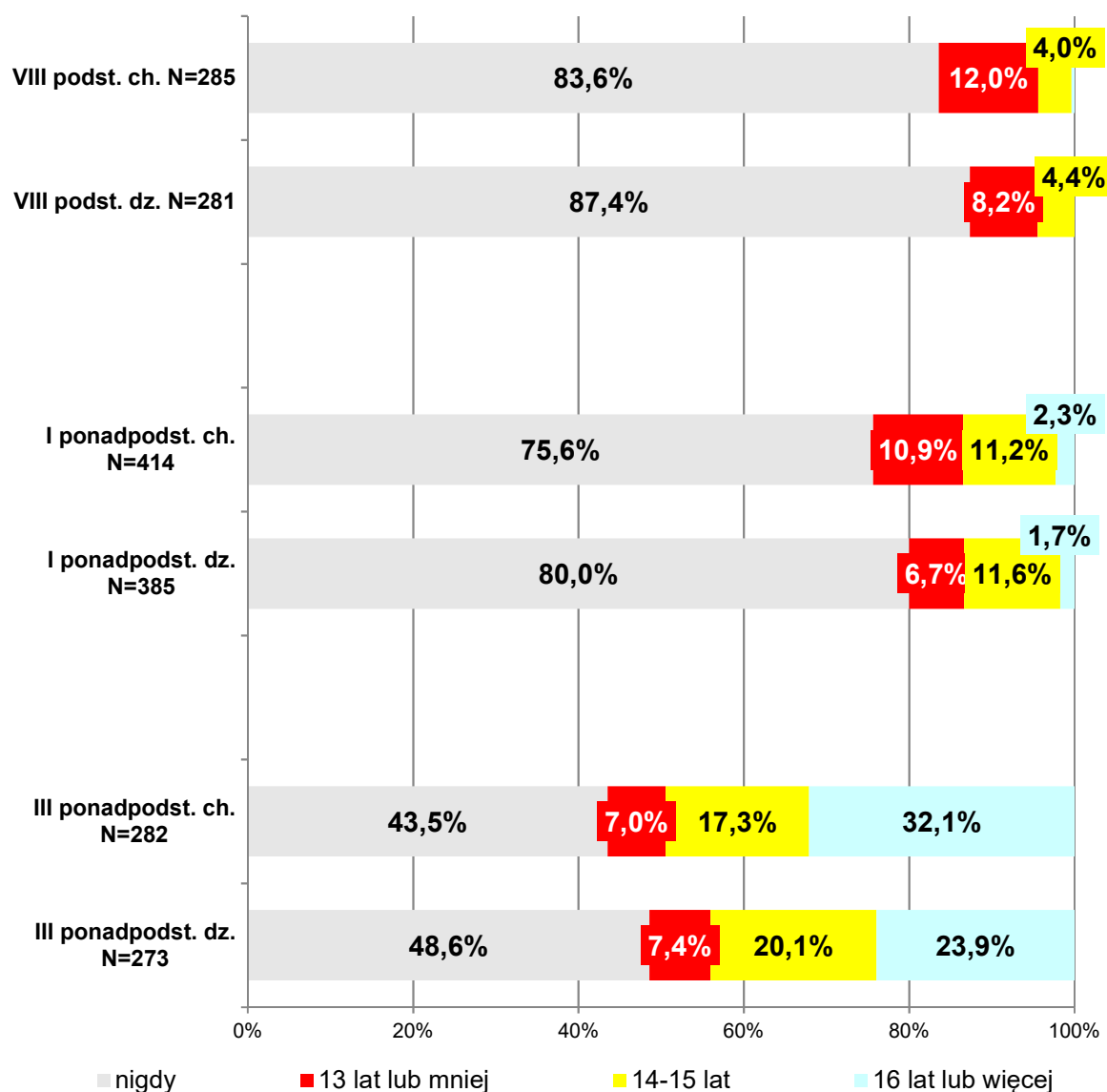
W najstarszej frakcji badanych uczniów (kl. 3 SPP) najwięcej osób po raz pierwszy upiło się w wieku 16 lat lub więcej (23,9% dziewcząt i 32,1% chłopców). Co piąta uczennica z tej grupy, jako okres pierwszego upicia się wskazała 14-15 lat (20,1%). 7% respondentów z tego rocznika – zarówno chłopców, jak i dziewcząt – po raz pierwszy upiło się mając 13 lat lub mniej.

Przedstawione wyniki wskazują wyraźnie, że istnieje grupa młodych ludzi, którzy po raz pierwszy upili się będąc jeszcze uczniami szkoły podstawowej, a znacząca część badanych takie doświadczenie odnotowała na początku nauki w szkole ponadpodstawowej. To kolejny ważny sygnał pokazujący, że działania profilaktyczne, których celem jest m.in. opóźnienie momentu inicjacji alkoholowej, powinny być prowadzone już w czwartej, a najpóźniej piątej klasie szkoły podstawowej.

5.4 Pierwsze doświadczenia związane z upijaniem się

Wiek inicjacji – upicie się

Ile miałeś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu, (jeśli w ogóle), upić się alkoholem?

Wykres 45: Wiek inicjacji – pierwsze upicie się – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć. Z wykresu usunięto odpowiedzi „używał, ale nie podał wieku inicjacji” ponieważ nie udzielił jej żaden z badanych uczniów.

5.5 Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni

Pytania dotyczące upijania się były zadawane uczniom na kilka różnych sposobów. Respondentów pytano zarówno o upicie się rozumiane jako subiektywne odczucie, jak i zadawano pytania mające na celu zobiektywizowanie pojęcia „upicia się”, odnosząc je do konkretnej ilości wypitego alkoholu.

Analizowane poniżej pytanie opiera się na takiej właśnie definicji, która znalazła się w kwestionariuszu ankiety i została przytoczona w podtytule wykresu 46. Na wstępie warto zauważyć, iż tak uszczegółowione pytanie - dotyczące wypicia pięciu lub więcej **wystandaryzowanych drinków** przy jednej okazji (co należy traktować jako wskaźnik upicia się) daje w konsekwencji zupełnie inne – **znacznie wyższe wyniki niż wówczas, gdy pytamy uczniów o ich subiektywne odczucie upicia się w jakimś okresie czasu.**

Odsetki uczniów, którzy w ciągu ostatnich 30 dni **wypili przy jednej okazji pięć lub więcej drinków** rosną wyraźnie wraz z wiekiem badanych.

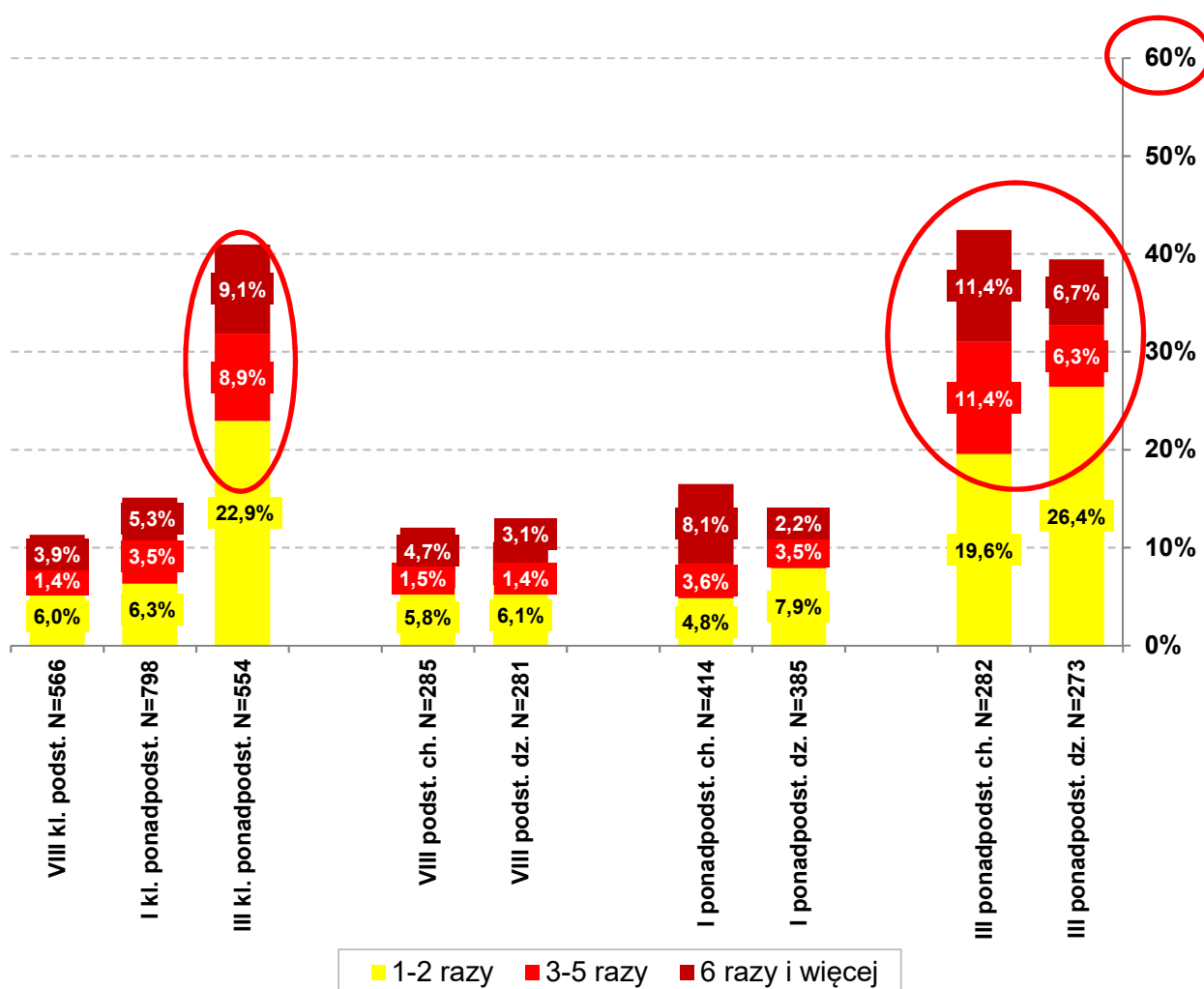
Do wypicia w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem pięciu lub więcej drinków podczas jednej okazji przyznał się co dziewiąty ósmoklasista (11,3%) i co siódmy uczeń kl. 1 SPP (15,1%). W najstarszej frakcji badanych z kl. 3 SPP taką deklarację złożyło **czterech na dziesięciu badanych respondentów (40,9%),** przy czym niemal połowa z nich (18%) zrobiła **3 lub więcej razy. W tej kohorcie badanych istotnie częściej zdarzało się to chłopcom niż dziewczętom (22,8% vs. 13%).** W młodszej frakcji respondentów tj. wśród 15-16-latków, podobnie, jak w starszym roczniku nieco częściej zdarzało się to chłopcom (11,7% vs. 5,7%), choć różnica ta nie jest istotna statystycznie.

Wśród wszystkich przebadanych 17-18-latków **co piąty uczeń i co czwarta uczennica** zadeklarowali, iż taka sytuacja zdarzyła im się 1-2 razy w ciągu ostatniego miesiąca (19,6% i 26,4%). **W badaniu zrealizowanym w 2019 r. odnotowano istotnie niższy odsetek dziewcząt, które przyznały się do takich doświadczeń (17,8% w 2019 r. i 26,4% w 2023 r.).** W grupie chłopców wyniki te były zbliżone (19,6% w 2023 r. i 19,8% w 2019 r.).

5.5 Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni

Częstotliwość upijania się

Znowu pomyśl o OSTATNICH 30 DNIACH. Ile razy, (jeśli w ogóle) wypite(a)s pięć lub więcej drinków przy jednej okazji? („drink” to jest szklanka/butelka/puszka piwa (ok. pół litra), szklanka/butelka/puszka cidra (ok. pół litra), 2 szklanki/butelki alcopopsa (ok. pół litra), kieliszek wina (ok. 15 cl), kieliszek wódki lub innego napoju spirytusowego (ok. 5 cl) lub szklanka koktajlu alkoholowego).

Wykres 46: Rozpowszechnienie picia dużych ilości alkoholu tj. 5 lub więcej standardowych drinków podczas ostatniej okazji - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

5.5 Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni

Poniższa tabela zawiera porównanie odsetków uczniów, którzy deklarowali, że upili się przynajmniej raz w ciągu ostatniego miesiąca zgodnie z ich subiektywną oceną oraz odsetki uczniów, którzy **w ciągu 30 dni poprzedzających badanie wypili podczas jednej okazji 5 lub więcej drinków standardowych** (co jest obiektywną miarą upicia się).

Jak pokazuje zestawienie danych, upicie się w ostatnim miesiącu zadeklarowało 4,8% dziewcząt uczących się w 8 kl. SP, jednocześnie co dziesiąta z nich (10,5%) przyznała, że wypila w tym czasie jednorazowo 5 lub więcej standardowych drinków. W przypadku chłopców z tego rocznika odsetki te wynoszą odpowiednio: 7,3% oraz 12%.

Wśród dziewcząt z 1 klas SPP do upicia się w ostatnim miesiącu przyznało się 7,1%, a do wypicia co najmniej 5 lub więcej drinków aż 13,6%. W przypadku chłopców z tego rocznika odsetki te wynosiły odpowiednio: 12,2% i 16,5%. Największe różnice w tym zakresie odnotowano w najstarszej kohorcie badanych tj. wśród uczniów 3 kl. SPP. 16,5% dziewcząt i 26,2% chłopców spośród nich **deklarowało upicie się – a ponad 2 razy więcej przyznało się do jednorazowego wypicia 5 lub więcej drinków** – 39,4% dziewcząt i 42,5% chłopców.

Biorąc pod uwagę te wyniki można szacować, że w analizowanym czasie upiło się znacznie więcej uczniów, niż by to wynikało z subiektywnej oceny badanych.

Ostatni miesiąc	Upijanie się – ocena subiektywna badanych		Upijanie się – wypicie 5 lub więcej standardowych drinków	
	1-2 razy	3 razy lub więcej	1-2 razy	3 razy lub więcej
VIII kl. podst. dz.	1,4%	3,4%	6,1%	4,4%
VIII kl. podst. ch.	2,2%	5,1%	5,8%	6,2%
I kl. ponadpodst. dz.	4,4%	2,7%	7,9%	5,7%
I kl. ponadpodst. ch.	3,6%	8,6%	4,8%	11,7%
III kl. ponadpodst. dz.	13,0%	3,5%	26,4%	13,0%
III kl. ponadpodst. ch.	16,6%	9,6%	19,6%	22,9%

Zgodnie z **subiektywną oceną** badanych, w ostatnim miesiącu upiło się :

- 7,3% chłopców z klas VIII SP
- 4,8% dziewcząt z klas VIII SP
- 12,2% chłopców z klas I PP
- 7,2% dziewcząt z klas I PP
- 26,2% chłopców z klas III PP
- 16,5% dziewcząt z klas III PP

Zgodnie z **obiektywnym kryterium**, w ostatnim miesiącu upiło się :

- 12,0% chłopców z klas VIII SP
- 10,6% dziewcząt z klas VIII SP
- 16,5% chłopców z klas I PP
- 13,6% dziewcząt z klas I PP
- 42,4% chłopców z klas III PP
- 39,4% dziewcząt z klas III PP

Tabela 10: Porównanie odsetków badanych, którzy deklarowali że upili się w ciągu ostatniego miesiąca oraz badanych, którzy przyznali, że wypili w tym czasie przynajmniej raz 5 lub więcej standardowych drinków podczas ostatniej okazji – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

5.5 Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni

W kwestionariuszu poproszono również respondentów, aby zadeklarowali, **ile razy** w ciągu 30 dni poprzedzających badanie zdarzyło im się upić. Analiza danych wskazuje, iż wiek respondentów znacząco wpływa na częstotliwość upijania się: **spośród najstarszych uczniów (17-18-latków) średnio co piąty (21,5%) upił się przynajmniej raz w ciągu 30 dni poprzedzających badanie.**

W grupie 15-16-latków z 1 kl. SPP zdarzyło się to co dziesiątemu uczniowi (9,8%), a w najmłodszej populacji badanych tj. wśród ósmoklasistów przyznało się do tego 6% respondentów.

Nieznacznie niższe odsetki odnotowano **w badaniu w 2019 r.** – wówczas do upicia się na miesiąc przed badaniem przyznało się **6,4% uczniów 15-16-letnich i 17,6% uczniów z najstarszej grupy badanych tj. 17-18-latków.**

W populacji ósmoklasistów **większość uczniów, którym zdarzyło się upić w ost. 30 dniach** zrobiło to **3 lub więcej razy** (4,3%). Podobnie, jak w grupie uczniów kl. 1 SPP, gdzie do upicia się **3 lub więcej razy** przyznało się 5,8% uczniów, a tylko 4% uznało, że zrobiło to sporadycznie tj. 1-2 razy.

Tylko w najstarszej kohorcie badanych (17-18 lat) takie sytuacje najczęściej zdarzały się sporadycznie (1-2 razy w miesiącu). Odsetek uczniów w tej frakcji wiekowej, którzy **upijali się 3 lub więcej razy w miesiącu był 2-krotnie niższy, niż tych którzy robili to sporadycznie** (odpowiednio: 6,6% vs. 14,8%).

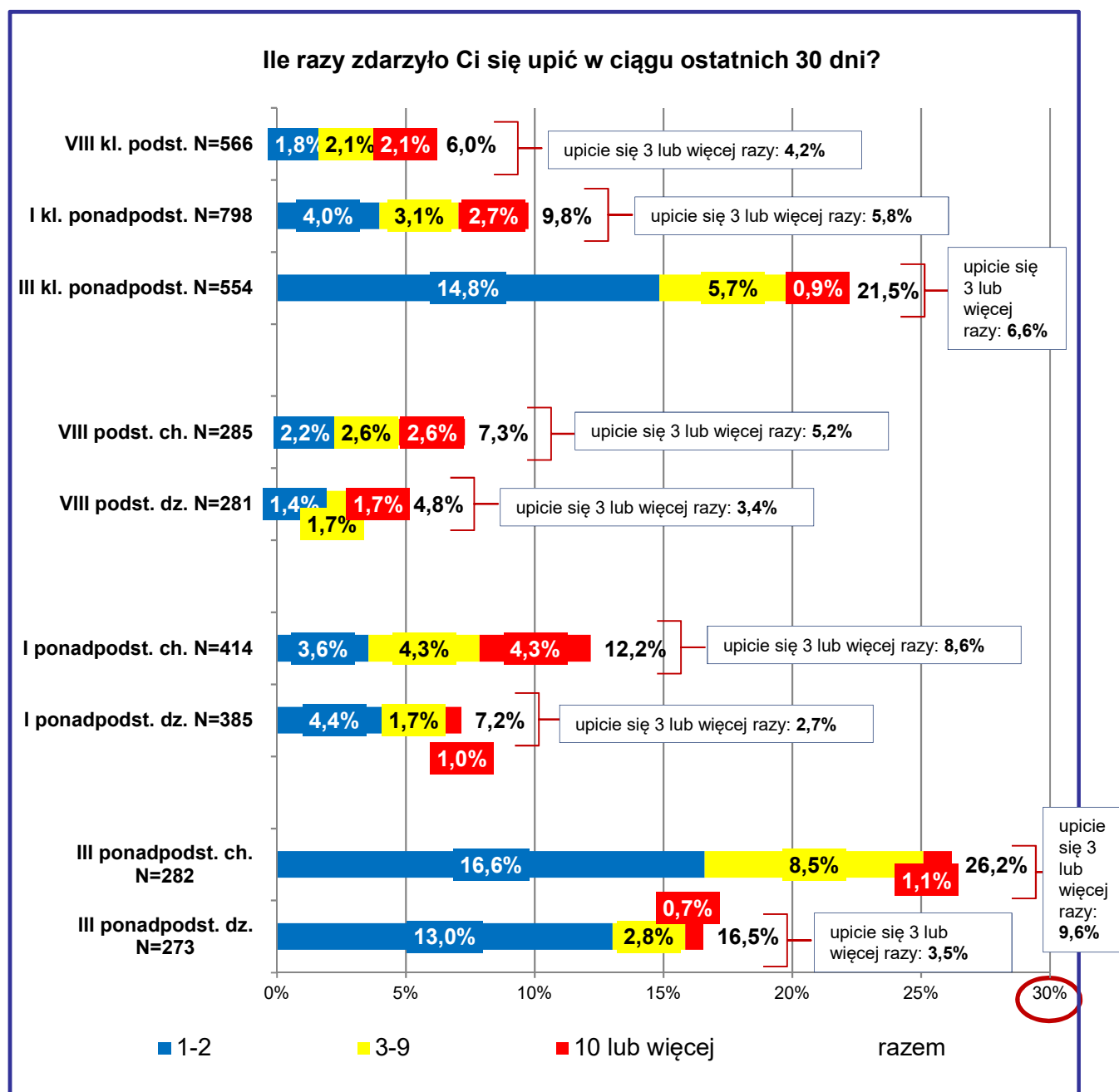
We wszystkich badanych rocznikach chłopcy w ciągu ostatnich 30 dni upijają się częściej niż dziewczęta. Największe różnicowania w tym zakresie odnotowano w najstarszej frakcji badanych, gdzie do upicia się w ost. 30 dniach przyznało się 26,2% chłopców i 16,5% dziewcząt. 3 lub więcej razy upiło się w tej grupie 9,6% chłopców i 3,5% dziewcząt.

Starsi chłopcy (z kl. 3 SPP) upijali się w ost. miesiącu ponad 2-krotnie częściej niż ich młodszy koledzy z kl. 1 SPP (26,2% vs. 12,2%). Warto jednak podkreślić, iż w obu ww. frakcjach odsetki uczniów upijających się co najmniej 3 razy w ciągu miesiąca były zbliżone – 8,6% wśród młodszych i 9,6% wśród starszych.

Podobną tendencję obserwujemy również wśród dziewcząt – **wśród uczennic kl. 1 SPP w ciągu ost. 30 dni przed badaniem upiło się 7,2% badanych, zaś w starszej grupie z kl. 3 SPP 16,5%.**

Warto zauważyć, że we wszystkich badanych rocznikach chłopcy nieco częściej niż dziewczęta przyznawali się do upicia się 3 lub więcej razy w miesiącu.

5.5 Częstotliwość i nasilenie zjawiska upijania się w okresie ostatnich 30 dni

Wykres 47: Częstotliwość upijania się w ciągu ost. 30 dni – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie

6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie

Palenie papierosów

Analizując wyniki badania możemy stwierdzić, iż **co trzeci uczeń 8 kl. SP oraz 1 kl. ma już za sobą inicjację nikotynową** (odpowiednio: **34,2% i 36,9%**). **Skokowy, niemal 2-krotny wzrost odsetka respondentów, którzy mają już doświadczenie palenia papierosów odnotowano wśród uczniów 3 kl. SPP (60,6%)**. Różnica między tą grupą badanych a dwiema młodszymi frakcjami jest istotna statystycznie, co oznacza, że nasilenie problemu rozpowszechnienia palenia istotnie wzrasta wraz z wiekiem uczniów.

Wśród 8-klasistów ze SP brak doświadczeń z paleniem papierosów zadeklarowało 66,6% dziewcząt i 60% chłopców. W grupie 15-16-latków z 1 kl. SPP inicjacji nikotynowej nie przeszło jeszcze 61% dziewcząt i 65% chłopców. W przypadku uczniów 3 kl. SPP odsetki te były wyraźnie niższe i wyniosły odpowiednio: 41,3% chłopców oraz 37,3% w dziewcząt.

W grupie uczniów 8 kl. SP co czwarta dziewczyna (27,3%) i co trzeci chłopak (31%) wypalili pierwszego papierosa w wieku 13 lat lub wcześniej. W starszych kohortach uczniów tj. wśród 15-16-latków z 1 kl. SPP oraz 17-18-latków z 3 kl. SPP odsetki chłopców i dziewcząt, którzy w tak młodym wieku przeszli inicjację tytoniową był wyraźnie niższe (16% - 21%), co może świadczyć o mniejszej popularności palenia papierosów w tych grupach wiekowych.

W populacji uczniów 1 kl. SPP odsetek dziewcząt, które przeszły inicjację nikotynową w wieku 13 lat lub mniej był niższy niż odsetek chłopców (odpowiednio: 16,3% i 22,8%). Co piąta uczennica w tej frakcji pierwszego papierosa wypaliła w wieku 14-15 lat. W najstarszej kohorcie badanych z 3 kl. SPP 20% dziewcząt i chłopców swoją inicjację tytoniową przeszło w wiek 14-15 lat, a kolejne 23-24% w wieku 16 lat i później.

Początki codziennego palenia papierosów w wieku 14-15 lat zadeklarowało 9% dziewcząt i tyle samo chłopców z 1 kl. SPP, a 4% do 6% badanych z tego rocznika stwierdziło, że zaczęło palić codziennie mając 13 lat lub mniej. **W przypadku uczniów z 3 klas SPP większość palących deklarowała, że zaczęła palić codziennie w wieku 16 lat lub później – 13,7% dziewcząt i 18,5% chłopców.** Inicjację w wieku 14-15 lat deklarowało 9,5% uczennic i 5,9% uczniów z tego rocznika. Natomiast 3,2% dziewcząt i 5,5% chłopców z 3 kl. SPP zaczęło palić w wieku 13 lat lub wcześniej.

W kl. 8 SP rozpowszechnienie palenia papierosów wśród dziewcząt jest na podobnym poziomie, jak w grupie chłopców. Zarówno w okresie całego życia, jak i w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem dziewczęta tak samo często jak chłopcy sięgały po papierosy. Do palenia papierosów kiedykolwiek w życiu przyznało się **35% chłopców i 33,4% dziewcząt**, zaś w ciągu **ost. 30 dni co szósty badany 14-15-latek** (17,9% chłopców o 16,4% dziewcząt). W starszej kohorcie badanych tj. 15-16-latków z 1 kl. SPP odnotowano identyczny, jak wśród ósmoklasistów odsetek chłopców (35%) i większy o 5% odsetek dziewcząt (39%), które paliły papierosy kiedykolwiek w życiu. **W stosunku do wyników badań z 2019 roku odnotowano istotny ponad 20% spadek odsetka chłopców, którzy kiedykolwiek w życiu palili papierosy – z 45,7% w 2019 r. do 35% w 2023 r. Warto także podkreślić wyraźne zmniejszenie się odsetka dziewcząt, które paliły papierosy w ost. 30 dniach – w 2019 r. 24,4% zaś w tegorocznym badaniu (2023) 17,8%.**

6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie

Używanie e-papierosów

Ponad 40% uczniów 8 kl. SP oraz 3 kl. SPP ma już za sobą inicjację w zakresie używania e-papierosów (odpowiednio: 42,7% i 45,9%). W najstarszej frakcji badanych z 3 kl. SPP e-papierosa paliło już 60% respondentów. Wynik ten jest istotnie wyższy niż w młodszych grupach wiekowych i oznacza to, że **nasilenie problemu rozpowszechnienia palenia e-papierosów rośnie wraz z wiekiem uczniów**. Wśród ósmoklasistów brak doświadczeń z używaniem e-papierosów zadeklarowało sześciu na dziesięciu badanych uczniów (56,2% chłopców i 58,4% dziewcząt). **W grupie uczniów 1 kl. SPP** odsetki te były nieco niższe, zwłaszcza wśród dziewcząt. E-papierosów nie próbowało jeszcze 52,8% dziewcząt i 55,3% chłopców. Oznacza to, że **niemal połowa 15-16-latków ma już za sobą inicjację e-tytoniową** (zarówno chłopców, jak i dziewcząt). W przypadku uczniów 3 kl. SPP (17-18-latków) jedynie co trzeci badany chłopak (33,6%) i podobny odsetek dziewcząt (34,5%) nie palili jeszcze e-papierosów.

Spośród uczniów 8 kl. SP co trzecia uczennica (31,7%) i co trzeci uczeń (32,8%) spróbowali pierwszego elektronicznego papierosa w wieku 13 lat lub wcześniej. Mając 14-15 lat inicjację przeszła co dziesiąta z dziewcząt (9,9%) i 11% chłopców. **W populacji uczniów 1 kl. SPP co trzecia z dziewcząt (33,1%) i co piąty chłopak (19,3%) spróbowali pierwszego e-papierosa w wieku 14-15 lat lub później**. W najstarszej frakcji badanych uczniów z 3 kl. SPP średnio co czwarty chłopak i dziewczyna pierwszego e-papierosa wypalili mając 16 lat lub więcej. Inicjację w wieku 14-15 lat zadeklarowało w tej grupie 22% chłopców i prawie 26% dziewcząt, a jeszcze mniej w wieku 13 lat (14-20%).

Do codziennego palenia e-papierosów w jakimś okresie życia przyznała się co czwarta dziewczyna (25,3%) i co trzeci chłopak (25,2%) spośród uczniów 8 klas SP. Wśród uczniów 1 klas SPP odsetki te były nieco wyższe i wyniosły 29,1% w grupie dziewcząt i 27,7% wśród chłopców. W porównaniu do wyników badań z 2019 roku odnotowano istotny 2-krotny wzrost odsetka dziewcząt, które codziennie paliły e-papierosy (z 14,2% w 2019 r. do 29,1% w 2023 r.). W populacji chłopców nie odnotowano w tym zakresie istotnej zmiany (w 2019 – 24,5% zaś w 2023 – 27,7%). **Co szósty ósmoklasista (16,8% uczniów i 17,4% uczennic) zaczął codziennie palić e-papierosy mając 13 lat lub mniej, a kolejne 8% w wieku 14-15 lat**. W grupie uczniów 1 kl. SPP większość badanych, którzy zadeklarowali, że codziennie palą e-papierosy przyznało, iż zaczęli to robić w wieku 14-15 lat lub później. Taką opinię wyraził co szósty chłopak (16,5%) i co piąta z dziewcząt (22,5%). Wśród uczniów 3 kl. SPP największą grupę wśród palących codziennie e-papierosy stanowili ci, którzy zaczęli palić codziennie w wieku 16 lat i więcej (19-26%). W przypadku uczniów 8 kl. SP aż 17% badanych przyznało, że codziennie zaczęli palić e-papierosy mając 13 lat lub mniej.

43,8% chłopców i 41,6% dziewcząt z 8 kl. SP próbowało już e-papierosów, a ¼ z nich sięgała po nie w ostatnim miesiącu przed badaniem (odpowiednio: 22,6% i 24,6%). W grupie uczniów 1 kl. SPP rozpowszechnienie używania e-papierosów wśród dziewcząt – kiedykolwiek w życiu - jest nieco większe, niż w grupie ósmoklasistek ze szkół podstawowych (47,2% vs. 41,6%). Warto zwrócić podkreślić, iż rozpowszechnienie używania e-papierosów we wszystkich badanych grupach młodzieży jest istotnie większe, niż tradycyjnych papierosów.

6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie

Picie napojów alkoholowych

Większość ankietowanych uczniów ma już za sobą inicjację alkoholową. W populacji ósmoklasistów jest to co drugi uczeń i uczennica (54% i 53,6%). Wraz z wiekiem badanych odsetki te wyraźnie rosną. W grupie uczniów kl. 1 SPP po inicjacji alkoholowej jest już prawie 62% dziewcząt i 56,3% chłopców. Zdecydowany wzrost odsetka badanych, którzy kiedykolwiek w życiu pili alkohol odnotowano w najstarszej frakcji respondentów, tj. wśród uczniów 17-18-letnich z kl. 3 SPP (87,1% chłopców i 89,1% dziewcząt)

Do picia alkoholu w okresie 12 miesięcy przyznało się czterech na dziesięciu 14-15-latków z 8 kl. SP (38% chłopców i 42% dziewcząt). W starszej grupie badanych z kl. 1 SPP w ciągu ostatniego roku po alkohol sięgnęła co druga z dziewcząt (50,4%) oraz 43,9% chłopców. Warto podkreślić, iż w badaniu w 2019 r. odsetki te były istotnie wyższe - w grupie chłopców o ponad ¼, zaś w populacji dziewcząt o prawie 19% (w 2019 r. – chłopcy 60,7% a dziewczęta 62%). Mamy więc do czynienia ze znaczącym spadkiem rozpowszechnienia picia alkoholu wśród 15-16-latków! W najstarszej kohorcie uczniów (kl. 3 SPP) ponad 85% chłopców i dziewcząt deklarowało, że pili alkohol w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem (odpowiednio: 85,6% i 85,2%).

W okresie ostatnich 30 dni przed badaniem spożycie alkoholu zadeklarował co czwarty uczeń (23%) i co piąta uczennica (20,5%) z 8 kl. SP. W kolejnej badanej frakcji wiekowej – zaledwie o rok starszej czyli 15-16-latków z kl. 1 SPP do picia alkoholu w tym okresie przyznała się 1/3 badanych uczniów (29,7% chłopców i 31,4% dziewcząt). Różnica między płciami nie jest istotna statystycznie.

Wyniki te są zbliżone do rezultatów, jakie uzyskano w poprzednim badaniu w 2019 r. (35,2% zarówno wśród chłopców, jak i dziewcząt). Zgodnie z przewidywaniami najwyższe odsetki badanych deklarujących picie alkoholu w ost. miesiącu odnotowano w najstarszej grupie uczniów z kl. 3 SPP (17-18 lat). Siedmiu na dziesięciu chłopców i niemal tyle samo dziewcząt używało alkoholu w ost. 30 dniach (odpowiednio: 70,5% i 68%). W porównaniu do badań z 2019 r. istotnie zwiększył się odsetek chłopców sięgających po alkohol w ost. miesiącu przed badaniem (z 60,2% w 2019 r. do 70,5% w 2023 r.). W grupie dziewcząt odnotowana zmiana była niższa i nieistotna statystycznie (62% w 2019 do 68% w 2023 r.).

Piwo jest najbardziej popularnym napojem alkoholowym wśród badanych nastolatków. W grupie uczniów 8 klas SP przynajmniej raz w życiu piło je 38% chłopców i co trzecia z dziewcząt (30,7%). W populacji 15-16-latków z 1 kl. SPP do picia piwa przyznało się czterech na dziesięciu uczniów, tyle samo chłopców i dziewcząt (40,4% vs. 40%). W najstarszej frakcji respondentów z 3 kl. SPP picie piwa zadeklarowało ¾ badanych (77,1% chłopców i 73,2% dziewcząt). W porównaniu do badań z 2019 r. odnotowano istotny wzrost odsetka uczniów 1 kl. SPP, którzy nie pili jeszcze piwa - wśród chłopców o prawie 80% (z 33,3% w 2019 do 59,6% w 2023), a w grupie dziewcząt o ponad 60% (z 36,9% do 60%). Również w starszej frakcji badanych z 3 kl. SPP – w ciągu ostatnich 4 lat - odnotowano spadek odsetka konsumentów piwa, zwłaszcza w populacji dziewcząt (z 82,4% w 2019 r. do 73,2% w 2023 r.). Wśród chłopców spadek ten był zdecydowanie mniejszy – z 82,4% w 2019 do 77,1% w 2023 r.

6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie

Picie napojów alkoholowych cd.

Co czwarty uczeń i uczennica 8 kl. SP po raz pierwszy piło piwo w wieku 13 lat lub mniej (28,8% chłopców i 27,6% dziewcząt). Niecałe 9% uczniów i 3% uczennic z tej grupy wiekowej swoją piwną inicjację miało w wieku 14-15 lat. **W grupie uczniów 1 kl. SPP (15-16 lat) co piąty chłopak i co piąta z dziewcząt swój pierwszy kontakt z piwem mieli w wieku 13 lat lub mniej (21,6% i 19,5%), a co szósty w wieku 14-15 lat (17,3% i 17,5%).** W najstarszej frakcji respondentów z 3 kl. SPP odsetki tych, którzy po raz pierwszy wypili piwo w wieku 13 lat lub mniej były istotnie niższe niż wśród ósmoklasistów (wynosiły: 17,3% wśród chłopców i 17,6% wśród dziewcząt). Chłopcy z tej grupy najczęściej swoją piwną inicjację przechodzili w wieku 16 lat i więcej (33,2%), a dziewczęta w wieku 14-15 lat (28,5%).

Okolo 30% uczniów kl. 8 SP przyznało, iż piło już wódkę (30,3% chłopców i 28,3% dziewcząt). Wśród starszych uczniów z kl. 1 SPP odsetki te były nieco wyższe i wynosiły odpowiednio: **37,1% chłopców i 36,5% dziewcząt.** W najstarszej kohorcie badanych do picia wódki przyznało się ponad $\frac{3}{4}$ respondentów – **78,6% chłopców i 76,1% dziewcząt.**

W przypadku najmłodszej grupy uczniów z 8 kl. SP pierwsze spożycie wódki najczęściej miało miejsce w wieku 13 lat lub mniej – tak zadeklarował 23% badanych chłopców i 20,1% dziewcząt. W przypadku uczniów kl. 1 SPP do inicjacji najczęściej dochodziło w wieku 14-15 lat. W najstarszej kohorcie badanych czterech na dziesięciu chłopców (41,3%) i co trzecia z dziewcząt (36,3%) stwierdzili, że swoje pierwsze doświadczenia z piciem wódki mieli w wieku 16 lat lub więcej, a kolejne 23-30% w wieku 14-15 lat.

Warto podkreślić, że znaczący odsetek młodzieży z wszystkich grup wiekowych zadeklarował, że **pierwsze spożycie wódki miało miejsce w wieku 13 lat lub mniej** (od 10% wśród 17-18-letnich dziewcząt do 23% w grupie 14-15-letnich chłopców).

Wódka jest trzecim pod względem popularności napojem alkoholowym w grupie dziewcząt (po piwie i winie), z wyjątkiem uczennic kl. 3 SPP, dla których jest na drugim miejscu, zaraz po winie. **W populacji chłopców napoje spirytusowe (wódka) znajdują się na drugiej pozycji** (po piwie). Jej spożycie jest zróżnicowane ze względu na płeć badanych w poszczególnych grupach wiekowych.

Alkopopy, czyli tzw. drinki alkoholowe zyskały na popularności wśród badanych nastolatków na przestrzeni ostatniej dekady. Z deklaracji uczniów kl. 8 SP wynika, że **próbowało ich 16,4% dziewcząt i co siódmy chłopak (13,9%).** W grupie uczniów kl. 1 SPP odnotowano podobne odsetki badanych sięgających po alkopopy (17,3% chłopców i 18% dziewcząt). **W starszej frakcji wiekowej (17-18 lat) popularność alkopopów była zdecydowanie większa, niż wśród młodszych kolegów.** Kiedykolwiek w życiu piło je **43,9% chłopców i ponad połowa dziewcząt 52,1%.**

6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie

Picie napojów alkoholowych cd.

We wszystkich badanych grupach nastolatków wino jest zdecydowanie bardziej popularnym napojem alkoholowym niż alkoopopy. Do picia wina przyznało się prawie 30% dziewcząt i chłopców uczących się w kl. 8 SP (odpowiednio: 28,1% i 29,7%). W starszych frakcjach respondentów tj. 15-16-latków oraz 17-18-latków **widać większe zainteresowanie tym trunkiem wśród dziewcząt** – w kl. 3 SPP wino piło **67,5% chłopców i 77,1% dziewcząt**. W porównaniu do wyników badań z 2019 r. warto zauważyć **istotny ponad 30% spadek odsetka chłopców i dziewcząt z kl. I SPP, którzy kiedykolwiek w życiu pili wino**. W grupie chłopców z 44,7% w 2019 r. do 31,2% w 2023 r. zaś w grupie dziewcząt z 54,3% w 2019 r. do 37% w 2023 r.

W ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem **10 razy lub częściej piło alkohol 7,3% uczniów 8 kl. SP i co dziesiąty z kl. 1 SPP (10,1%)** W najstarszej frakcji badanych tj. 17-18-latków z kl. 3 SPP **prawie 30% uczniów piło alkohol 10 lub więcej razy w ostatnich 30 dniach (28,7%)**. W populacji ósmoklasistów **odsetek chłopców pijących alkohol co najmniej 10 razy w miesiącu był prawie 2-krotnie wyższy niż w przypadku dziewcząt (odpowiednio 9,6% vs 5,1%)**. Podobną różnicę ze względu na płeć uczniów odnotowano także w grupie 15-16-latków z kl. 1 SPP. W ostatnich 30 dniach 10 razy lub częściej sięgało po alkohol 13,2% chłopców oraz 6,7% dziewcząt z tego rocznika. **W najstarszej frakcji badanych uczniów z kl. 3 SPP (17-18 lat) co trzeci chłopak (33,5%) i co czwarta z dziewcząt (23,6%) pili alkohol 10 lub więcej razy w miesiącu**. Różnica ta jest istotna statystycznie. Badania pokazały, iż **problem częstego sięgania po alkohol w skali miesiąca w większym stopniu dotyczy chłopców, niż dziewcząt**.

W ciągu ost. 30 dni przed badaniem **największy odsetek młodzieży pił piwo: tak zadeklarowało 15,6% badanych ósmoklasistów, co czwarty uczeń kl. 1 SPP (23%) i ponad połowa uczniów kl. 3 SPP (53,4%)**. W najmłodszej kohorcie (14-15 lat) odsetki pijących piwo dziewcząt były podobne, jak w grupie chłopców, poza opcją 20 razy i więcej w ciągu ostatnich 30 dni, w której wyższy był odsetek pijących chłopców (dziewczęta: 2,4% a chłopcy: 6,9%). Również w grupie 15-16-latków z kl. 1 SPP **odnotowano niewielkie różnice odsetków pomiędzy płciami**. W najstarszej frakcji respondentów z kl. 3 SPP – podobnie, jak w przypadku kl. 1 SPP – **odsetki uczniów i uczennic pijących piwo w ost. miesiącu były zbliżone**. **Drugim najpopularniejszym napojem wśród nastolatków była wódka**. W ciągu 30 dni poprzedzających badanie pił ją **co siódmy uczeń 8 kl. SP (13,6%), co piąty uczący się w kl. 1 SPP (21,9%) i co drugi z najstarszej frakcji badanych z kl. 3 SPP (50,6%)**. Podobnie, jak w przypadku konsumentów piwa – **największe różnice odsetków pijących wódkę chłopców i dziewcząt odnotowano w grupie respondentów sięgających po ten napój 10 lub więcej razy w miesiącu**. W najmłodszym roczniku (14-15-latków) z taką częstotliwością piło wódkę 4,1% dziewcząt i 8,1% chłopców a w grupie uczniów kl. 1 SPP 2,2% dziewcząt i 8,4% chłopców. **Największą różnicę w tym zakresie odnotowano w najstarszej kohorcie badanych tj. wśród uczniów kl. 3 SPP – 4,9% dziewcząt i aż 15,1% chłopców (różnica ta jest istotna statystycznie)**.

6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie

Upijanie się

W grupie ósmoklasistów doświadczenie upicia się ma już za sobą co szósty chłopak (16,4%) i co ósma z dziewcząt (12,6%). W ciągu ostatniego roku poprzedzającego badanie upiło się 11,7 uczniów kl. 8 SP i co dziesiąta uczennica z tego rocznika (9,6%). Upicie się w okresie ostatnich 30 dni poprzedzających badanie zadeklarowało 7,3% chłopców i 4,8% dziewcząt.

W populacji uczniów kl. 1 SPP do upicia się kiedykolwiek w życiu przyznał się **co czwarty chłopak (24,4%) i co piąta z dziewcząt (20%)**. W ciągu **ostatnich 12 miesięcy** takie doświadczenie miało **21,1% uczniów i 16,5% uczennic**, a **w ost. 30 dni** przed badaniem odpowiednio: **12,2% i 7,2% respondentów** w tej frakcji badanych.

Istotny ponad 2-krotny wzrost odsetka upijających się uczniów odnotowano w najstarszej kohorcie młodzieży tj. wśród 17-18-latków z kl. 3 SPP. Prawie połowa chłopców i cztery na dziesięć dziewcząt z tej grupy (odpowiednio: 46,9% i 42,3%) upiło się w ostatnim roku, a w ostatnich 30 dniach takie doświadczenie miał co czwarty badany uczeń (26,2%) i co szósta uczennica (16,5%).

Należy podkreślić, iż wyniki tegorocznych badań (2023) dot. rozpowszechnienia zjawiska upijania się młodzieży są podobne do rezultatów uzyskanych w badaniu zrealizowanym w 2019 r. Jedyna istotne różnica, na którą w tym kontekście warto zwrócić uwagę dotyczy **wzrostu odsetka chłopców z najstarszej kohorty badanych (17-18 lat), którzy upili się w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem. W 2019 r. takie deklaracje złożyło 16,3% uczniów zaś w tegorocznym badaniu istotnie więcej tj. 26,2% respondentów.** Zmiana ta nie jest przypadkowa, o czym świadczy także wyraźny, choć nieco mniejszy wzrost odsetka chłopców (z tej samej frakcji), którzy upili się w ostatnim roku. W 2019 r. było to 39,1% zaś w 2023 r. - 46,9%.

Co czwarty uczeń (27,9%) i co trzecia uczennica (33,6%) z 8 kl. SP przyznali, że **sporo ich przyjaciół upija się**. Również w pozostałych frakcjach wiekowych średnio co trzeci z respondentów wyraził taką opinię. Wśród uczniów kl. 1 SPP średnio 30 – 35% badanych, zaś w najstarszej frakcji uczniów (kl. 3 SPP) 30-31%.

Co dziesiąty ósmoklasista (10,6%) oraz 7,2% dziewcząt z tej kohorty badanych stwierdzili, że większość lub wszyscy ich przyjaciele upija się. W grupie uczniów z kl. 1 SPP występują zbliżone odsetki badanych, którzy złożyli takie deklaracje - 12,6% wśród chłopców oraz 8,7% wśród dziewcząt.

Zdecydowanie wyższe odsetki respondentów, których większość lub wszyscy przyjaciele upijają się - odnotowano w najstarszej frakcji uczniów tj. 17-18-latków z 3 kl. SPP. Taką opinię wyraził co czwarty badany uczeń i uczennica z tej grupy badanych (25,5% chłopców i 22,6% dziewcząt).

6. Palenie papierosów, picie alkoholu i upijanie się - podsumowanie

Ocena ryzyka picia alkoholu

Postrzeganie ryzyka związanego z piciem alkoholu przez badaną młodzież zależy od płci badanych uczniów i od kategorii wiekowej. W we wszystkich badanych grupach wiekowych najbardziej ryzykownym zachowaniem jest zdaniem uczniów picie 4-5 drinków prawie codziennie. Picie 5 drinków lub więcej w czasie weekendu zostało ocenione jako bardziej ryzykowne od spożywania 1-2 drinków prawie codziennie wśród młodszych uczniów, zaś wśród starszych kształtowało się na zbliżonym poziomie.

Dziewczęta częściej niż chłopcy oceniali ryzyko związane z wypijaniem 1-2 drinków prawie codziennie jako wysokie. Wśród uczennic kl. 8 SP taką ocenę formułowało 30,5%, zaś wśród starszych uczennic z kl. 1 i 3 SPP odpowiednio: 35,5% i 39,2%. Analogiczne odsetki wśród chłopców z tych roczników wyniosły: 24,5% w grupie ósmoklasistów oraz 29,7% i 27,8% w populacji uczniów szkół ponadpodstawowych (kl. 1 i kl. 3). W badaniu odnotowano **wysokie odsetki chłopców, którzy uważają, że ryzyko dla zdrowia związane z takim modelem picia jest małe lub w ogóle nie występuje.** W grupie ósmoklasistów takiego zdania było **38,3% chłopców, zaś w starszych kohortach (1 i 3 kl. SPP) co trzeci badany uczeń (35,8% i 34,2%).** W grupie dziewcząt (w każdej badanej frakcji wiekowej) odsetki te były istotnie niższe i wynosiły: 24,7%, 19,9% i 17,7%. Wraz z wiekiem uczennic spadały odsetki tych, które uważały, że taki model picia jest mało ryzykowny lub nie ma w nim żadnego ryzyka.

Niepokojący jest fakt, iż co czwarty uczeń 8 kl. SP i co piąty z kl. 1 SPP nie dostrzega żadnego ryzyka w piciu 4-5 drinków prawie codziennie albo traktuje ten model picia, jako mało ryzykowny (zagregowane odpowiedzi - 24,7% i 19,9%). W najstarszej kohorcie badanych z kl. 3 SPP podobną opinię wyraziło 17,7% badanych chłopców. **Wśród dziewcząt takie poglądy występują istotnie rzadziej.** W grupie ósmoklasistek deklaruje je 11,7% uczennic, zaś w najstarszej frakcji 17-18-letnich dziewcząt jedynie 4,6% respondentek. **Zdecydowana większość badanych uczniów – 50-60% wśród chłopców oraz 63-77% w grupie dziewcząt - jest zdania, że picie 4-5 drinków prawie codziennie wiąże się z dużym ryzykiem.**

Picie znacznych ilości alkoholu w weekendy (5 lub więcej drinków) jest w opinii badanej młodzieży mniej ryzykowne niż codzienne picie 4-5 drinków.

Jak wspomniano powyżej, wysoka ocena ryzyka związanego z taki modelem picia, w porównaniu do spożywania 1-2 drinków prawie codziennie była częściej udziałem młodszych badanych. W populacji ósmoklasistów opinię, że **picie w weekendy 5 lub więcej drinków niesie duże ryzyko dla zdrowia** wyraziło 36,1% chłopców i 44,9% dziewcząt. **W grupie uczennic z kl. 3 SPP odsetki te były wyraźnie niższe i wyniosły 33,2%.**

Jednym z powodów, dla których najstarsza frakcja badanej młodzieży (17-18-latkowie) rzadziej niż uczniowie z młodszych grup, deklaruje wysoki poziom ryzyka w związku z piciem w weekendy 5 lub więcej drinków jest fakt, że taki model picia alkoholu jest preferowany przez najstarszy rocznik respondentów. Dlatego też uczniowie z tej frakcji obniżają ocenę ryzyka związanego z takim modelem picia alkoholu.

7. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych

7. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych

Na podstawie przeprowadzonego badania możemy stwierdzić, iż napojem alkoholowym **najczęściej kupowanym w sklepach przez uczniów było piwo. W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem do jego zakupu w sklepie przyznał się co dziesiąty ósmoklasista (9,9%) i co ósmy 15-16-latek uczeń kl. 1 SPP (12,5%).** W populacji uczniów klas 1 szkół ponadpodstawowych (SPP) **chłopcy robili to 2-krotnie częściej niż dziewczęta (15,7% vs. 8,4%). W najstarszej grupie wiekowej (kl. 3 SPP) w ciągu ost. miesiąca do zakupu piwa w sklepie przyznało się czterech na dziesięciu chłopców (42,8%) i co trzecia z dziewcząt (31,7%).**

Drugim w kolejności najczęściej kupowanym napojem alkoholowym przez młodzież była **wódka. Zgodnie z deklaracjami badanych, w ostatnim miesiącu przed badaniem kupiło ją 10,8% uczniów oraz 5,8% uczennic z 8 klas SP. Wśród uczniów kl. 1 SPP (15-16 lat) do jej zakupu w ost. miesiącu przyznało się 17% chłopców oraz 7,4% dziewcząt.** Znacznie częściej kupowali wódkę respondenci z najstarszej frakcji badanych tj. uczniowie kl. 3 SPP. **Co trzeci chłopak i co piąta dziewczyna z tego rocznika w ost. miesiącu kupili wódkę** (odpowiednio: 30,6% i 20,8%). Ponad połowę z nich stanowiły osoby niepełnoletnie.

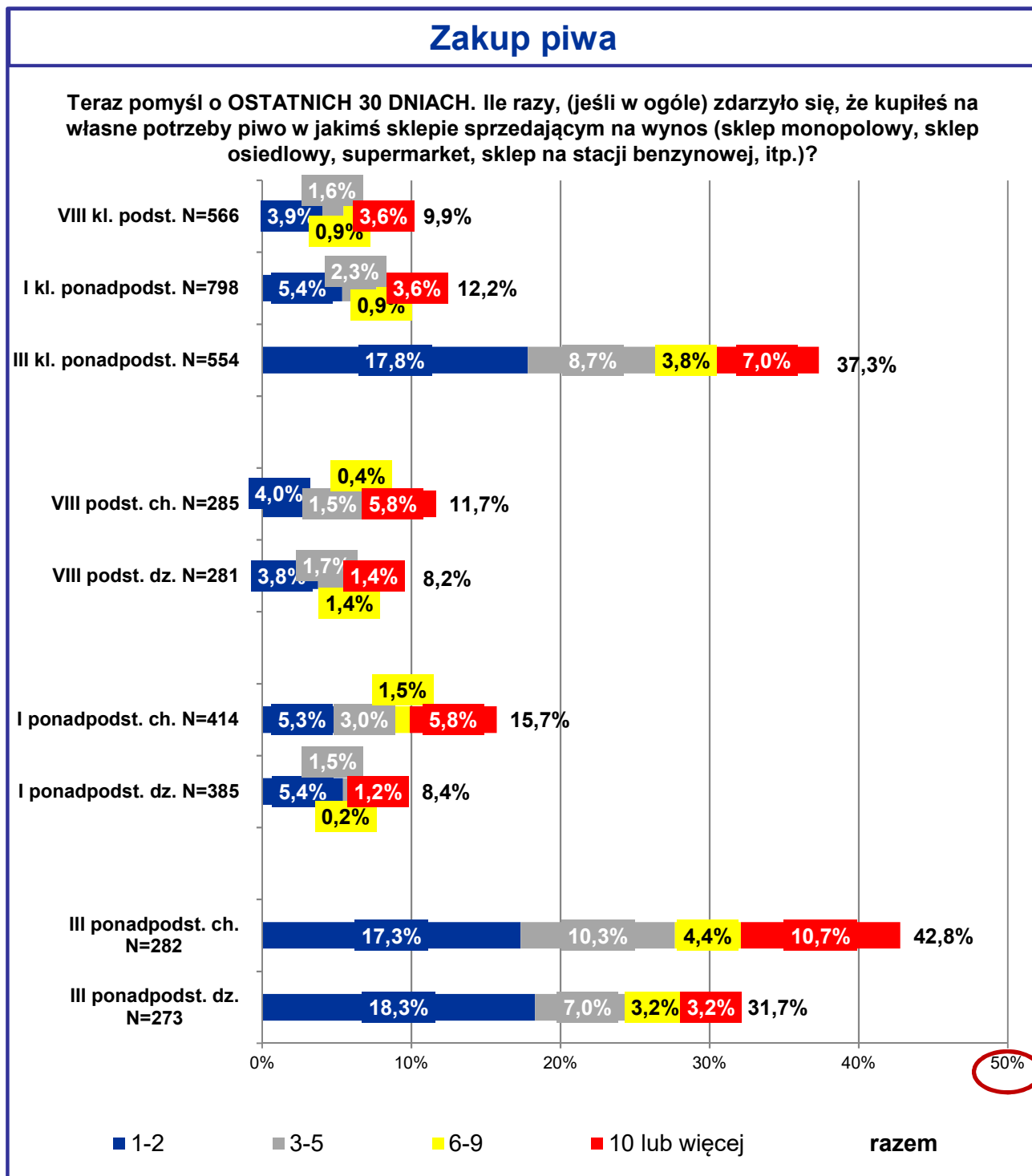
Wino było kupowane przez nastolatków rzadziej niż piwo i wódka. W okresie ostatniego miesiąca przed badaniem kupiło je ok. 6,2% uczniów kl. 8 SP i podobny odsetek uczniów kl. 1 SPP (6%). W najstarszej grupie badanych z kl. 3 SPP zrobiło to 11,1% chłopców i 15,5% dziewcząt.

Porównując wyniki tegorocznych badań do rezultatów badań z roku 2019 w większości przypadków nie odnotowano istotnych różnic w tym zakresie. **Jedynie w najstarszej kohorcie badanej młodzieży odnotowano istotny wzrost odsetka uczniów (chłopców), którzy w ost. 30 dniach kupowali piwo oraz wódkę.** W 2019 r. do zakupu piwa w sklepie przyznał się co trzeci chłopak z tej frakcji wiekowej (34,7%), a do zakupu wódki prawie co czwarty (23,2%). W tegorocznym badaniu (2023) odsetki te były wyraźnie wyższe – piwo kupiło 42,8% uczniów a wódkę 30,6%.

Warto również zwrócić uwagę, że zakupy alkoholu dokonywane w sklepach przez uczniów, w większości przypadków **nie były incydentalne ale zdarzały się wielokrotnie w ciągu jednego miesiąca.** Można zatem przypuszczać, iż w ciągu całego roku uczniowie dokonywali ich dziesiątki razy. **Do zakupu piwa 6 lub więcej razy w miesiącu przyznało się 6,2% chłopców z 8 kl. SP oraz 7,3% z kl. 1 SPP.** W populacji 17-18-latków było to 15,1% badanych. Podobne odsetki odnotowano także w przypadku zakupu wódki – ok. 6% chłopców w grupie 14-15-latków oraz 15-16-latków – co najmniej 6 razy lub więcej kupowało wódkę w sklepie w ost. miesiącu przed badaniem. W grupie dziewcząt było to 2,7%.

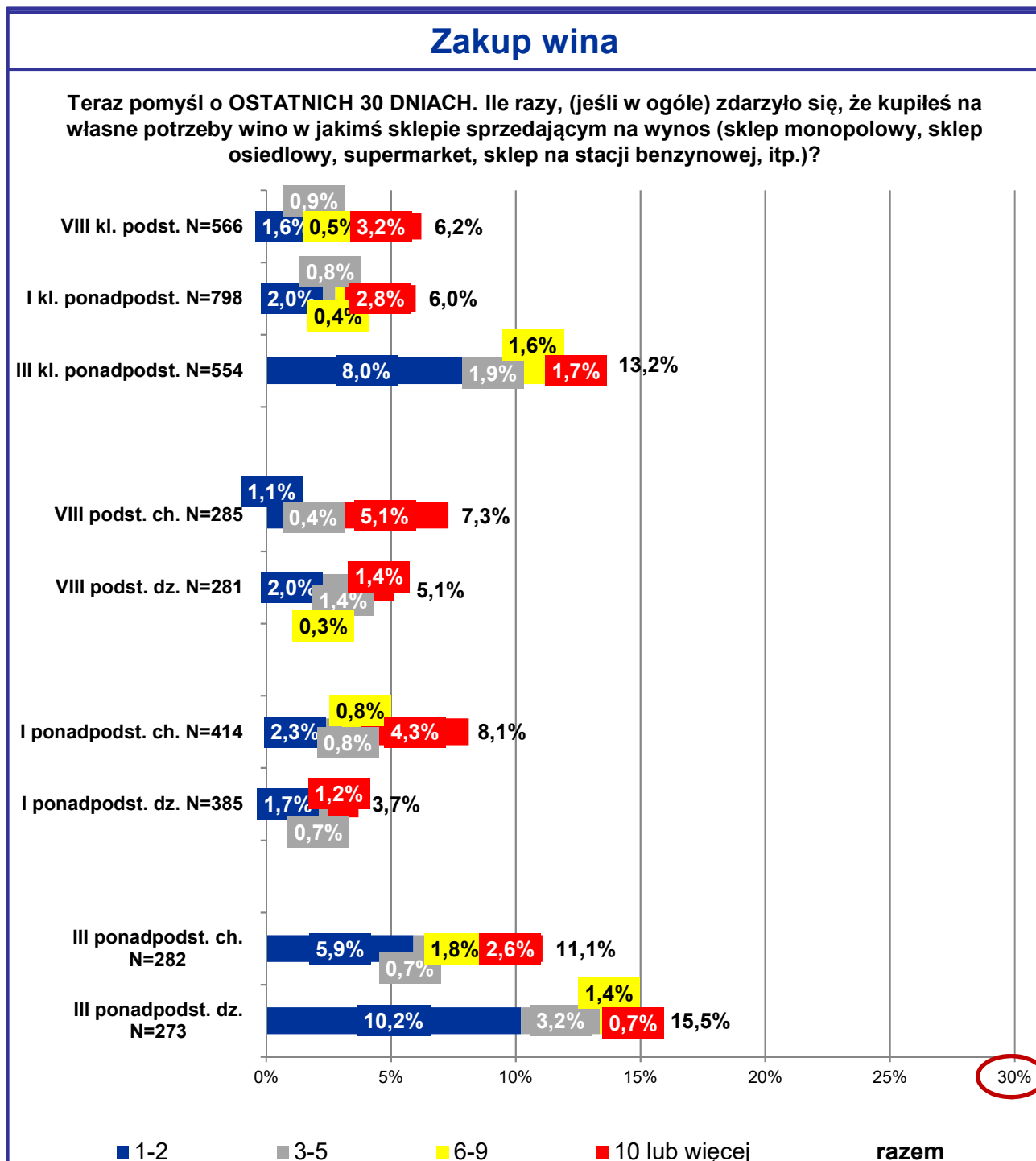
Warto też podkreślić rolę, jaką w tym ważnym społecznie problemie mogą i powinny odgrywać władze samorządów, np. poprzez monitorowanie przestrzegania prawa, które - co warto podkreślić - zabrania sprzedaży alkoholu osobom poniżej osiemnastego roku życia.

7. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych

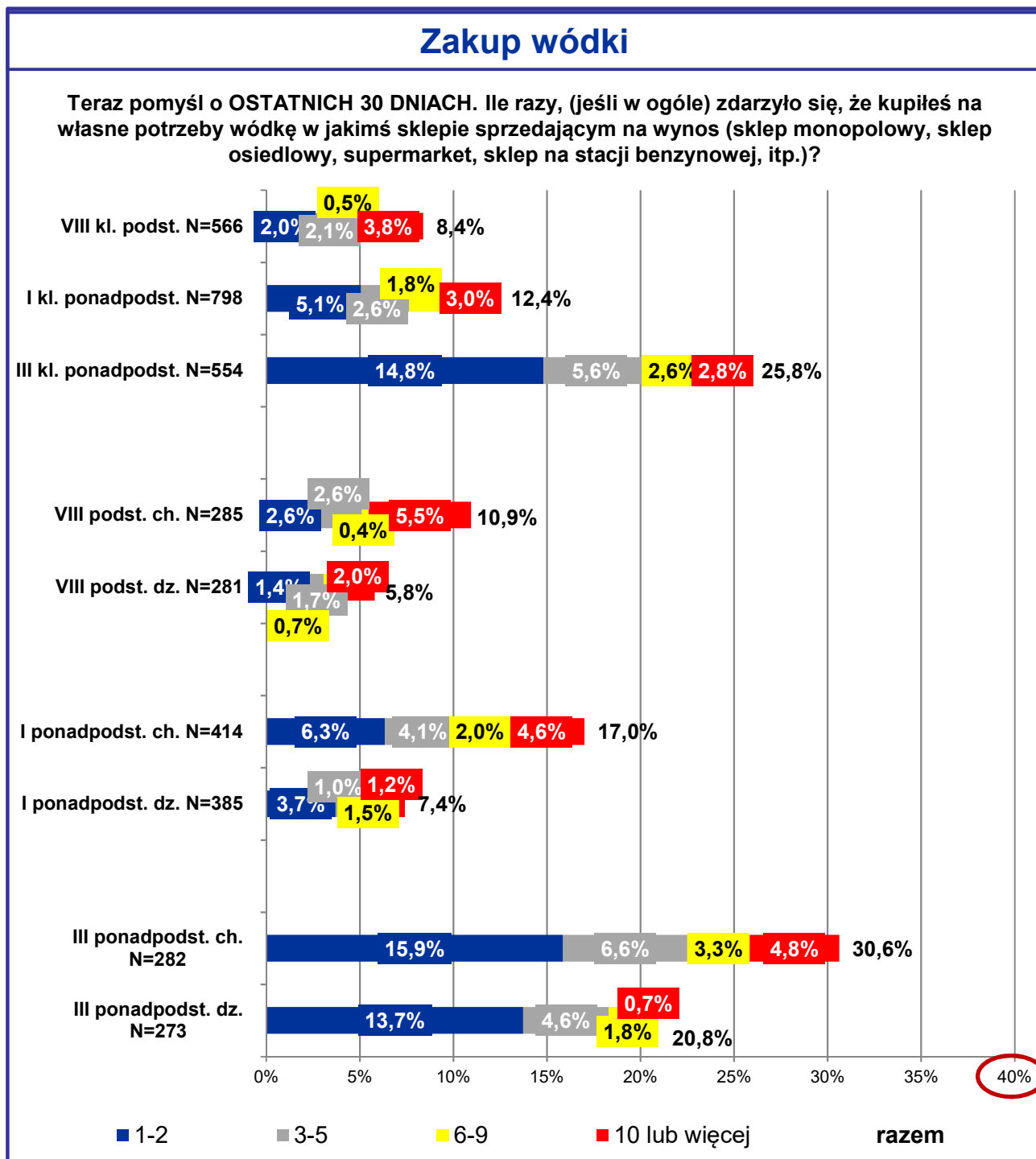
Wykres 48: Częstotliwość zakupu piwa przez uczniów w ostatnich 30 dniach – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

7. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych

Wykres 49: Częstotliwość zakupu wina przez uczniów w ostatnich 30 dniach – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

7. Częstotliwość zakupu napojów alkoholowych

Wykres 50: Częstotliwość zakupu wódki przez uczniów w ostatnich 30 dniach – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

8. Częstotliwość picia napojów alkoholowych w lokalach gastronomicznych

8. Częstotliwość picia napojów alkoholowych w lokalach gastronomicznych

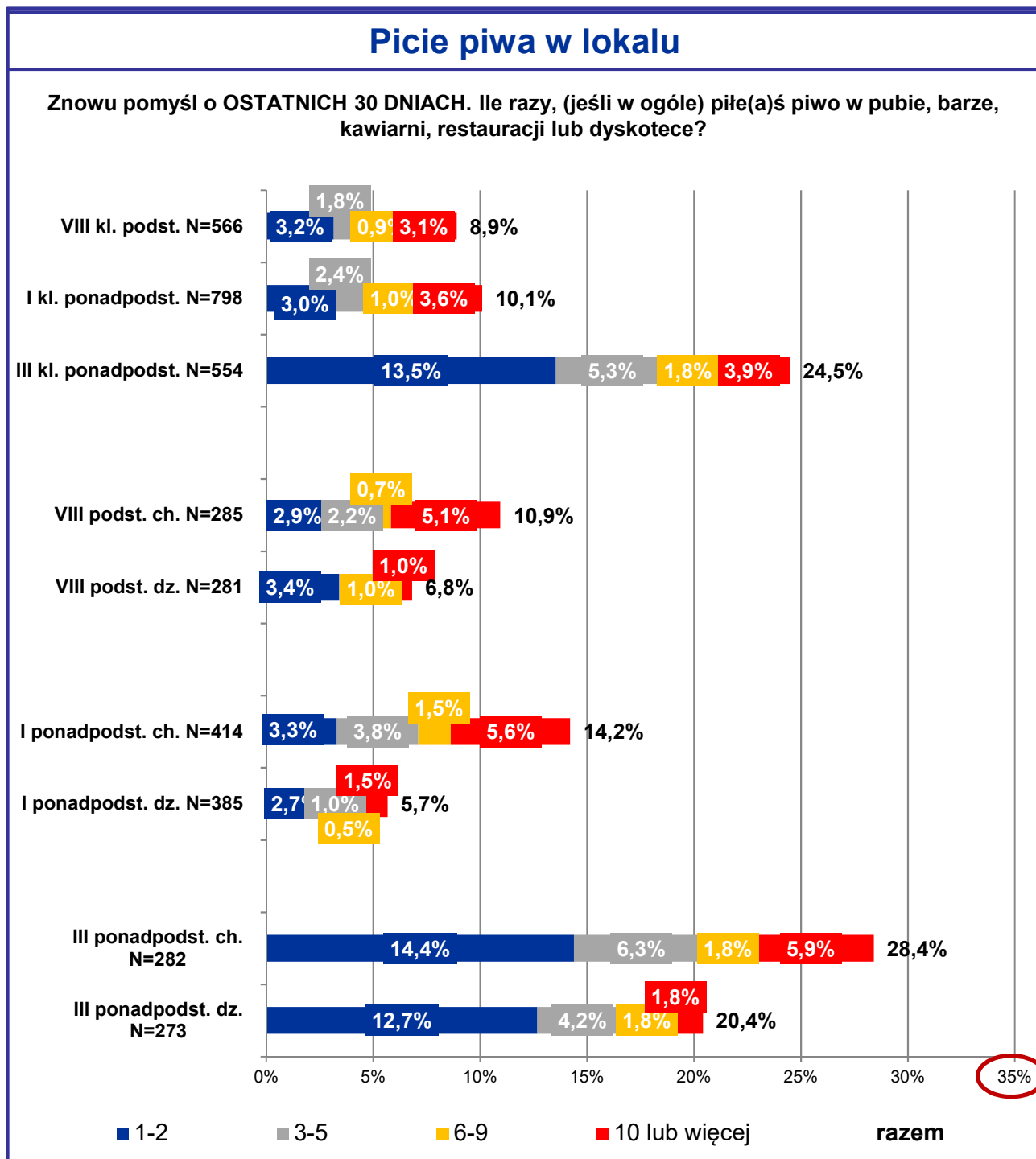
Jak pokazują wyniki badania – w okresie ostatnich 30 dni przed badaniem – średnio **co dziesiąty uczeń 8 kl. SP oraz kl. 1 SPP pił piwo w klubie, pubie lub dyskotecie** (odpowiednio: 8,9% i 9,1%). **Częściej zdarzało się to chłopcom, niż dziewczętom**, zwłaszcza w grupie 15-16-latków (**14,2% chłopcy vs. 5,7% dziewczęta**). W najstarszej kohorcie badanych do picia piwa w lokalu w ost. 30 dniach przyznało się **28,4% uczniów i co piąta uczennica (20,4%)**. Około 7% chłopców zarówno z kl. 1, jak i 3 SPP - robiło to 6 lub więcej razy.

W porównaniu do badań z 2019 r. nie odnotowano w tym zakresie istotnych różnic **z wyjątkiem populacji dziewcząt z kl. 1 SPP. Odsetek uczennic z tej grupy, które w 2023 r. przyznały, że w ostatnim miesiącu piły piwo w lokalu gastronomicznym istotnie się zmniejszył – z 14,3% w 2019 r. do 5,7% w 2023 r.**

Picie wódki (drinków na bazie mocnych alkoholi) **przez młodzież w pubach, klubach lub dyskotekach** jest równie popularne, jak picie piwa. Do wystąpienia takiego zachowania w ostatnim miesiącu przed badaniem przyznało się **ok. 9% uczniów 8 kl. SP i tyle samo z kl. 1 SPP**. Podobnie, jak w przypadku picia piwa, częściej robią to chłopcy niż dziewczęta. W grupie 15-16-latków picie wódki (drinków) w pubie, klubie lub dyskotecie deklarował **co ósmy uczeń 1 kl. SPP (13,2%) i 4,7% dziewcząt z tego rocznika**. Wśród uczniów kl. 3 SPP picie wódki (drinków) w lokalach gastronomicznych było równie popularne wśród chłopców, jak i wśród dziewcząt. **W ostatnim miesiącu przed badaniem zdarzyło się to co czwartemu chłopakowi (23,2%) i co szóstej z dziewcząt (18%) z tego rocznika**. Około 7% badanych chłopców zarówno z kl. 1, jak i 3 SPP stanowią uczniowie, którzy często tj. 6 lub więcej razy w miesiącu piją drinki w lokalach gastronomicznych. W porównaniu do badań z 2019 r. istotnie **zwiększył się odsetek chłopców z najstarszej kohorty badanych**, którzy w ost. miesiącu pili wódkę w lokalu gastronomicznym (z 14,8% w 2019 do 23,2% w 2023).

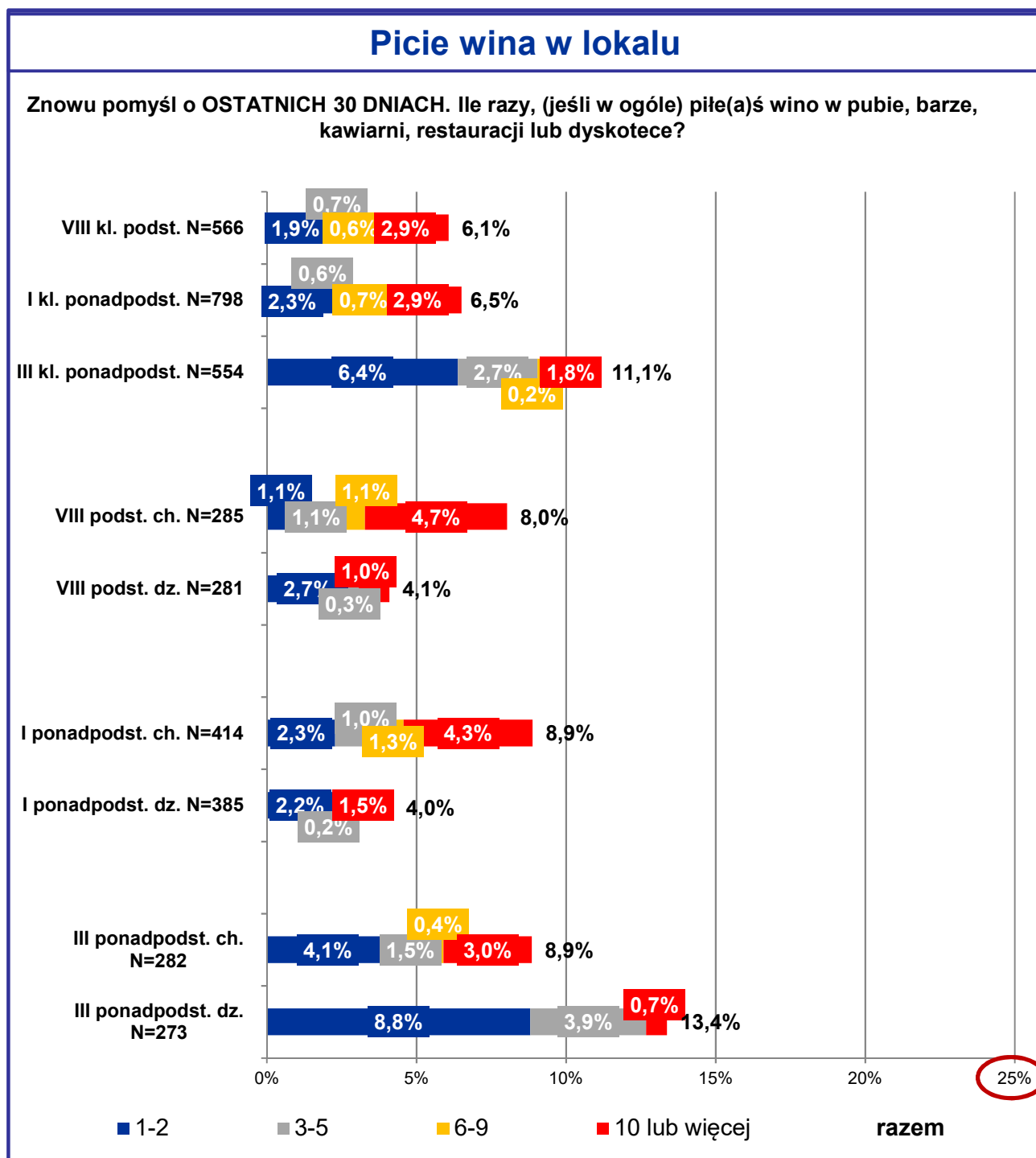
Picie wina w kawiarniach, klubach lub pubach było stosunkowo najmniej rozpowszechnione wśród nastolatków. Około 6% uczniów kl. 8 SP i kl. 1 SPP przyznało, iż miało takie doświadczenie w ciągu ostatnich 30 dni. W grupie 17-18-latków z kl. 3 SPP podobne deklaracje przedstawiło 11% badanych. **W najstarszej kohorcie badanych odsetek dziewcząt deklarujących konsumpcję wina w lokalu był wyższy niż odsetek chłopców – odpowiednio: 13,4% i 8,9%**. W młodszych frakcjach nieco częściej zdarzało się to chłopcom.

8. Częstotliwość picia napojów alkoholowych w lokalach gastronomicznych

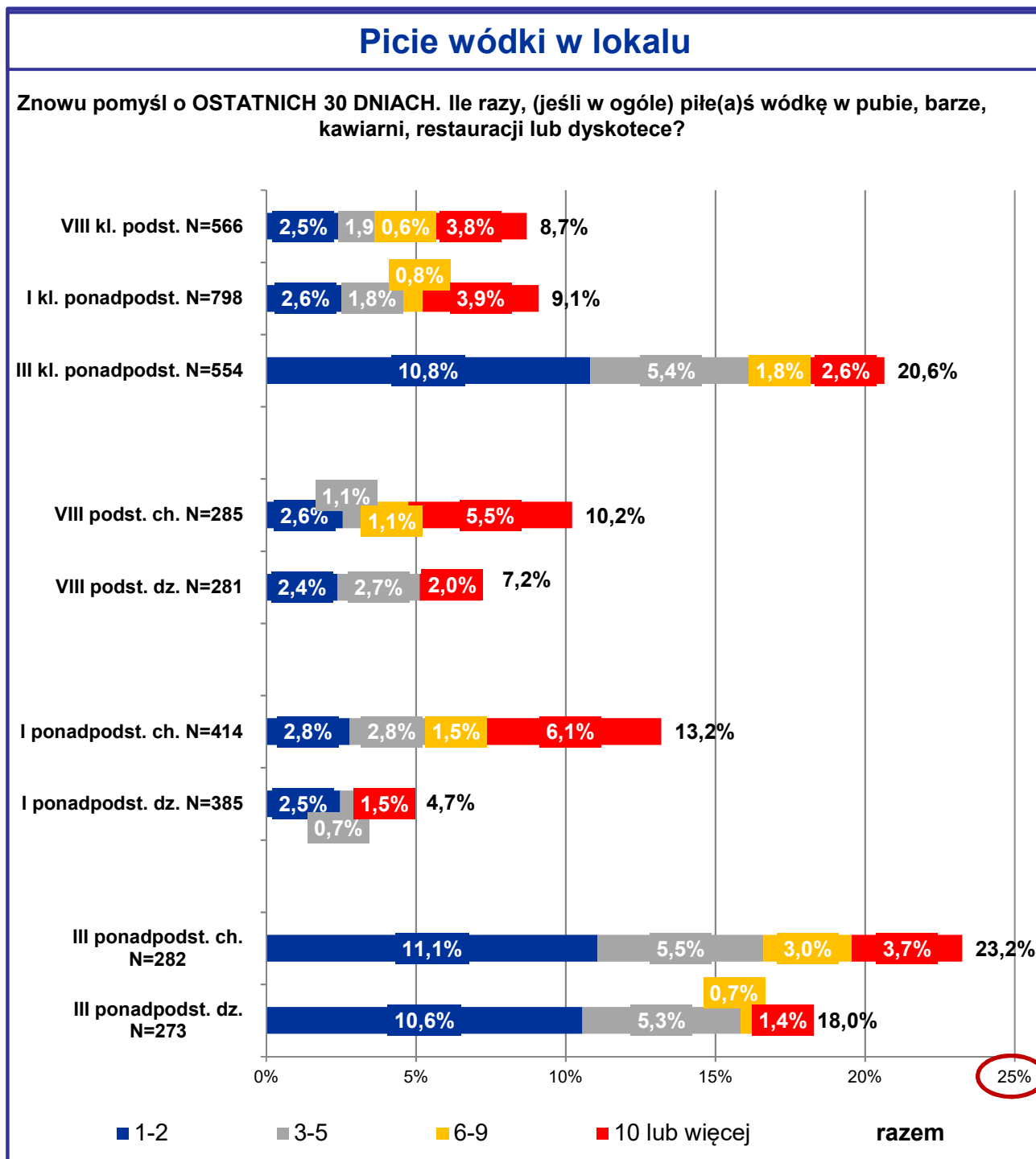
Wykres 51: Częstotliwość picia piwa w pubie, barze, kawiarni lub dyskotecie w ostatnich 30 dniach – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

8. Częstotliwość picia napojów alkoholowych w lokalach gastronomicznych

Wykres 52: Częstotliwość picia wina w pubie, barze, kawiarni lub dyskotecie w ostatnich 30 dniach – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

8. Częstotliwość picia napojów alkoholowych w lokalach gastronomicznych

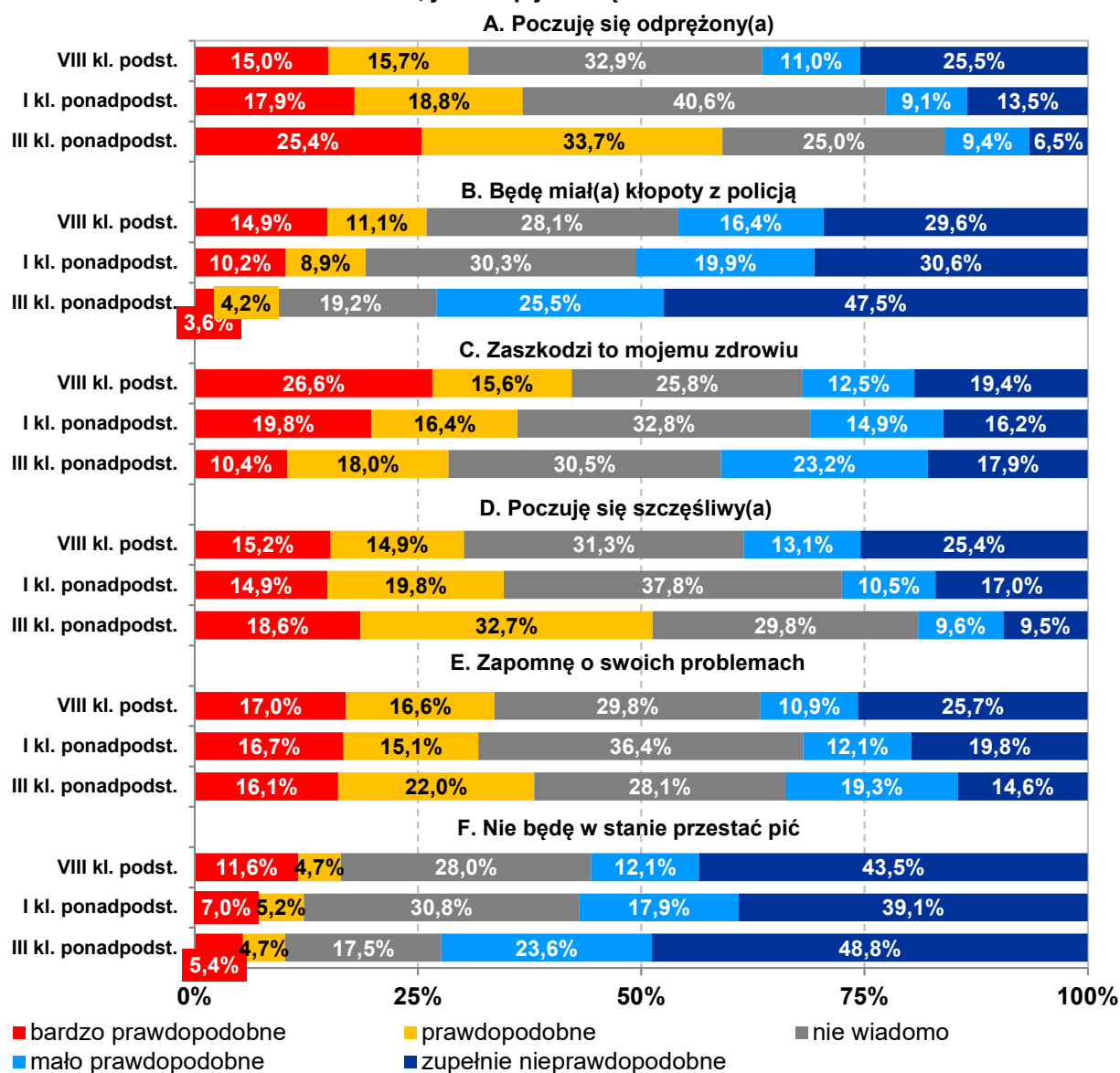
Wykres 53: Częstotliwość picia wódki w pubie, barze, kawiarni lub dyskotecie w ostatnich 30 dniach – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

9. Oczekiwania uczniów związane z piciem alkoholu

9. Oczekiwania uczniów związane z piciem alkoholu

Oczekiwania dotyczące picia

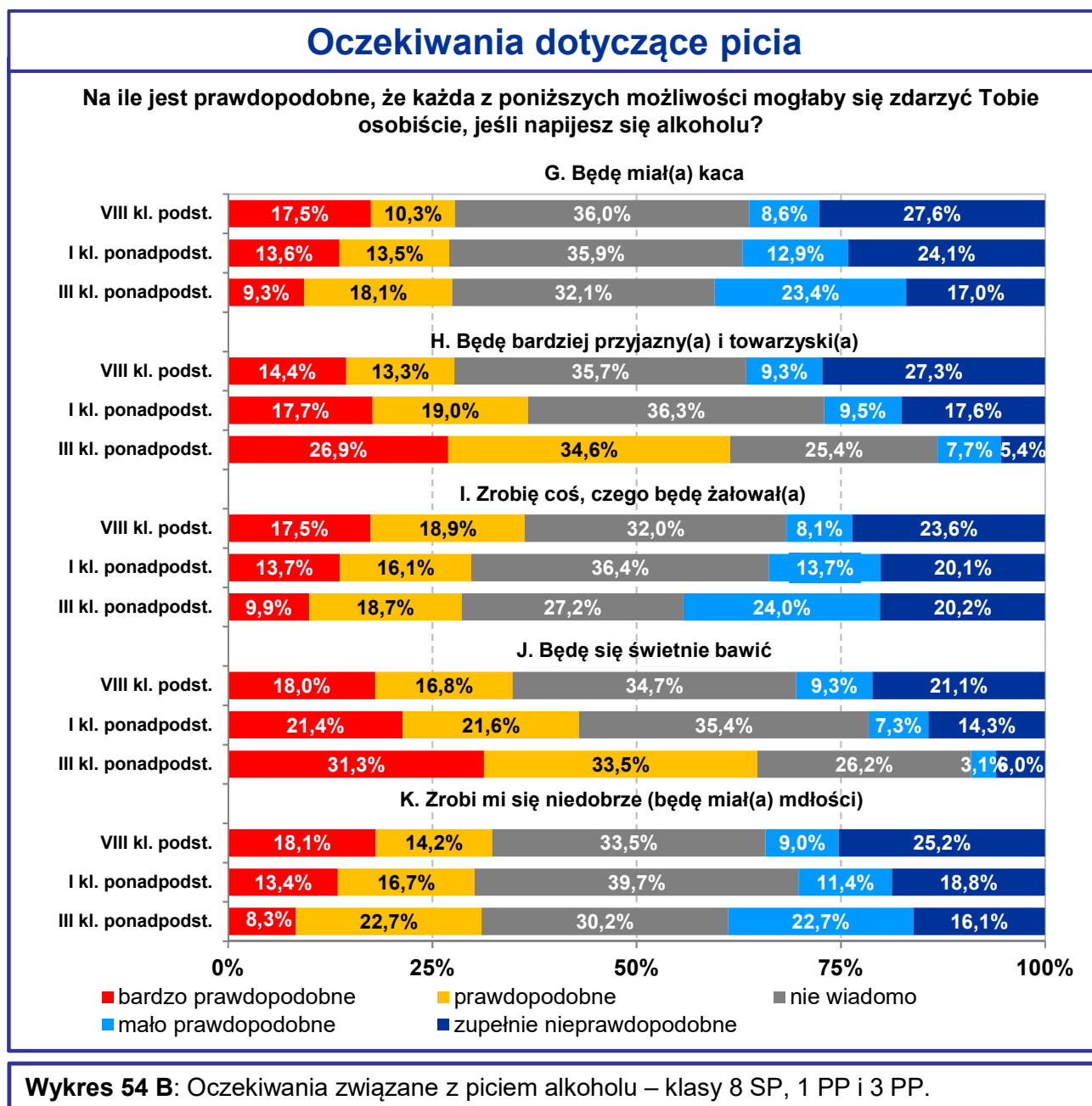
Na ile jest prawdopodobne, że każda z poniższych możliwości mogłaby się zdarzyć Tobie osobiście, jeśli napijesz się alkoholu?

Wykres 54 A: Oczekiwania związane z piciem alkoholu – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

	N					
	A	B	C	D	E	F
VIII kl. podst.	566	566	566	566	566	566
I kl. ponadpodst.	798	798	798	798	798	798
III kl. ponadpodst.	554	554	554	554	554	554

9. Oczekiwania uczniów związane z piciem alkoholu

	N				
	G	H	I	J	K
VIII kl. podst.	566	566	566	566	566
I kl. ponadpodst.	798	798	798	798	798
III kl. ponadpodst.	554	554	554	554	554

9. Oczekiwania uczniów związane z piciem alkoholu

W kwestionariuszu proszono także respondentów o ocenę prawdopodobieństwa wystąpienia pewnych typów zdarzeń związanych z piciem alkoholu. Respondent miał określić, na ile prawdopodobne jest to, że po alkoholu będzie doświadczał następujących stanów bądź sytuacji:

- odprężenie, poczucie szczęścia,
- kłopoty z policją,
- zapomnienie o problemach,
- niemożność powstrzymania się od picia,
- zwiększona przyjazność i towarzyskość, świetna zabawa,
- zrobienie czegoś, czego będzie się żałowało,
- kłopoty ze zdrowiem, złe samopoczucie (mdłości), kac.

Wyniki wskazują jednoznacznie, że w opinii badanych większe jest prawdopodobieństwo wystąpienia pozytywnych efektów/sytuacji związanych z piciem:

- **świetnej zabawy** jako prawdopodobnego lub bardzo prawdopodobnego efektu picia spodziewało się - 35% uczniów kl. 8 SP, 43% z kl. 1 SPP oraz **prawie 65% z kl. 3 SPP**;
- **odprężenia jako skutku wypicia alkoholu** oczekiwało – 30,7% ósmoklasistów, 36,7% uczniów kl. 1 SPP oraz **59% uczniów kl. 3 SPP**;
- **bycia bardziej przyjaznym i towarzyskim** – odpowiednio: 27,7% uczniów kl. 8 SP, 36,7% uczniów kl. 1 SPP i aż **61,5% badanych** z najstarszej frakcji wiekowej – **kl. 3 SPP**;
- **zapomnienia o swoich problemach**: co trzeci ósmoklasista - 33,6%, 31,8% uczniów kl. 1 SPP oraz 38,1% badanych z kl. 3 SPP;
- **poczucia szczęścia**: 30,1% uczniów kl. 8 SP, 34,7% uczniów kl. 1 SPP i ponad połowa uczniów kl. 3 SPP – 51,3%.

Negatywne efekty/sytuacje związane z piciem alkoholu jako prawdopodobne lub wysoce prawdopodobne wskazywały na ogół niższe odsetki badanych, np.:

- tego, że **będzie mieć kaca** obawiało się 27,8% ósmoklasistów i niemal tyle samo uczniów z kl. 1 i 3 SPP (odpowiednio: 27,1% i 27,4%);
- tego, że **picie zaszkodzi ich zdrowiu**: ponad 42% uczniów kl. 8 SP, 36,2% uczniów kl. 1 SPP i 28,4% respondentów z najstarszej frakcji tj. kl. 3 SPP;
- o **złym samopoczuciu i mdłościach** pisał średnio co trzeci badany uczeń: 32,3% w kl. 8 SP, 30,1% w kl. 1 SPP oraz 31% w kl. 3 SPP;
- o **możliwości zrobienia czegoś, czego będzie się żałować** – 36,4% ósmoklasistów, prawie 30% uczniów kl. 1 SPP i 28,6% najstarszych uczniów z kl. 3 SPP;
- o tym, że **badany nie będzie w stanie przestać pić** – 16,3% z kl. 8 SP, 12,2% z kl. 1 SPP i co dziesiąty z kl. 3 SPP (10,1%).

Jak widać z powyższego zestawienia, starsi uczniowie w większym stopniu niż młodsi spodziewali się pozytywnych efektów picia alkoholu i bagatelizowali efekty negatywne.

9. Oczekiwania uczniów związane z piciem alkoholu

W trakcie analiz odnotowano, że wskaźnik sumaryczny ze skal dotyczących oczekiwań związanych z piciem alkoholu stanowi dobrą, samodzielną skalę.

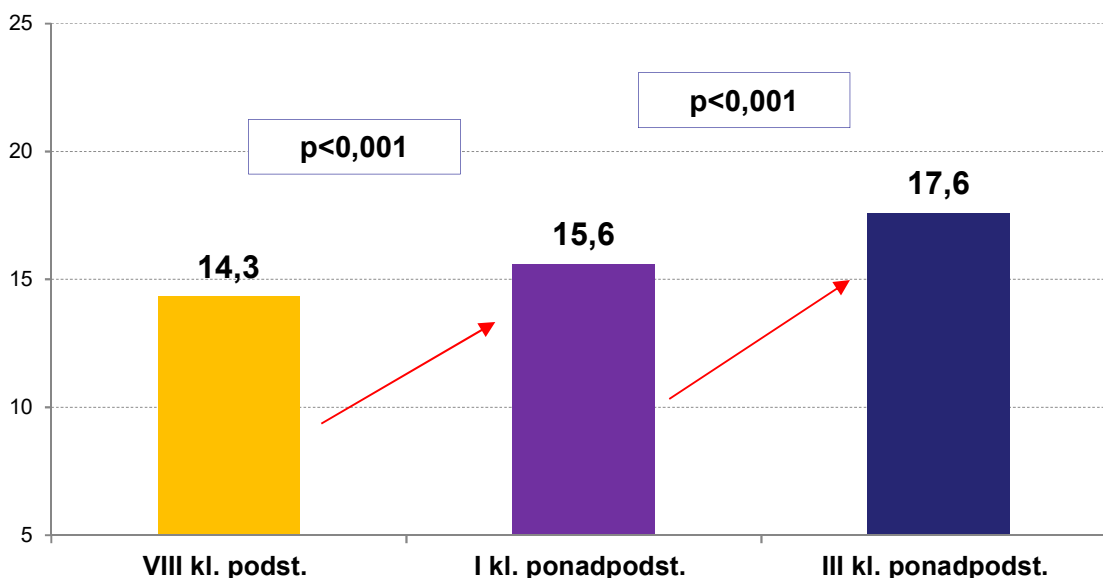
Utworzono zmienną pn. **Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z alkoholem**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytania ankiety dotyczące pozytywnych efektów/sytuacji związanych z piciem alkoholu.

Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi ponad 0,8. Zmienna może przyjmować wartości od 5-25. Średnią wartość w klasach 3 G: $M=16,58$, a w 2 PG: $M=18,33$.

W pierwszej kolejności analizowano związek **między wiekiem a nasileniem pozytywnych oczekiwań dotyczących picia alkoholu**. Było ono najwyższe w klasach 3 SPP w porównaniu z klasami 1 SPP oraz kl. 8 szkół podstawowych.

W klasach 3 SPP w badaniu odnotowano różnicę pomiędzy nasileniem pozytywnych oczekiwań związanych z piciem wśród chłopców i dziewcząt. Było ono wyższe w grupie chłopców.

Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z piciem alkoholu

Wykres 55: Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z piciem alkoholu - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP - wartości średnich.

10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

W badaniu poproszono respondentów także o to, aby określili częstotliwość przykrych zdarzeń, które spotkały ich w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem z powodu picia alkoholu. Były to: bójka, wypadek lub uszkodzenie ciała, poważne problemy z rodzicami, poważne problemy z przyjaciółmi, gorsze wyniki w nauce lub pracy, bycie ofiarą rabunku/kradzieży, kłopoty z policją, interwencja pogotowia ratunkowego oraz seks bez zabezpieczenia.

Podsumowując odpowiedzi respondentów można stwierdzić, iż częściej ofiarami takich przykrych sytuacji byli chłopcy niż dziewczęta. W większości analizowanych sytuacji przykre doświadczenia badanych miały charakter incydentalny. Wyniki są procentowane do osób, które piły alkohol w ciągu ostatnich 12 miesięcy, a nie do całej populacji badanych.

Bójka

W ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem w związku z piciem alkoholu co czwarty chłopak z kl. 8 SP oraz kl. 1 SPP - wdał się w bójkę (odpowiednio: 24% i 23,1%). Co ciekawe – 16-18% badanych - zrobiło to co najmniej 3 razy w roku lub częściej. W najstarszej frakcji badanych uczniów z **kl. 3 SPP** – takie doświadczenie miało niecałe **20% chłopców** i jedynie **4% dziewcząt**. Nieco wyższe odsetki uczennic deklarujących udział w bójce, w kontekście picia alkoholu odnotowano w młodszych kohortach tj. wśród ósmoklasistek (7,3%) oraz w grupie uczennic z kl. 1 SPP - 5,4%.

W porównaniu do wyników badań z 2019 r. należy podkreślić **bardzo istotny ponad 4-krotny wzrost odsetka chłopców z kl. 1 SPP, którzy deklarowali, że w ost. roku w związku z piciem alkoholu uczestniczyli w bójce. Ponad 2-krotnie zwiększyła się również frakcja najstarszych chłopców z kl. 3 SPP, która miała podobne doświadczenia – w 2019 r. udział w bójce potwierdziło 8,7% badanych uczniów a w 2023 r. – 20%.**

Wypadek lub uszkodzenie ciała

Co piąty ósmoklasista (21,2%) i co dziesiąta uczennica 8 kl. SP (9,8%) przyznali, że w okresie ost. 12 miesięcy mieli wypadek lub uszkodzenie ciała z powodu picia alkoholu. Równie często takie przykre doświadczenia mieli uczniowie bielskich szkół ponadpodstawowych. W grupie 15-16-latków z kl. 1 SPP potwierdził je co czwarty chłopak (26%) i co ósma z dziewcząt (12,3%), a w kl. 3 SPP odpowiednio: 23,7% uczniów i 14,9% uczennic. Co ciekawe, 15-17% chłopców przyznało, że zdarzyło się to co najmniej 3 lub więcej razy w roku.

Warto podkreślić, iż **4 lata temu tj. podczas podobnych badań z 2019 r. w obu frakcjach badanych uczniów ze szkół ponadpodstawowych odsetki te były istotnie niższe.** Wśród chłopców z kl. 1 SPP odnotowano **prawie 4-krotny wzrost** odsetka respondentów, którzy mieli wypadek lub uszkodzenie ciała w związku z piciem alkoholu w ost. roku przed badaniem (z 7,1% w 2019 do 26% w 2023). W najstarszej kohorcie uczniów z kl. 3 SPP wzrost ten był również istotny statystycznie (ponad 2-krotny – z 10,1% w 2019 do 23,7% w 2023). W grupie dziewcząt nie odnotowano tak istotnych zmian.

10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Poważne problemy z rodzicami i przyjaciółmi

Co czwarty uczeń z dwóch młodszych frakcji wiekowych tj. 14-15 lat oraz 15-16 lat stwierdził, że w ost. roku **miał poważne problemy z rodzicami z powodu picia alkoholu** (odpowiednio: 23,1% i 24,9%). W grupie dziewcząt z tych samych roczników odsetki te były o ponad połowę niższe i wynosiły: 9,8% wśród ósmoklasistek i 11,3% w grupie uczennic kl. 1 SPP. W najstarszej populacji respondentów tj. wśród 17-18-latków co szósty chłopak (16,4%) i co dziesiąta z dziewcząt (10,7%) w związku z piciem alkoholu mieli poważne problemy z rodzicami. **W porównaniu do wyników badań z 2019 r. zdecydowanie - ponad 3-krotnie - zwiększył się odsetek chłopców z kl. 1 SPP, którzy deklarowali ww. problemy z rodzicami (z 8% w 2019 r. do 24,9% w 2023 r.).** Co ciekawe, w populacji dziewcząt nie odnotowano żadnych istotnych zmian, ani w młodszej, ani w starszej kohorcie badanych (kl. 1 SPP w 2019 r. - 8,9%; 2023 r. – 11,3% zaś w kl. 3 SPP odpowiednio: 13,1% vs. 10,7%).

Wyraźnie niższe odsetki badanych dot. **problemów z przyjaciółmi, które pojawiły się w kontekście picia alkoholu. 15,4% chłopców i 11,4% dziewcząt z kl. 8 SP przyznało, że w ciągu ost. 12 miesięcy doświadczyli tego typu problemów.** W dwóch starszych kohortach tj. wśród uczniów kl. 1 SPP oraz kl. 3 SPP odsetki respondentów, którzy doświadczyli takich problemów były zbliżone – zarówno w grupie chłopców (19,1% i 18,1%), jak i wśród dziewcząt (11,1% i 11,2%). **Porównując wyniki tegorocznych badań do rezultatów z 2019 r. zauważamy istotny ponad 2-krotny wzrost odsetka chłopców w kl. 1 i kl. 3 SPP, którzy w związku z piciem alkoholu mieli poważne problemy z przyjaciółmi** (w 2019 r. odpowiednio: 7,3% i 8,5% zaś w 2023 r. – 19,1% i 18,1%).

Gorsze wyniki w nauce lub pracy

Gorsze wyniki w nauce lub pracy z powodu picia alkoholu były powiązane przede wszystkim z picią respondentów. We wszystkich grupach wiekowych odnotowano w tym zakresie **wyższe odsetki w populacji chłopców.** W najmłodszej kohorcie badanych różnica ta była 2-krotna – co piąty uczeń (20,2%) i co dziesiąta uczennica (10,6%) przyznali, iż mieli gorsze wyniki w nauce w związku z piciem alkoholu. W starszych frakcjach wiekowych ww. różnice były nieco mniejsze – wśród 15-16-latków (18,5% vs. 10,8% zaś w grupie 17-18-latków 13,8% vs. 8,3%). W porównaniu do badań z 2019 r. odnotowano istotny wzrost odsetka chłopców, którzy deklarowali gorsze wyniki w nauce w związku z piciem alkoholu (w kl. 1 SPP z 4,8% w 2019 r. do 18,5% w 2023 r. zaś w kl. 3 SPP z 7,1% do 13,8%). W grupie dziewcząt zmiany te były znacznie niższe i nieistotne statystycznie.

Bycie ofiarą rabunku lub kradzieży

Ofiarą rabunku lub kradzieży z powodu picia alkoholu – we wszystkich badanych frakcjach wiekowych – **istotnie częściej byli chłopcy niż dziewczęta** (w 8 kl. SP – 16,3% uczniów i 5,7% uczennic, w kl. 1 SPP – 14,5% vs. 4,4% zaś w kl. 3 SPP – 9,9% vs. 5%).

W 2019 r. odsetki uczniów mających ww. doświadczenia były na poziomie 1-2%. Możemy więc mówić, zwłaszcza w populacji chłopców, **o radykalnym wzroście tego typu sytuacji** (w kl. 1 SPP – w 2019 – 1,6% a w 2023 – 14,5% zaś w kl. 3 SPP – 2,2% vs. 9,9%).

10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Kłopoty z policją

Kłopoty z policją z powodu picia alkoholu **zdecydowanie częściej mieli chłopcy niż dziewczęta. Istotnie częściej zdarzały się one także młodszym frakcjom badanych uczniów.** Takie przykre doświadczenia miał w ost. roku przed badaniem co piąty uczeń 8 kl. SPP (22,1%) i co szósty z kl. 1 SPP (17,3%). Wśród dziewcząt odsetki te były istotnie niższe i wynosiły odpowiednio: 8,9% wśród ósmoklasistek i 5,9% wśród uczennic kl. 1 SPP.

W najstarszej kohorcie badanych tj. **wśród uczniów kl. 3 SPP kłopoty z policją w kontekście picia alkoholu miało 11,2% chłopców i 4,5% dziewcząt** z tego rocznika. Porównując wyniki tegorocznych badań z wynikami diagnozy z 2019 r. warto odnotować **istotny wzrost odsetka chłopców z kl. 1 SPP, którzy przyznali się do ww. kłopotów z policją** (z 4,6% w 2019 r. do 17,3% w 2023 r.). W grupie dziewcząt odsetki te były podobne, jak 4 lata wcześniej.

Interwencja pogotowia ratunkowego

Dla 14% chłopców z kl. 8 SP oraz kl. 1 SPP - **picie alkoholu zakończyło się interwencją pogotowia ratunkowego** (odpowiednio: 14,4% i 14,5%). W grupie dziewcząt takie doświadczenie miało 4,9% w kl. 8 SP i 6,9% w kl. 1 SP. W najstarszej kohorcie badanych odsetki te były wyraźnie niższe i wynosiły odpowiednio: 8,2% wśród chłopców i 2,1% w grupie dziewcząt.

W badaniu zrealizowanym w 2023 r. odsetki respondentów, którzy deklarowali, że w związku z piciem alkoholu doświadczyli interwencji pogotowia ratunkowego były istotnie wyższe niż w 2019 r. (**wśród chłopców w kl. 1 SPP odnotowano 10-krotny wzrost z 1,4% w 2019 do 14,5% w 2023** zaś w grupie dziewcząt z 0,9% w 2019 do 6,9% w 2023). Znacznie niższy wzrost odnotowano w kl. 3 SPP – wśród chłopców z 2,5% w 2019 do 8,2% w 2023).

Seks bez zabezpieczeń

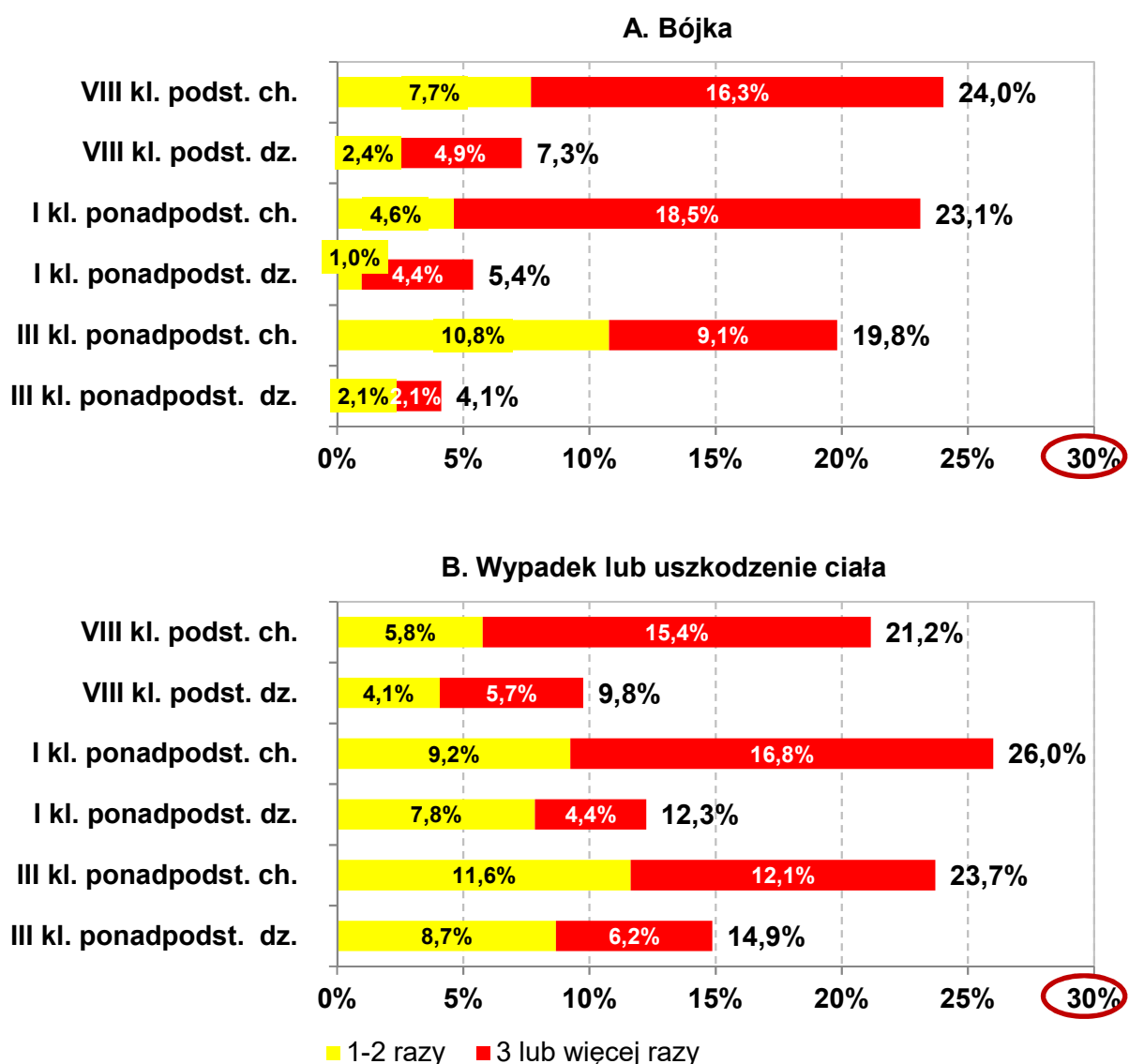
Do związanego z piciem alkoholu seksu bez zabezpieczenia - w każdej badanej frakcji wiekowej - przyznało się więcej chłopców niż dziewcząt. **Takie doświadczenie było udziałem co czwartego ucznia kl. 8 SP oraz kl. 1 SPP** (odpowiednio: 25% i 25,4%). W grupie dziewcząt podobne doświadczenie miało ok. 7% respondentek (7,3% w kl 8 SP i 7,8% w kl. 1 SPP). **W najstarszej populacji badanych chłopców (kl. 3 SPP) odnotowano istotnie niższe odsetki respondentów, którzy stwierdzili, że w ost. roku w związku z piciem alkoholu uprawiali seks bez zabezpieczenia** (12,1% chłopców i 9,1% dziewcząt).

W porównaniu do badań z 2019 r. odnotowano istotny wzrost odsetka chłopców z kl. 1 SPP, którzy po wypiciu alkoholu uprawiali seks bez zabezpieczenia (z 4,6% w 2019 r. do 25,4% w 2023 r.). W grupie dziewcząt z tego samego rocznika odnotowany wzrost był wyraźnie niższy (z 2,2% w 2019 do 7,8% w 2023). W kl. 3 SPP także odnotowano wyższe niż w 2019 r. odsetki uczniów mających ww. doświadczenia (wśród chłopców: 7,4% w 2019 i 12,1% w 2023 zaś w grupie dziewcząt: 4,9% w 2019 i 9,1% w 2023).

10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczył(a)ś Z POWODU PICIA ALKOHOLU następujących problemów?

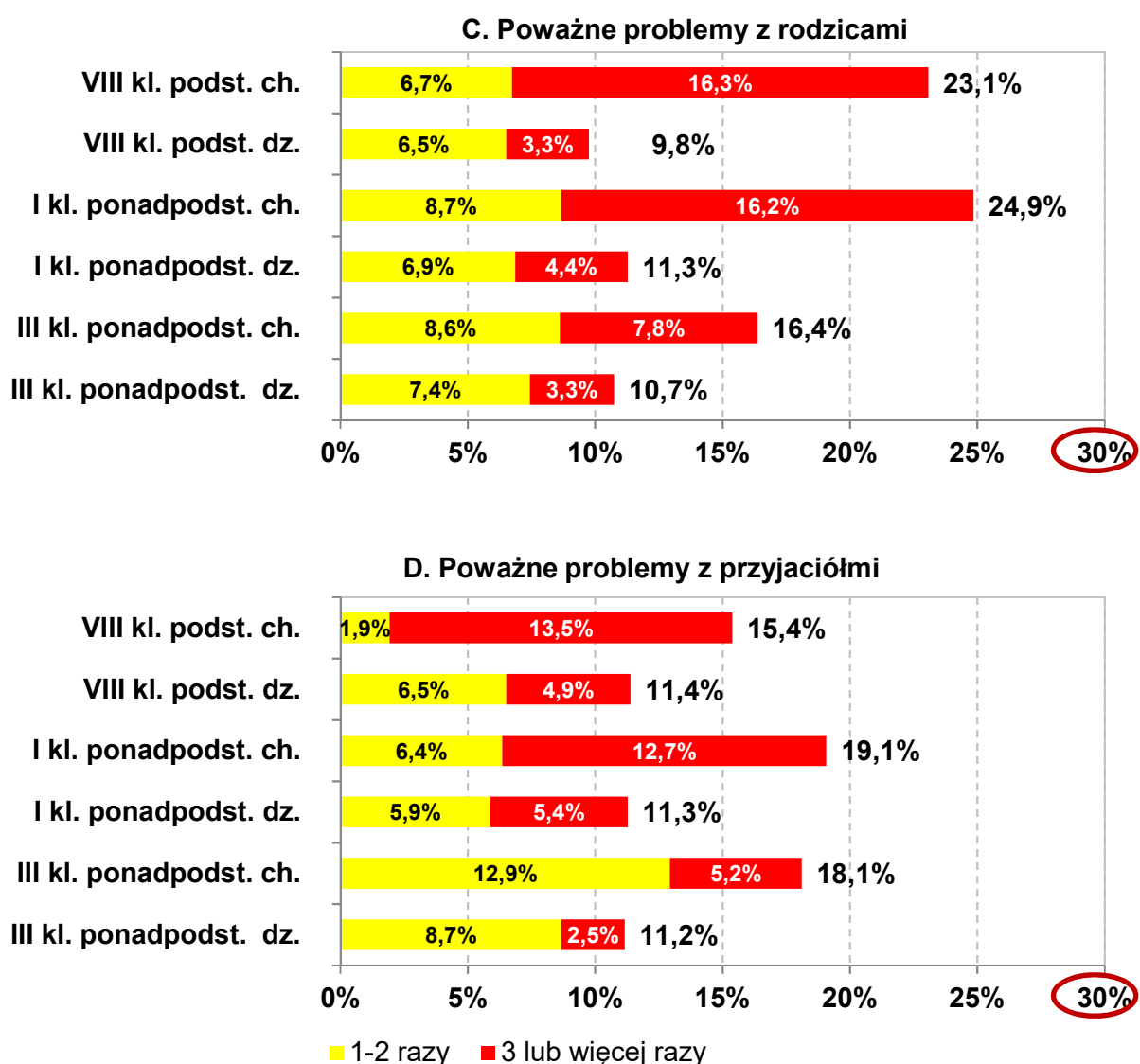

Wykres 56: Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu w ostatnich 12 miesiącach – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczył(a)ś Z POWODU PICIA ALKOHOLU następujących problemów?

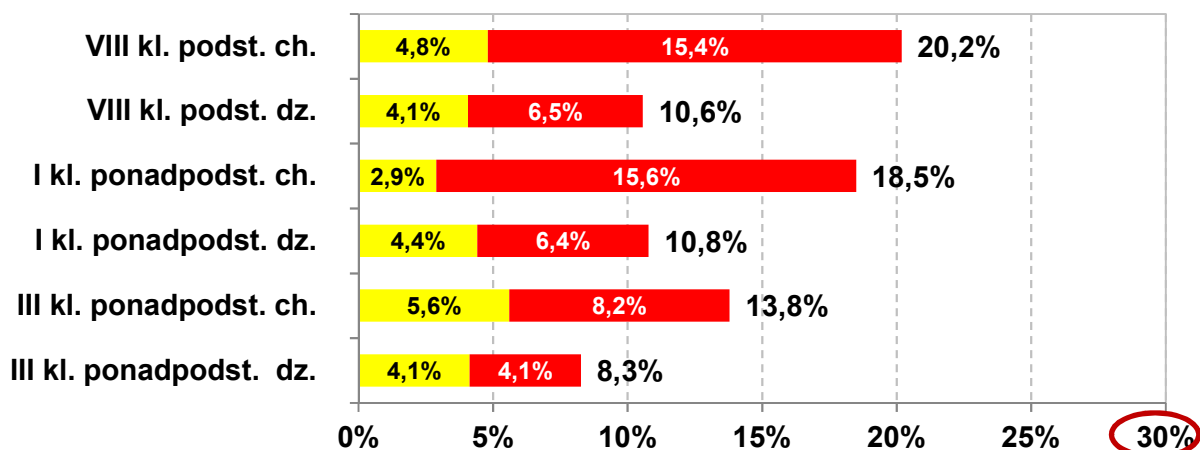
Wykres 57: Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu w ostatnich 12 miesiącach – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

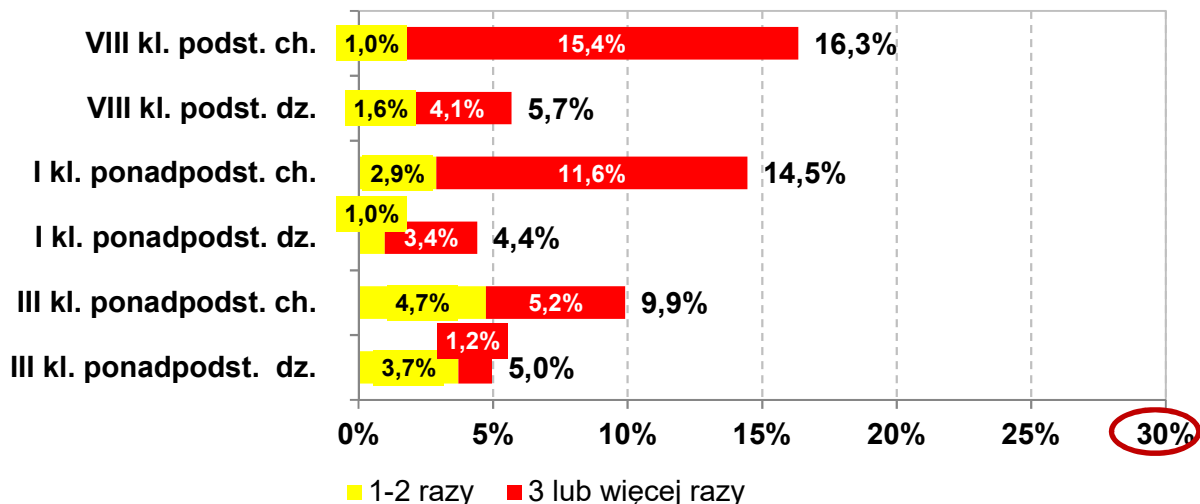
Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczył(a)ś Z POWODU PICIA ALKOHOLU następujących problemów?

E. Gorsze wyniki w nauce lub w pracy

F. Stałem(am) się ofiarą rabunku lub kradzieży

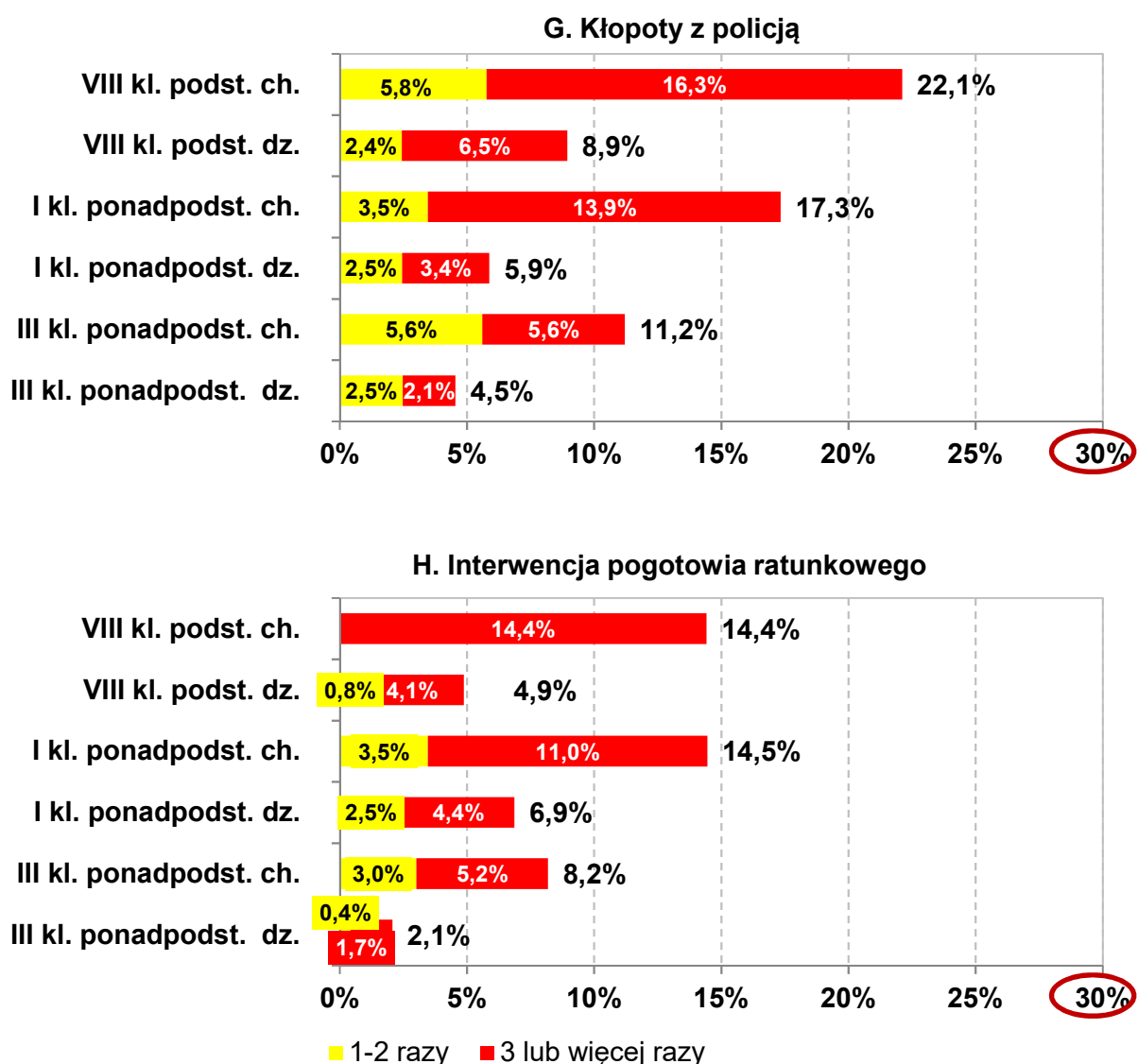

Wykres 58: Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu w ostatnich 12 miesiącach – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczył(a)ś Z POWODU PICIA ALKOHOLU następujących problemów?

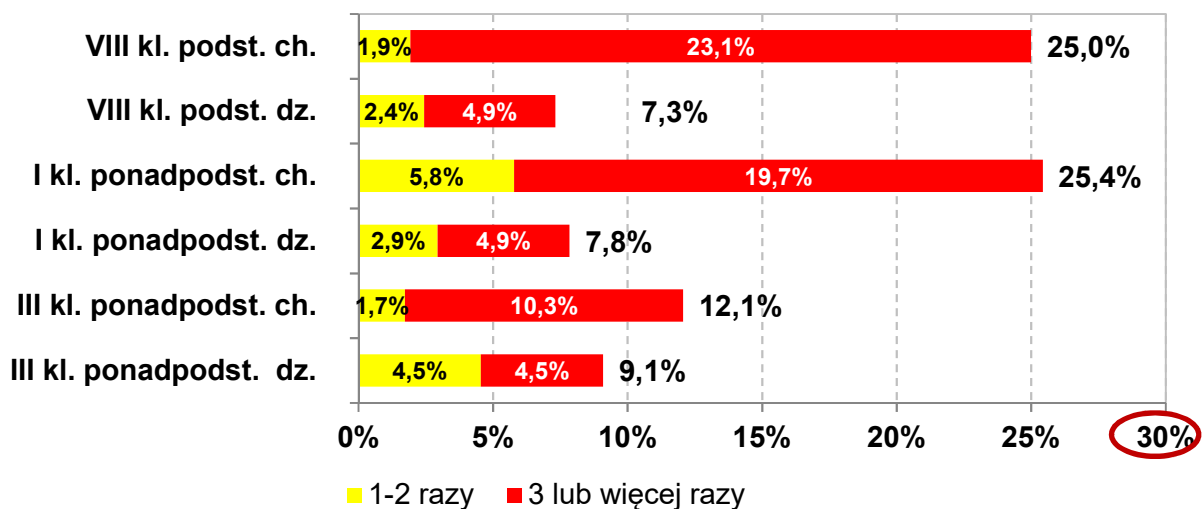
Wykres 59: Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu w ostatnich 12 miesiącach – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczył(a)ś Z POWODU PICIA ALKOHOLU następujących problemów?

I. Seks bez zabezpieczeń

Wykres 60: Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu w ostatnich 12 miesiącach – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

10. Przykre doświadczenia związane z piciem alkoholu

	N								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
VIII kl. podst. chłopcy	108	108	108	108	108	108	108	108	108
VIII kl. podst. dziewczęta	118	118	118	118	118	118	118	118	118
I kl. ponadpodst. chłopcy	182	182	182	182	182	182	182	182	182
I kl. ponadpodst. dziewczęta	194	194	194	194	194	194	194	194	194
III kl. ponadpodst. chłopcy	241	241	241	241	241	241	241	241	241
III kl. ponadpodst. dziewczęta	232	232	232	232	232	232	232	232	232

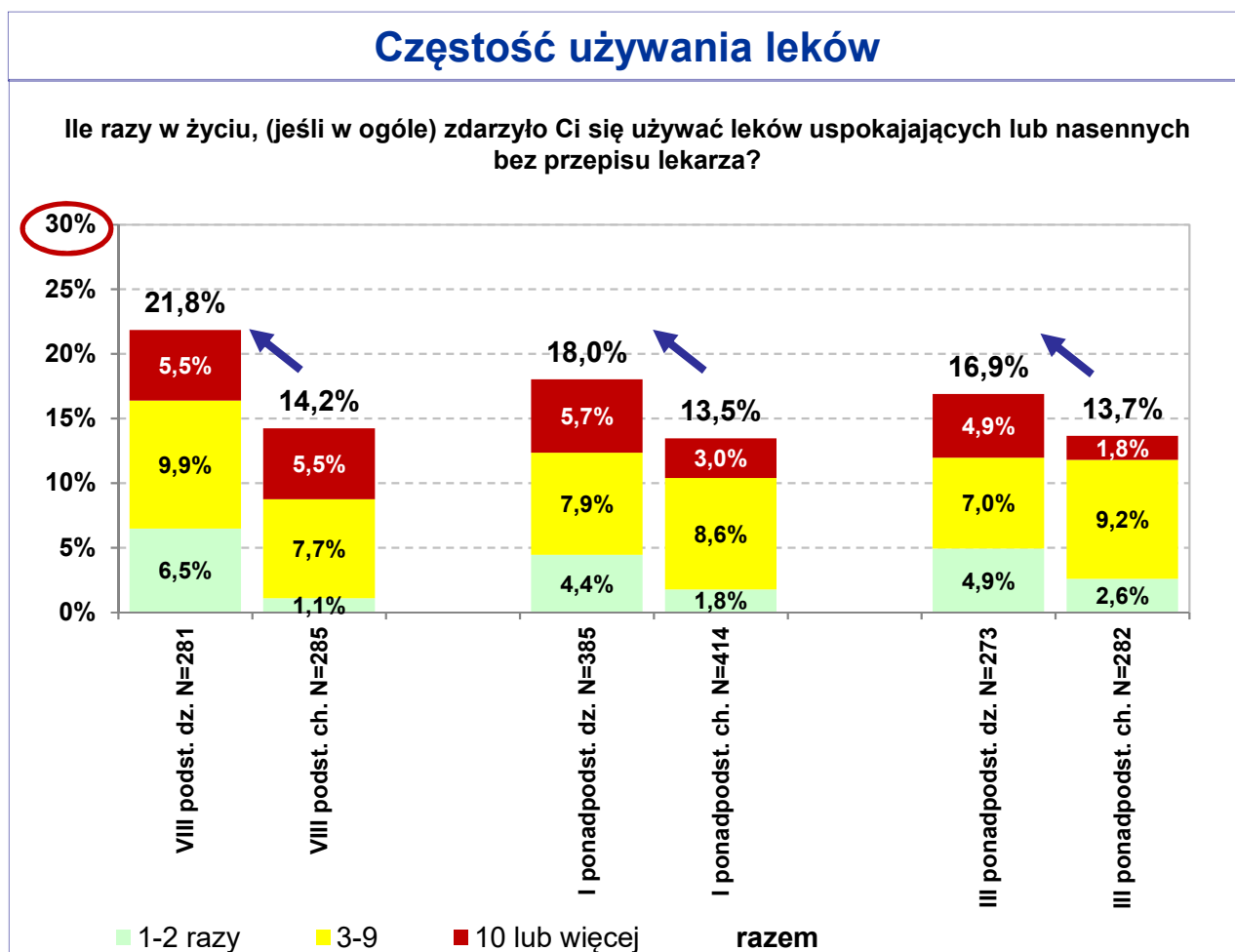
* Podane liczebności dotyczą wykresów 56-60.

**11. Rozpowszechnienie zjawiska
używania leków uspokajających
i nasennych oraz dopalaczy
przez młodzież**

11.1 Rozpowszechnienie używania leków

Wyniki badania wskazują, że po środki uspokajające lub nasenne przynajmniej raz w życiu sięgnęła **co piąta z dziewcząt uczących się w kl. 8 SP** (21,8%). W obu starszych frakcjach wiekowych tj. wśród 15-16-latków oraz 17-18-latków, do używania ww. środków przynależała się **co szоста uczennica** (odpowiednio: 18% w kl. 1 SPP i 16,9% w kl. 3 SPP). **W przypadku chłopców zdarzało się to rzadziej** (14,2% w kl. 8 SP, 13,5% w kl. 3 SPP oraz 13,7% w kl. 3 SPP). **We wszystkich badanych grupach wiekowych odnotowano różnicę pomiędzy odsetkami dziewcząt i chłopców używającymi leków: były one istotnie wyższe wśród dziewcząt.**

W populacji ósmoklasistek tylko 6,5% przyznało, że używało leków 1-2 razy, a 15,4% uczyniło to częściej (co najmniej 3 razy lub więcej). W grupie uczennic 1 kl. SPP 4,4% badanych zadeklarowało, że użyło leków 1-2 razy, a 13,6% uznało, że miało to miejsce 3 lub więcej razy. **W porównaniu do wyników badań z 2019 roku odnotowano podobne odsetki dziewcząt i chłopców zażywających ww. leki: w kl. 1 SPP (odpowiednio: 18% i 11,7%) zaś w kl. 3 SPP (odpowiednio: 12,5% i 11,8%).**

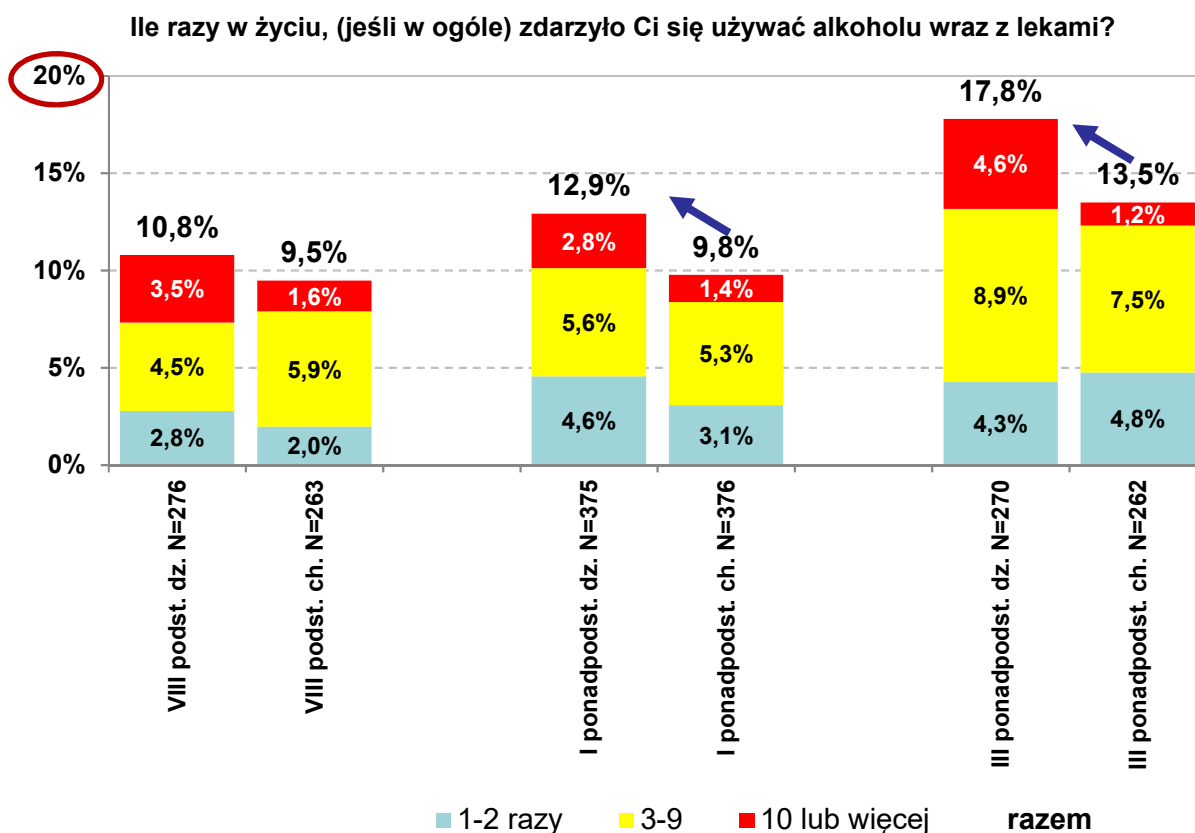
Wykres 61a: Częstość używania leków uspokajających lub nasennych bez przepisu lekarza – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

11.2 Rozpowszechnienie używania tabletek i alkoholu

Na podstawie zgromadzonych danych można stwierdzić, że łączenie alkoholu z tabletkami było zdecydowanie bardziej popularne wśród dziewcząt niż wśród chłopców. W najmłodszej frakcji badanych uczniów z kl. 8 SP średnio co dziesiąta dziewczyna (10,8%) i co dziesiąty chłopak (9,5%) stwierdzili, że zdarzyło się im używać alkoholu wraz z lekami. W grupie uczniów z kl. 1 SPP takie doświadczenia zadeklarowało niemal tyle samo badanych, co w młodszym roczniku (12,9% dziewcząt i 9,8% chłopców). Istotny wzrost odsetka respondentów łączących picie alkoholu z używaniem leków odnotowano w najstarszej frakcji respondentów z kl. 3 SPP. Co szósta z dziewcząt (17,8%) i co siódmy chłopak (13,5%) w tej grupie ma ww. doświadczenia. Z uwagi na wysokie odsetki badanych problem ten powinien stać się ważnym elementem dodatkowych działań profilaktycznych.

W porównaniu do badań z 2019 r. odnotowano w tym zakresie istotny wzrost odsetka dziewcząt ze szkół ponadpodstawowych, które deklarowały łączenie leków z alkoholem (w kl. 1 SPP z 4,1% w 2019 do 12,9% w 2023, a w kl. 3 SPP z 9,3% w 2019 do 17,8% w 2023 r.).

Częstość używania alkoholu z lekami

Wykres 61b: Częstość używania leków uspokajających wraz z alkoholem w celu odurzenia się – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

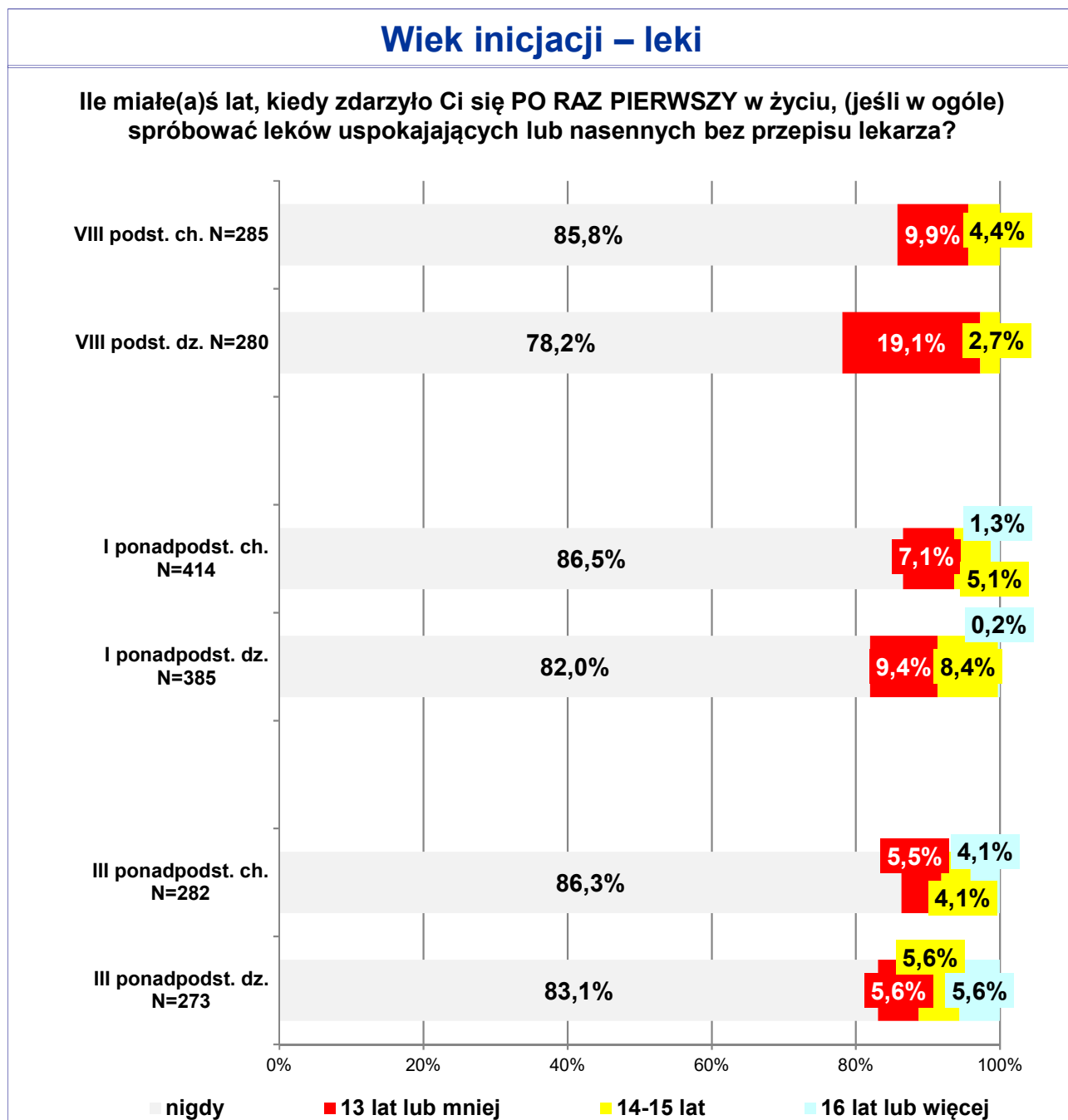
11.3 Wiek inicjacji - leki

Analizując grupę osób, które mają za sobą inicjację z lekami uspokajającymi lub nasennymi bez zalecenia lekarza można stwierdzić, że **najczęściej pierwsze próby z tego typu substancjami w przypadku ósmoklasistów miały miejsce w wieku 13 lat.** Co piąta z dziewcząt (19,1%) i co dziesiąty chłopak (9,9%) po raz pierwszy sięgnęli po leki mając 13 lat. W populacji dziewcząt z kl. 1 SPP odnotowano istotnie niższy odsetek uczennic, które swój pierwszy kontakt z lekami uspokajającymi lub nasennymi (bez przepisu lekarza) miały w wieku 13 lat (9,4%). W przypadku chłopców z tego rocznika odsetki sięgający po leki uspokajające w tak młodym wieku były nieco niższe niż w grupie ósmoklasistów (7,1%). Zwiększył się za to odsetek dziewcząt, które po raz pierwszy spróbowały ww. leków mając 14-15 lat (8,4%).

W najstarszej kohorcie badanych z kl. 3 SPP odsetki uczniów, którzy swoją inicjację lekową (leki uspokajające i nasenne) przeżyli w wieku 13 lat lub mniej były niemal identyczne, jak tych, którzy przeszli ją w wieku 14-15 lat oraz 16 lat i więcej. W grupie dziewcząt z tej frakcji badanych PP wynosiły odpowiednio: 5,6% vs. 5,6% vs. 5,6%)

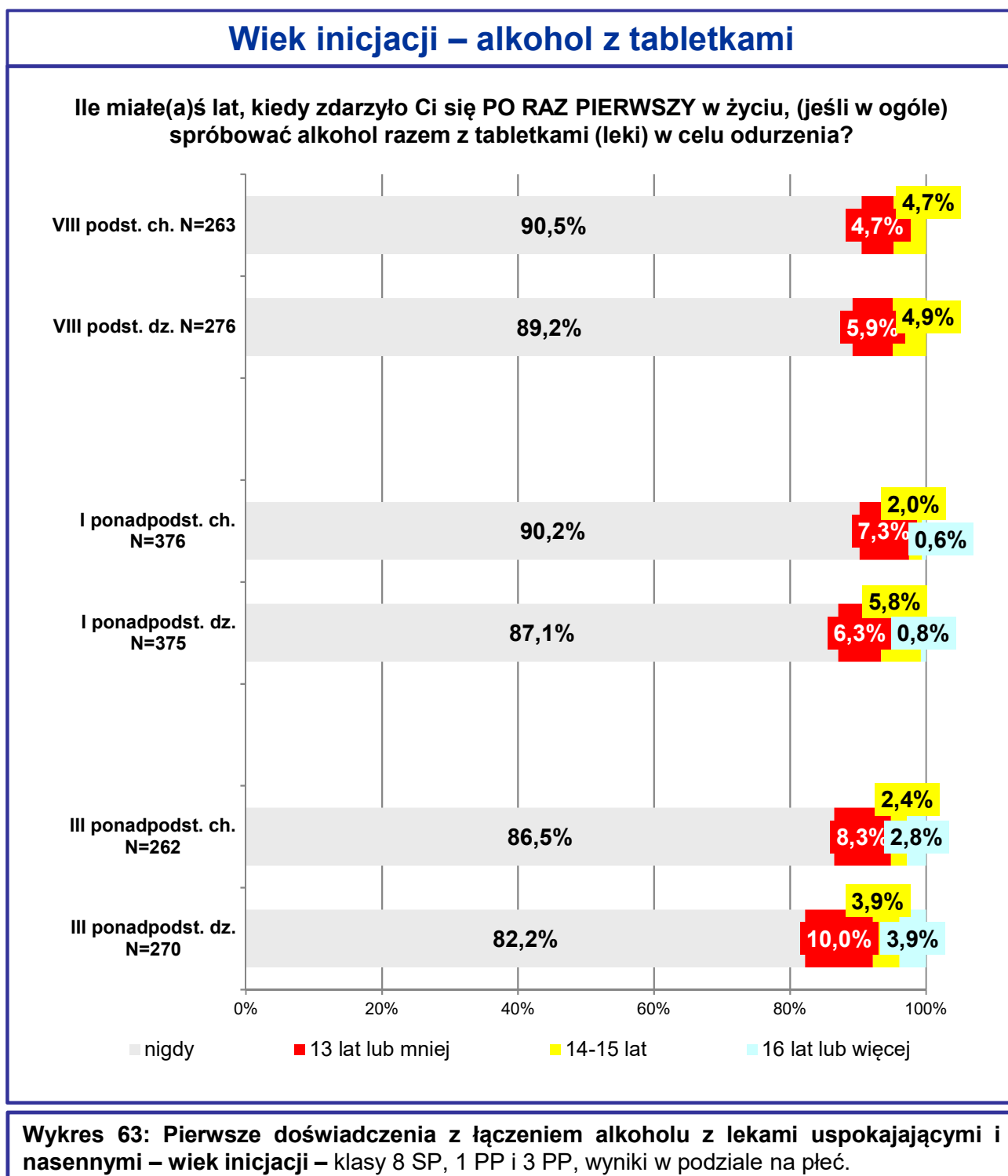
Wyniki badań wskazują także, że zwłaszcza wśród dziewcząt znacząca jest grupa osób które **mają już za sobą ryzykowne eksperymenty polegające na łączeniu leków z alkoholem.** W młodszych frakcjach wiekowych (14-15 lat oraz 15-16 lat) **5-7% uczniów po raz pierwszy zdecydowało się na takie eksperymenty w wieku 13 lat.** W starszej kohorcie badanych tj. wśród uczniów kl. 3 SPP odsetki te sięgały 8-10% zaś kolejne 3-4% robiło to w wieku 14-15 lat.

11.3 Wiek inicjacji - leki

Wykres 62: Pierwsze doświadczenia z lekami uspokajającymi i nasennymi - wiek inicjacji
 - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć. Z wykresu usunięto odpowiedź „używał, ale nie podał wieku inicjacji” ponieważ nie udzielił jej żaden z badanych uczniów.

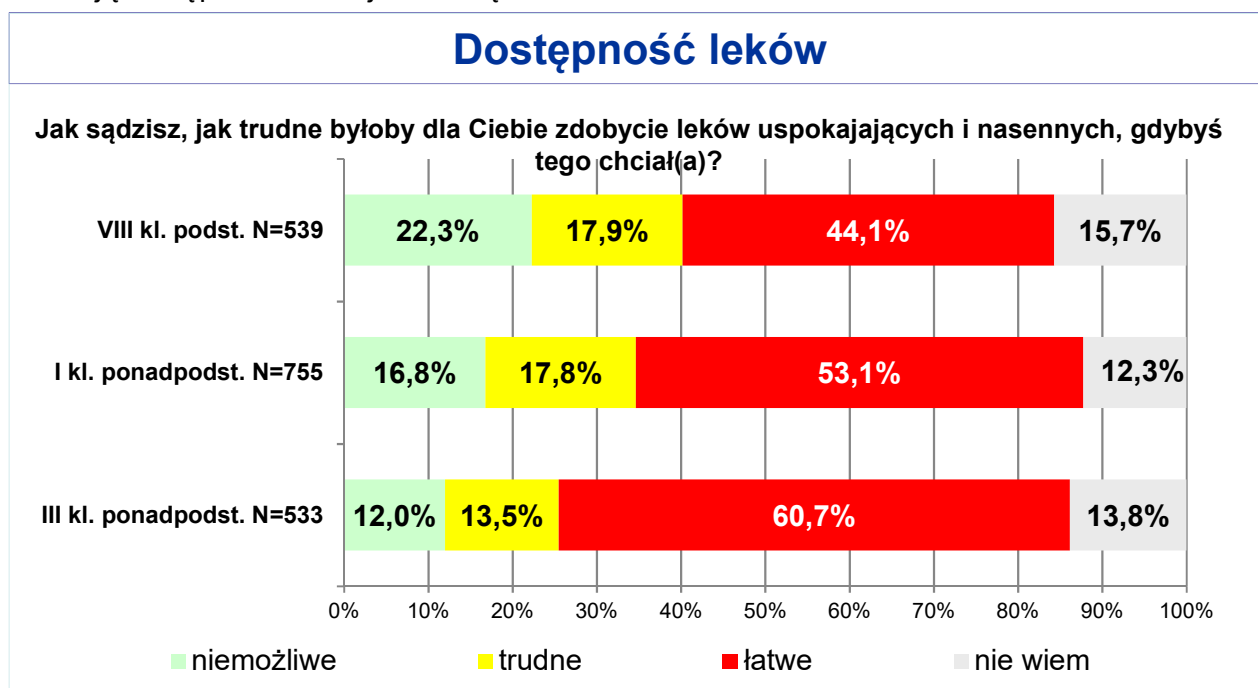
11.3 Wiek inicjacji - leki z alkoholem

11.4 Ocena dostępności leków

Ocena dostępności leków uspokajających i nasennych bez przepisu lekarza rośnie wraz z wiekiem badanych uczniów. **W grupie ósmoklasistów 44,1% respondentów uznało, że ich zdobycie byłoby dla nich łatwe.** W populacji 15-16-latków z kl. 1 SPP podobnego zdania była **ponad połowa badanych uczniów (53,1%)** zaś w najstarszej kohorcie badanych z kl. 3 SPP - **sześciu na dziesięciu (60,7%)**. Tylko co piąty ósmoklasista (22,3%) uznał, że zdobycie ww. leków byłoby dla niego niemożliwe. W najstarszej frakcji respondentów (17-18 lat) podobnego zdania było o połowę mniej badanych (12%). **Co szósty uczeń kl. 8 SPP oraz kl. 1 SPP** stwierdził, że zdobycie wspomnianych leków byłoby dla niego **trudne** (17,9% i 17,8%). W najstarszej frakcji badanych takiego zdania był co siódmy uczeń (13,5%).

Szczegółowa analiza pokazuje, że zarówno w szkołach podstawowych (SP), jak i w szkołach ponadpodstawowych (SPP) większe są odsetki dziewcząt niż chłopców, którzy oceniają dostępność leków jako łatwą.

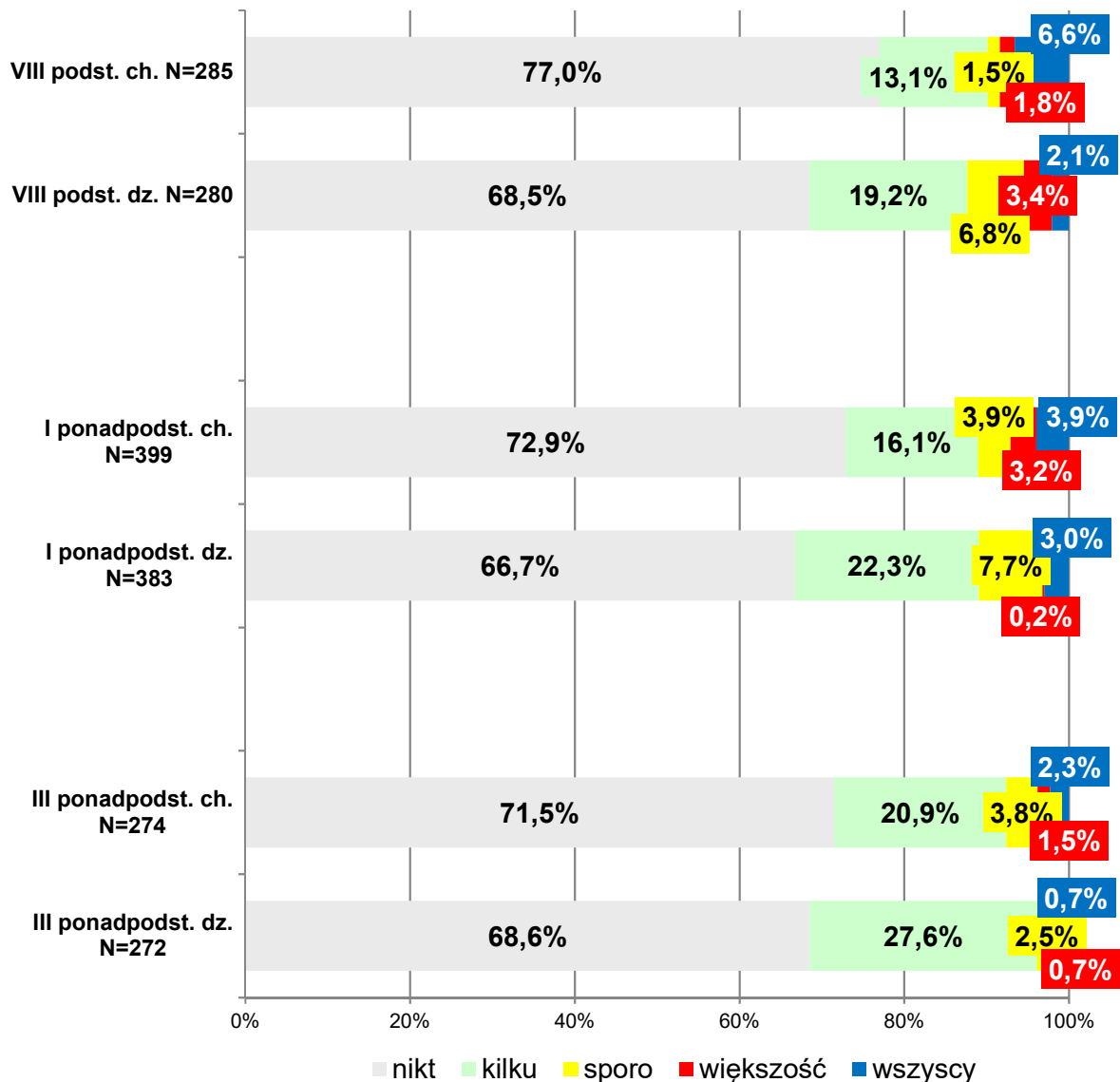
Wykres 64: Ocena dostępności leków uspokajających lub nasennych dla młodzieży – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

Uczniowie zostali również zapytani o **rozpowszechnienie stosowania leków uspokajających lub nasennych bez przepisu lekarza wśród przyjaciół** (wykres 65). Zdecydowana większość badanych zadeklarowała, że zachowania te nie mają miejsca w ich środowisku (od 67 - 77%), zaś wśród uczniów, którzy odnotowali takie zachowania większość wskazywała na zażywanie leków bez przepisu lekarza jedynie przez kilku przyjaciół. Takiej odpowiedzi udzieliło od 13 - 27% badanych. **Wśród chłopców z kl. 8 SP oraz kl. 1 SPP 7-8% badanych deklaroowało, że większość lub wszyscy ich koledzy z klasy używają ww. leków bez przepisu lekarza.** W najstarszej frakcji badanych (kl. 3 SPP) takiego zdania było 3,8% uczniów

11.5 Rozpowszechnianie stosowania leków uspokajających przez kolegów/koleżanki

Rozpowszechnianie stosowania leków uspokajających przez kolegów/koleżanki

Jak sądzisz, ilu kolegów/koleżanek z Twojej klasy bierze środki uspokajające lub nasenne bez przepisu lekarza?

Wykres 65: Ocena rozpowszechnienia stosowania leków uspokajających przez kolegów/koleżanki - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

11.6 Rozpowszechnienie używania dopalaczy

Oprócz pytania o używanie leków uspokajających oraz nasennych bez przepisu lekarza, a także łączenie leków z alkoholem, uczniów zapytano także o to, czy używali kiedykolwiek (w życiu), w ciągu ostatniego roku oraz ostatnich 30 dni substancji określanych mianem **dopalaczy** (wykresy 66a i 66b).

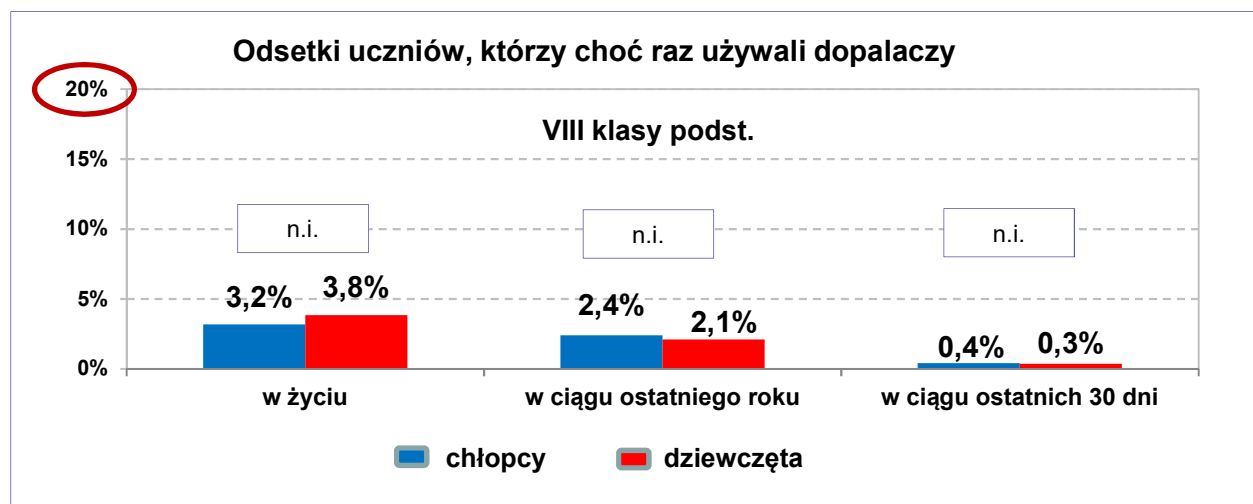
Jak wynika z zebranych informacji, w klasach 8 SP przynajmniej raz w życiu używało dopalaczy 3,2% chłopców i 3,8% dziewcząt. W klasach 1 SPP po dopalacze przynajmniej raz sięgnęło 2,3% chłopców i 3,8% dziewcząt (tyle samo co w młodszym roczniku). W najstarszej kohorcie badanych (kl. 3 SPP) do używania dopalaczy przynajmniej raz w życiu przyznało się 3,3% chłopców oraz 1,8% dziewcząt.

W ostatnim roku tego typu substancji użyło ok. 2% chłopców i od 1-3% dziewcząt, najwięcej w grupie 15-16-latek z kl. 1 SPP (3,3%).

We wszystkich analizowanych w badaniu okresach czasowych tj. kiedykolwiek w życiu, w ostatnim roku oraz w ostatnim miesiącu przed badaniem - odsetki chłopców i dziewcząt używających dopalaczy były bardzo podobne.

Porównując wyniki tegorocznych badań do wyników z roku 2019 należy podkreślić spadek odsetka chłopców z kl. I SPP, którzy kiedykolwiek w życiu używali dopalaczy (z 4,7% w 2019 r. do 2,3% w 2023 r.) oraz niewielki wzrost odsetka dziewcząt (z 1,9% w 2019 r. do 3,8% w 2023 r.).

Rozpowszechnienie używania dopalaczy

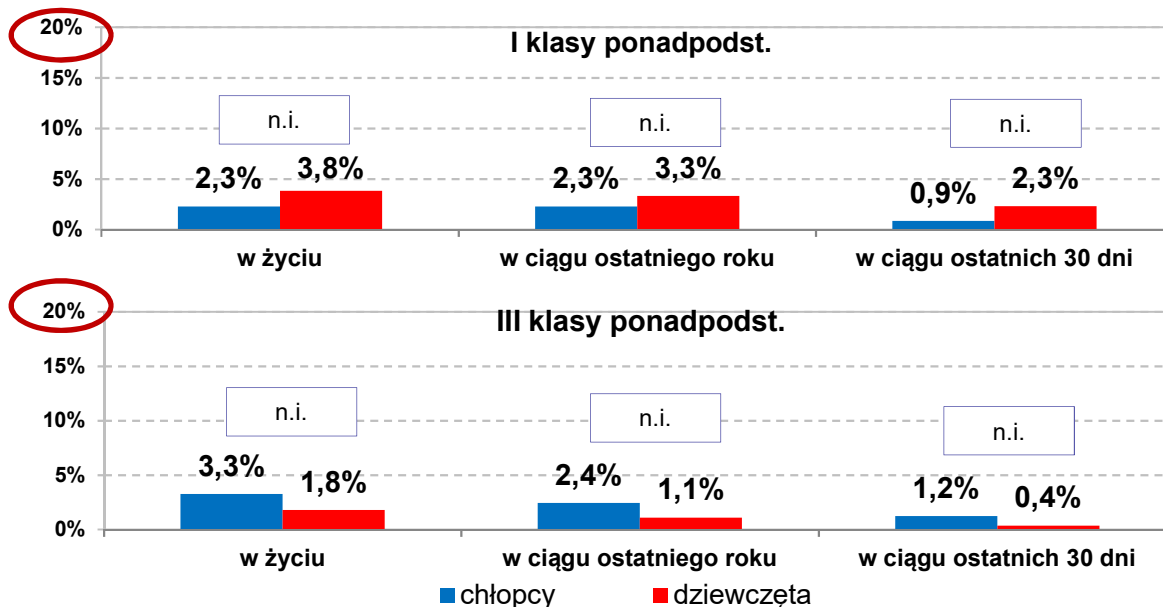
Wykres 66a: Rozpowszechnienie używania dopalaczy – klasy 8 SP, wyniki w podziale na płeć.

	N
VIII kl. podst. chłopcy	262
VIII kl. podst. dziewczęta	276

11.6 Rozpowszechnienie używania dopalaczy

Rozpowszechnienie używania dopalaczy

Odsetki uczniów, którzy choć raz używali dopalaczy

Wykres 66b: Rozpowszechnienie używania dopalaczy – klasy 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

	N		N
I kl. ponadpodst. chłopcy	369	III kl. ponadpodst. chłopcy	256
I kl. ponadpodst. dziewczęta	371	III kl. ponadpodst. dziewczęta	268

Tegoroczne wyniki badań (2023) w odniesieniu do uzyskanych cztery lata wcześniej tj. podczas badań zrealizowanych w 2019 r. jednoznacznie wskazują również na **spadek odsetka chłopców i dziewcząt z klas 3 szkół ponadpodstawowych (SPP), którzy kiedykolwiek w życiu używali dopalaczy**. W grupie chłopców odsetek badanych mających doświadczenia z używaniem dopalaczy **zmniejszył się w ciągu czterech lat z 5,6% w 2019 do 3,3% w 2023 r.** W populacji dziewcząt odnotowana zmiana jest nieco wyższa – **z 4,9% w 2019 r. do 1,8% w 2023 r.**

Niższe odsetki badanych niż w 2019 r. odnotowano również w kontekście **używających dopalaczy przez młodzież z kl. 3 SPP w okresie ostatniego roku i ostatnich 30 dni**. W grupie chłopców z tego rocznika odnotowano spadek z **4,3% (2019) do 2,4% w 2023**, zaś w grupie dziewcząt z **3,5% (2019) do 1,1% w 2023 r.**

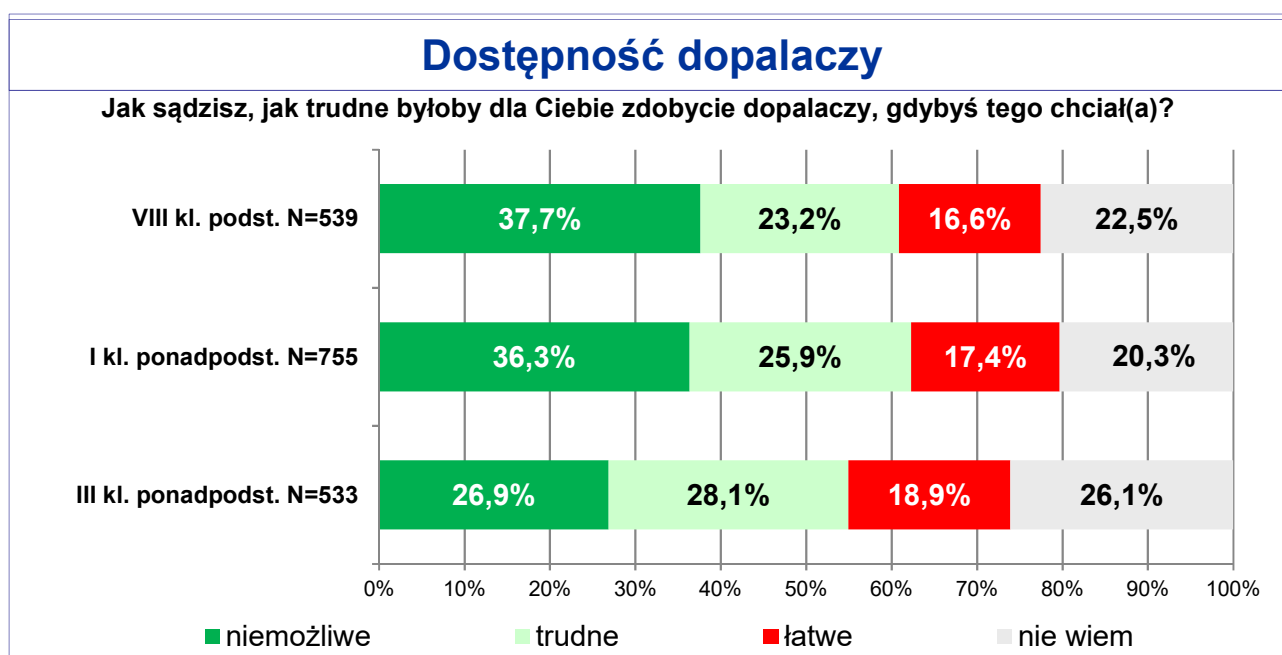
Uczniów, którzy używali dopalaczy zapytano o **nazwy** tych, których spróbowali. Badani najczęściej wskazywali m.in. na dopalacze w postaci suszu do palenia: w tym „Mocarz”, „Sztynny Misza”, „Kosior”; dopalacze sprzedawane w postaci kryształków („soli do kąpiei”), przyjmowanych wziewnie do nosa np. „Cherry” oraz dopalacze sprzedawane w formie „talizmanów” („Turbo”, „Płatek śniegu”, „Skrzydła Anioła”).

11.7 Ocena dostępności dopalaczy

Inaczej niż w przypadku leków nasennych i uspakajających zażywanych bez przepisu lekarza, ocena dostępności dopalaczy była **zdecydowanie mniej zróżnicowana ze względu na wiek badanych**. Młodszy uczniowie, w podobnym stopniu, jak starsi koledzy deklarowali potencjalne problemy ze zdobyciem tego typu środków odurzających. **Ponad 37% ósmoklasistów i ponad 36% uczniów kl. 1 SPP uznało zdobycie dopalaczy za niemożliwe, a co czwarty z obu ww. frakcji stwierdził, że byłoby to trudne** (odpowiednio: 23,2% i 25,9%). **W grupie uczniów kl. 3 SPP podobne odsetki badanych deklarowały, że zdobycie dopalaczy byłoby dla nich niemożliwe lub trudne** (odpowiednio: 26,9% i 28,1%).

Co szósty ósmoklasista oraz uczeń kl. 1 SPP (odpowiednio: 16,6% i 17,4%) stwierdził, że zdobyciu dopalaczy byłoby dla niego łatwe. W najstarszej frakcji badanych odsetek ten był zbliżony i wynosił 18,9%.

W porównaniu do wyników badań z 2019 r. odsetki uczniów (w obu starszych kohortach), którzy uznali, że łatwo mogliby zdobyć dopalacze – są podobne (w kl. 1 SPP w 2019 – 14,6% a w 2023 – 17,4% zaś w kl. 3 SPP odpowiednio: 19,2% w 2019 vs. 18,9% w 2023).

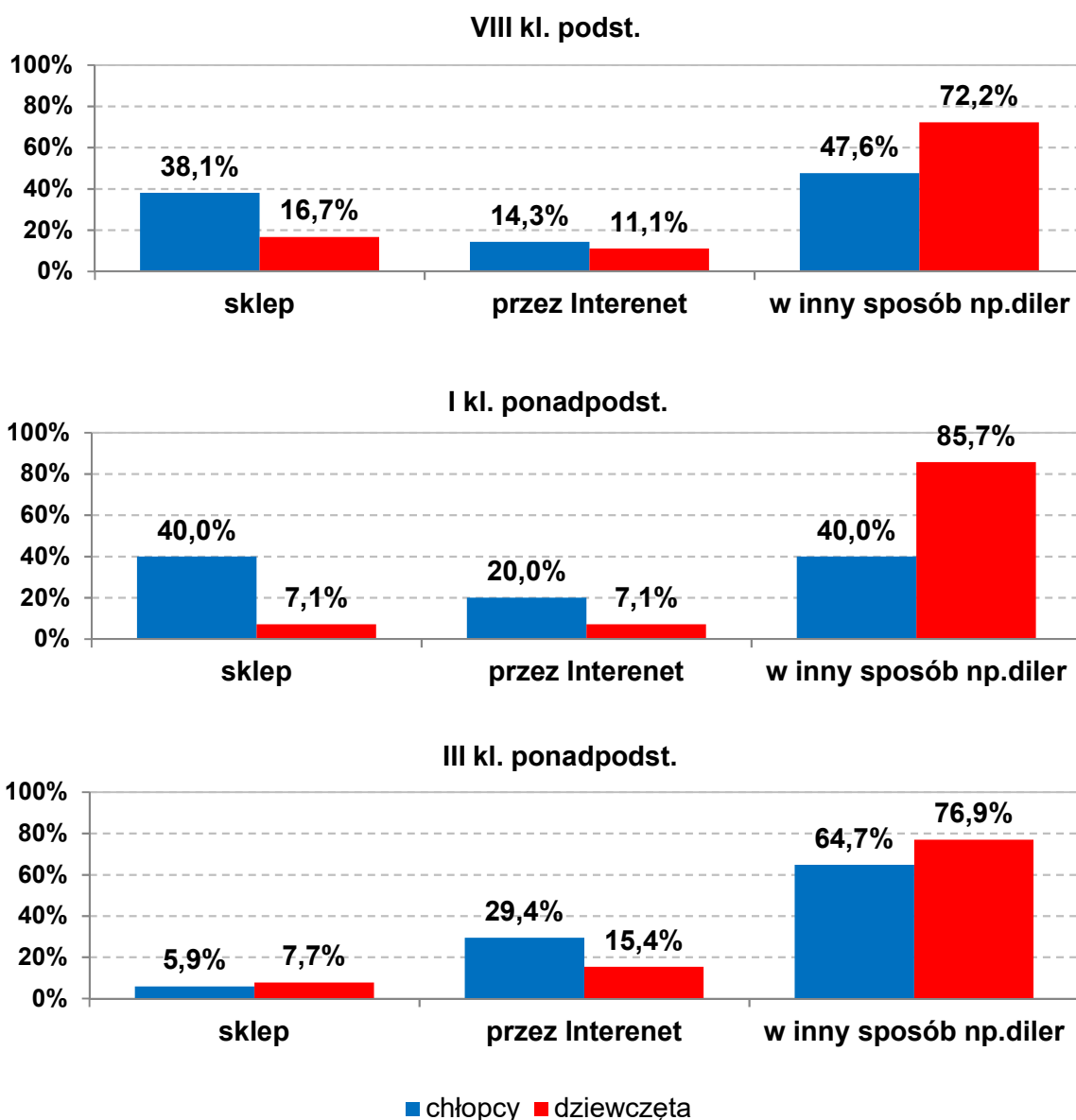

Wykres 67: Ocena dostępności dopalaczy dla młodzieży – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

Osoby, które przyznały, że w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie kupiły dopalacze poproszono o wskazanie miejsc zakupu (wykres 68). Do zakupu dopalaczy przyznało się 22 uczniów i 17 uczennic z kl. 8 SP, oraz 23 chłopców i 13 uczennic z kl. 1 SPP. W najstarszej kohorcie liczebności te były nieco niższe – 18 chłopców i 12 dziewcząt. Uczniowie wskazywali przede wszystkim na kupowanie dopalaczy od dilerów. W młodszych grupach wskazywali także na sklep (z dopalaczami), a w starszych wskazywali na zakup dopalaczy przez Internet.

11.7 Ocena dostępności dopalaczy

W jaki sposób kupowałeś(aś) dopalacze w ciągu ost. 12 miesięcy?

Wykres 68: Miejsce zakupu dopalaczy – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć. Uwaga – niskie podstawy.

*Podstawą procentowania na wykresie byli ci uczniowie, którzy kupowali dopalacze w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie.

	N*
VIII kl. podst. chłopcy	22
VIII kl. podst. dziewczeta	17
I kl. ponadpodst. chłopcy	26
I kl. ponadpodst. dziewczeta	13
III kl. ponadpodst. chłopcy	18
III kl. ponadpodst. dziewczeta	12

12. Rozpowszechnienie używania napojów energetycznych

12.1 Częstotliwość picia napojów energetycznych - ostatnie 30 dni

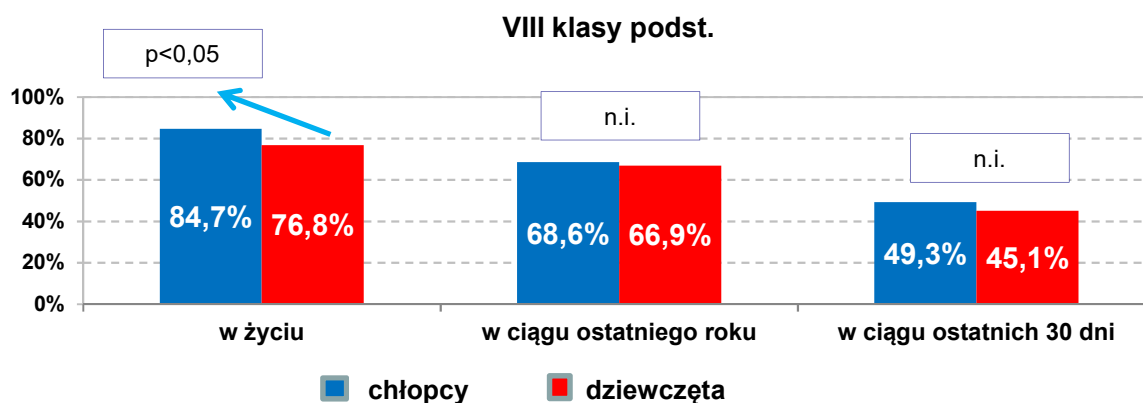
Napoje energetyczne piło w swoim życiu ponad $\frac{3}{4}$ dziewcząt (76,8%) i istotnie więcej chłopców 84,7% z 8 kl. szkół podstawowych. W starszej kohorcie badanych (15-16 lat) z kl. 1 SPP do picia wspomnianych napojów przyznało się ponad 80% uczniów i uczennic. W najstarszej grupie respondentów tj. wśród uczniów kl. 3 SPP ponad 90% dziewcząt i 86,3% chłopców deklaroowało picie „energetyków” kiedykolwiek w życiu.

Wysokie odsetki osób spożywających napoje energetyczne odnotowano również dla pozostałych analizowanych okresów – ostatniego roku i ostatnich 30 dni – zarówno wśród młodszych, jak i starszych respondentów. Wśród uczniów kl. 8 SP, w ciągu ostatnich 12 miesięcy „energetyki” piło ponad $\frac{2}{3}$ chłopców i dziewcząt (odpowiednio: 68,6% i 66,9%), a w okresie ostatnich 30 dni - sięgała po nie prawie połowa chłopców (49,3%) i ponad 45% dziewcząt.

W obu starszych rocznikach tj. w kl. 1 i kl. 3 SPP - odsetki chłopców i dziewcząt pijących napoje energetyczne w ciągu całego życia, w ostatnim roku i ost. 30 dniach były podobne. W populacji 15-16-latków (kl. 1 SPP) w ciągu ost. 30 dni piło je ponad 54% chłopców i dziewcząt, a najstarszej frakcji 17-18-latków sześciu na dziesięciu respondentów (odpowiednio: 62,4% chłopców i 58,5% dziewcząt).

Rozpowszechnienie picia napojów energetycznych

Odsetki uczniów, którzy choć raz pili napoje energetyczne w życiu

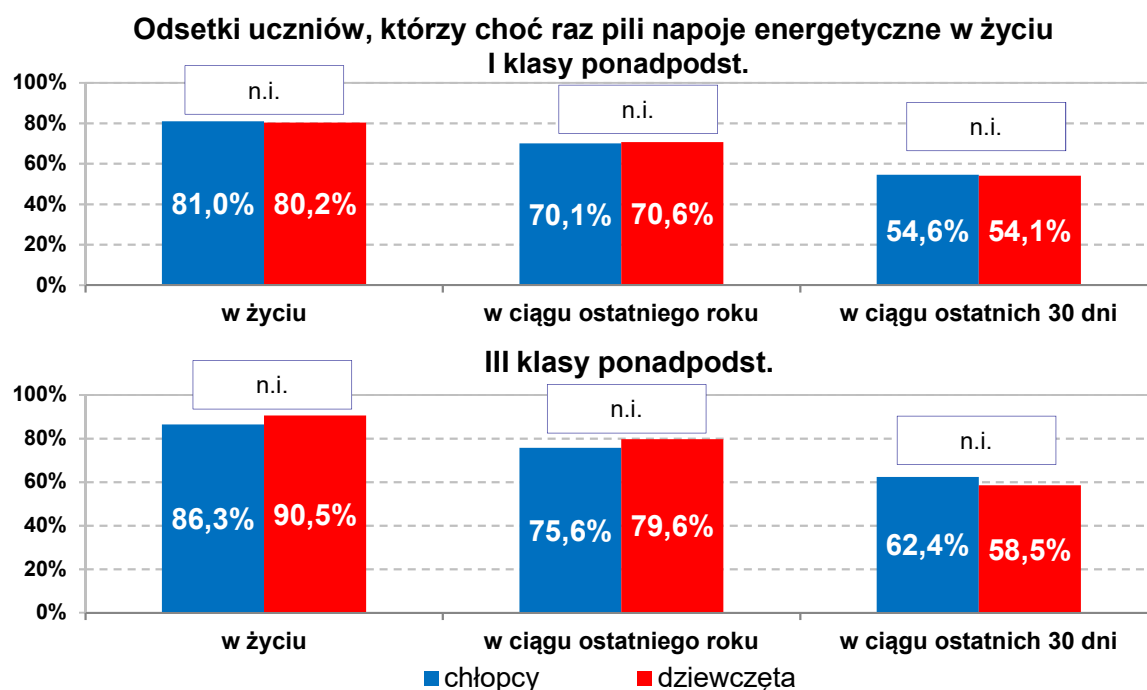

Wykres 69a: Rozpowszechnienie picia napojów energetycznych – klasy 8 SP – wyniki w podziale na płeć.

	N
VIII kl. podst. chłopcy	285
VIII kl. podst. dziewczęta	281

12.1 Częstotliwość picia napojów energetycznych - ostatnie 30 dni

Rozpowszechnienie picia napojów energetycznych

Wykres 69b: Rozpowszechnienie picia napojów energetycznych – klasy 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

	N		N
I kl. ponadpodst. chłopcy	414	III kl. ponadpodst. chłopcy	282
I kl. ponadpodst. dziewczęta	385	III kl. ponadpodst. dziewczęta	273

Porównując wyniki tegorocznych badań (2023) z rezultatami podobnej diagnozy z 2019 r. odnotowano kilka istotnych zmian. **Istotnie zmniejszył się odsetek uczniów z klas 1 SPP, którzy kiedykolwiek w życiu oraz w ostatnim roku przed badaniem pili napoje energetyczne (w życiu: z 90,2% w 2019 r. do 81% w 2023 r.; w ost. roku: z 82,8% w 2019 r. do 70,1% w 2023 r.). W grupie dziewcząt z tej samej frakcji wiekowej odnotowano coś przeciwnego, istotnie zwiększył się odsetek uczennic pijących „energetyki” w ost. 30 dniach (z 40,3% w 2019 r. do 54,1% w 2023 r.).**

W najstarszej kohorcie badanych (kl. 3 SPP) – podobnie, jak w młodszej grupie uczniów – istotnie zmniejszył się odsetek uczniów sięgających po napoje energetyczne (w życiu: z 95% w 2019 r. do 86,3% w 2023 r.; w ost. roku: z 83,8% w 2019 r. do 75,6% w 2023 r.). Z kolei w grupie dziewcząt – podobnie, jak w młodszej populacji uczennic – odnotowano istotny wzrost odsetka respondentek sięgających po „energetyki” w ciągu ost. 30 dni przed badaniem (z 48% w 2019 r. do 58,5% w 2023 r.).

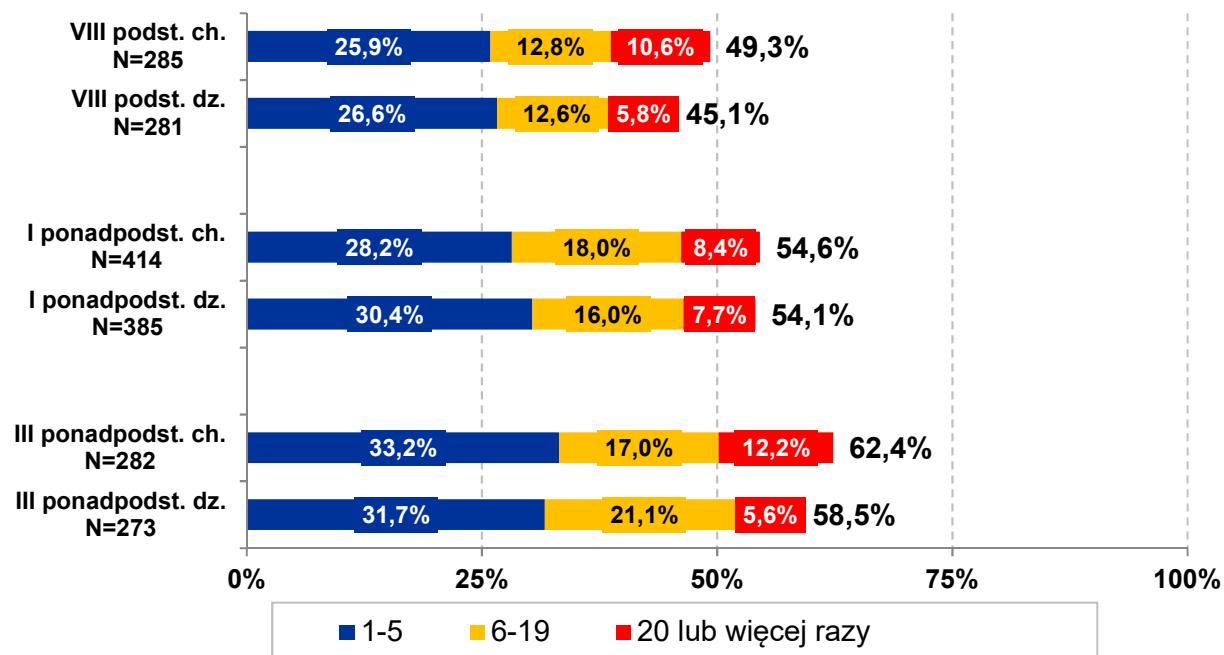
12.1 Częstotliwość picia napojów energetycznych - ostatnie 30 dni

Szczegółowe analizy pokazują, że średnio **co ósmy uczeń 8 kl. SP pił napoje energetyczne 6-19 razy w ciągu ost. 30 dni** (12,8% chłopców i 12,6% dziewcząt), a kolejne 10,6% chłopców i 5,8% dziewcząt robiło to **20 lub więcej razy w miesiącu**. W kl. 1 SPP 18% chłopców i 16% dziewcząt piło „energetyki” 6-19 razy w miesiącu, a 8% sięgało po nie 20 razy w miesiącu lub częściej.

Najwyższe odsetki konsumentów często pijących napoje energetyczne odnotowano w najstarszej frakcji badanych tj. wśród uczniów kl. 3 SPP. Na potrzeby badania przyjęto założenie, że **osoby pijące ww. napoje 6 lub więcej razy w ciągu ost. miesiąca będą określane mianem „regularnie pijących energetyki”**. W grupie dziewcząt z tego rocznika co czwarta (26,7%) deklarowała, że regularnie pije ww. napoje, w tym prawie 6% robi to ponad 20 razy w miesiącu. Wśród chłopców z tego rocznika prawie 30% regularnie pije energetyki, w tym ponad 12% robi to co najmniej 20 razy na miesiąc.

Porównując wyniki badań bielskich nastolatków z 2023 i 2019 r. **szczególnie niepokojący jest znaczący wzrost odsetka dziewcząt – w obu starszych frakcjach wiekowych – które piły napoje energetyczne 6 i więcej razy w ciągu ostatniego miesiąca**. W tegorocznym badaniu (2023) odnotowano **istotnie wyższe niż w 2019 r. odsetki uczennic tak często sięgających po „energetyki”** (w kl. 1 SPP wzrost z 15% w 2019 do 23,7% w 2023, a w kl. 3 SPP wzrost z 15,8% do 26,7% w 2023). Warto także podkreślić znaczący wzrost odsetka chłopców z kl. 3 SPP, którzy pili „energetyki” 20 i więcej razy w miesiącu (w 2019 r. 6,4% zaś w 2023 r. – 12,2%).

Częstotliwość picia napojów energetycznych – ost. 30 dni

Wykres 70 : Częstotliwość picia napojów energetycznych - ostatni miesiąc - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

12.2 Rodzaje wypijanych napojów energetycznych

Uczniom, którzy kiedykolwiek w życiu pili napoje energetyczne zadano pytanie o to, jakie spośród napojów piją najczęściej. Zarówno w grupie ósmoklasistów, jak i w grupie uczniów szkół ponadpodstawowych do najczęściej wymienianych napojów należały:

- **Red Bull,**
- **Tiger, Tiger Mohito**
- **Monster Energy,**
- **Black**
- **N'GINE**
- **Blow, Green Up.**

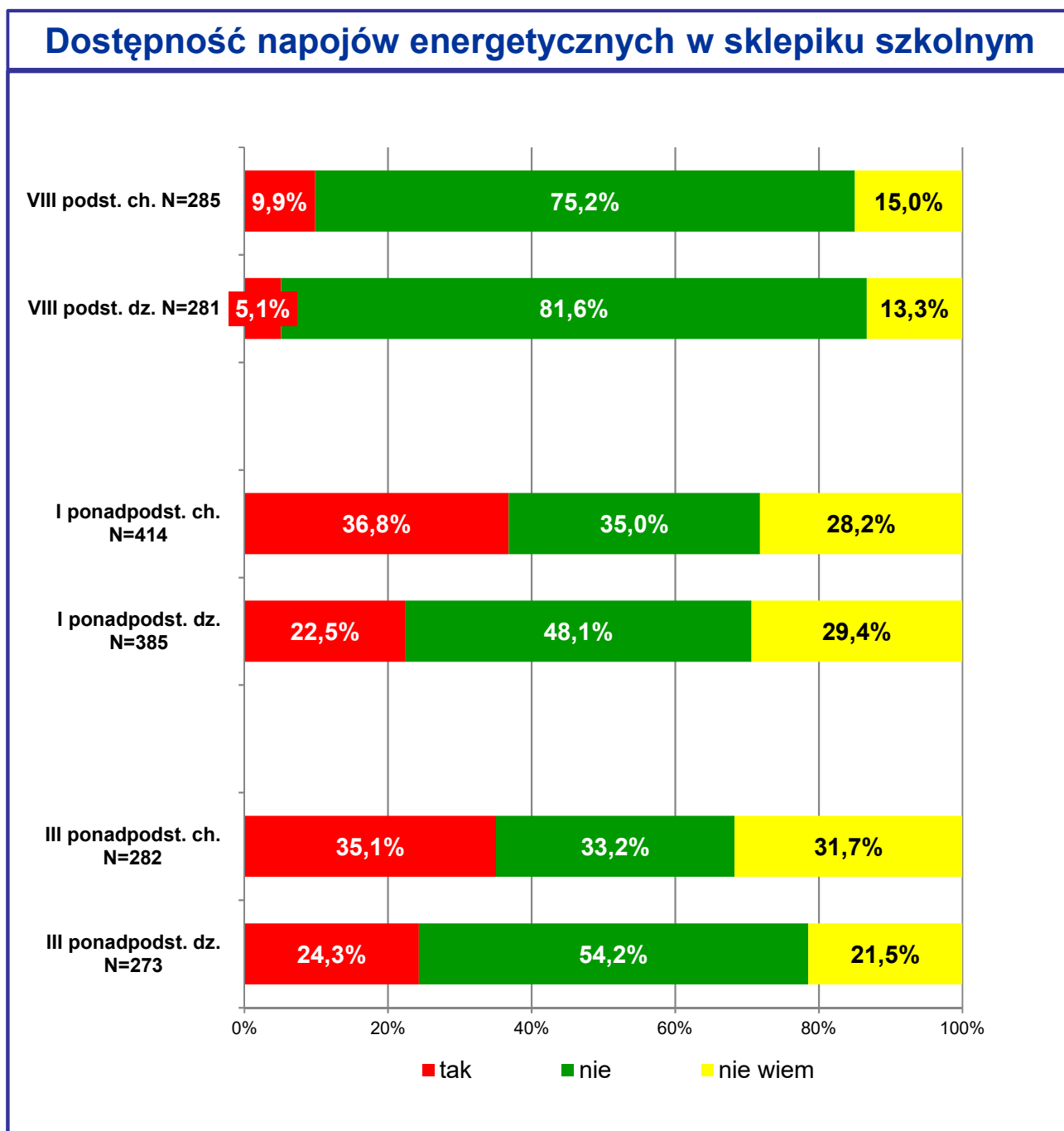
Badanych poproszono również o odpowiedź na pytanie, czy napoje energetyczne można kupić w szkolnych sklepikach (wykres 71). Udzielone odpowiedzi były zróżnicowane ze względu na wiek badanych, a co za tym idzie typ szkoły, w której uczą się respondenci. Na dostępność napojów energetycznych w sklepiku szkolnym wskazało 5% dziewcząt i 10% chłopców z 8 kl. SP. W przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych odsetki te zdecydowanie wyższe. Średnio co trzeci uczeń i co czwarta uczennica z kl. 1 i 3 SPP przyznali, że mogą kupić takie napoje w szkolnym sklepiku (36,8% i 35,1% wśród chłopców oraz 22,5% i 24,3% w grupie dziewcząt).

Warto także zwrócić uwagę na odsetki uczniów, którzy uznali, że napoje energetyczne nie są dostępne w ich szkole - wśród uczniów kl. 8 SP zanotowano 75-82% takich wskazań, a w klasach 1 i 3 SPP – 35-54%. Pozostali uczniowie nie potrafili odpowiedzieć na zadane pytanie.

Na wykresie 72 przedstawiono natomiast **opinie uczniów dotyczące rozpowszechnienia częstego picia napojów energetycznych wśród kolegów i koleżanek**, przy czym należy podkreślić, że respondentom wyjaśniono, że częste picie napojów oznacza **spożywanie ich przynajmniej kilka razy w tygodniu**.

Wyniki potwierdzają dużą popularność tego rodzaju napojów wśród młodzieży. W populacji ósmoklasistów jedynie 4% dziewcząt i 9% chłopców zadeklarowało, że nikt z ich grupy znajomych nie pije często napojów energetycznych. Co piąty badany uczeń stwierdził, że **sporo** jego kolegów i koleżanek sięga po te napoje (20-21%) a **co trzeci przyznał, że robi to większość lub wszyscy jego znajomi** – 29,2% wśród chłopców i 34,5% wśród dziewcząt. W starszych kohortach nastolatków odsetki te są jeszcze wyższe. Co trzeci chłopak (33,8%) i ponad 43,2% dziewcząt z kl. 1 SPP przyznali, że **często napoje energetyczne pije większość lub wszyscy spośród ich znajomych**. W najstarszej kohorcie badanych (kl. 3 SPP) odsetki te są podobne (odpowiednio: 38% chłopców i 40,9% dziewcząt).

12.3 Ocena dostępności napojów energetycznych na terenie szkoły

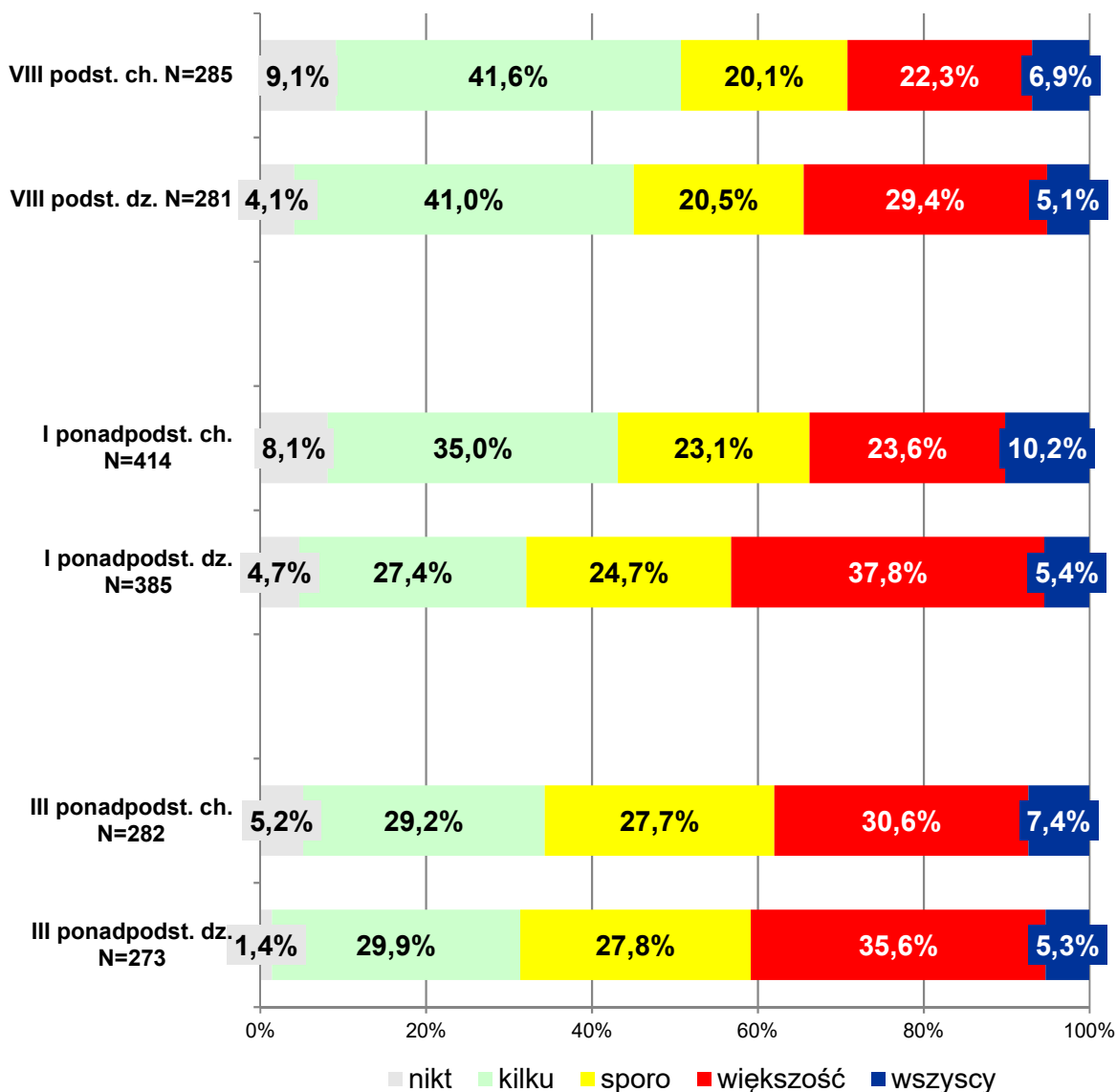

Wykres 71: Ocena dostępności napojów energetycznych w szkole (sklepiku szkolnym lub automacie) – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

12.4 Ocena rozpowszechnienia picia napojów energetycznych wśród przyjaciół

Częste picie napojów energetycznych przez kolegów/koleżanki

Jak sądzisz, ilu kolegów/koleżanek z Twojej klasy często tj. przynajmniej kilka razy w tygodniu pije napoje energetyczne?

Wykres 72: Ocena rozpowszechnienia częstego picia napojów energetycznych przez kolegów/koleżanki - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

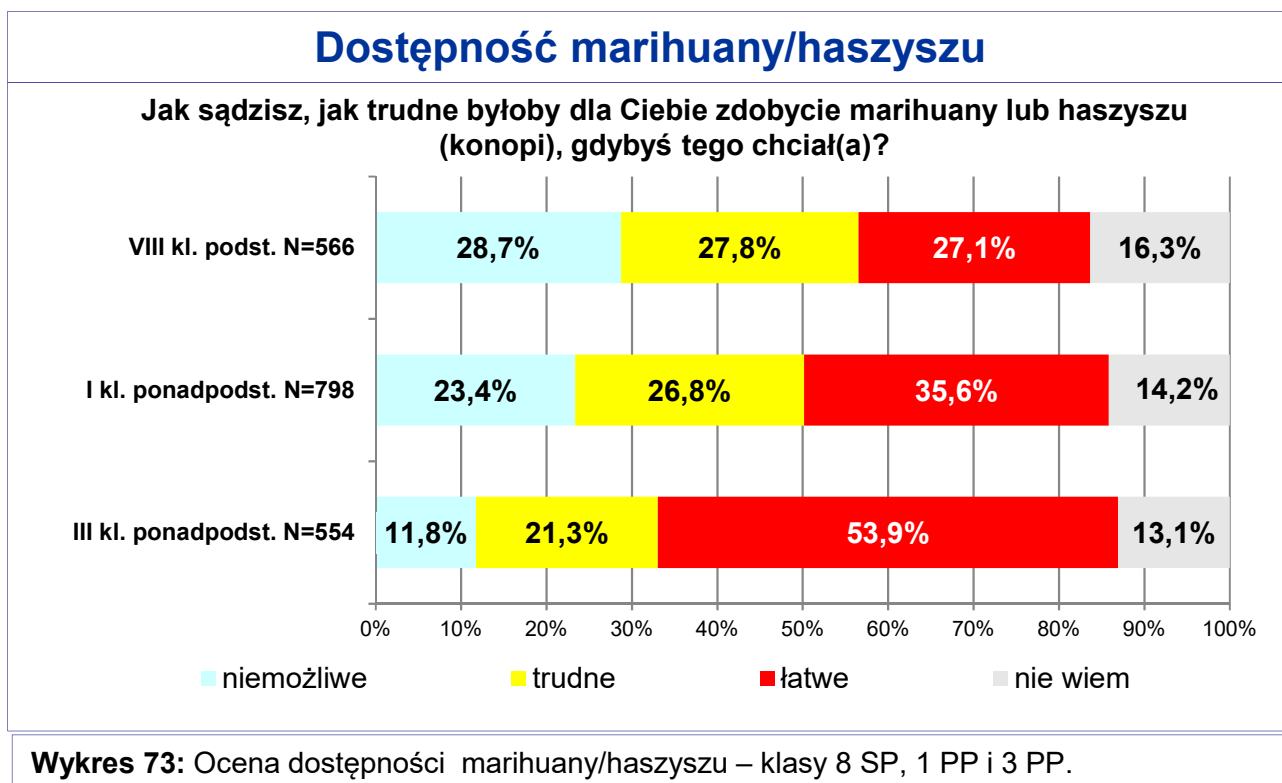
13. Używanie marihuany lub haszyszu przez młodzież

13.1 Ocena dostępności marihuany lub haszyszu (konopi)

O ile alkohol i papierosy to substancje legalne, o tyle zarówno marihuana lub haszysz, jak i inne narkotyki mają charakter substancji nielegalnych. Ich posiadanie jest w Polsce karane. Pomimo to badani uczniowie często deklarują, że **zdobycie takiej substancji jak marihuana, czy haszysz nie sprawiłoby im trudności**. W klasach 8 SP taką deklarację złożył co czwarty badany uczeń (27,1%). W grupie uczniów z klas 1 SPP średnio co trzeci z respondentów (35,6%) przyznał, że zdobycie marihuany lub haszyszu byłoby dla niego łatwe, a w najstarszej kohorcie badanych – ponad połowa (53,9%).

Co czwarty ósmoklasista (27,8%) stwierdził, że zdobycie marihuany lub haszyszu byłoby dla niego **trudne**, a kolejne 28,7% uczniów uznało to za **niemożliwe**. Co ciekawe, w najstarszej frakcji wiekowej tylko 11,8% badanych było tego samego zdania. **Ponad połowa 17-18-latków z kl. 3 SPP i co trzeci uczeń z kl. 1 SPP (15-16 lat) deklarowali, że zdobycie marihuany byłoby dla nich łatwe** (odpowiednio: 53,9% i 35,6%). Warto zauważyć, że znaczna część uczniów nie potrafiła (lub nie chciała) ocenić stopnia trudności zdobycia omawianych narkotyków – odpowiedzi „nie wiem” udzieliło prawie 16% uczniów młodszych ze szkół podstawowych i 13-14% starszych ze szkół ponadpodstawowych.

W badaniu przeprowadzonym w 2019 r. odnotowano podobne, jak obecnie odsetki uczniów, którzy uznali, że **zdobycie wspomnianych narkotyków - marihuany lub haszyszu – nie sprawiłoby im większej trudności** (odpowiednio: 33,8% w grupie uczniów kl. 1 SPP oraz 50,6% w kl. 3 SPP).

13.2 Pierwszy kontakt z marihuaną lub haszyszem – wiek inicjacji

Mimo nielegalności tej substancji średnio co jedenasty uczeń 8 klasy SP – 11,5% chłopców i 6,9% dziewcząt - miał już za sobą inicjację narkotykową związaną z użyciem marihuany lub haszyszu.

W starszej frakcji badanych uczniów z klas 1 SPP takie doświadczenia ma co szósty badany chłopak i co ósma z dziewcząt (odpowiednio: 17,2% i 12,1%). Jeszcze wyższe odsetki w tym zakresie odnotowano w najstarszej kohorcie badanych tj. wśród uczniów kl. 3 SPP (17-18 lat). Czterech na dziesięciu badanych chłopców (37,6%) i co trzecia z dziewcząt (32%) przeszli już inicjację narkotykową.

Jak pokazują wyniki badania (wykres 74), w przypadku ósmoklasistów najczęściej inicjacja marihuaną miała miejsce w wieku 13 lat - dotyczy to zarówno dziewcząt, jak i chłopców (5,9% vs. 3,5%). Podobne odsetki respondentów z tej frakcji wiekowej wskazywały także, iż po raz pierwszy użyły marihuany w wiek 14-15 lat (4,7% chłopców i 3,1% dziewcząt).

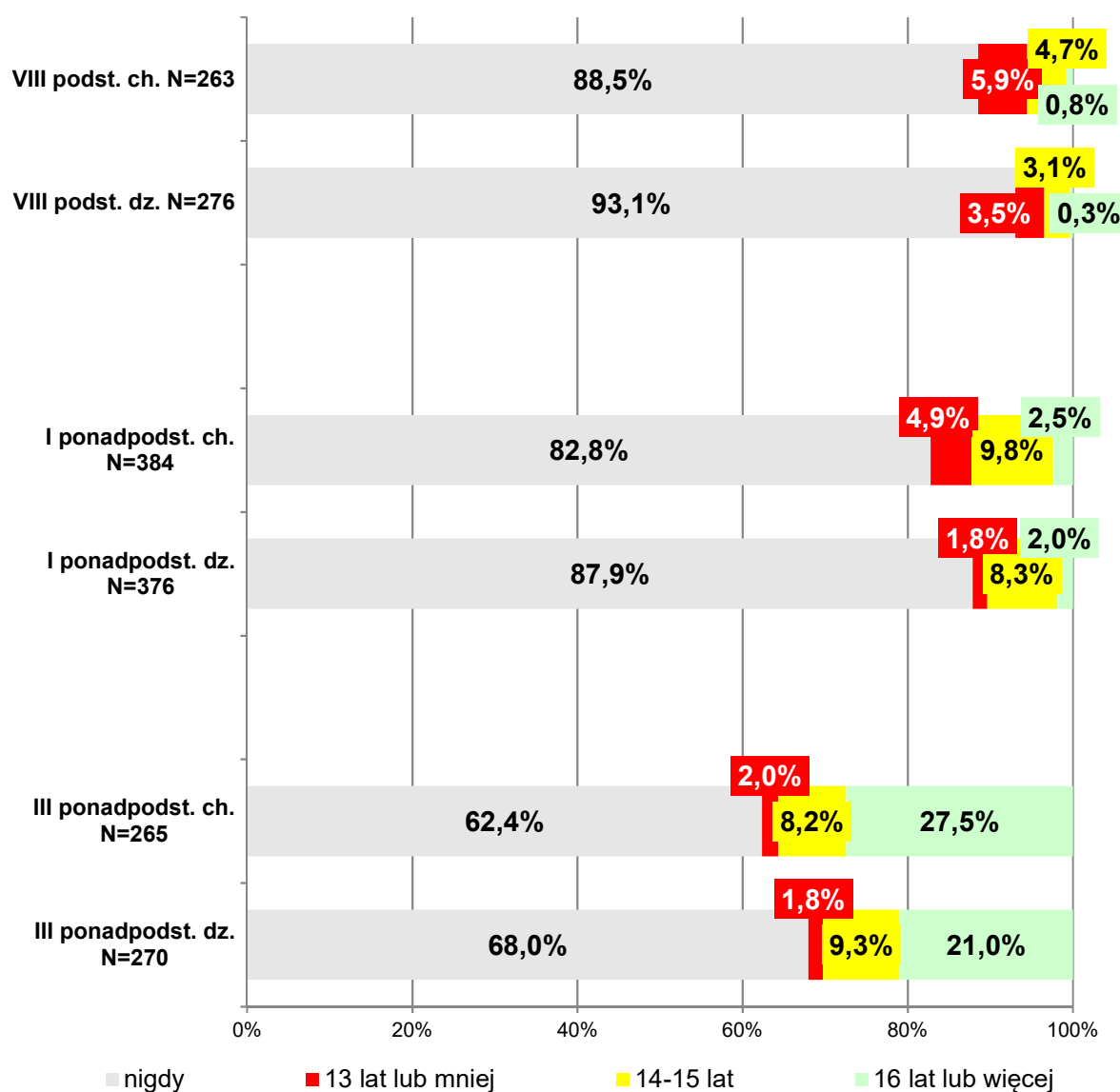
Wśród starszych uczniów z kl. 1 SPP wspomniana inicjacja najczęściej miała miejsce, kiedy mieli oni 14-15 lat. Pierwsze doświadczenia z marihuaną odnotowało wówczas 9,8% chłopców i 8,3% dziewcząt. W najstarszej kohorcie badanych (kl. 3 SPP) najczęstszy wiek inicjacji narkotykowej, jaki podawali respondenci wynosił 16 lat i więcej. Taką deklarację złożył co czwarty uczeń (27,5%) i co piąta uczennica (21%).

Przedstawione wyniki wskazują, że dla uczniów młodszych okresem inicjacji narkotykowej (marihuana/haszysz) najczęściej były ostatnie lata szkoły podstawowej (siódma i ósma klasa), zaś dla uczniów starszych – pierwsze klasy szkoły ponadpodstawowej.

13.2 Pierwszy kontakt z marihuaną lub haszyszem – wiek inicjacji

Wiek inicjacji – marihuana/haszysz

Ile miałe(a)s lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu, (jeśli w ogóle) spróbować marihuany lub haszyszu (konopi)?

Wykres 74: Pierwsze doświadczenia z marihuaną lub haszyszem – inicjacja – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

13.3 Rozpowszechnienie używania marihuany lub haszyszu

Wśród uczniów 8 klas szkół podstawowych przynajmniej raz w życiu palił marihuanę lub haszysz co dziewiąty uczeń (11,5%) i co czternasta uczennica (6,9%). W ciągu ostatnich 12 miesięcy ww. narkotyku użyło 8,7% chłopców i ponad 5% dziewcząt, a w okresie ost. 30 dni przed badaniem odpowiednio: 4,7% i 2,8% respondentów.

W grupie starszych uczniów z klas 1 SPP rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu było wyraźnie większe. W ostatnim roku do palenia marihuany przyznał się co siódmy chłopak (14,5%) oraz co dziesiąta z dziewcząt (10,6%). Ponad 2-krotnie wyższe odsetki badanych odnotowano w tym zakresie w najstarszej kohorcie respondentów z kl. 3 SPP. Średnio co trzeci uczeń (30,6%) i co czwarta uczennica (25,3%) z tej frakcji przyznali, że palili marihuanę w ostatnim roku, a co dziewiąty w ostatnim miesiącu przed badaniem (11,8% chłopców i 11% dziewcząt).

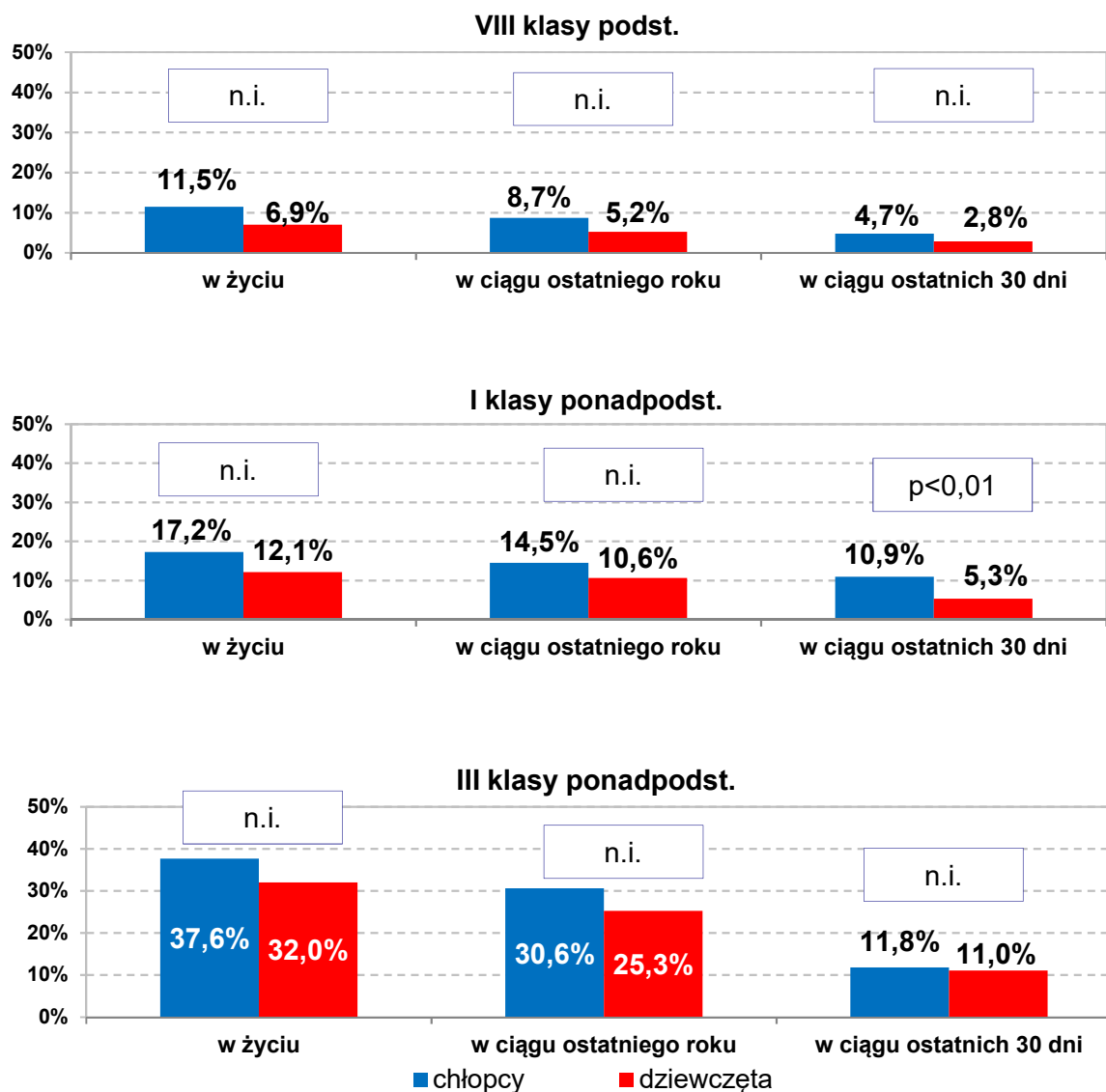
Porównując wyniki tegorocznych badań (2023) z rezultatami diagnozy przeprowadzonej w 2019 r. odnotowano kilka istotnych zmian. **Wyraźnie zmniejszył się odsetek chłopców z klas 1 SPP, którzy palili marihuanę kiedykolwiek w życiu oraz w ostatnim roku przed badaniem (w życiu: z 24,9% w 2019 r. do 17,2% w 2023 r.; w ost. roku: z 22% w 2019 r. do 14,5% w 2023 r.).** W grupie dziewcząt z tej samej frakcji wiekowej nie odnotowano żadnych zmian w tym zakresie.

Również w najstarszej frakcji badanych odnotowano kilka zmian. Wyraźnie zmniejszył się odsetek uczennic używających marihuany lub haszyszu w ciągu ostatniego roku oraz w ost. 30 dniach przed badaniem. W 2019 r. do palenia marihuany w ost. 12 miesiącach przyznała się co trzecia uczennica z tej frakcji (32,7%) a obecnie co czwarta (25,3%). W ostatnim miesiącu przed badaniem w 2019 r. używało tego narkotyku 17,4% uczennic zaś w 2023 r. tylko 11%. Istotnie zmalał również odsetek chłopców z tej grupy wiekowej, którzy deklarowali palenie marihuany w ost. 30 dniach – w 2019 r. wynosił on 19,3% zaś w 2023 r. – 11,8%. **Wyniki te wskazują na nieznaczny spadek częstotliwości używania marihuany w najstarszej kohorcie uczniów w wieku 17-18 lat.**

13.3 Rozpowszechnienie używania marihuany lub haszyszu

Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu

Odsetki uczniów, którzy choć raz palili marihuanę lub haszysz

Wykres 75: Rozpowszechnienie używania marihuany lub haszyszu – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

	N		N
VIII kl. podst. ch.	263	I kl. ponadpodst.ch.	384
VIII kl. podst. dz.	276	I kl. ponadpodst.dz.	376
		III kl. ponadpodst..ch.	265
		III kl. ponadpodst.. dz.	270

13.4 Używanie marihuany/haszyszu wśród przyjaciół

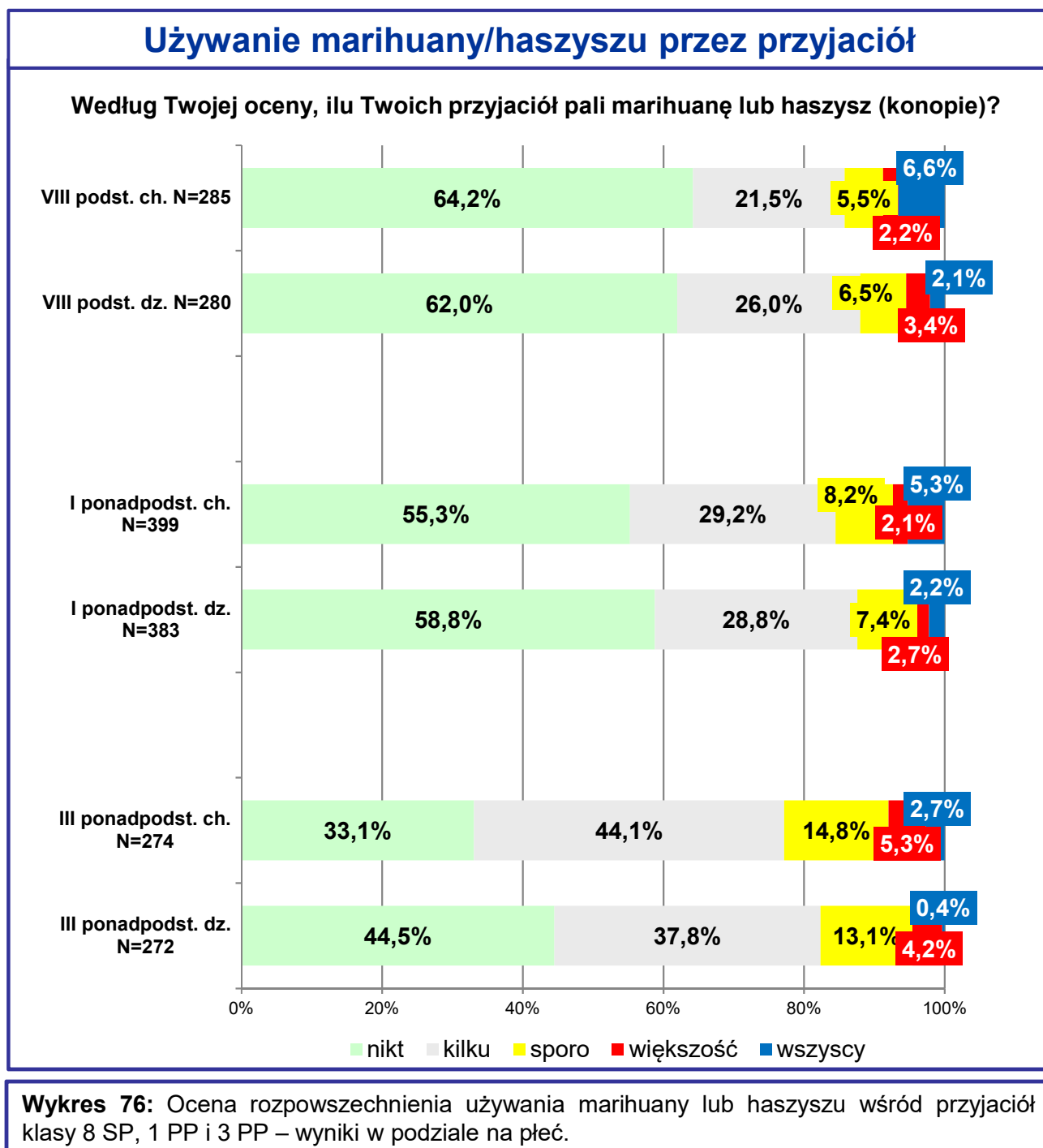
Ponad 60% ósmoklasistów stwierdziło, że **nikt z ich przyjaciół nie pali marihuany**, a kolejne 20-26% przyznało, iż robi to tylko kilku dobrych znajomych. **Niepokojące wydają się odsetki uczniów, którzy deklarują, że większość lub wszyscy spośród ich przyjaciół sięgają po wspomniany narkotyk** (8,8% wśród chłopców i 5,5% w grupie dziewcząt).

W populacji uczniów **kl. 1 SPP** odsetki respondentów, którzy wyrazili przekonanie, że **wszyscy lub większość ich przyjaciół** używa marihuany, są na zbliżonym poziomie i wynoszą: **7,4% w grupie chłopców i 4,9% wśród dziewcząt**. Jednocześnie **7-8%** respondentów z tego rocznika uważa, że **sporo ich dobrych znajomych korzysta z marihuany**.

W najstarszej frakcji badanych (**kl. 3 SPP**) odsetki uczniów przekonanych, że **większość lub wszyscy** ich znajomi palą marihuanę są podobne, jak w młodszej kohorcie tj. w kl. 1 SPP (odpowiednio: 8% i 4,6%). Istotnie wyższe są natomiast odsetki respondentów deklarujących, że **kilku** ich przyjaciół używa marihuany. Taki pogląd wyraziło czterech na dziesięciu chłopców (44,1%) i zbliżony odsetek dziewcząt (37,8%). Znaczące odsetki respondentów przyznały także, że **sporo** spośród ich przyjaciół sięga po marihuanę – prawie 15% chłopców i 13% dziewcząt.

Reasumując można stwierdzić, że zdaniem ok. **40% ósmoklasistów** oraz uczniów klas 1 szkół ponadpodstawowych, a także ok. **60-65% uczniów kl. 3 SPP** ich przyjaciele sięgają po marihuanę/haszysz.

13.4 Używanie marihuany/haszyszu wśród przyjaciół

13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

* UWAGA: W poniższych analizach podstawą procentowania byli uczniowie, którzy używali marihuany/haszyszu w ostatnim roku przed badaniem.

Wśród uczniów palących konopie w ciągu ostatnich 12 miesięcy, pewna grupa osób przyznała się do zachowań oraz występowania objawów związanych z używaniem marihuany, które wskazują, że sięganie po tę substancję stanowi w ich przypadku poważny problem.

Uwagę zwracają następujące wyniki badania (podstawą procentowania były osoby, które używały konopi w ostatnim roku):

- **Co czwarty chłopak (27,2%) uczący się w klasie 8 SP** - spośród wszystkich używających marihuany w ostatnim roku - **zadeklarował, że często lub bardzo często palił konopie przed południem** (wykres 77); **podobne doświadczenia miało również 6,7% ósmoklasistek** spośród uczennic palących marihuanę w ciągu ostatnich 12 miesięcy;
- W grupie 15-16 latków z **kl. 1 SPP** do używania marihuany przed południem przyznało się **7,3% dziewcząt i 2,1% chłopców**, a najstarszej frakcji badanych tj. wśród uczniów **kl. 3 SPP** odpowiednio: **1,5% uczennic i 5,6% uczniów**;
- W porównaniu do wyników badań z 2019 r. w tegorocznym badaniu (2023) **zwiększył się odsetek dziewcząt z kl. 1 SPP mających tego typu doświadczenia** – z 2,1% w 2019 r. do 7,7% w 2023 r.; jednocześnie, w tej samej frakcji wiekowej odnotowano niewielki **spadek odsetka chłopców używających marihuany przed południem** – z 6,2% w 2019 do 2,1% w 2023 r.;
- W grupie **ósmoklasistów 9% uczniów** przyznało się do **bardzo częstego lub częstego samotnego palenia konopi** (wykres 78); wśród uczniów kl. 1 SPP podobne doświadczenia miało **12,2% dziewcząt** i tylko 2,2% chłopców, a w najstarszej kohorcie tj. wśród uczniów kl. 3 SPP – **3% uczennic i 11,1% uczniów**;
- W porównaniu do wyników badań z 2019 r. odnotowano **istotny wzrost odsetka dziewcząt z kl. 1 SPP**, które deklarowały **częste samotne używania marihuany** – z 2,1% w 2019 r. do 12,2% w 2023 r.
- **Bardzo częstych lub częstych problemów z pamięcią z powodu palenia konopi** doświadczył **co szósty chłopak z 8 kl. SP (18,1%)**. W grupie uczniów z kl. 1 SPP do ww. problemów przyznało się **14,6% dziewcząt i 4,2% chłopców**, a najstarszej frakcji badanych z kl. 3 SPP ok. 5% respondentów obu płci, spośród tych, którzy używali marihuany w ostatnim roku;

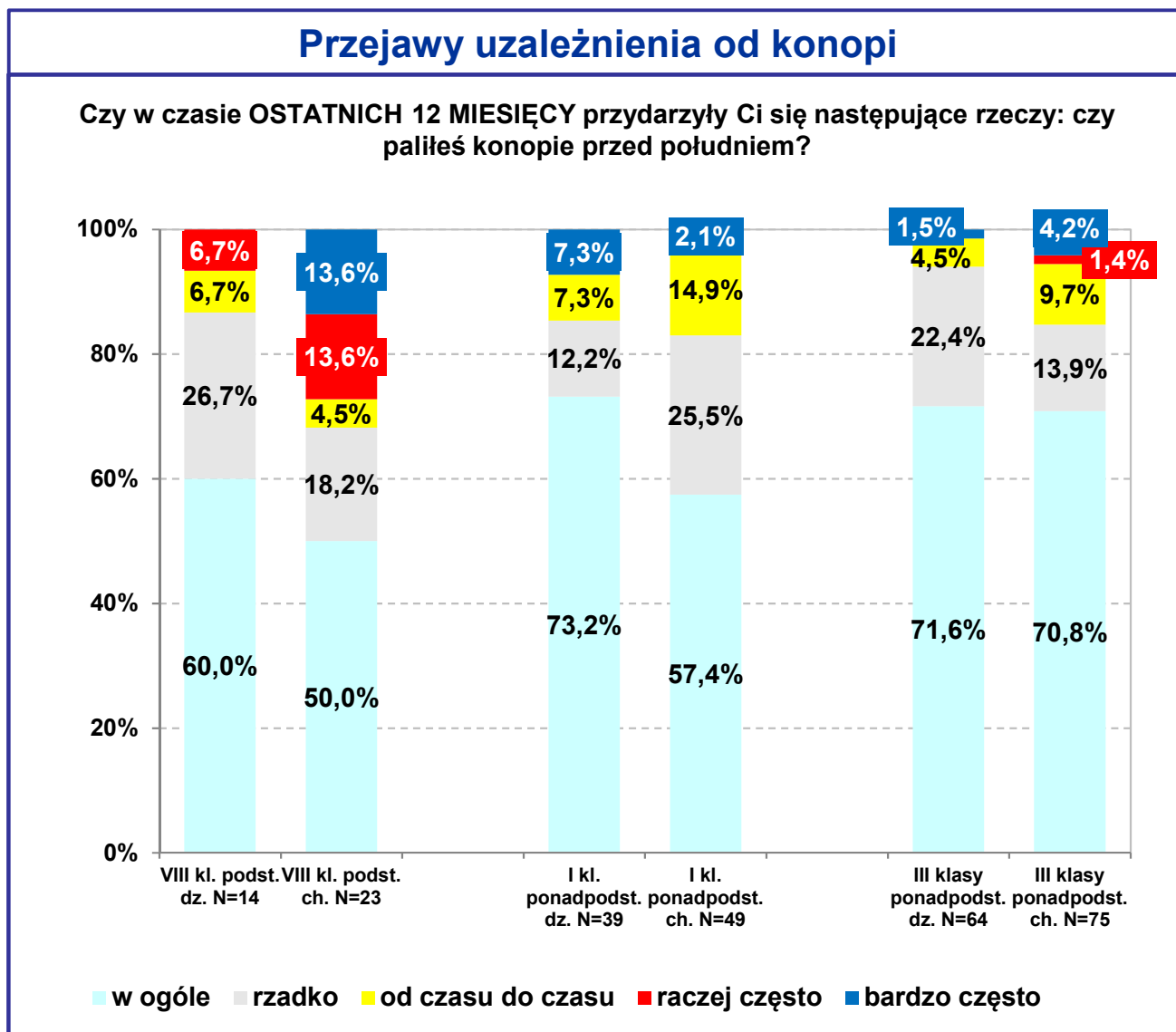
13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

- 9,1% chłopców z 8 klas SP stwierdziło, że **często** lub **bardzo często** ich **przyjaciele lub krewni zwracali się do nich z sugestiami, iż powinni ograniczyć lub zaprzestać używania konopi** (wykres 80); w klasach **1 SPP** z podobnymi radami spotkało się aż **12,2% dziewcząt** oraz **10,7% chłopców**. W najstarszej kohorcie badanych odsetki te były wyraźnie niższe i wynosiły odpowiednio: 6% w grupie dziewcząt i 4,2% wśród chłopców; W porównaniu do wyników badań z 2019 r. odnotowano **istotny wzrost odsetka dziewcząt i chłopców z kl. 1 SPP**, którym bliscy **często** lub **bardzo często** sugerowali **ograniczenie palenia konopi** (wśród dziewcząt z 0% w 2019 r. do 12,2% w 2023 r., a wśród chłopców z 4% w 2019 r. do 10,7% w 2023 r.);
- **Co siódmy chłopak uczący się w 8 kl. SPP (13,6%), który w ost. roku używał marihuany przyznał, że w czasie ostatnich 12 miesięcy podejmował częste i nieudane próby zaprzestania lub ograniczenia używania ww. narkotyki.** W grupie uczniów z kl. 1 SPP takie działania były udziałem 12,2% dziewcząt i 4,3% chłopców. W najstarszej kohorcie badanych z klas 3 SPP tylko 3% uczennic i 5,6% uczniów spośród tych, którzy palili marihuanę w ost. 12 miesiącach deklarowało, że podejmowali częste i nieudane próby ograniczenia lub zaprzestania palenia marihuany (wykres 81);
- Ostatnim analizowanym w badaniu zjawiskiem związanym z paleniem konopi były **poważne problemy takie, jak np. kłótnia, bójka, wypadek, złe wyniki w szkole** itp.- przyznało się do nich 4,5% chłopców z kl. 8 SP oraz 4,9% dziewcząt ze starszej frakcji badanych tj. z kl. 1 SPP. W najstarszej kohorcie respondentów tj. w kl. 3 SPP takie problemy, w związku z paleniem konopi miało - 3% dziewcząt i 1,4% chłopców (wykres 82).

Jak widać powyżej badane problemy występują przede wszystkim wśród chłopców z 8 klas szkół podstawowych oraz w populacji respondentów z kl. 1 SPP.

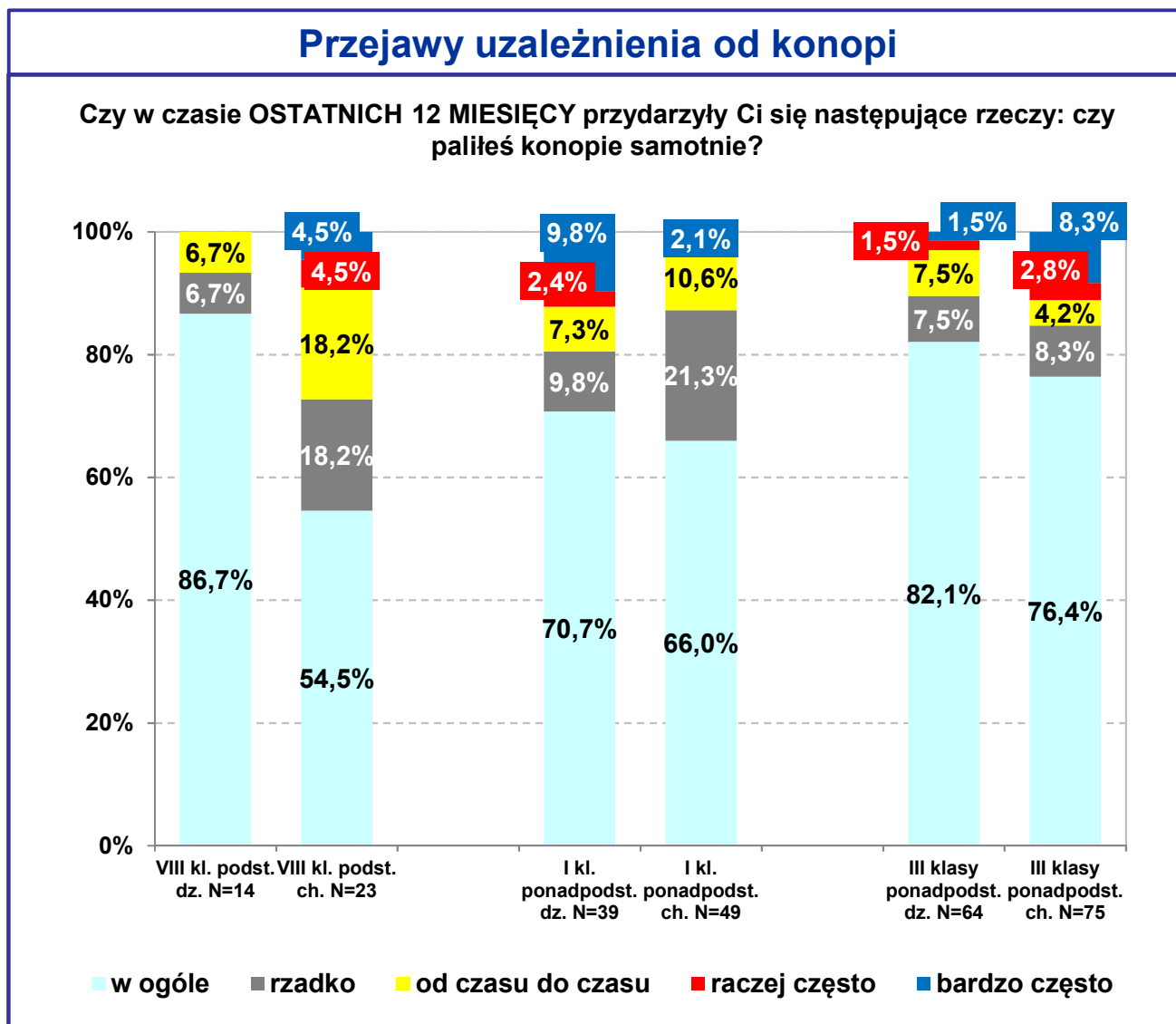
Należy jednak podkreślić, że różne przejawy uzależnienia od konopi odnotowano zarówno wśród chłopców, jak i dziewcząt we wszystkich badanych grupach wiekowych.

13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

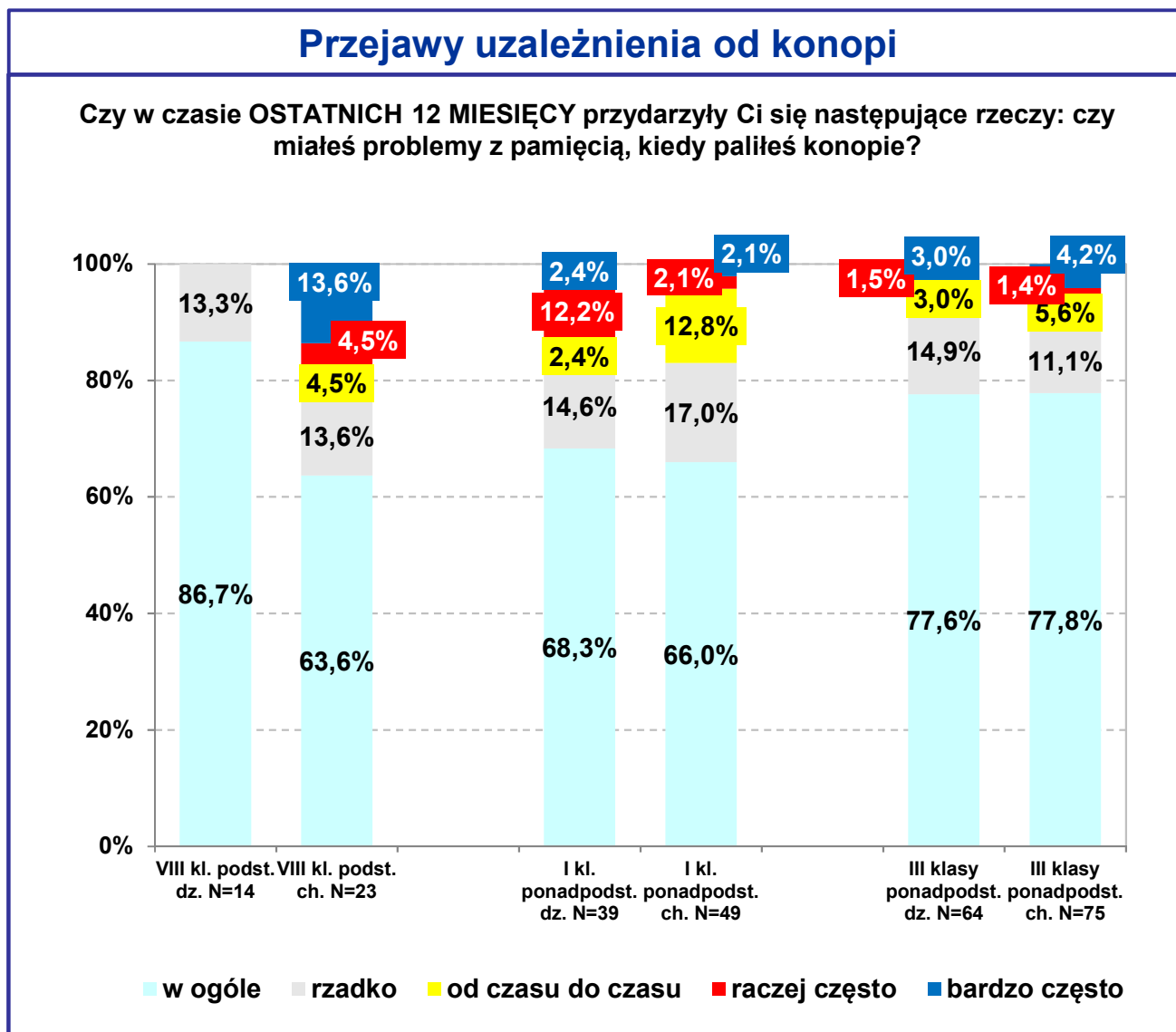
Wykres 77: Rozpowszechnienie palenia konopi przed południem – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć. Procentowanie do osób, które używały marihuany w ostatnich 12 miesiącach. Uwaga – niskie podstawy.

13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

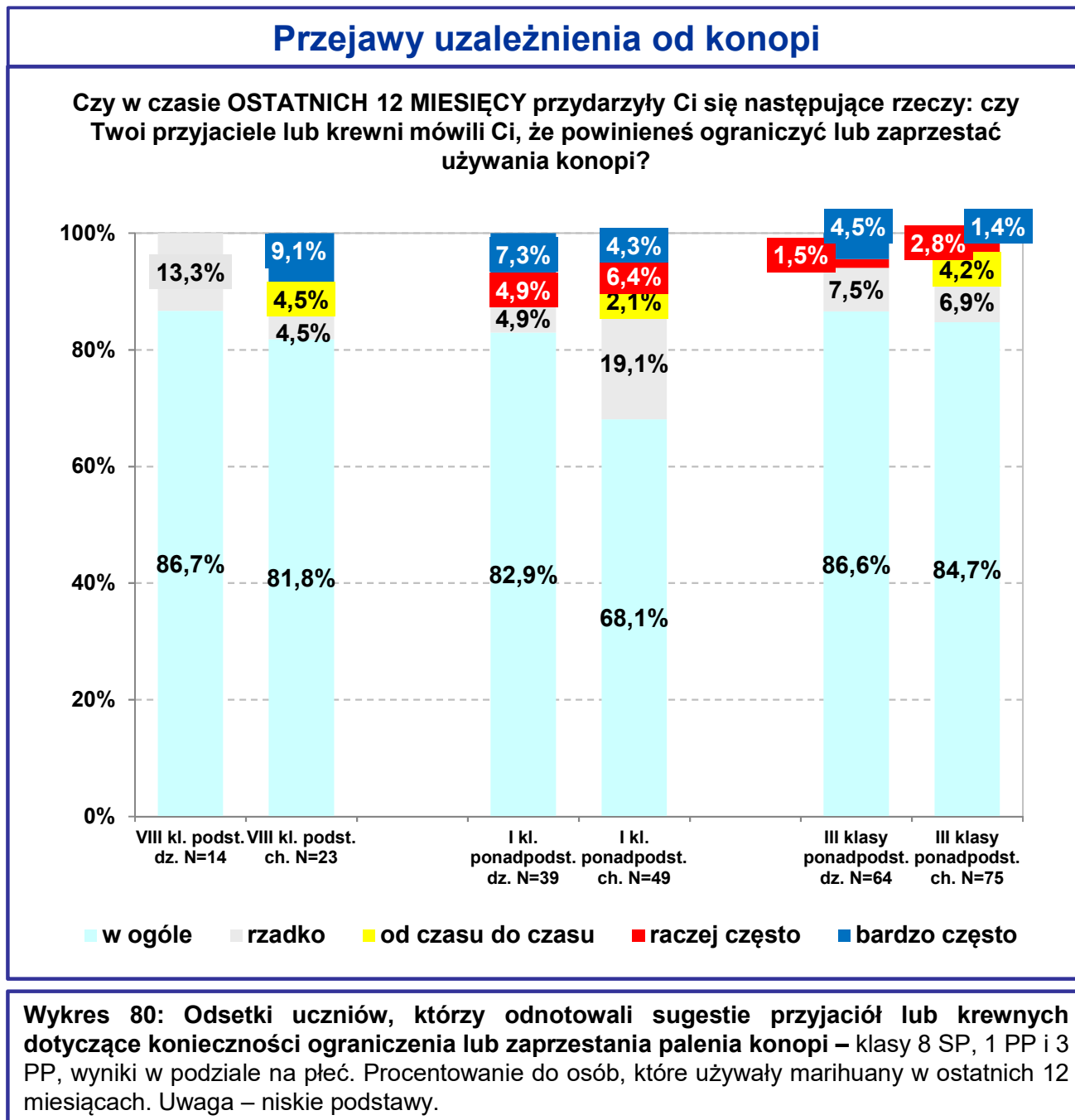
Wykres 78: Rozpowszechnienie palenia konopi samotnie – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć. Procentowanie do osób, które używały marihuany w ostatnich 12 miesiącach. Uwaga – niskie podstawy.

13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

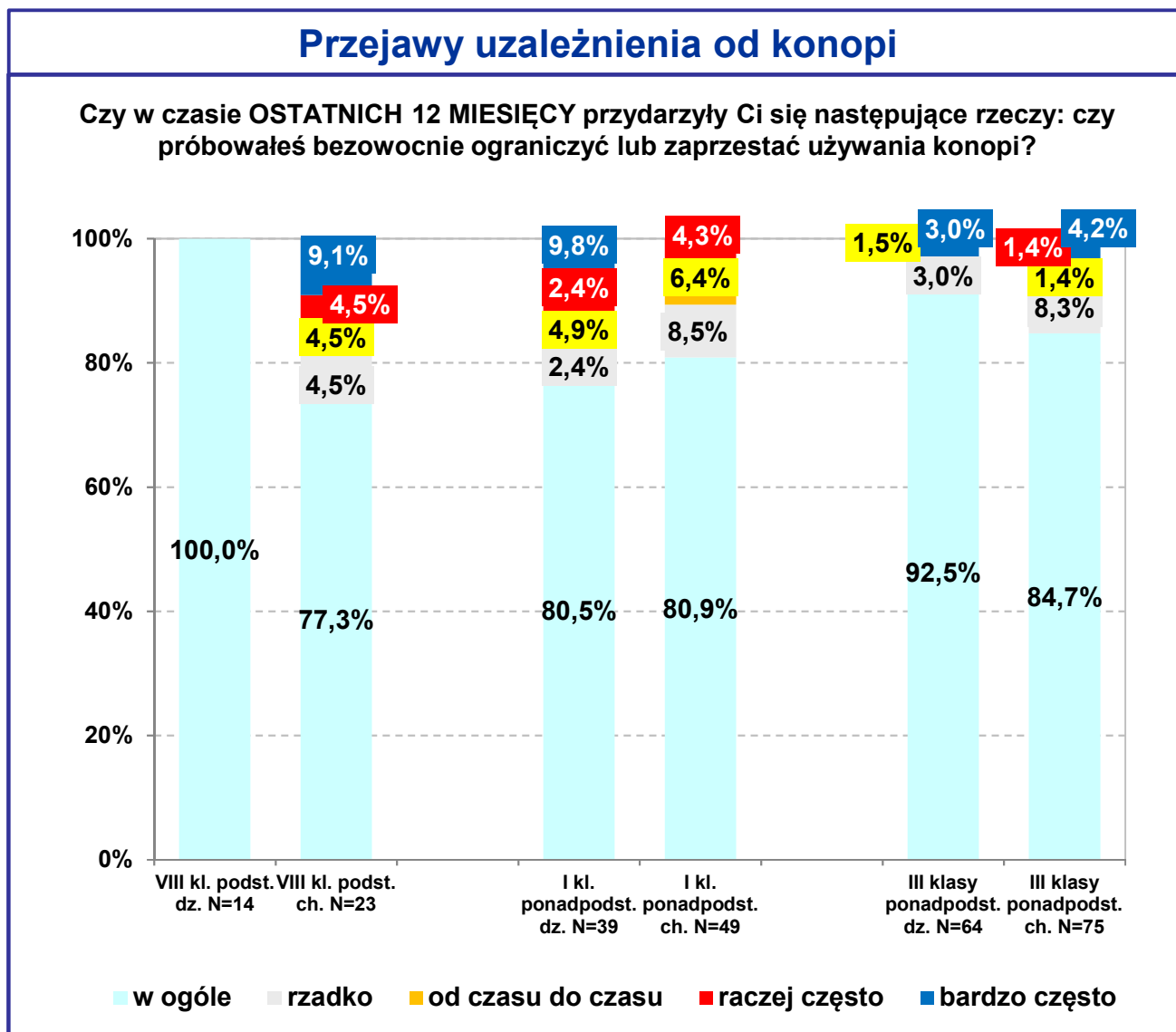

Wykres 79: Rozpowszechnienie problemów z pamięcią w związku z paleniem konopi – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć. Procentowanie do osób, które używały marihuany w ostatnich 12 miesiącach. Uwaga – niskie podstawy.

13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

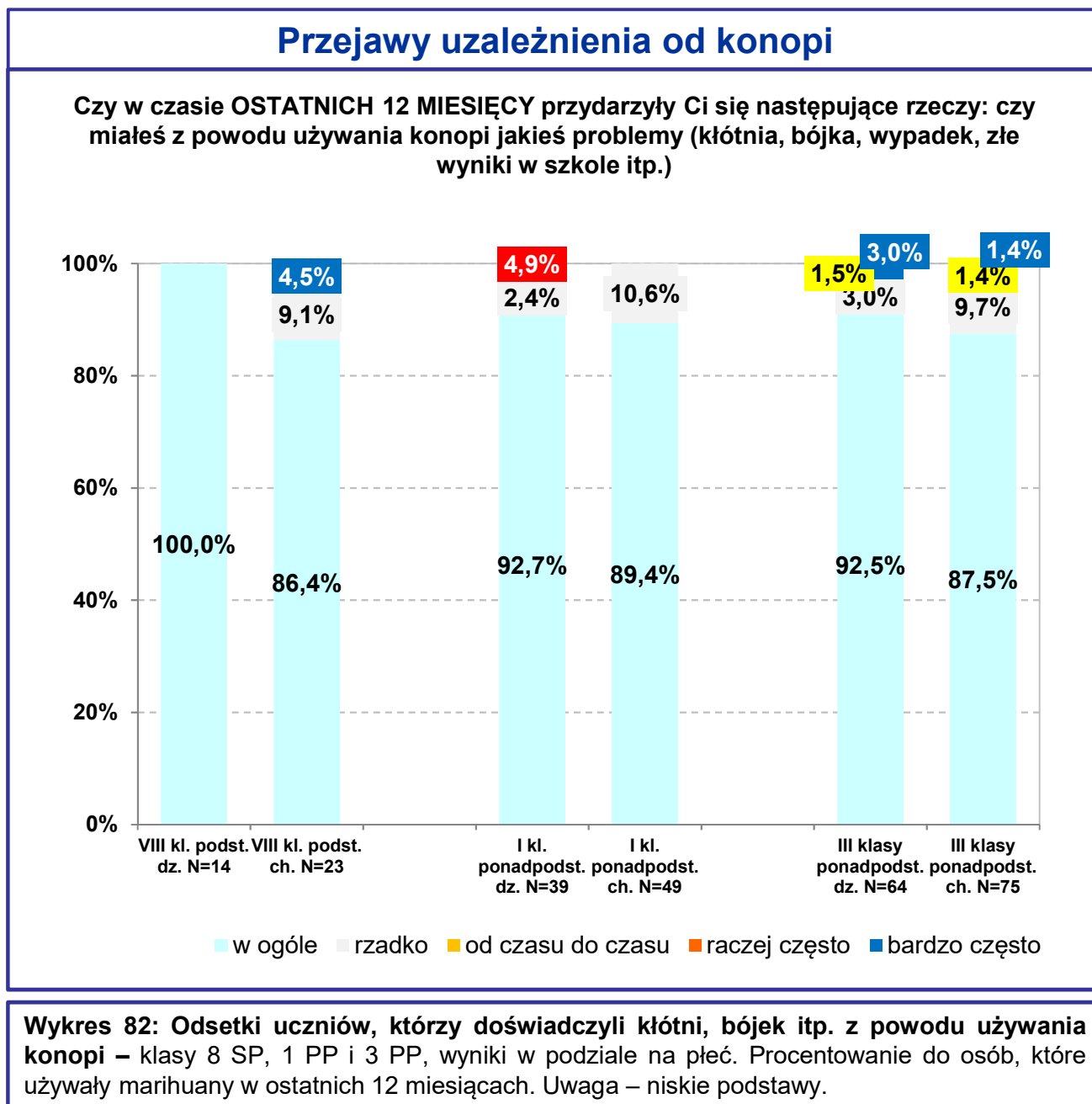

13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

Wykres 81: Odsetki uczniów, którzy podjęli bezowocne próby ograniczenia lub zaprzestania używania konopi – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć. Procentowanie do osób, które używały marihuany w ostatnich 12 miesiącach. Uwaga – niskie podstawy.

13.5 Przejawy uzależnienia od konopi

13.6 Częstotliwość sięgania po marihuanę lub haszysz w okresie ostatnich 30 dni

Marihuanę lub haszysz w ciągu ostatnich 30 dni paliło 3,7% ósmoklasistów, ze szkół podstawowych, nieco więcej chłopców (4,7%) niż dziewcząt (2,8%). W szkołach ponadpodstawowych odsetki respondentów sięgających po ten narkotyk były wyższe. W **kl. 1 SPP** do używania marihuany przyznało się **8,1% uczniów**, co dziewięć chłopak (10,9%) oraz 5,3% dziewcząt. Prawie połowa uczniów z tego rocznika, spośród tych którzy deklarowali palenie marihuany w ost. miesiącu - robiło to **3 lub więcej razy w miesiącu (3,7%)**

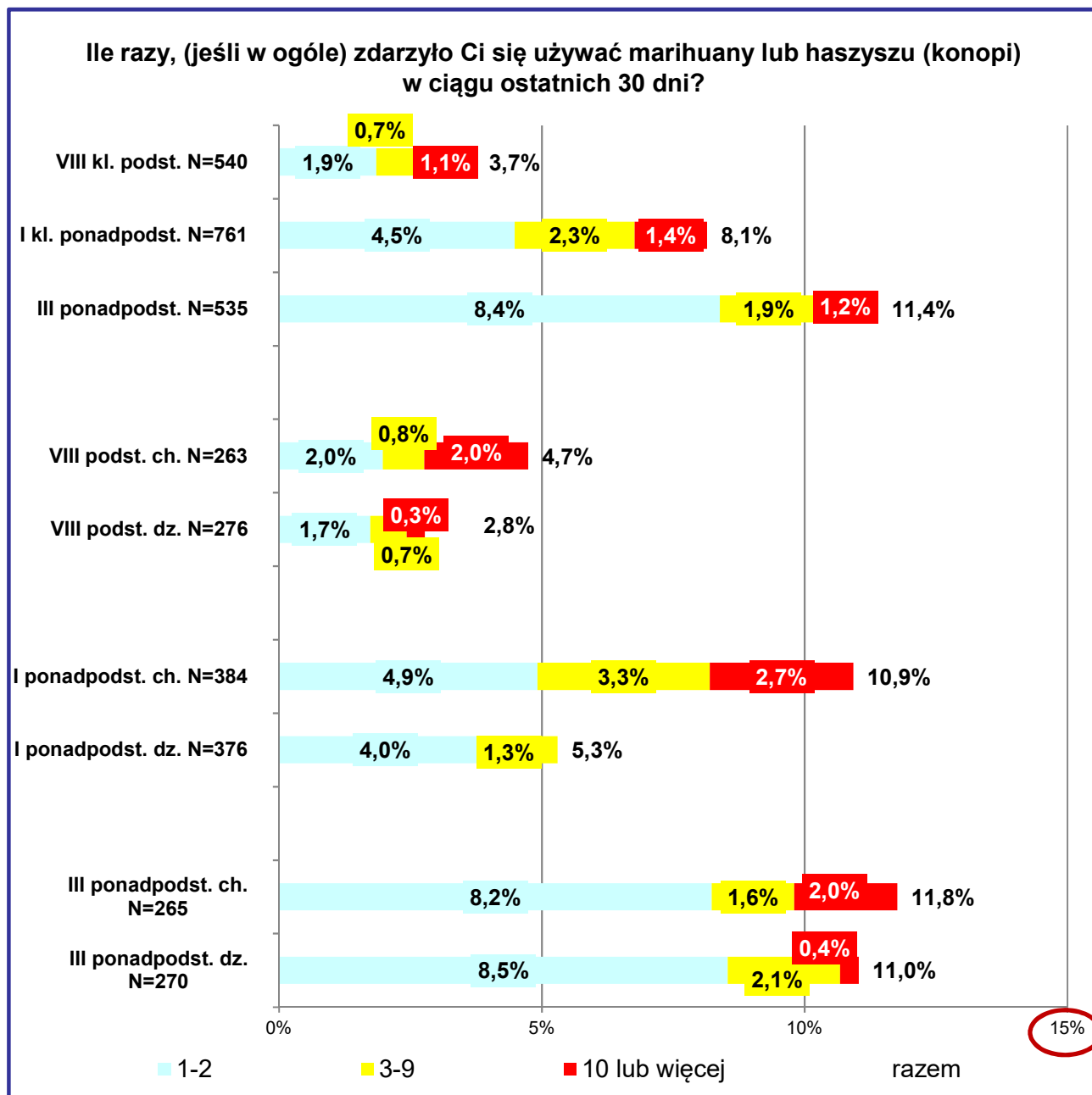
W najstarszej frakcji badanych tj. wśród uczniów **kl. 3 SPP do używania marihuany przyznało się 11,4% respondentów.** W tym przypadku nie odnotowano żadnych różnic ze względu na płeć uczniów (11,8% chłopców i 11% dziewcząt). **Odsetki chłopców i dziewcząt używających marihuany lub haszyszu były prawie identyczne.** Podobnie, jak w młodszej kohorcie badanych także w grupie 17-18-latków **ok. 3%** respondentów sięgało po ten narkotyk **co najmniej 3 razy w miesiącu** (lub znacznie częściej).

Incydentalni użytkownicy marihuany/haszyszu (palący w ciągu ostatnich 30 dni **1-2 razy**) stanowili największą grupę badanych – około 2% w populacji ósmoklasistów, niecałe 5% w grupie 15-16-latków z kl. 1 SPP oraz 8,4% w najstarszej frakcji badanych tj. wśród uczniów kl. 3 SPP.

Regularnie (10 i więcej razy w ciągu miesiąca) używało tej substancji ok. 2% chłopców w każdej frakcji badanych. W grupie dziewcząt odnotowano jedynie pojedyncze przypadki regularnego używania marihuany w okresie ostatnich 30 dni – mniej niż 1%.

W porównaniu do wyników badań z 2019 r. odnotowano znaczący spadek odsetka uczniów w najstarszej kohorcie badanych (17-18 lat), którzy używali marihuany w ost. 30 dniach przed badaniem - wśród chłopców z 19,3% w 2019 r. do 11,8% w 2023 r. zaś w grupie dziewcząt z 17,4% w 2019 r. do 11% w 2023 r.

13.6 Częstotliwość sięgania po marihuanę lub haszysz w okresie ostatnich 30 dni

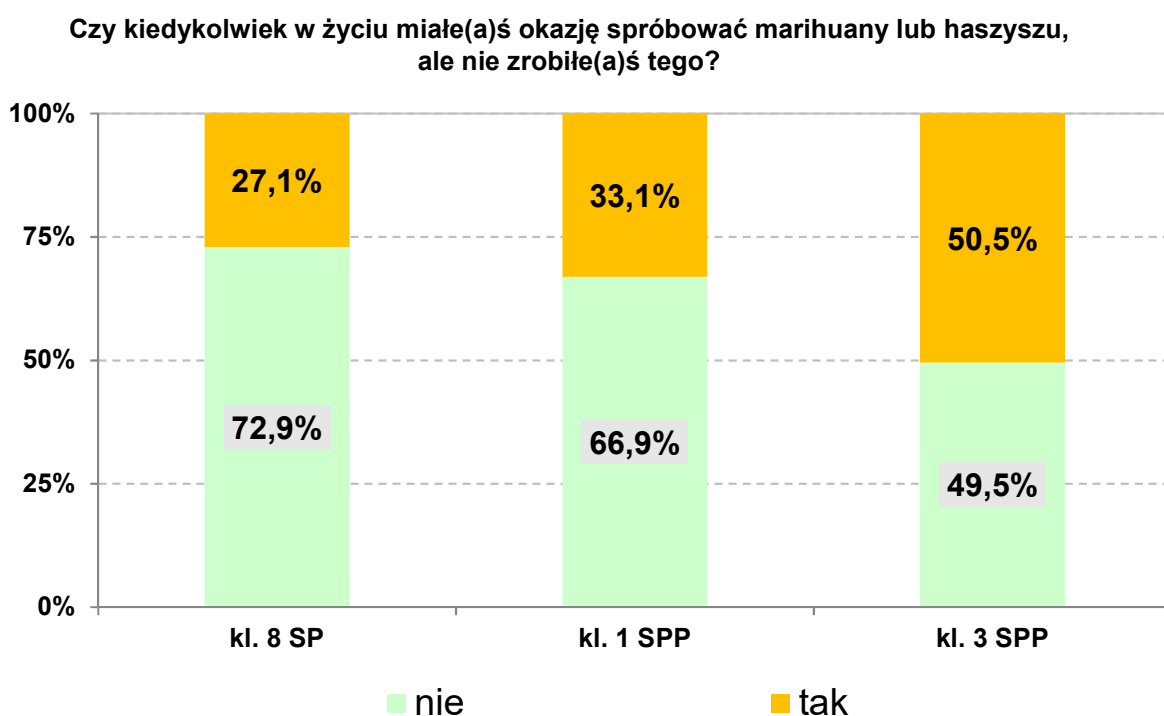
Wykres 83: Rozpowszechnienie używania konopi w ciągu ostatnich 30 dni – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

13.7 Umiejętność odmawiania na propozycje spróbowania marihuany lub haszyszu

W badaniu pytano także uczniów, którzy nie używali dotąd marihuany, jak często proponowano im spróbowania tego narkotyku. Rezygnację ze spróbowania marihuany, pomimo takiej okazji, zadeklarował co czwarty ósmoklasista (27,1%) i co trzeci uczeń kl. 1 SPP (33,1%). W najstarszej kohorcie badanych tj. wśród uczniów kl. 3 SPP co drugi uczeń miał w swoim życiu propozycję spróbowania marihuany, którą ostatecznie odrzucił młodszej (50,5%).

Respondenci byli także zapytani o średnią liczbę takich sytuacji w swoim życiu. Odmawiający najczęściej mieli propozycję spróbowania narkotyku 1 lub 2 razy w życiu, jednak wielu badanych spotkało się z tym wielokrotnie. Co piąty uczeń kl. 8 SP i co siódma uczennica z tej frakcji wiekowej przyznali, że **co najmniej 10 razy w życiu** spotkali się z tego typu propozycjami (21,3% chłopców i 14,8% dziewcząt). W kl. 3 SPP co dziesiąty chłopak i co czwarta z dziewcząt min. 10 razy otrzymali ww. propozycję (9,7% i 28%).

Umiejętność odmawiania – konopie

Wykres 84: Odsetki uczniów, którzy mieli okazję spróbować marihuany lub haszyszu, ale odmówili – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

	N		N
VIII kl. podst. chłopcy	69	I kl. ponadpodst. chłopcy	134
VIII kl. podst. dziewczęta	78	I kl. ponadpodst. dziewczęta	118
		III kl. ponadpodst. chłopcy	141
		III kl. ponadpodst. dziewczęta	129

13.8 Wydatki na zakup marihuany (konopi)

We wszystkich badanych grupach uczniów chłopcy częściej niż dziewczęta wydawali pieniądze na zakup marihuany. Wśród uczniów klas 8 SP 10,2% chłopców zadeklarowało, że w ciągu ostatnich 30 dni poniosło wydatki związane z zakupem konopi, odsetek ten wśród uczennic wyniósł 4,1%. W kl. 1 SPP do takich wydatków przyznał się co siódmy chłopak (13,4%) i 4,5% dziewcząt, a w kl. 3 SPP odpowiednio: 10,3% chłopców i 5,3% dziewcząt.

Wydatkowanie znacznych środków na zakup konopi (powyżej 100 zł miesięcznie) w ostatnim miesiącu przed badaniem zadeklarowało 2,1% uczennic i 6,6% uczniów z kl. 8 SP oraz 2,7% dziewcząt i 6,3% chłopców z kl. 1 SPP (różnica istotna statystycznie). W najstarszej kohorcie badanych odsetki uczniów wydających na zakup konopi tak znaczne kwoty były nieco niższe i wynosiły – 1,4% dziewcząt i 3,8% chłopców.

Różnice między odsetkami osób wydających na konopie ponad 100 zł w ciągu miesiąca korespondują z rozkładami rozpowszechnienia używania marihuany wśród uczniów, zwłaszcza wysokich odsetków chłopców z klas 8 szkół podstawowych oraz klas 1 szkół ponadpodstawowych.

Wydatki na zakup konopi – ostatnie 30 dni

	0 zł	1-20 zł	21-50 zł	51-100 zł	powyżej 100 zł
VIII kl. podst. ch. N=285	89,8%	1,5%	1,8%	0,4%	6,6%
VIII kl. podst. dz. N=280	95,9%	0,7%	1,0%	0,3%	2,1%
I kl. ponadpodst. ch. N=399	86,6%	0,8%	3,7%	2,6%	6,3%
I kl. ponadpodst. dz. N=383	95,5%	0,7%	0,7%	0,2%	2,7%
III klasy ponadpodst. ch. N=274	89,7%	1,5%	3,8%	1,1%	3,8%
III klasy ponadpodst. dz. N=272	94,7%	1,1%	1,8%	1,1%	1,4%

Tabela 11 : Wydatki uczniów na zakup konopi w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć. Strzałkami oznaczono wzrost odsetków.

13.8 Wydatki na zakup alkoholu i papierosów

Znacznie wyższe odsetki badanych, niż w przypadku zakupu konopi, odnotowano w związku z zakupami alkoholu. Na zakup napojów alkoholowych w ostatnim miesiącu więcej wydawali najstarsi uczniowie. Powyżej 100 zł przeznaczyło na zakup alkoholu 19% chłopców z kl. 3 SPP i 8,8% ich rówieśniczek. W przypadku młodszych uczniów z kl. 1 SPP: wydatki powyżej 100 zł były udziałem 2,2% dziewcząt i 9,7% chłopców.

Również wydatki na zakup papierosów częściej ponosili starsi uczniowie. W kl. 3 SPP powyżej 100 zł na zakup papierosów przeznaczyło w ostatnim miesiącu 11,8% chłopców i 8,5% dziewcząt, zaś w grupie uczniów kl. 1 SPP takie wydatki deklarowało odpowiednio: 10% chłopców i 6,2% dziewcząt.

Wydatki na zakup alkoholu – ostatnie 30 dni

	0 zł	1-20 zł	21-50 zł	51-100 zł	powyżej 100 zł
VIII kl. podst. ch. N=285	87,6%	2,9%	1,5%	2,2%	5,8%
VIII kl. podst. dz. N=280	90,4%	2,1%	2,1%	2,1%	3,4%
I kl. ponadpodst. ch. N=399	76,1%	4,5%	5,0%	4,7%	9,7%
I kl. ponadpodst. dz. N=383	82,4%	5,7%	7,2%	2,5%	2,2% ↑
III klasy ponadpodst. ch. N=274	42,6%	14,1%	9,9%	14,4%	19,0% ↑
III klasy ponadpodst. dz. N=272	45,6%	19,4%	14,5%	11,7%	8,8% ↑

Wydatki na zakup papierosów – ostatnie 30 dni

	0 zł	1-20 zł	21-50 zł	51-100 zł	powyżej 100 zł
VIII kl. podst. ch. N=285	86,1%	2,6%	3,6%	1,1%	6,6%
VIII kl. podst. dz. N=280	82,9%	2,7%	7,5%	1,7%	5,1%
I kl. ponadpodst. ch. N=399	78,7%	3,9%	4,2%	3,2%	10,0% ↑
I kl. ponadpodst. dz. N=383	84,9%	3,2%	2,7%	3,0%	6,2% ↑
III klasy ponadpodst. ch. N=274	71,5%	4,6%	4,9%	7,2%	11,8% ↑
III klasy ponadpodst. dz. N=272	72,8%	7,4%	4,6%	6,7%	8,5% ↑

Tabela 12: Wydatki uczniów na zakup alkoholu i papierosów w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć. Strzałkami oznaczono wzrost odsetków.

13.9 Oczekiwania uczniów związane z używaniem marihuany

W badaniu zapytano uczniów o prawdopodobieństwo wystąpienia określonych zdarzeń i stanów związanych z paleniem marihuany lub haszyszu. Zdarzenia te, to:

- bardziej intensywne postrzeganie rzeczy, zwiększenie intensywności doświadczeń,
- trudności z prowadzeniem rozmowy, utrata wątku myślenia, trudności z koncentracją,
- mniejsza nieśmiałość, zwiększenie otwartości, zwiększenie intensywności radości, zmniejszenie zahamowań oraz
- poczucie bycia prześladowanym przez innych.

Bardziej intensywne postrzeganie rzeczy po użyciu marihuany za pewne lub całkiem prawdopodobne uznało 13,5% ósmoklasistów, 16% uczniów kl. 1 SPP oraz 18% respondentów z kl. 3 SPP. Co piąty ósmoklasista (20,6%) i co czwarty uczeń w obu starszych kohortach (z kl. 1 i kl. 3 SPP – odpowiednio: 22,8% i 23,1%) oczekiwał jako efektu użycia narkotyku **zwiększenia intensywności doświadczeń**. Za niemożliwe uznało to 42,4% uczniów kl. 8 SP i co trzeci badany uczeń kl. 1 i kl. 3 SPP (33,7% i 35,4%).

Trudności z prowadzeniem rozmowy za pewne lub prawdopodobne uznało 15,9% uczniów kl. 8 i podobny odsetek w kl. 1 SPP (15,1%). W najstarszej grupie (z kl. 3 SPP) taką opinię wyraził co dziesiąty badany uczeń (10,2%). Czterech na dziesięciu ósmoklasistów (41,5%) i uczniów kl. 3 SPP (40,6%) stwierdził, że byłoby to niemożliwe. O **utracie wątku myślenia** jako bardzo prawdopodobnym lub pewnym efekcie palenia konopi napisał co piąty uczeń w obu młodszych kohortach (18,5% w kl. 8 SP i 18,1% w kl. 1 SPP). W najstarszej frakcji badanych z kl. 3 SPP podobnego zdania był co siódmy badany uczeń (14,5%). Ponad 20% ósmoklasistów i uczniów kl. 1 SPP uznało, że po użyciu marihuany jest wysoce prawdopodobne wystąpienie u nich **trudności z koncentracją** (21% i 22,1%). W populacji 17-18-latków z kl. 3 SPP taką opinię wyraziło 14,4% badanych.

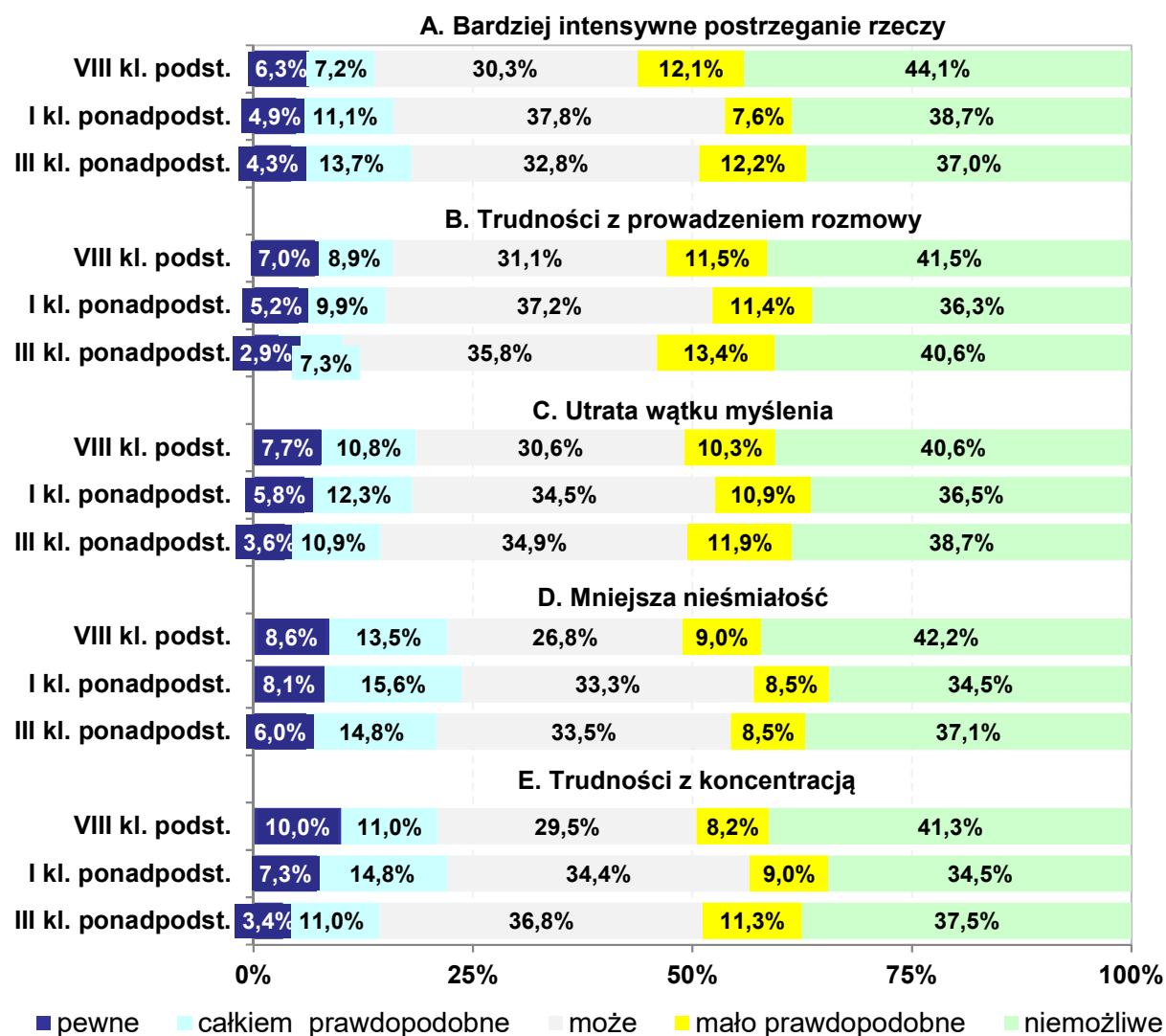
Co czwarty uczeń kl. 1 SPP (23,7%) i ponad 20% badanych z kl. 8 SP i kl. 3 SPP było przekonanych, że **po użyciu marihuany zmniejszy się jego nieśmiałość** (odpowiednio: 22,1% i 20,8%). Z kolei **zwiększenie otwartości** – po użyciu marihuany - za bardzo prawdopodobne lub pewne uznał co czwarty badany uczeń ze szkoły ponadpodstawowej (25,7% i 23,2%) oraz co piąty ósmoklasista (21,9%). Podobne odsetki respondentów (26-27%) – we wszystkich grupach wiekowych – przyznały, że użycie ww. narkotyku mogłoby w ich przypadku wpłynąć na **zwiększenie intensywności radości**. Średnio co piąty uczeń kl. 8 SP i kl. 1 SPP był przekonany, że po użyciu marihuany będzie odczuwał **zmniejszenie zahamowań** (19,8% i 20,1%). W najstarszej frakcji respondentów z kl. 3 SPP podobnego zdania był co szósty badany (15,6%). Co trzeci badany uznał, że byłoby to niemożliwe.

Co drugi ósmoklasista (50,5%) i 44-47% uczniów szkół PP uważa za niemożliwe, aby po użyciu wspomnianej substancji czuć się **prześladowanym przez innych**. Innego zdania jest 12,3% uczniów kl. 8 SP oraz 7-9% badanych ze szkół PP, którzy stwierdzili, że jest to pewne lub całkiem prawdopodobne.

Poznanie oczekiwań młodzieży związanych z używaniem substancji jest istotne z punktu widzenia przygotowywania oddziaływań profilaktycznych, zwłaszcza edukacji przekazującej rzetelną wiedzę na temat ich działania oraz „rozbijającą” funkcjonujące wśród młodzieży mity i stereotypy.

13.9 Oczekiwania uczniów związane z używaniem marihuany

Oczekiwania związane z używaniem marihuany/haszyszu

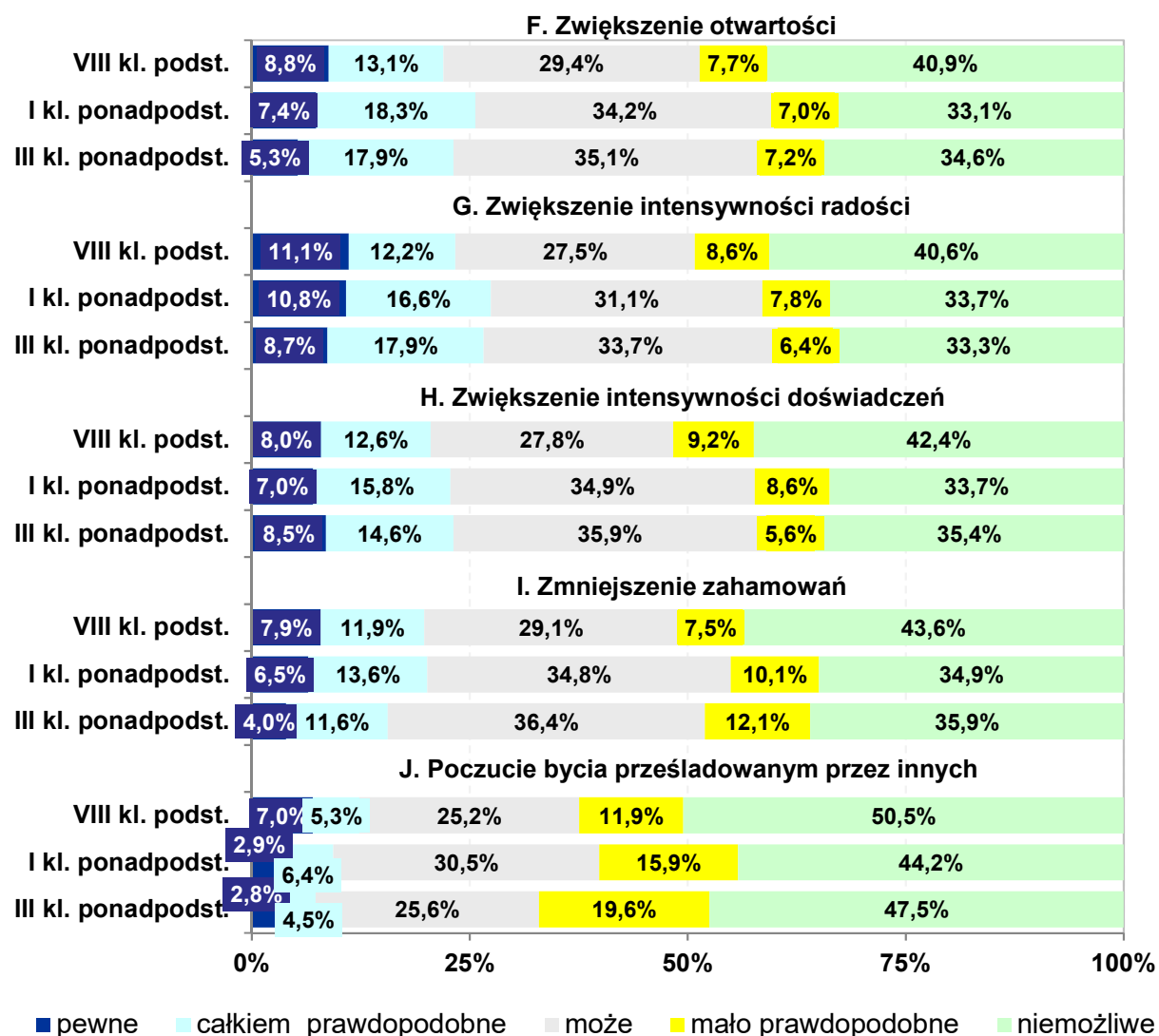

Wykres 85: Oczekiwania uczniów związanych z używaniem marihuany/haszyszu – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

	N				
	A	B	C	D	E
VIII kl. podst.	558	531	528	528	528
I kl. ponadpodst.	761	427	427	427	427
III kl. ponadpodst.	530	357	357	357	357

13.9 Oczekiwania uczniów związane z używaniem marihuany

Oczekiwania związane z używaniem marihuany/haszyszu

Wykres 86: Oczekiwania uczniów związanych z używaniem marihuany/haszyszu – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

	N				
	F	G	H	I	J
VIII kl. podst.	558	531	528	528	528
I kl. ponadpodst.	761	427	427	427	427
III kl. ponadpodst.	530	357	357	357	357

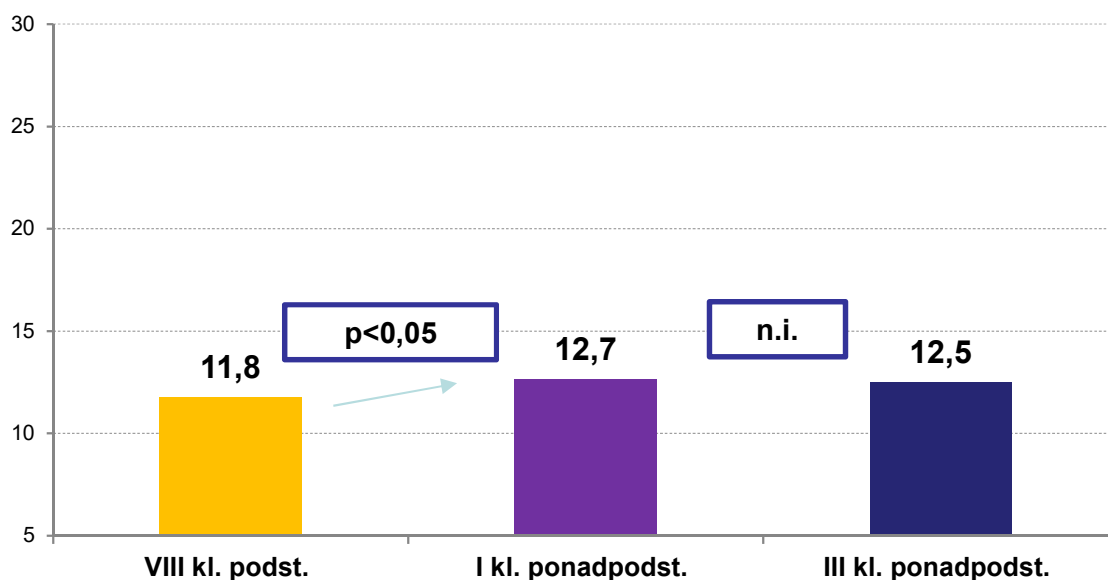
13.9 Oczekiwania uczniów związane z używaniem marihuany

W trakcie analiz odnotowano, że wskaźnik sumaryczny ze skal dotyczących pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany stanowi dobrą, samodzielną skalę. Utworzono więc zmienną pn. **nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytania ankiety dotyczące pozytywnych efektów/sytuacji związanych z używaniem marihuany lub haszyszu.

Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi ponad 0,800. Zmienna może przyjmować wartości od 6-30. Średnią wartość w klasach 8 SP $M=11,08$, a w kl. 1 SPP $M=12,7$ zaś w kl. 3 SPP $M=12,5$. W pierwszej kolejności analizowano związek pomiędzy **wiekami a nasileniem pozytywnych oczekiwań dotyczących używania marihuany**. Były one wyższe w klasach 1 i 3 szkół ponadpodstawowych, niż w kl. 8 SP.

W badaniu odnotowano różnicę pomiędzy nasileniem pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany wśród chłopców i dziewcząt w klasach 1 SPP. Było ono wyższe w populacji chłopców.

Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany/haszyszu

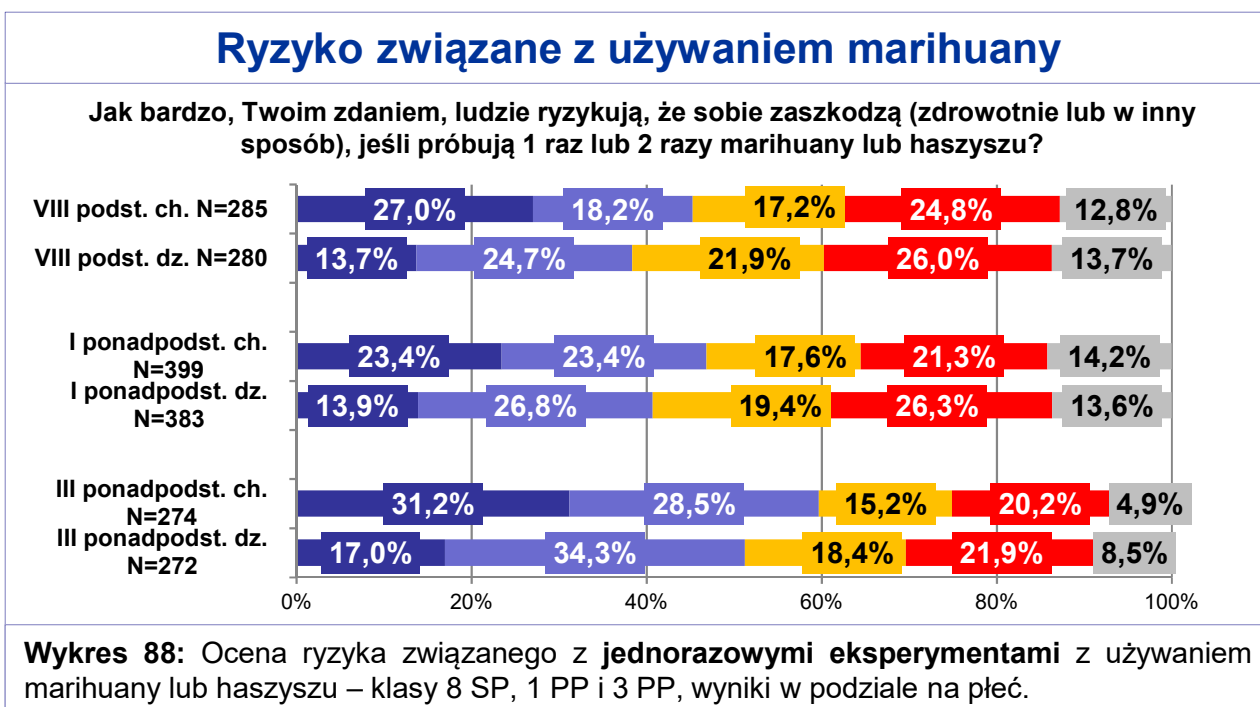

Wykres 87: Nasilenie pozytywnych oczekiwań związanych z używaniem marihuany/haszyszu - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wartości średnich.

13.10 Ocena ryzyka związanego z używaniem marihuany/haszyszu

Średnio co czwarty uczeń kl. 8 SP uważa, że użycie marihuany lub haszyszu 1-2 razy w życiu jest obarczone dużym ryzykiem (24,8% chłopców i 26% dziewcząt). Zdecydowanie wyższe odsetki badanych w tej grupie uznają, że takie **pojedyncze eksperymenty z marihuaną są minimalnie ryzykowne albo w ogóle pozbawione ryzyka** (45,2% i 38,4%). W najstarszej frakcji badanych uczniów z kl. 3 SPP podobne opinie w tym zakresie formułuje ponad połowa dziewcząt (51,3%) i sześciu na dziesięciu chłopców (59,7%), a tylko co piąty (20-22%) twierdzi, że wiąże się z tym duże ryzyko. Wyższe odsetki uczniów oceniających ryzyko związane z używaniem marihuany jako wysokie odnotowano w przypadku palenia marihuany **od czasu do czasu** (ok. 30% wśród ósmoklasistów oraz w grupie dziewcząt z obu starszych frakcji wiekowych tj. z kl. 1 i kl. 3 SPP). W populacji chłopców z kl. 1 SPP podobnego zdania było niecałe 25% badanych a w kl. 3 SPP - tylko 22%.

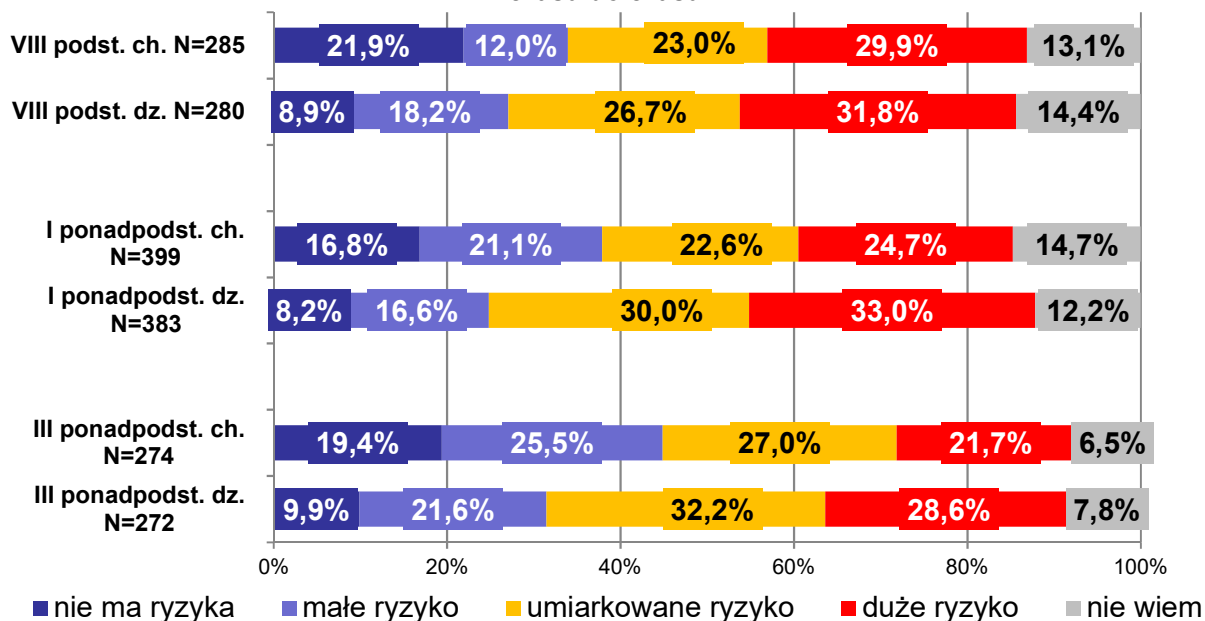
W wynikach dotyczących **regularnego palenia marihuany** zwracają uwagę **istotnie niższe odsetki chłopców ze wszystkich trzech badanych grup wiekowych** (w porównaniu z dziewczętami), **którzy oceniają regularne palenie marihuany jako bardzo ryzykowne**. W populacji ósmoklasistów taką opinię wyraziło 61% dziewcząt i jedynie 46% chłopców. Podobne różnice sięgające 15-16% odnotowano także w starszych frakcjach wiekowych. Porównując wyniki tegorocznych badań do rezultatów odnotowanych w 2019 r. należy podkreślić **istotne zmniejszenie się odsetka 15-latków**, którzy uważają, że **regularne palenie marihuany jest bardzo ryzykowne**. W 2019 r. taką opinię wyraziło **55,5% chłopców i ponad ¾ dziewcząt** z tej frakcji badanych (**76,6%**). W 2023 r. podobnego zdania jest wyraźnie mniej uczniów z tego rocznika - **47,9% chłopców i 64,8% dziewcząt z kl. 1 SPP**. W starszej frakcji badanych tj. wśród 17-18 latków nie odnotowano istotnych różnic w tym zakresie. **Co piąty uczeń SPP deklaruwał, że regularne palenie marihuany nie wiąże się z żadnym ryzykiem lub jest ono niewielkie** (19,2% w kl. 1 SPP i 21,7% w kl. 3 SPP). **Wśród dziewcząt podobnego zdania było ponad 2-krotnie mniej badanych** (7,7% oraz 9,1%).

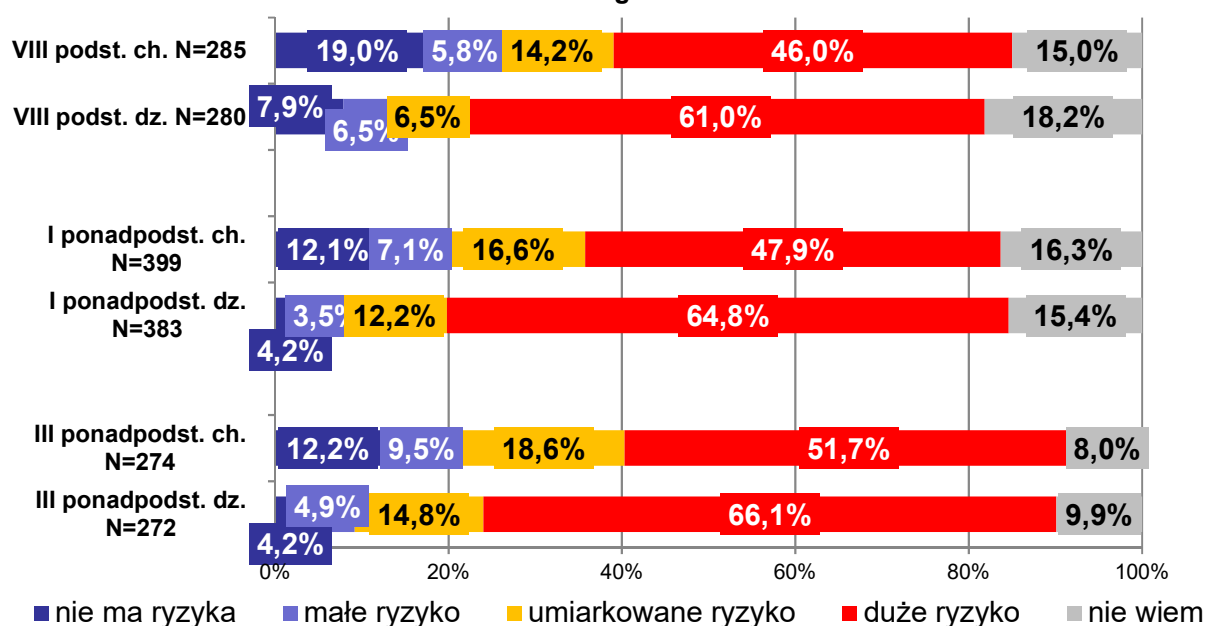
13.10 Ocena ryzyka związanego z używaniem marihuany/haszyszu

Ryzyko związane z używaniem marihuany

Jak bardzo, ludzie ryzykują, że zaszkodzą sobie, gdy palą marihuanę lub haszysz od czasu do czasu?

Jak bardzo ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą sobie gdy palą marihuanę lub haszysz regularnie?

Wykres 89: Ocena ryzyka związanego ze **sporadycznym** oraz **regularnym** używaniem marihuany lub haszyszu – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

13.11 Ocena dostępności marihuany lub haszyszu w wybranych miejscach

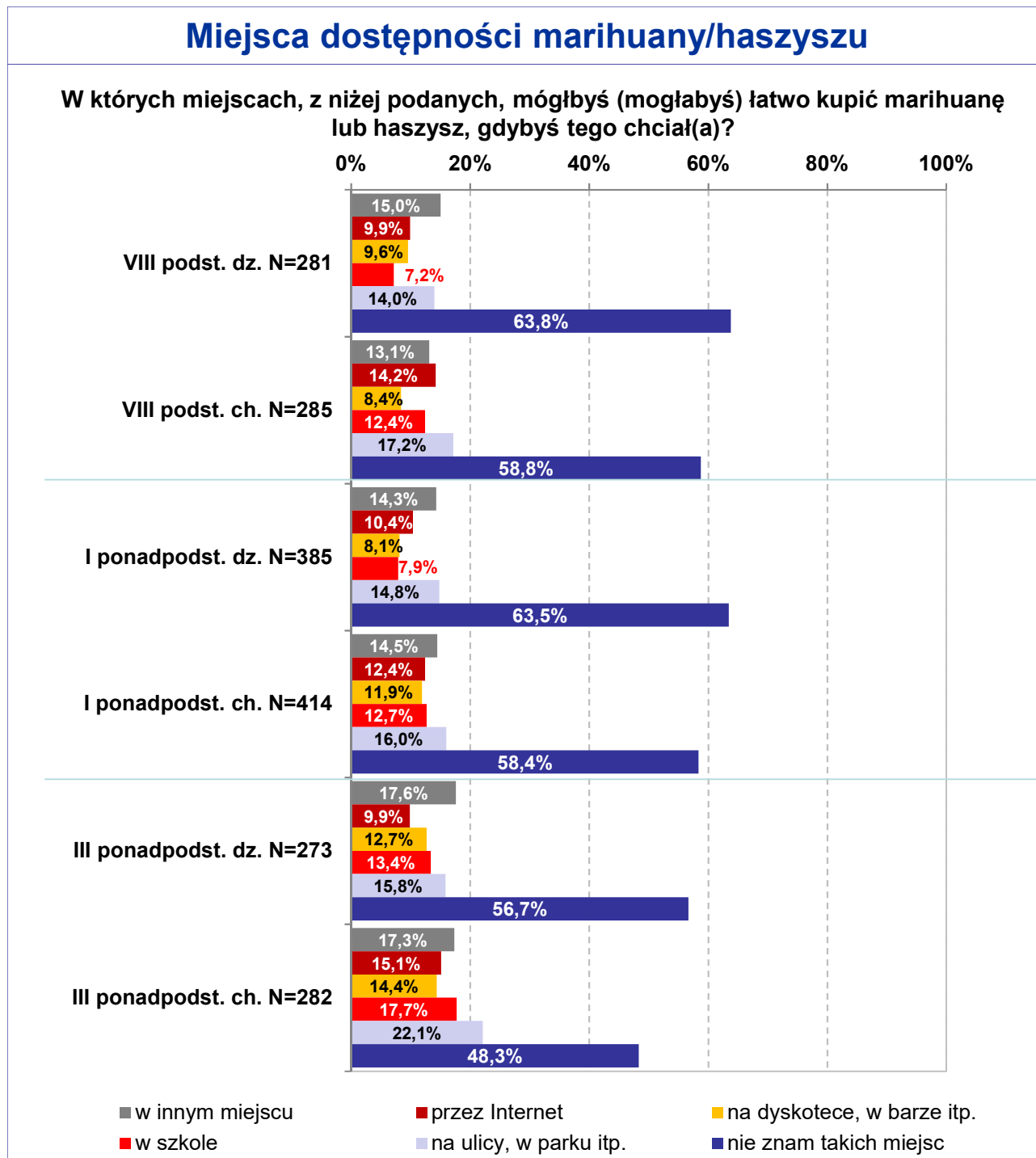
Co trzecia z dziewcząt (36%) i około 40% chłopców z kl. 8 SP oraz kl. 1 SPP zadeklarowała, że zna miejsca, w których łatwo można kupić marihuanę/haszysz. W starszej kohorcie badanych odsetki te były istotnie wyższe – 43,3% wśród dziewcząt i ponad połowa chłopców (51,7%).

Od 14% do 17% uczniów z młodszych roczników najczęściej wskazało na **park lub ulicę, jako miejsce, gdzie łatwo mogliby kupić konopie**. W populacji chłopców z kl. 3 SPP podobnego zdania był co piąty badany (22,1%).

Starsi uczniowie częściej wskazywali także na **dyskotekę lub bar** jako miejsce, gdzie łatwo kupić marihuanę/haszysz (13-14%). W grupie ósmoklasistów oraz uczniów kl. 1 SPP najwięcej uczniów wskazywało na **inne miejsce** np. takie, w którym spotykają znajomego dilerę (14-15%).

Stosunkowo wysokie odsetki badanych uczniów wskazywały także na **szkołę – jako miejsce łatwego zakupu omawianych substancji**. Taką opinię wyraziło ponad 12% chłopców i 7% dziewcząt z kl. 8 SP i kl. 1 SPP. W najstarszej frakcji uczniów odsetki te były jeszcze wyższe - 13% dziewcząt i 18% chłopców. Co dziesiąta z badanych dziewcząt oraz 14-15% chłopców – we wszystkich grupach wiekowych - wskazywało w tym kontekście na **Internet**

13.11 Ocena dostępności marihuany lub haszyszu w wybranych miejscach

Wykres 90: Odsetki uczniów, którzy wskazali, że zdobycie marihuany/haszyszu byłoby dla nich łatwe w poszczególnych miejscach – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

14. Używanie innych narkotyków

14. Używanie innych narkotyków

W badaniu pytano młodzież zarówno o substancje, które są powszechnie dostępne na rynku (leki przeciwbólowe i nasenne, sterydy anaboliczne i substancje wziewne), jak i o substancje nielegalne (narkotyki). Posiadanie tych ostatnich jest prawnie zakazane, a naruszenie tego zakazu grozi poważnymi sankcjami karnymi.

Począwszy od 1995 r. cykliczne ogólnopolskie badania dotyczące używania substancji psychoaktywnych uruchomił Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie w ramach **międzynarodowego projektu ESPAD** (Europejski Program Badań Szkolnych nad Używaniem Alkoholu i innych Substancji Psychoaktywnych).

Pierwszy pomiar, przeprowadzony w 1995 r., pozwolił stwierdzić, iż najbardziej rozpowszechnioną nielegalną substancją psychoaktywną są przetwory konopi indyjskich, czyli marihuana lub haszysz, po które w ciągu ostatnich 12 miesięcy sięgało wówczas ok. 7% młodszych (pierwszoklasistów) i 10% starszych (trzecioklasistów) uczniów szkół średnich. Na drugim miejscu znalazły się legalne substancje wziewne (kleje, aerozole), używane przez młodzież w celu odurzania się (4,3% – w młodszej grupie badanych oraz 2,8% w starszej). Eksperymentowanie z pozostałymi narkotykami miało jedynie śladowy charakter i nie przekraczało 1% badanych populacji. Sytuacja ta zmieniła się jednak już pod koniec lat 90-tych. W kolejnej edycji badań ESPAD (1999) nadal na pierwszym miejscu wśród najpopularniejszych narkotyków figurowała marihuana, ale już na drugiej pozycji znalazła się amfetamina. Do sięgania po ten groźny narkotyk – w ciągu ostatniego roku – przyznało się wówczas prawie 7% młodszych i niemal 8% starszych badanych uczniów (oznaczało to 8-krotny wzrost w stosunku do połowy lat 90-tych).

Edycja badań ESPAD z 2003 r. pokazały kilka interesujących zmian na scenie narkotykowej kraju. Przede wszystkim odnotowano dalszy wzrost odsetka uczniów, którzy deklarowali używanie przetworów konopi (marihuany lub haszyszu) w ciągu ostatniego roku.

Wyraźne zmiany w stosunku do poprzednich badań odnotowano w edycji projektu ESPAD w 2007 r. Odsetek uczniów trzecich klas gimnazjum, którzy palili marihuanę lub haszysz w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie spadł o jedną czwartą – z 14,5% w 2003 do 10,9% w 2007 r. Zmniejszył się też odsetek starszej młodzieży używającej tego narkotyku (uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych). W badaniach z 2007 r. uzyskano wynik niższy aż o jedną trzecią w stosunku do wyników badań ESPAD z 2003 r. (spadek z 26,1% w 2003 r. do 17,4% w 2007 r.). W przypadku używania amfetaminy uzyskano niższe wskaźniki używania tej substancji niż w roku 2003, w szczególności w grupie 17-18-latków.

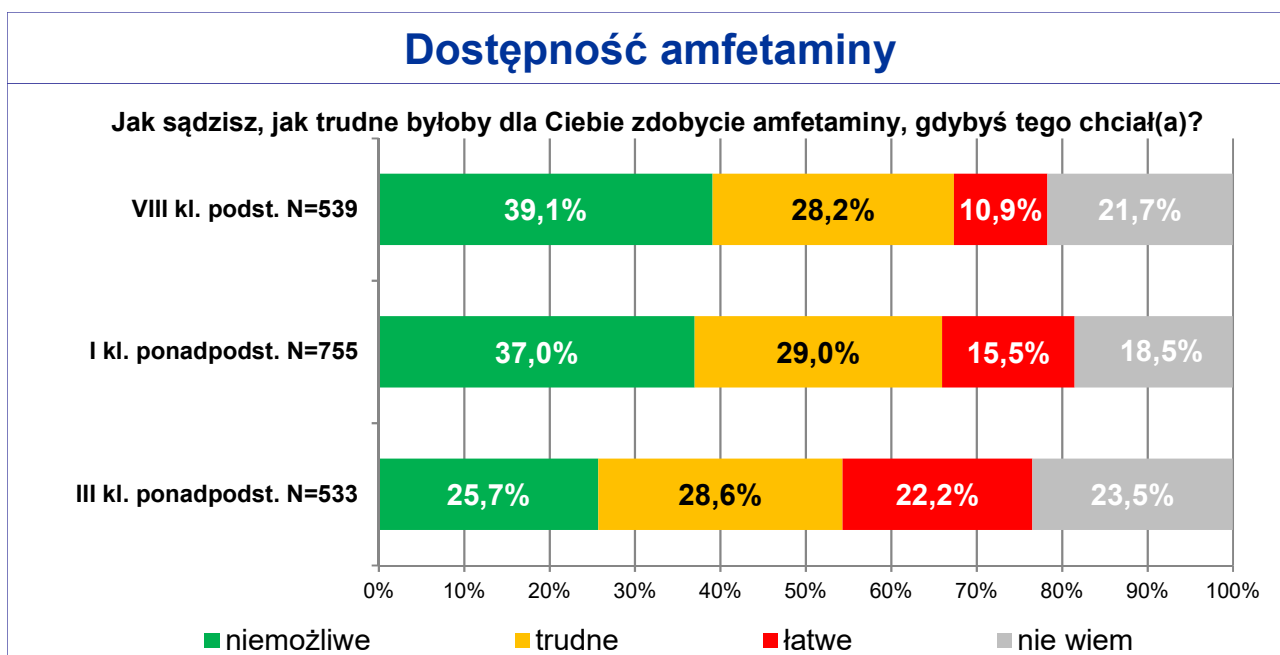
Kolejny istotny wzrost odsetka uczniów sięgających po marihuanę odnotowano w roku 2011. Co piąty uczeń kl. 3 gimnazjum (20,1%) i prawie 30% ze starszej frakcji wiekowej (17-18 lat) deklarowało używanie tej substancji w ciągu ostatniego roku. Podobne wyniki odnotowano również w kolejnej edycji badań ESPAD w 2015 r. (19,2% i 31,5%). W tamtym badaniu po raz pierwszy zdiagnozowano również odsetki uczniów, którzy w ost. 12 miesiącach używali amfetaminy (3,7% 15-16-latków oraz 4,2% 17-18-latków).

W 2019 r. do używania marihuany w okresie ostatnich 12 m-cy przed badaniem przyznał się co piąty uczeń (19,8%) i co siódma uczennica (13,8%) z trzecich klas gimnazjalnych oraz co trzeci chłopak (33,8%) i co czwarta uczennica (25,6%) z drugich klas szkół ponadgimnazjalnych.

14.1 Amfetamina

- rozpowszechnienie używania

Prawie 40% uczniów kl. 8 SP i kl. 1 SPP uważa, że zdobycie przez nich amfetaminy byłoby **niemożliwe**. W grupie 17-18-latków z kl. 3 SPP podobnego zdania był co czwarty badany uczeń (25,7%). **Co dziesiąty ósmoklasista (10,9%) i co szósty uczeń kl. 1 PP (15,5%) stwierdził, iż łatwo mógłby zdobyć amfetaminę.** W najstarszej kohorcie badanych z kl. 3 PP taką opinię wyraził **co piąty z respondentów (22,2%)**. W 2019 r. podobną deklarację składało tylko 14% badanych z tego rocznika. Odnotowano wysokie odsetki osób, które nie potrafiły jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie – 18,5% do 23,5%.

Wykres 91: Ocena dostępności amfetaminy – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

W kl. 8 SP odnotowano 4,3% chłopców oraz 2,8% dziewcząt deklarujących, że przynajmniej raz w życiu spróbowali amfetaminy (wykres 92). W grupie uczniów kl. 1 i 3 SPP do używania amfetaminy przyznało się 3,3 - 3,6% chłopców i 1,8 - 2,8% dziewcząt. We wszystkich trzech rocznikach różnice pomiędzy odsetkami chłopców i dziewcząt w tym zakresie nie są istotne statystycznie.

W ciągu ostatniego roku przed badaniem amfetaminy używało 3,2% chłopców i 2,4% dziewcząt z 8 kl. SP. W szkołach ponadpodstawowych odsetki chłopców sięgających po ten narkotyk chłopców były podobne (3% w kl. 1 i 2,4% w kl. 3 SPP), zaś odsetki dziewcząt nieco niższe niż wśród ósmoklasistek (1,3% w kl. 1 oraz 0,7% w kl. 3 SPP).

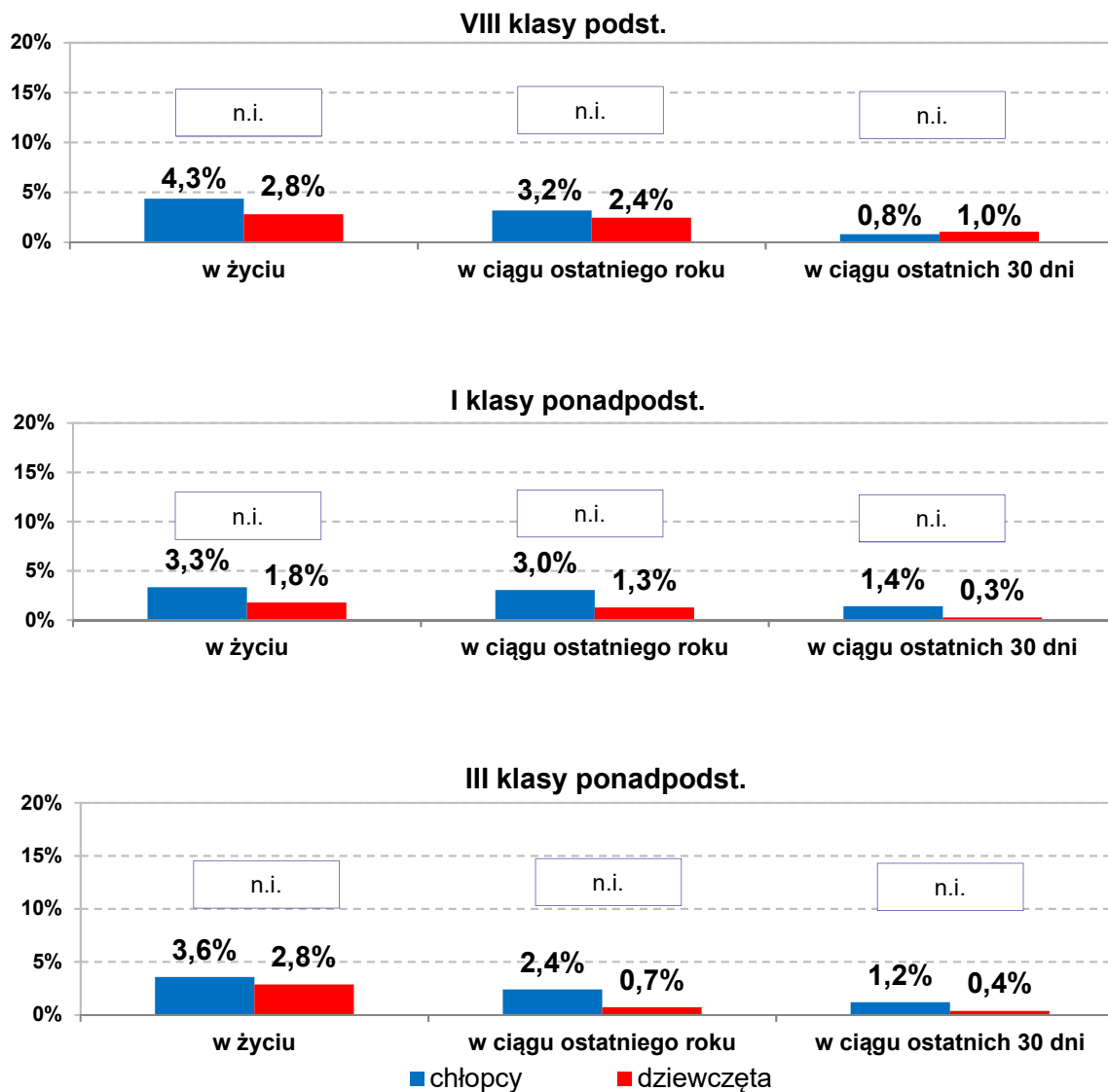
W ostatnim miesiącu przed badaniem po amfetaminę sięgnęły stosunkowo niewielkie odsetki badanych uczniów (między 0,3% a 1,2%). W porównaniu do wyników badań z 2019 r. – zwłaszcza w najstarszej kohorcie badanych – odnotowano lekki spadek odsetka uczniów używających tej substancji w ost. 30 dniach. (w 2019 r. – chłopcy - 2,5% a dziewczęta – 1,1%).

14.1 Amfetamina

- rozpowszechnienie używania

Rozpowszechnienie używania amfetaminy

Odsetek uczniów, którzy choć raz zażyli amfetaminę

Wykres 92: Rozpowszechnienie używania amfetaminy – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

	N
VIII kl. podst. ch.	263
VIII kl. podst. dz.	276

	N
I kl. ponadpodst. ch.	379
I kl. ponadpodst. dz.	376
III kl. ponadpodst. ch.	263
III kl. ponadpodst. dz.	270

14.1 Amfetamina

- rozpowszechnienie używania

Jak wspomniano, odsetki uczniów, którzy zażywali amfetaminę w ciągu 30 dni poprzedzających badanie są stosunkowo niewielkie: 1% dziewcząt oraz 0,8% chłopców w kl. 8 SP. W 1 i 3 kl. SPP odsetki te były zbliżone: 1,2-1,4% chłopców i 0,3-0,4% dziewcząt).

Wśród osób, które używały amfetaminy w ciągu 30 dni, były tylko dwie osoby, które przyznały, że używały tego narkotyku 10 razy lub więcej w tym okresie. Z uwagi na bardzo niskie liczebności uczniów sięgających po amfetaminę w ostatnich 30 dniach trudno jest porównywać poszczególne frakcje badanych ze względu na płeć respondentów. Można jedynie stwierdzić, iż nie odnotowano istotnych różnicowań w tym zakresie.

Używanie amfetaminy – ostatnie 30 dni

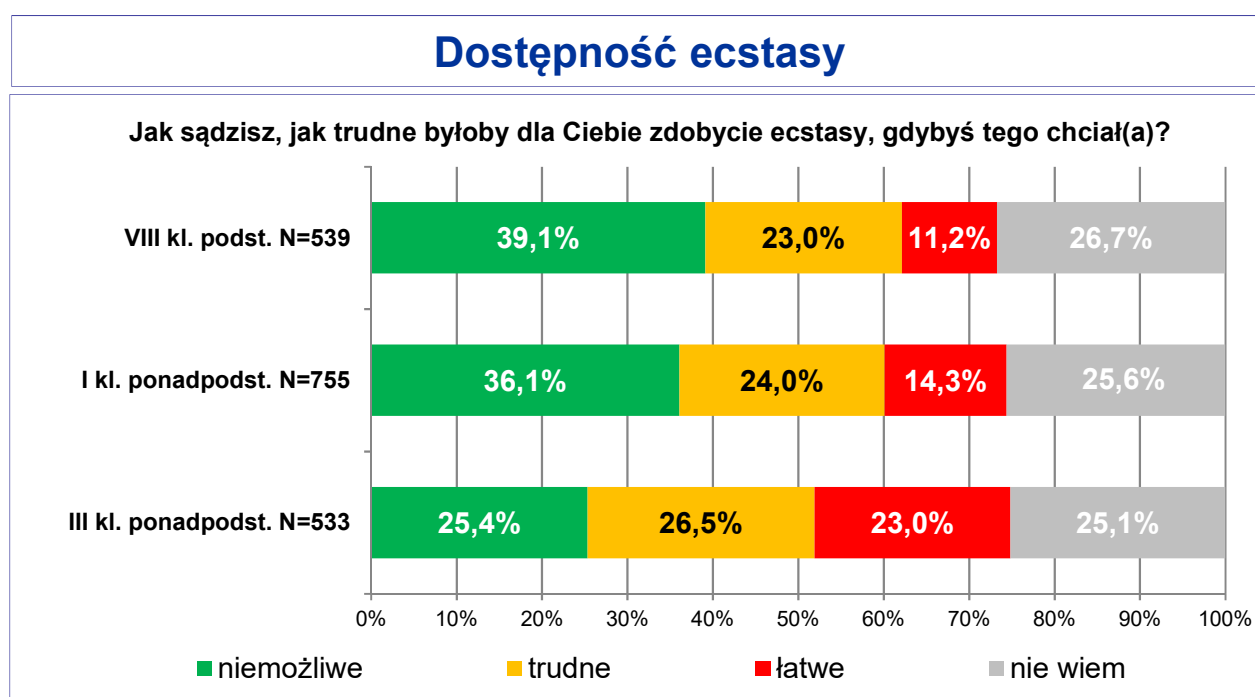
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. ch. N=263	99,2%	0,0%	0,4%	0,4%
VIII kl. podst. dz. N=276	99,0%	1,0%	0,0%	0,0%
I kl. ponadpodst. ch. N=379	98,6%	0,3%	0,8%	0,3%
I kl. ponadpodst. dz. N=376	99,7%	0,0%	0,0%	0,3%
III klasy ponadpodst. ch. N=263	98,8%	0,4%	0,4%	0,4%
III klasy ponadpodst. dz. N=270	99,6%	0,4%	0,0%	0,0%

Tabela 13: Częstotliwość używania amfetaminy w ciągu 30 dni przed badaniem – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

14.2 Ecstasy – rozpowszechnienie używania

Zdobycie ecstasy byłoby łatwe dla 11,2% uczniów klasy 8 SP oraz 14,3% badanych z kl. 1 SPP. Wyraźny wzrost odsetka respondentów, którzy stwierdzili, że mogliby łatwo zdobyć ten narkotyk odnotowano wśród uczniów kl. 3 SPP. Co czwarty badany w tej grupie (23%) deklaruwał, iż nie miałby problemów ze zdobyciem ecstasy. Co ciekawe podobne odsetki uczniów uznały że byłoby to trudne (26,5%) lub niemożliwe (25,4%). Co czwarty badany uczeń w każdej kohorcie wiekowej przyznał, że nie zna odpowiedzi na to pytanie.

W młodszych frakcjach wiekowych tj. wśród ósmoklasistów oraz uczniów kl. 1 SPP co czwarty badany uczeń stwierdził, że zdobycie ecstasy byłoby dla niego trudne (odpowiednio: 23% i 24%). Czterech na dziesięciu ósmoklasistów (39,1%) i co trzeci badany 15-16-latek z kl. 1 SPP (36,1%) uważa, że byłoby to niemożliwe.

Wykres 93: Ocena dostępności ecstasy – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

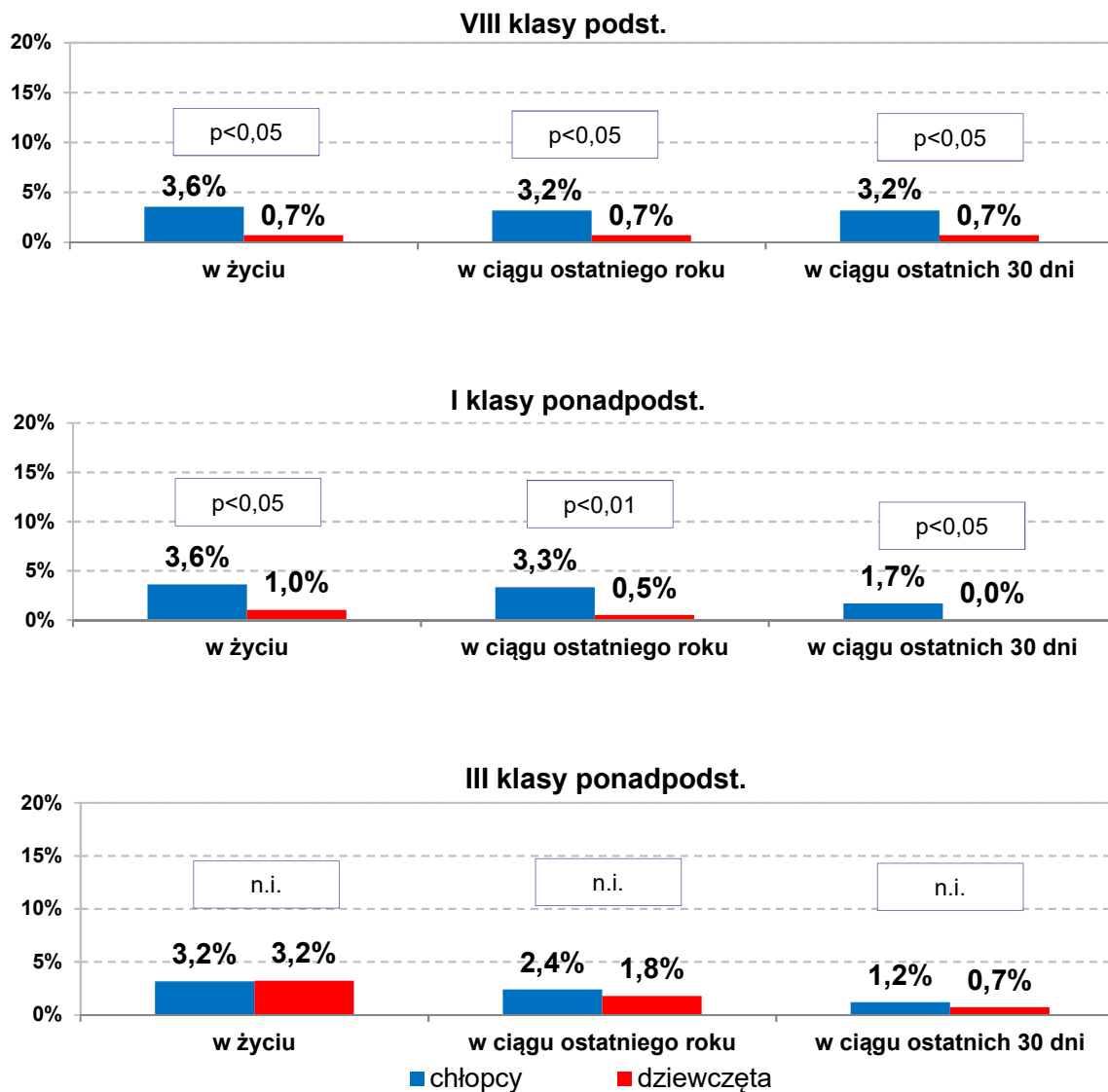
Analiza zgromadzonych danych pokazuje, że przynajmniej raz w życiu ecstasy zażyło 3,6% chłopców i tylko 0,7% dziewcząt z 8 klas SP (wykres 94). W starszych frakcjach wiekowych wskaźniki te rosną w grupie dziewcząt (3,2% w kl. 3 SPP) a wśród chłopców utrzymują się na podobnym poziomie (3,2% w kl. 3 SPP).

W ciągu ostatniego roku przed badaniem po ecstasy sięgnęło 3,2% ósmoklasistów i 0,7% uczennic z tej frakcji wiekowej. W kl. 1 SPP odsetki te wyniosły 3,3% w przypadku chłopców i 0,5% w przypadku dziewcząt. W najstarszej kohorcie badanych odnotowano niewielki wzrost odsetka dziewcząt deklarujących używanie ecstasy (1,8%). W ostatnim miesiącu przed badaniem do użycia ecstasy przyznało się 3,2% uczniów oraz 0,7% uczennic z kl. 8 SP. W populacji „pierwszoklasistów” ze szkół PP ani jedna z dziewcząt nie zaznaczyła użycia ecstasy, a w grupie chłopców takie doświadczenie miało jedynie 1,7% uczniów. W kl. 3 SPP odsetki te były na zbliżonym poziomie (1,2% chłopców i 0,7% dziewcząt) i nie odbiegały istotnie od wyników odnotowanych w 2019 r.

14.2 Ecstasy - rozpowszechnienie używania

Rozpowszechnienie ecstasy

Odsetki uczniów, którzy choć raz zażyli ecstasy

Wykres 94: Rozpowszechnienie używania ecstasy – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

	N
VIII kl. podst. ch.	263
VIII kl. podst. dz.	276

	N
I kl. ponadpodst. ch.	379
I kl. ponadpodst. dz.	376
III kl. ponadpodst. ch.	263
III kl. ponadpodst. dz.	270

14.2 Ecstasy - rozpowszechnienie używania

W ciągu miesiąca poprzedzające badanie odsetki badanych sięgających po ecstasy były niskie. **Wyjątek stanowili chłopcy z 8 kl. SP (3,2%),** choć większość z nich – 2% deklarowała incydentalne użycie tej substancji (1-2 razy). **W najstarszej kohorcie badanych (kl. 3 SPP) odnotowano nieco wyższe odsetki uczniów i uczennic, którzy deklarowali użycie ecstasy 3 lub więcej razy w miesiącu** (0,8% - chłopców i 0,8% - dziewcząt), niż tych, którzy sięgali po ten narkotyk jedynie incydentalnie (0,4% chłopców i 0% dziewcząt).

W grupie uczniów kl. 1 SPP do używania ecstasy przyznali się tylko chłopcy, którzy przyjmowali ten narkotyk 3 lub więcej razy w miesiącu (0,9%). Żadna z uczennic w tej frakcji wiekowej nie używała ecstasy.

Używanie ecstasy zarówno przez uczniów starszych jak i młodszych należy uznać za zjawisko rzadkie, co nie oznacza, że można zlekceważyć takie eksperymenty. Ecstasy to narkotyk popularny wśród młodzieży spędzającej czas w klubach i dyskotekach. Osoby używające go często starają się „uatrakcyjnić” swoje doświadczenia mieszając ten środek z alkoholem albo innymi substancjami psychoaktywnymi. Nawet pojedyncze próby z ecstasy mogą prowadzić do tego typu ryzykownych zachowań.

Używanie ecstasy – ostatnie 30 dni

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. ch. N=263	96,8%	2,0%	0,8%	0,4%
VIII kl. podst. dz. N=276	99,3%	0,3%	0,3%	0,0%
I kl. ponadpodst. ch. N=379	98,3%	0,8%	0,6%	0,3%
I kl. ponadpodst. dz. N=376	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%
III klasy ponadpodst. ch. N=263	98,8%	0,4%	0,8%	0,0%
III klasy ponadpodst. dz. N=270	99,3%	0,0%	0,4%	0,4%

Tabela 14: Częstotliwość używania ecstasy w ciągu 30 dni przed badaniem – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

14.2 Ecstasy - rozpowszechnienie używania

Jak pokazują dane, o **fakcie sięgania po ecstasy przez przyjaciół była przekonana co szósta ósmoklasistka (16,4%) i co szósty uczeń kl. 8 SP (17,5%)**. Aż 7,3% chłopców z tej frakcji wiekowej przyznało, iż **wszyscy lub większość** ich przyjaciół używa tej substancji.

Co dziesiąty uczeń kl. 1 SPP jest zdania, że kilku jego przyjaciół sięga po ecstasy (11,3% chłopców i 9,7% dziewcząt). **5,6% chłopców i 2,7% dziewcząt uważa, że robi to większość lub wszyscy spośród ich przyjaciół.**

W klasach 3 SPP co piąty chłopak (19,8%) i co siódma z dziewcząt (13,8%) są przekonani, że ich przyjaciele używają ecstasy. Większość z nich uważa, że sięga po tę substancję tylko **kilku ich przyjaciół** (12,2% i 11%). Jednak 4,9% chłopców oraz 1,4% dziewcząt przyznało, że po ten narkotyk sięga **większość lub wszyscy ich znajomi.**

Chłopcy częściej niż dziewczęta wyrażali opinię, że ich przyjaciele używają ecstasy i częściej niż dziewczęta podkreślali, że problem ten dotyczy większości lub wszystkich spośród ich przyjaciół.

Rozpowszechnienie używania ecstasy wśród przyjaciół

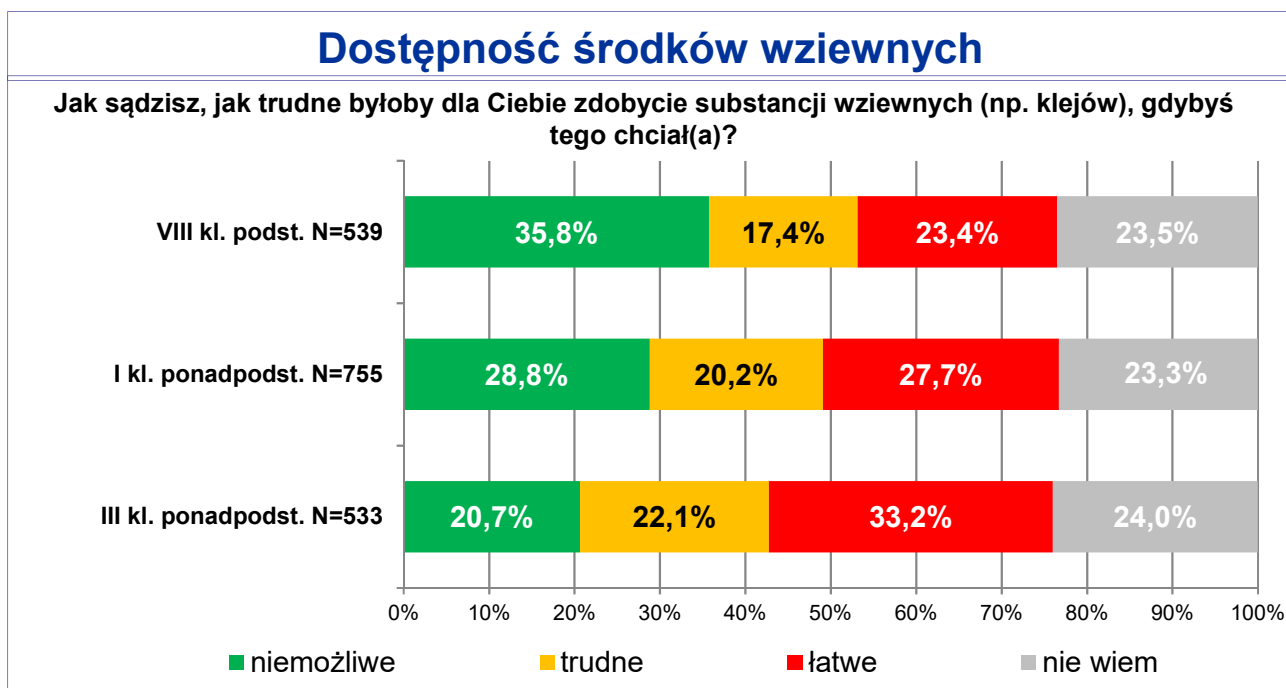
	nikt	kilku	sporo	większość	wszyscy
VIII kl. podst. ch. N=285	82,5%	7,3%	2,9%	1,1%	6,2%
VIII kl. podst. dz. N=280	83,6%	9,9%	3,1%	1,4%	2,1%
I kl. ponadpodst. ch. N=399	81,8%	11,3%	1,3%	1,1%	4,5%
I kl. ponadpodst. dz. N=383	84,4%	9,7%	3,2%	0,2%	2,5%
III klasy ponadpodst. ch. N=274	80,2%	12,2%	2,7%	3,0%	1,9%
III klasy ponadpodst. dz. N=272	86,2%	11,0%	1,4%	0,7%	0,7%

Tabela 15: Rozpowszechnienie używania ecstasy wśród przyjaciół – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

14.3 Substancje wziewne (kleje, aerozole itp.) - rozpowszechnienie używania

Znaczące odsetki uczniów we wszystkich trzech frakcjach wiekowych przyznały, że substancje wziewne byłyby **łatwe do zdobycia** dla osób w ich wieku. Taką opinię wyraził **średnio co czwarty badany ósmoklasista** oraz **uczeń kl. 1 SPP** (odpowiednio: 23,4% i 27,7%). Prawie 36% uczniów kl. 8 SP deklarowało, że **zdobycie substancji wziewnych** byłoby dla nich **niemożliwe**. **Co szósty 14-15-latek uznał, że byłoby to trudne (17,4%)**. **Podobną opinię wyraził co piąty uczeń kl. 1 SPP (20,2%)**, a prawie 30% badanych z tego rocznika uznało, że byłoby to dla nich **niemożliwe (28,8%)**.

Najwyższe odsetki respondentów przekonanych, że mogliby **łatwo zdobyć substancje wziewne** odnotowano w najstarszej kohorcie badanych tj. **wśród uczniów kl. 3 SPP**. Co trzeci z nich jest zdania, że zdobycie ww. substancji byłoby dla niego **łatwe (33,2%)**. Co piąty ma w tej kwestii przeciwną zdanie uważając, że byłoby to **niemożliwe (20,7%)**. Podobny odsetek badanych sądzi, że zdobycie tych substancji byłoby trudne (22,1%).

Wykres 95: Ocena dostępności środków wziewnych – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

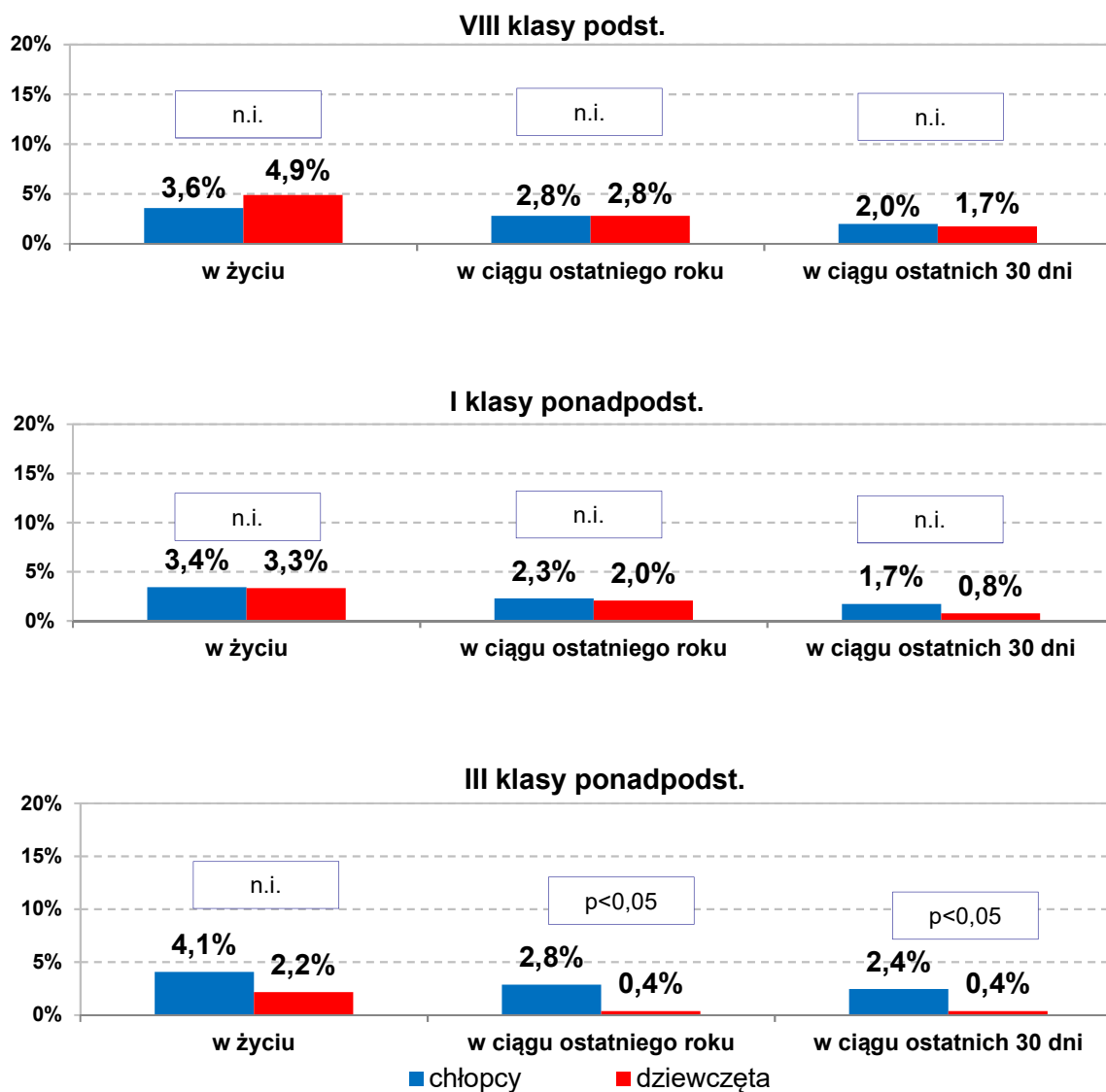
Przynajmniej raz w życiu środki wziewne, takie jak: kleje, aerozole i tym podobne użyło w celu odurzenia się – 3,6% chłopców i 4,9% dziewcząt z 8 kl. SP. W przypadku uczniów kl. 1 SPP takie doświadczenie ma za sobą 3,4% chłopców i 3,3% dziewcząt. Podobne wskaźniki odnotowano również w najstarszej frakcji badanych tj. wśród 17-18-latków z kl.3 SPP (4,1% chłopców i 2,2% dziewcząt). Odsetki te są nieznacznie niższe niż w badaniach z 2019 r, zwłaszcza w grupie dziewcząt.

Wśród uczniów klas 8 SP i kl. 1 SPP ponad 2% chłopców i dziewcząt stwierdziło, że używało środków wziewnych **przynajmniej raz w ciągu roku** poprzedzającego badanie. W kl. 3 SPP odsetki te wynosiły odpowiednio 2,8% i 0,4%. Używanie substancji wziewnych w miesiącu poprzedzającym badanie zadeklarowało w tej frakcji badanych 2,4% chłopców i 0,4% dziewcząt a wśród ósmoklasistów 2% chłopców i 1,7% dziewcząt.

14.3 Substancje wziewne (kleje, aerozole itp.) – rozpowszechnienie używania

Rozpowszechnienie środków wziewnych

Odsetki uczniów, którzy choć raz zażyli środki wziewne

Wykres 96: Rozpowszechnienie używania środków wziewnych – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

	N
VIII kl. podst. ch.	262
VIII kl. podst. dz.	276

	N
I kl. ponadpodst. ch.	369
I kl. ponadpodst. dz.	371
III kl. ponadpodst. ch.	256
III kl. ponadpodst. dz.	268

14.3 Substancje wziewne (kleje, aerozole itp.) - rozpowszechnienie używania

Można uznać, że w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem środki wziewne były przez uczniów używane jedynie sporadycznie. Odsetki nie różnią się istotnie jeśli porównać starsze i młodsze roczniki, ani pomiędzy grupami wyróżnionymi ze względu na płeć.

Wśród młodszych i starszych uczniów, jak pokazuje poniższa tabela, **przypadki sięgających po aerozole lub kleje w celu odurzenia się 3 i więcej razy najczęściej występowały wśród chłopców**. W kl. 3 SPP (2%), a w młodszych kohortach odpowiednio: 1,4% w kl. 1 SPP i 1,2% w kl. 8 SP.

Większość uczniów, którzy przyznali się do używania substancji wziewnych stosowała je w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie 1-2 razy lub 3-9 razy.

Używanie środków wziewnych – ostatnie 30 dni

	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. ch. N=262	98,0%	0,8%	0,8%	0,4%
VIII kl. podst. dz. N=276	98,3%	1,4%	0,3%	0,0%
I kl. ponadpodst. ch. N=369	98,3%	0,3%	1,1%	0,3%
I kl. ponadpodst. dz. N=371	99,2%	0,3%	0,3%	0,3%
III klasy ponadpodst. ch. N=256	97,6%	0,4%	1,6%	0,4%
III klasy ponadpodst. dz. N=268	99,6%	0,0%	0,4%	0,0%

Tabela 16: Częstotliwość używania środków wziewnych w ciągu 30 dni przed badaniem – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

14.3 Substancje wziewne (kleje, aerozole itp.) – rozpowszechnienie używania

Jak wspomniano wcześniej, w działaniach profilaktycznych bardzo istotne jest poznanie opinii młodych ludzi na temat używania określonych środków przez ich znajomych i przyjaciół.

Deklaracje odnośnie posiadania przyjaciół, którzy sięgają po środki wziewne były nieco częściej udziałem młodszych uczniów z klas 8 SP i kl. 1 SPP, niż ich starszych kolegów z kl. 3 szkół ponadpodstawowych.

Co siódma z dziewcząt (13,7%) i co dziesiąty chłopiec (10,2%) z kl. 8 SPP przyznali, że mają **kilku** przyjaciół używających substancji wziewnych, a **prawie 7% uczniów i 4,5% uczennic w tej grupie badanych stwierdziło, że większość lub wszyscy** ich przyjaciele używają wspomnianych środków. W starszej kohorcie badanych z kl. 1 SPP odnotowano podobny odsetek uczniów, którzy wyrazili taką samą opinię (6,3%) i nieco niższy odsetek uczennic, które stwierdziły, że większość lub wszystkie spośród ich przyjaciółek sięgają po środki wziewne (2,7%). **Wyższe odsetki respondentów uważają, że takie zachowania podejmuje tylko kilku ich przyjaciół.**

W kl. 3 SPP odnotowano istotnie niższy odsetek dziewcząt niż w najmłodszej kohorcie badanych (kl. 8 SP), które deklarywały, że mają przyjaciół sięgających po środki wziewne (8,9% vs. 20,9%). Również w grupie chłopców z tego rocznika odsetki te były niższe niż w pozostałych frakcjach wiekowych (13,3%). 3,8% uczniów i tylko 0,4% uczennic z tej kohorty przyznało, że większość lub wszyscy ich przyjaciele używają środków wziewnych.

Rozpowszechnienie używania środków wziewnych wśród przyjaciół

	nikt	kilku	sporo	większość	wszyscy
VIII kl. podst. ch. N=285	81,0%	10,2%	1,8%	0,7%	6,2%
VIII kl. podst. dz. N=280	79,1%	13,7%	2,7%	2,1%	2,4%
I kl. ponadpodst. ch. N=399	82,9%	8,7%	2,1%	0,8%	5,5%
I kl. ponadpodst. dz. N=383	84,4%	11,2%	1,7%	0,0%	2,7%
III klasy ponadpodst. ch. N=274	86,7%	7,6%	1,9%	1,9%	1,9%
III klasy ponadpodst. dz. N=272	91,9%	6,7%	1,1%	0,0%	0,4%

Tabela 17: Rozpowszechnienie używania środków wziewnych wśród przyjaciół – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

14.4 Wiek inicjacji – narkotyki

Dziewczęta uczące się w 8 klasach SP zapytane o wiek, w którym po raz pierwszy zażyły **amfetaminę** (wykres 97) **deklarowały najczęściej, że miało to miejsce w wieku 14-15 lat** (1,4%) oraz **13 lat lub mniej** (1,4%). W przypadku chłopców wiek inicjacji jest podobny – przy czym najczęściej deklarowany to 13 lat lub mniej (3,2%) i nieco rzadziej 14-15 lat (1,4%).

Również starsze dziewczęta, z 1 klas SPP, najczęściej wskazywały na wiek 13 lat lub mniej (0,8%) lub 14-15 lat (0,8%). Chłopcy z tego samego rocznika także najczęściej deklarowali jako moment swojej inicjacji wiek 13 lat lub mniej (2,2%).

W najstarszej kohorcie badanych uczniów tj. wśród 17-18-latków z kl. 3 SPP pierwsze eksperymenty z amfetaminą najczęściej występowały w wieku 16 lat lub więcej. Takie deklaracje złożyło 2,4% chłopców i 1,1% dziewcząt.

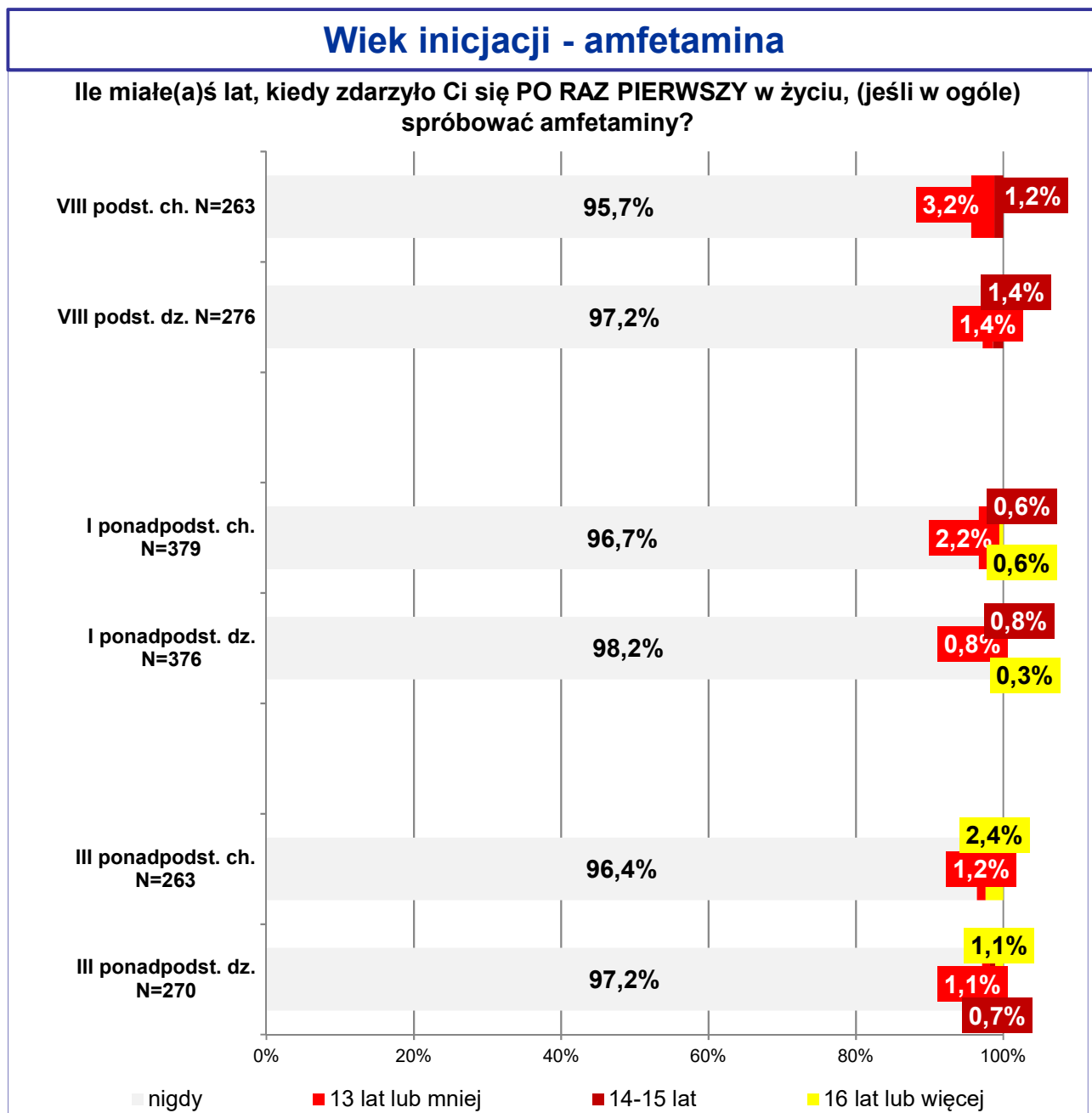
Podobni, jak w przypadku amfetaminy wyglądały deklaracji uczniów dot. pierwszych prób związanych z używaniem **ecstasy** (wykres 98). Zarówno dla dziewcząt, jak i dla chłopców z kl. 8 SP oraz kl. 1 SPP **najczęstszym wiekiem inicjacji było 13 lat lub mniej** (2,8% wśród chłopców w kl. 8 SP i 2,2% chłopców w kl. 1 SPP). Również dziewczęta z obu ww. roczników swoje pierwsze eksperymenty z ecstasy najczęściej przeżywały w wieku 13 lat lub mniej (0,7% i 0,5%).

W najstarszej frakcji respondentów najczęstszy wiek inicjacji chłopców dot. używania ecstasy przesunął się na okres **14-15 lat**, a w grupie dziewcząt odnotowano identyczne odsetki uczennic (1,1%) deklarujących swój pierwszy kontakt z tym narkotykiem w okresie **13 lat lub mniej, 14-15 lat oraz 16 lat lub więcej**.

W przypadku **substancji wziewnych** (wykres 99), **w każdej badanej frakcji wiekowej najczęściej** inicjacja miała miejsce w wieku **13 lat lub mniej** (4,5% dziewcząt i 2,8% chłopców z kl. 8 SP a także 2,6% dziewcząt i 2,8% chłopców z kl. 1 SPP). Podobny okres inicjacji najczęściej wskazywali także uczniowie z najstarszej kohorty badanych tj. z kl. 3 SPP.

Przedstawione wyżej wyniki przemawiają za koniecznością rozpoczynania oddziaływań profilaktycznych przeciwdziałających używaniu narkotyków przez młodzież jeszcze w szkole podstawowej – w kl. piątej lub szóstej oraz za ich intensyfikowaniem w ostatnich klasach szkoły podstawowej (siódmej i ósmej).

14.4 Wiek inicjacji - narkotyki

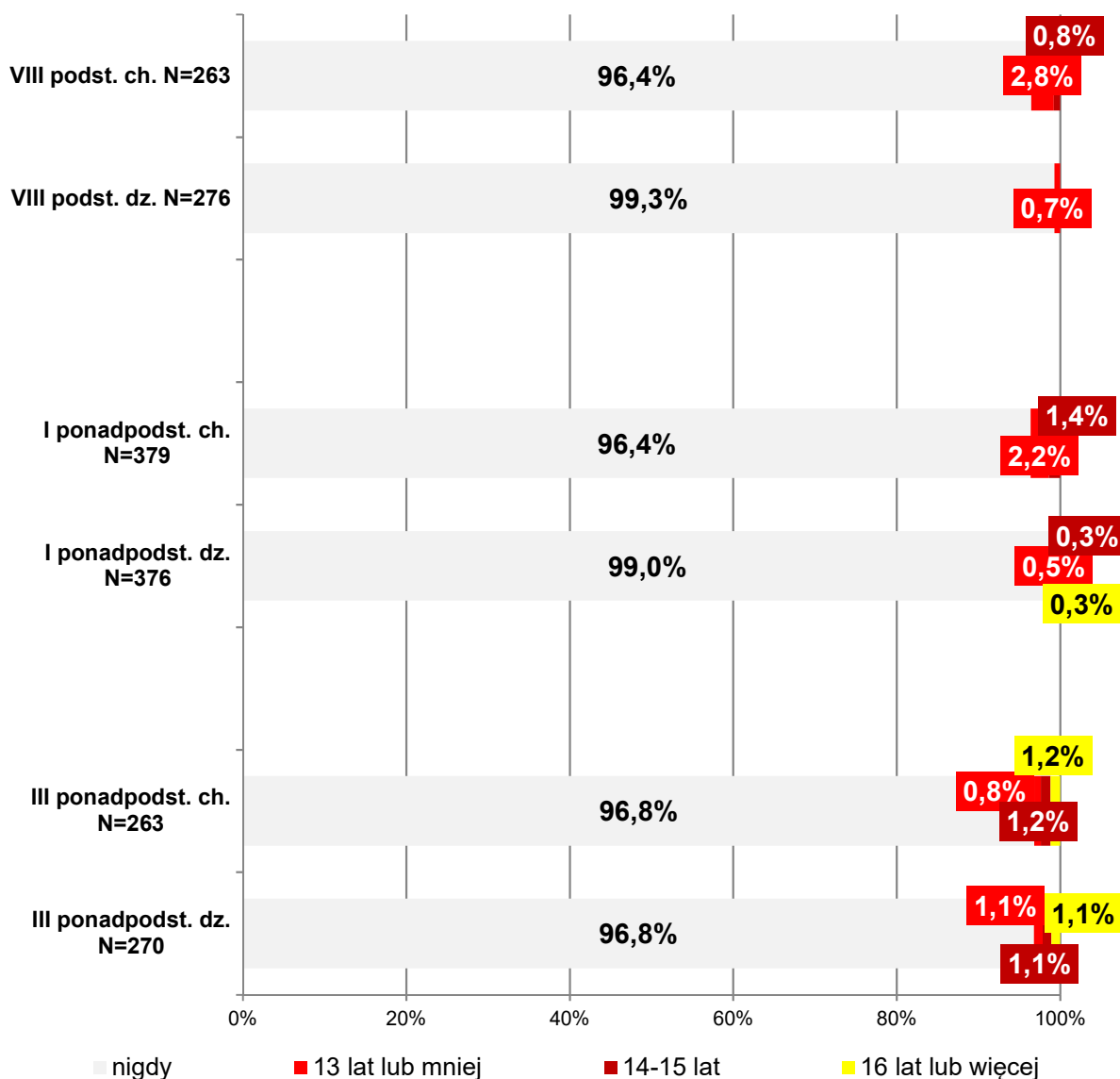

Wykres 97: Pierwsze doświadczenia z używaniem amfetaminy – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

14.4 Wiek inicjacji - narkotyki

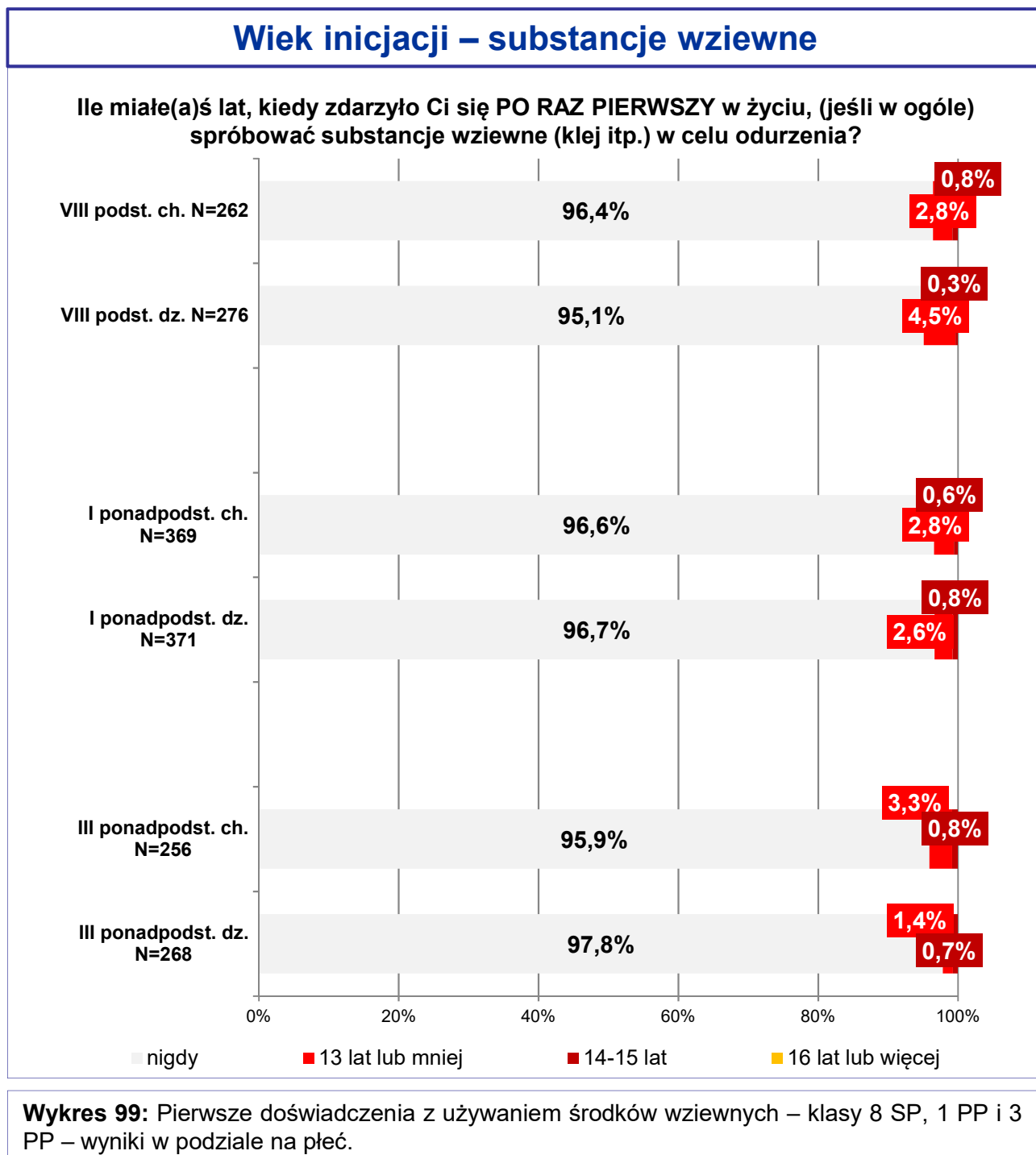
Wiek inicjacji - ecstasy

Ile miał(a)ś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu, (jeśli w ogóle) spróbować ecstasy?

Wykres 98: Pierwsze doświadczenia z używaniem ecstasy – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP – wyniki w podziale na płeć.

14.4 Wiek inicjacji - narkotyki

15. Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków

15. Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków

Jak pokazują wykresy 100-103, odsetek uczniów wskazujących na duże ryzyko związane z używaniem amfetaminy i ecstasy znacząco wzrasta w sytuacji, gdy opinia dotyczy **regularnego zażywania tych narkotyków**. Dodatkowo dziewczęta – niezależnie od wieku – postrzegają regularne przyjmowanie obu środków jako bardziej ryzykowne niż chłopcy. Zasadniczo także starsi uczniowie postrzegają zażywanie narkotyków – zarówno sporadyczne, jak i regularne – jako bardziej ryzykowne niż młodsi.

Ryzyko związane z **zażywaniem amfetaminy 1-2 razy** było oceniane jako **duże** przez co trzeciego ucznia i uczennicę 8 kl. SP (odpowiednio: 35,8% i 34,9%). Jednocześnie prawie 30% chłopców i co czwarta z dziewcząt z tego rocznika wyraziło opinię, że **ryzyko związane z takim zachowaniem jest małe lub w ogóle nie istnieje**. W starszej kohorcie badanych z kl. 1 SPP czterech na dziesięciu uczniów uważa, że 1-2 krotne użycie amfetaminy niesie za sobą duże ryzyko (37,6% chłopców i 39% dziewcząt). Co czwarty respondent z tej frakcji badanych jest zdania, że w takim przypadku nie ma żadnego ryzyka lub jest ono małe (24,5% chłopców i 24% dziewcząt). W grupie 17-18-latków odnotowano najwyższe odsetki badanych, którzy uważają, że nawet pojedyncze eksperymenty z amfetaminą są bardzo ryzykowne (45,2% chłopców i 43,5% dziewcząt).

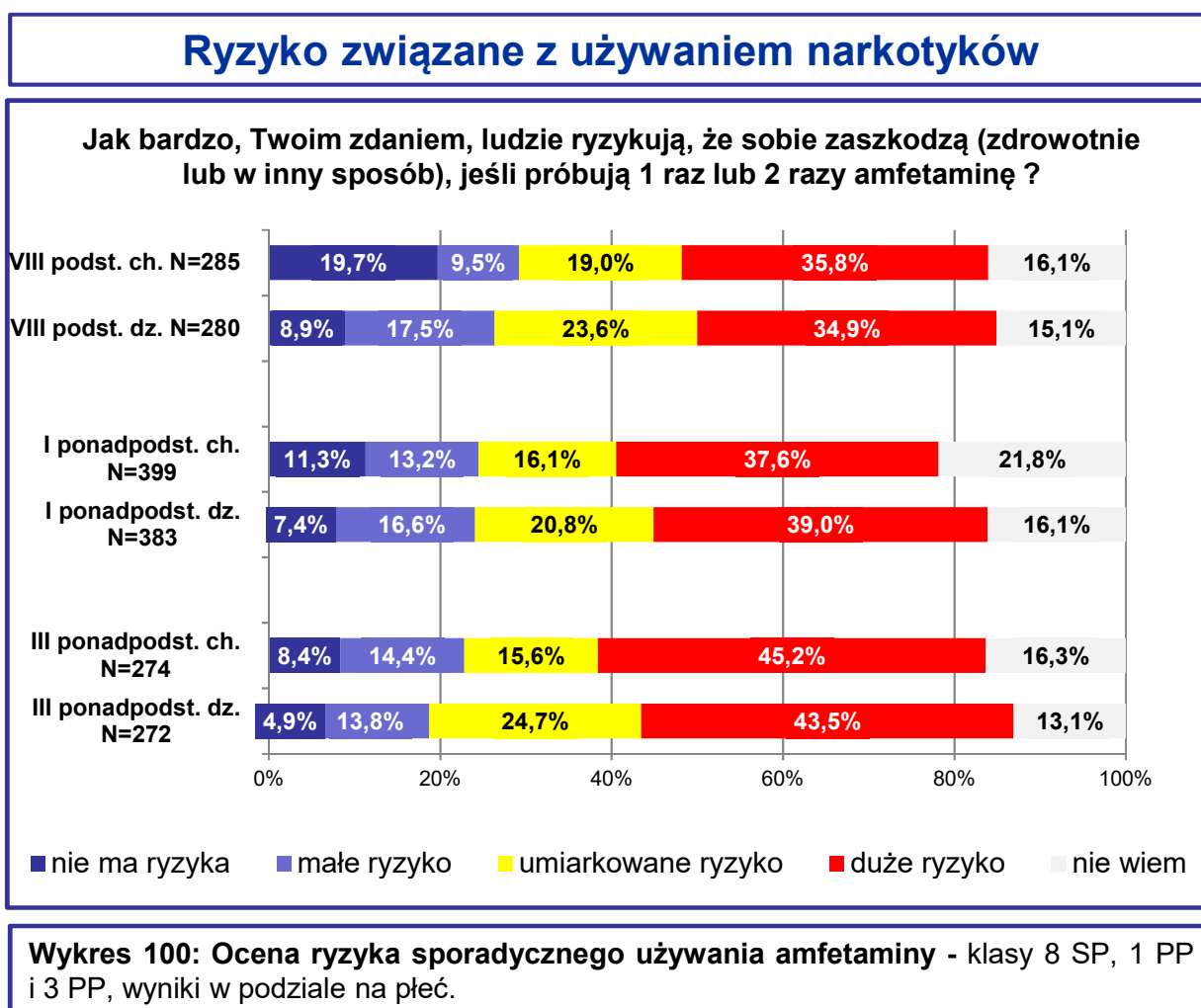
Co piąty ósmoklasista (20,1%) oceniając ryzyko związane z **regularnym używaniem amfetaminy stwierdził, że jest ono małe lub w ogóle nie występuje**. W przypadku dziewcząt takiego samego zdania było istotnie mniej respondentek (11,7%). Przeciwnego zdania był co drugi badany uczeń (49,3%) oraz sześć na dziesięć uczennic (62%), którzy w takim przypadku deklarowali duże ryzyko. **Wraz z wiekiem badanych rosną odsetki tych, którzy w regularnym używaniu amfetaminy dostrzegają wysoki poziom ryzyka**. Wśród 15-16-latków z kl. 1 SPP taką opinię wyraziło 56,6% chłopców i istotnie więcej dziewcząt (68%). Jeszcze wyższe odsetki w tym zakresie odnotowano w kl. 3 SPP – 67,3% chłopców i prawie $\frac{3}{4}$ dziewcząt (73,9%). Jednocześnie niecałe 5% uczennic w tej frakcji przyznało, że regularne używanie amfetaminy jest mało ryzykowne albo nie niesie za sobą żadnego ryzyka (zagregowane odpowiedzi).

Świadczy to o braku podstawowej wiedzy nt. ryzyka związanego z regularnym używaniem amfetaminy wśród tej grupy badanych (od 27,6% do 28,1%). **Jest to kolejna grupa uczniów, do której powinny być skierowane działania edukacyjne**.

Podobną tendencję do oceniania ryzyka **zaobserwowano w przypadku pytań o ecstasy**. **Brak ryzyka lub małe ryzyko w przypadku sięgania po ecstasy 1-2 razy** wskazał co trzeci badany ósmoklasista – 32,5% chłopców i 29,1% dziewcząt. W grupie starszej młodzieży z klas 1 SPP podobnego zdania było 32,1% chłopców i 28,8% dziewcząt. Jedynie co czwarty chłopiec w tej frakcji wiekowej (27,9%) przyznał, że takie zachowanie niesie za sobą **duże ryzyko**. W najstarszej kohorcie uczniów z kl. 3 SPP podobnego zdania było istotnie więcej chłopców – 37,6% i nieco więcej dziewcząt – 33,6% niż w młodszym roczniku. **W przypadku regularnego używania ecstasy** odsetki respondentów, którzy oceniają ryzyko takiego zachowania, jako **duże** istotnie wzrastają. Wśród ósmoklasistów oraz uczniów kl. 1 SPP taką opinię wyraził prawie co drugi badany uczeń (46,7% w kl. 8 i 49,7% w kl. 1 SPP) oraz sześć na dziesięć dziewcząt (odpowiednio: 58,9% i 60,5%). W najstarszej kohorcie badanych (17-18 lat) odnotowano najwyższe odsetki uczniów podzielających ten pogląd – 61,6% wśród chłopców i 68,9% w grupie dziewcząt.

15. Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków

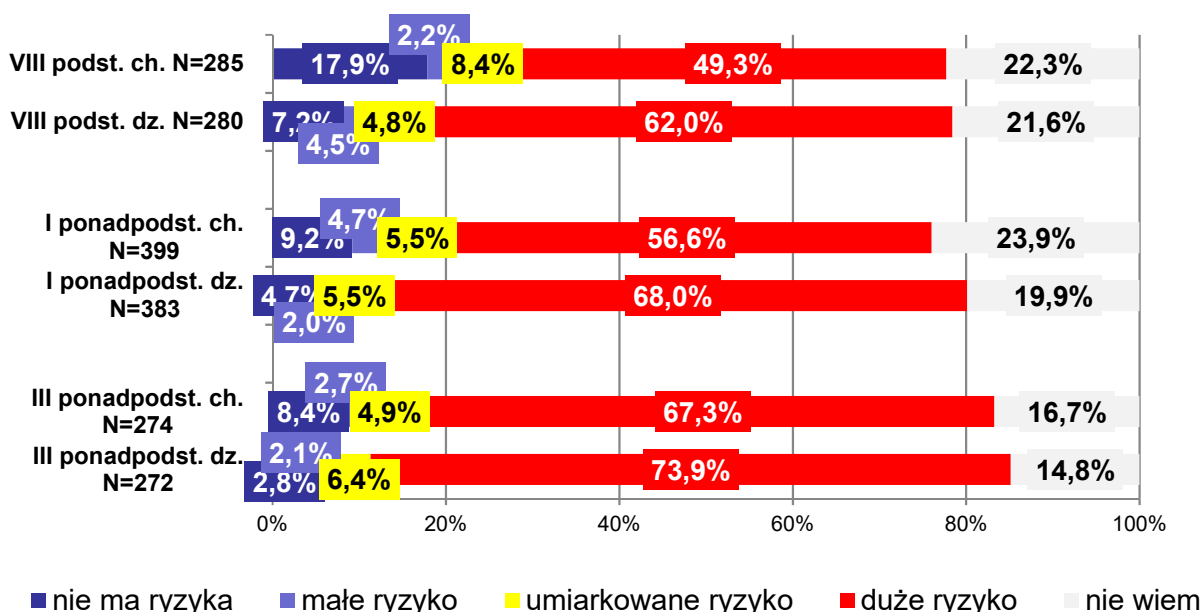
Podobnie jak w przypadku amfetaminy, również pytając o ecstasy odnotowano wysokie odsetki odpowiedzi wskazujących na brak wiedzy nt. ryzyka związanego z jego regularnym używaniem, szczególnie wśród chłopców. Odpowiedzi „nie wiem” udzielił co czwarty uczeń kl. 1 SPP i co piąta z dziewcząt w tej frakcji wiekowej (odpowiednio: 23,9% i 19,9%). Również w populacji ósmoklasistów odnotowano ponad 20% uczniów, którzy deklarują brak wiedzy w tym zakresie. **Wynik ten wskazuje na potrzebę intensyfikowania skutecznych działań edukacyjnych w tym zakresie.**

15. Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków

Ryzyko związane z używaniem narkotyków

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli używają amfetaminy regularnie?

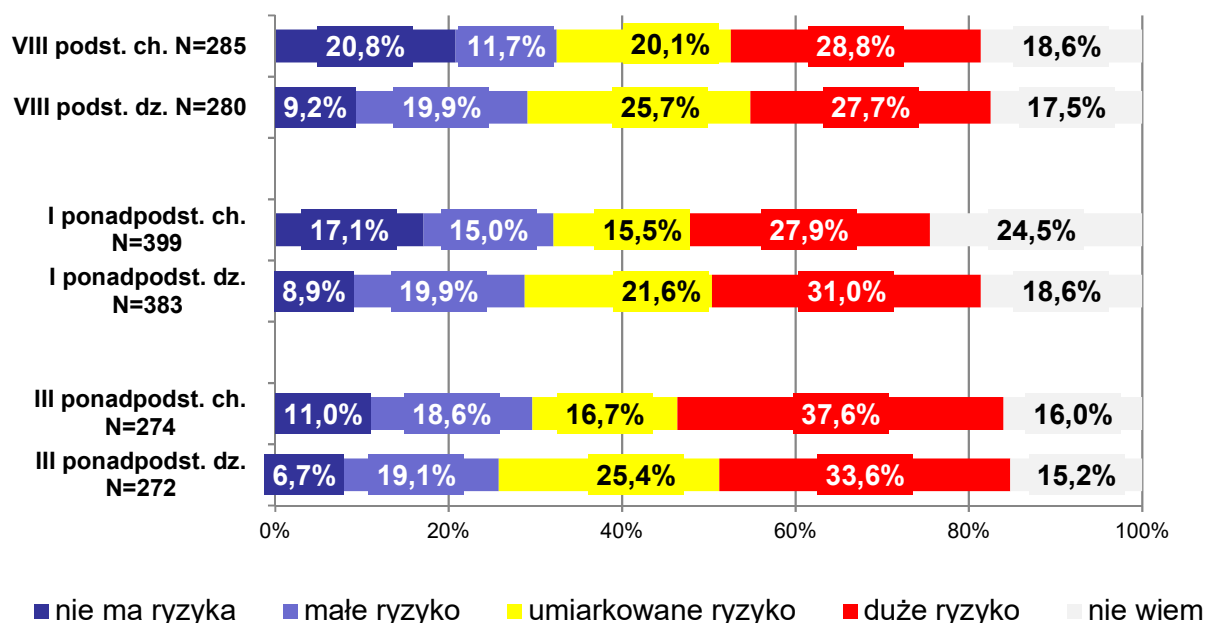

Wykres 101: Ocena ryzyka regularnego używania amfetaminy - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

15. Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków

Ryzyko związane z używaniem narkotyków

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli próbują 1 raz lub 2 razy ecstasy?

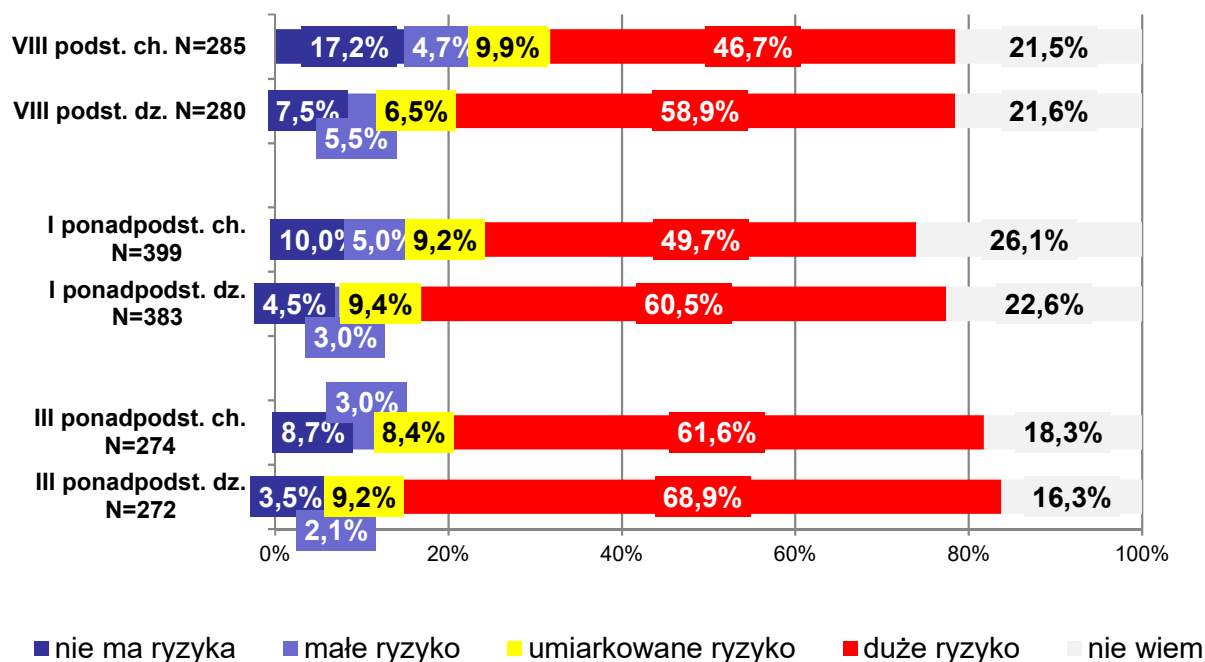

Wykres 102: Ocena ryzyka sporadycznego używania ecstasy - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

15. Ocena ryzyka związanego z używaniem narkotyków

Ryzyko związane z używaniem narkotyków

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie ryzykują, że sobie zaszkodzą (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli używają regularnie ecstasy?

Wykres 103: Ocena ryzyka regularnego używania ecstasy - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

16. Częstotliwość używania innych narkotyków

16. Częstotliwość używania innych narkotyków

LSD oraz grzyby halucynogenne (wykres 104 i 105)

LSD i innych środków halucynogennych próbowało w swoim życiu 3,6% chłopców i 1,7% dziewcząt uczących się w 8 klasach SP. W starszych rocznikach odsetki te były nieco wyższe, **zwłaszcza w populacji dziewcząt**. Prawie **5% uczniów i 4% uczennic z kl. 3 SPP deklarowało eksperymentowanie z LSD**. 2,5% dziewcząt oraz 1,6% chłopców z tego rocznika przyznało, że używało tej substancji 3 lub więcej razy.

Grzybów halucynogennych próbowało kiedykolwiek w życiu **więcej chłopców niż dziewcząt**. Podobnie, jak w przypadku LSD najwyższe odsetki uczniów eksperymentujących z tymi narkotykami odnotowano w najstarszej kohorcie badanych (kl. 3 SPP). Takie doświadczenia ma za sobą 4,4% chłopców i 1,8% dziewcząt z tego rocznika. W porównaniu do wyników badań z 2019 r. wyraźnie wzrósł odsetek 17-18-letnich chłopców sięgających po ten narkotyk (w 2019 r. - 2,2% zaś w 2023 r. - 4,4%). W młodszych frakcjach wiekowych sięgało po te substancje 2,8% chłopców i 1% dziewcząt.

Kokaina i crack (wykresy 106 i 107)

Prawie 3% ósmoklasistów i 1,7% uczennic w tej grupie badanych choć raz w życiu użyło kokainy. W klasach 1 i 3 SPP nieco częściej po kokainę sięgały dziewczęta, niż chłopcy (2,3% vs. 1,7% w kl. 1 SPP oraz 2,1% vs. 1,2% w kl. 3 SPP). Różnice w odsetkach dziewcząt i chłopców nie były istotne statystycznie. Ponad 3,2% chłopców uczących się w kl. 8 SP oraz 2,5% z kl. 1 SPP przyznało się do używania cracku, czyli kokainy w kryształkach tj. jednego z najbardziej niebezpiecznych i silnie uzależniających narkotyków. W grupie dziewcząt z kl. 8 SP w ogóle nie odnotowano przypadków używania tej substancji a wśród uczennic kl. 1 SPP zdarzyło się to tylko jedynie dwóm osobom (0,5%). W najstarszej frakcji badanych z kl. 3 SPP odsetki te były nieco niższe: 1,6% wśród chłopców oraz 1,1% w grupie dziewcząt. Warto podkreślić, iż w badaniu z 2019 r. odnotowano jedynie 0,5% - 0,7% chłopców deklaruujących używanie cracku.

Heroina i polska heroina („kompot”) (wykres 108 i 109)

2% chłopców z kl. 8 SP i kl. 3 SPP zadeklarowało, że używali w swoim życiu heroiny. Wśród dziewcząt było to 1-1,4% i8 tylko w populacji uczennic szkół ponadpodstawowych. Do użycia „kompotu” czyli tzw. „polskiej heroiny” przyznało się 2% ósmoklasistów oraz uczniów kl. 1 SPP. W grupie dziewcząt odsetki te były śladowe (0,3%-1%). W grupie badanych 17-18 lat odsetki te sięgały jedynie 0,4% - dla obu płci.

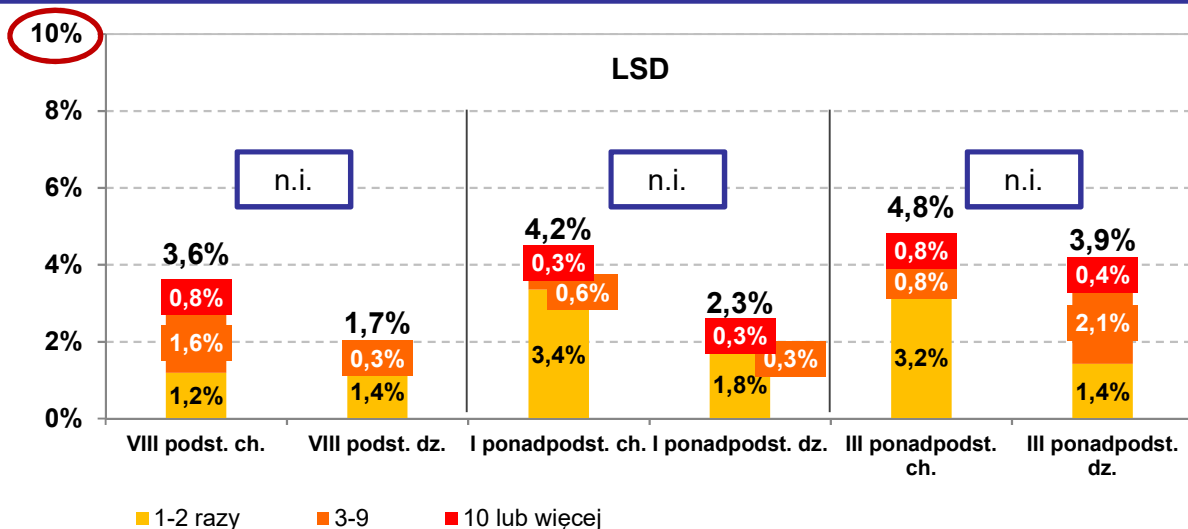
Narkotyki wstrzykiwane, sterydy anaboliczne i GHB (wykresy 110, 111 i 112)

Do stosowania narkotyków wstrzykiwanych przyznało się mniej niż 1% uczniów we wszystkich badanych kohortach (0,3%-0,8%). W przypadku rozpowszechnienia używania sterydów anabolicznych wyższe odsetki stosujących te substancje odnotowano wśród chłopców, jednak różnice te nie były istotne statystycznie. **Do użycia sterydów anabolicznych przyznało się 2,8% ósmoklasistów i uczniów kl. 3 SPP i ponad 3,1% chłopców z kl. 1 SPP**. GHB, obok stosowania w celach przestępczych („pigulka gwałtu”), bywa również stosowany świadomie, w celach euforyzujących. Do spróbowania tej substancji przyznało się 1,6% chłopców z kl. 8 SP. W pozostałych frakcjach badanych odnotowano w tym zakresie tylko pojedyncze przypadki.

16. Częstotliwość używania innych narkotyków

Używanie narkotyków

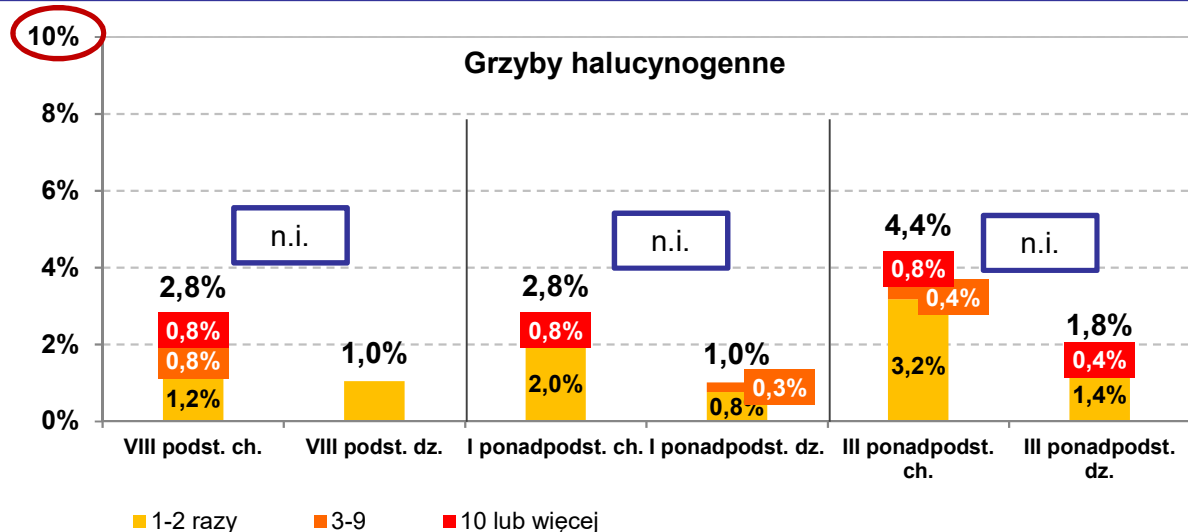
Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

Wykres 104: Rozpowszechnienie używania LSD – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

	N		N
VIII kl. podst. ch.	263	I kl. ponadpodst. ch.	376
VIII kl. podst. dz.	276	I kl. ponadpodst. dz.	375
		III kl. ponadpodst. ch.	262
		III kl. ponadpodst. dz.	270

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

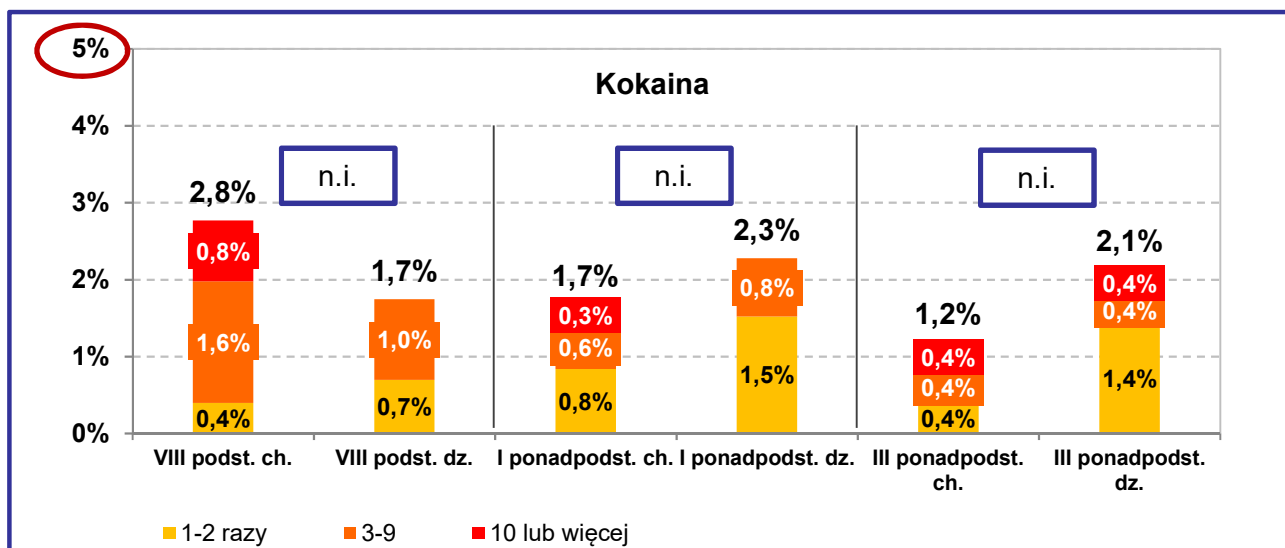
Wykres 105: Rozpowszechnienie używania grzybów halucynogennych – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

	N		N
VIII kl. podst. ch.	263	I kl. ponadpodst. ch.	376
VIII kl. podst. dz.	276	I kl. ponadpodst. dz.	375
		III kl. ponadpodst. ch.	262
		III kl. ponadpodst. dz.	270

16. Częstotliwość używania innych narkotyków

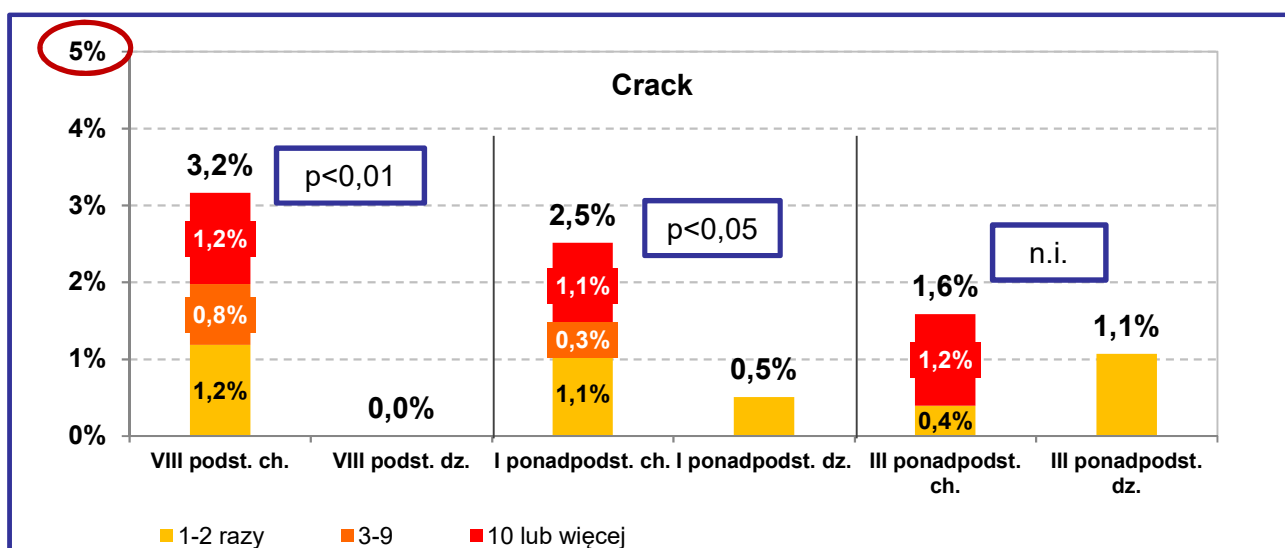
Używanie narkotyków

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

Wykres 106: Rozpowszechnienie używania kokainy – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

	N		N
VIII kl. podst. ch.	263	I kl. ponadpodst. ch.	376
VIII kl. podst. dz.	276	I kl. ponadpodst. dz.	375
		III kl. ponadpodst. ch.	262
		III kl. ponadpodst. dz.	270

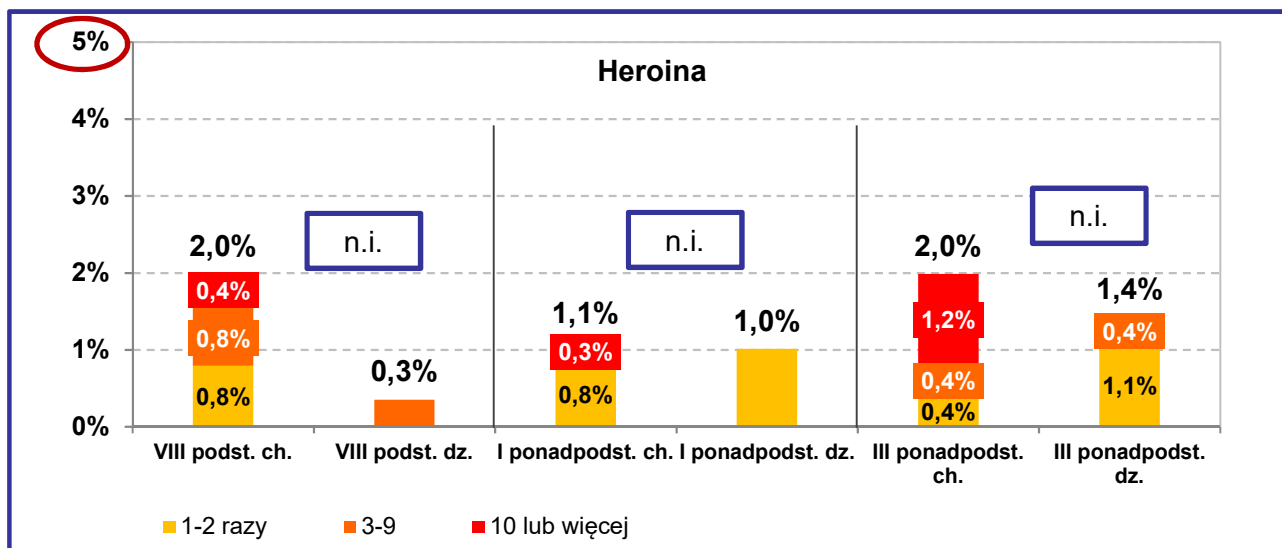
Wykres 107: Rozpowszechnienie używania cracku – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

	N		N
VIII kl. podst. ch.	263	I kl. ponadpodst. ch.	376
VIII kl. podst. dz.	276	I kl. ponadpodst. dz.	375
		III kl. ponadpodst. ch.	262
		III kl. ponadpodst. dz.	270

16. Częstotliwość używania innych narkotyków

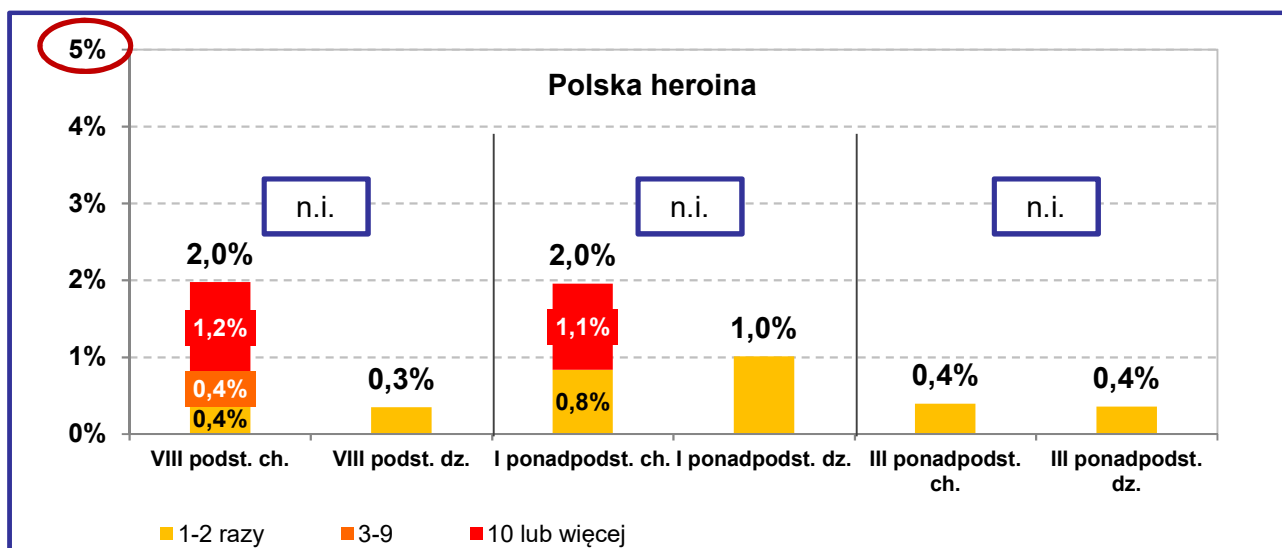
Używanie narkotyków

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

Wykres 108: Rozpowszechnienie używania heroiny – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

	N		N
VIII kl. podst. ch.	263	I kl. ponadpodst. ch.	376
VIII kl. podst. dz.	276	I kl. ponadpodst. dz.	375
		III kl. ponadpodst. ch.	262
		III kl. ponadpodst. dz.	270

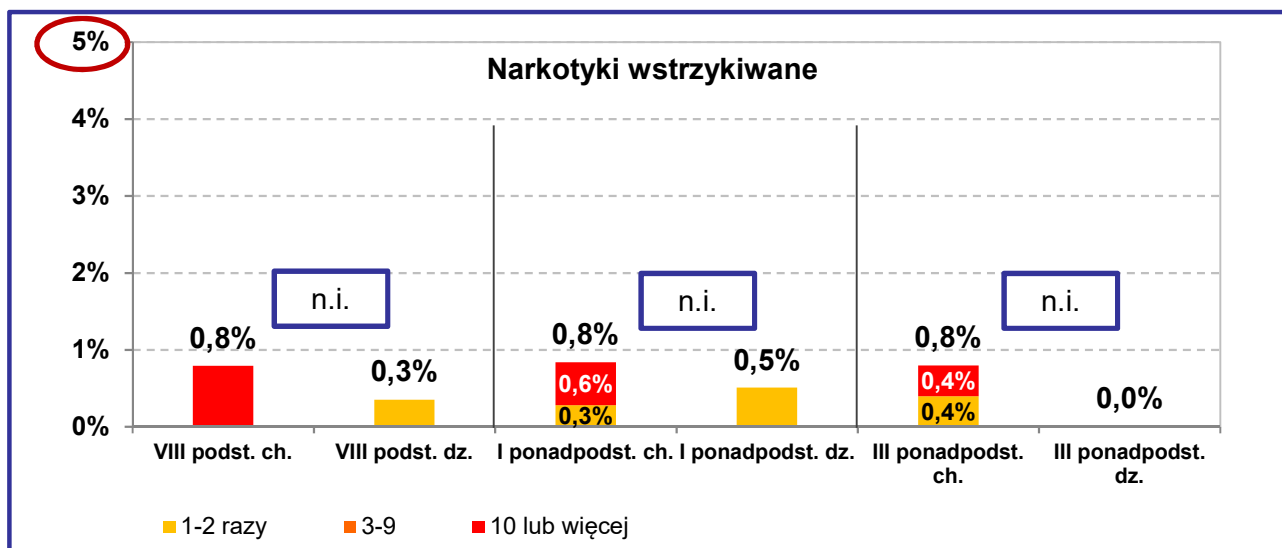
Wykres 109: Rozpowszechnienie używania polskiej heroiny „kompotu” – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

	N		N
VIII kl. podst. ch.	263	I kl. ponadpodst. ch.	376
VIII kl. podst. dz.	276	I kl. ponadpodst. dz.	375
		III kl. ponadpodst. ch.	262
		III kl. ponadpodst. dz.	270

16. Częstotliwość używania innych narkotyków

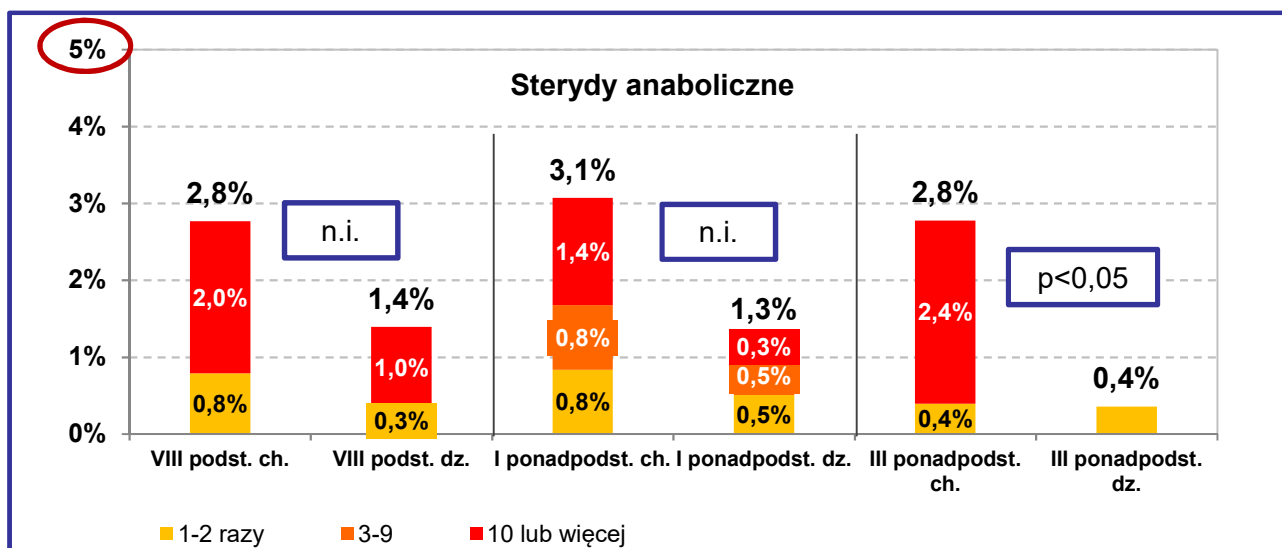
Używanie narkotyków

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

Wykres 110: Rozpowszechnienie używania narkotyków wstrzykiwanych – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płęć.

	N		N
VIII kl. podst. ch.	263	I kl. ponadpodst. ch.	376
VIII kl. podst. dz.	276	I kl. ponadpodst. dz.	375
		III kl. ponadpodst. ch.	262
		III kl. ponadpodst. dz.	270

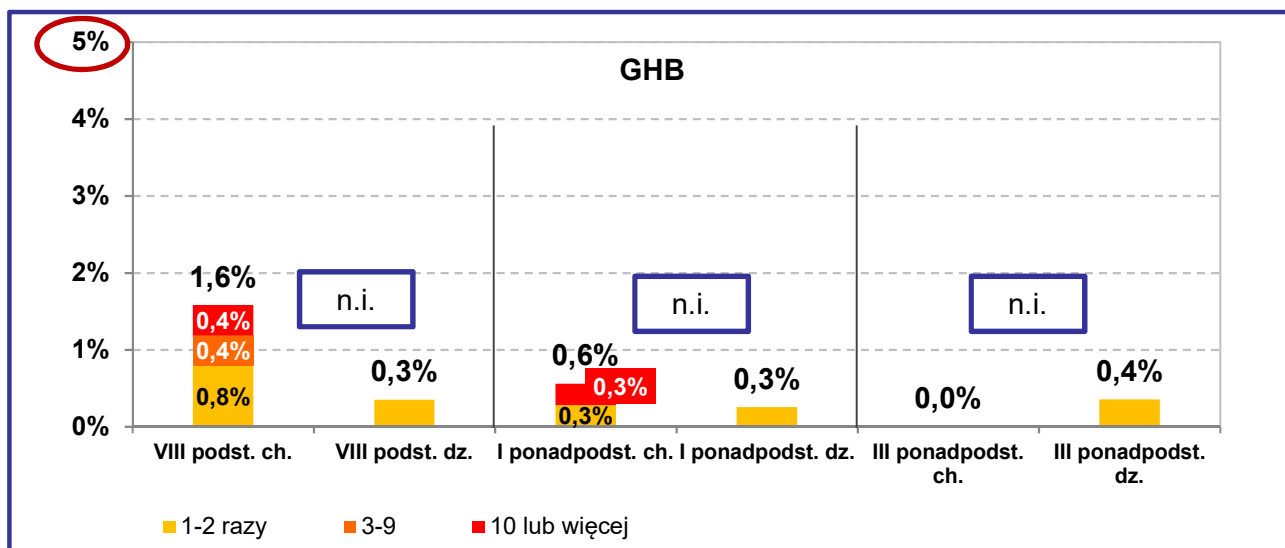
Wykres 111: Rozpowszechnienie używania sterydów anabolicznych – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płęć.

	N		N
VIII kl. podst. ch.	263	I kl. ponadpodst. ch.	376
VIII kl. podst. dz.	276	I kl. ponadpodst. dz.	375
		III kl. ponadpodst. ch.	262
		III kl. ponadpodst. dz.	270

16. Częstotliwość używania innych narkotyków

Używanie narkotyków

Ile razy w życiu, (jeśli w ogóle) zdarzyło Ci się używać któregoś z niżej wymienionych środków?

Wykres 112: Rozpowszechnienie używania GHB klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

	N		N
VIII kl. podst. ch.	263	I kl. ponadpodst. ch.	376
VIII kl. podst. dz.	276	I kl. ponadpodst. dz.	375
		III kl. ponadpodst. ch.	262
		III kl. ponadpodst. dz.	270

17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

W kwestionariuszu poproszono respondentów, aby określili częstotliwość przykrych sytuacji, których doświadczyli w ciągu ostatnich 12 miesięcy z powodu używania narkotyków. Pytano o takie sytuacje jak:

- bójka, wypadek lub uszkodzenie ciała, poważne problemy z rodzicami, poważne problemy z przyjaciółmi,
- gorsze wyniki w nauce lub pracy, bycie ofiarą rabunku/kradzieży, kłopoty z policją, interwencja pogotowia ratunkowego,
- seks bez zabezpieczenia oraz niechciane doświadczenie seksualne.

Warto zaznaczyć, że nie obserwujemy prawidłowości, w których przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków przydarzają się częściej uczniom starszym lub młodszym, bądź dziewczętom lub chłopcom. Różnice ze względu na wiek i płeć występują w zależności od typu przykrych konsekwencji (wykresy 113-117).

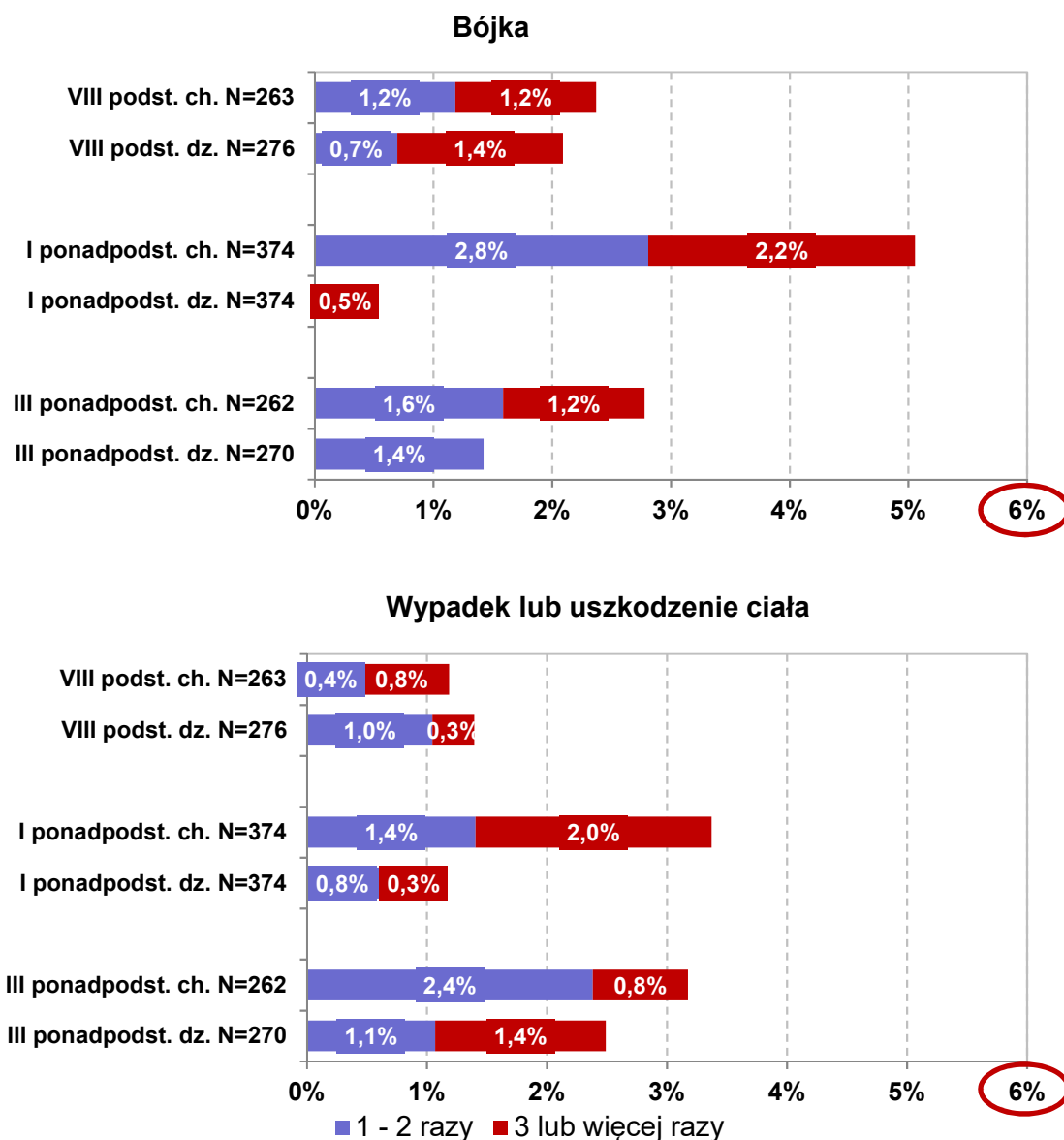
Należy podkreślić, że przykre doświadczenia po użyciu narkotyków były udziałem relatywnie niewielkiego odsetka uczniów. **Najczęściej wskazywane przez badanych kategorie problemów to:**

- **bójka - kl. 8 SP** – chłopcy: 2,4%, dziewczęta: 2,1%; **kl. 1 SPP** - ch: 5,0%, dz: 0,5%; **kl. 3 SPP** – ch: 2,8%, dz: 1,4%;
- **poważne problemy z przyjaciółmi - kl. 8 SP** – chłopcy: 1,6%, dziewczęta: 1,7%; **kl. 1 SPP** - ch: 2,5%, dz: 1,5%; **kl. 3 SPP** – ch: 2,0%, dz: 1,4%);
- **gorsze wyniki w nauce lub pracy - kl. 8 SP** – chłopcy: 1,2%, dziewczęta: 1,7%; **kl. 1 SPP** - ch: 4,5%, dz: 1,8%; **kl. 3 SPP** – ch: 4,8%, dz: 2,2%;
- **poważne problemy z rodzicami - kl. 8 SP** – chłopcy: 1,6%, dziewczęta: 1,4%; **kl. 1 SPP** - ch: 2,3%, dz: 1,0%; **kl. 3 SPP** – ch: 3,2%, dz: 2,2%;
- **kłopoty z policją - kl. 8 SP** – chłopcy: 1,2%, dziewczęta: 0,7%; **kl. 1 SPP** - ch: 3,7%, dz: 0,5%; **kl. 3 SPP** – ch: 3,2%, dz: 0,7%;
- **wypadek lub uszkodzenie ciała - kl. 8 SP** – chłopcy: 1,2%, dziewczęta: 1,3%; **kl. 1 SPP** - ch: 3,4%, dz: 1,1%; **kl. 3 SPP** – ch: 3,2%, dz: 2,5%;
- **niechciane doświadczenia seksualne - kl. 8 SP** – chłopcy: 1,6%, dziewczęta: 0%; **kl. 1 SPP** - ch: 3,4%, dz: 1,1%; **kl. 3 SPP** – ch: 1,6%, dz: 1,5%;
- **interwencja pogotowia ratunkowego - kl. 8 SP** – chłopcy: 1,2%, dziewczęta: 0%; **kl. 1 SPP** - ch: 2,5%, dz: 0,6%; **kl. 3 SPP** – ch: 2,8%, dz: 1,1%;
- **bycie ofiarą rabunku lub kradzieży - kl. 8 SP** – chłopcy: 1,2%, dziewczęta: 0,3%; **kl. 1 SPP** - ch: 2,8%, dz: 0,3%; **kl. 3 SPP** – ch: 0,8%, dz: 1,1%.

17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

Przykre doświadczenia związane z narkotykami

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczył(a)ś Z POWODU UŻYWANIA NARKOTYKÓW (na przykład konopi, ecstasy lub amfetaminy) następujących problemów?

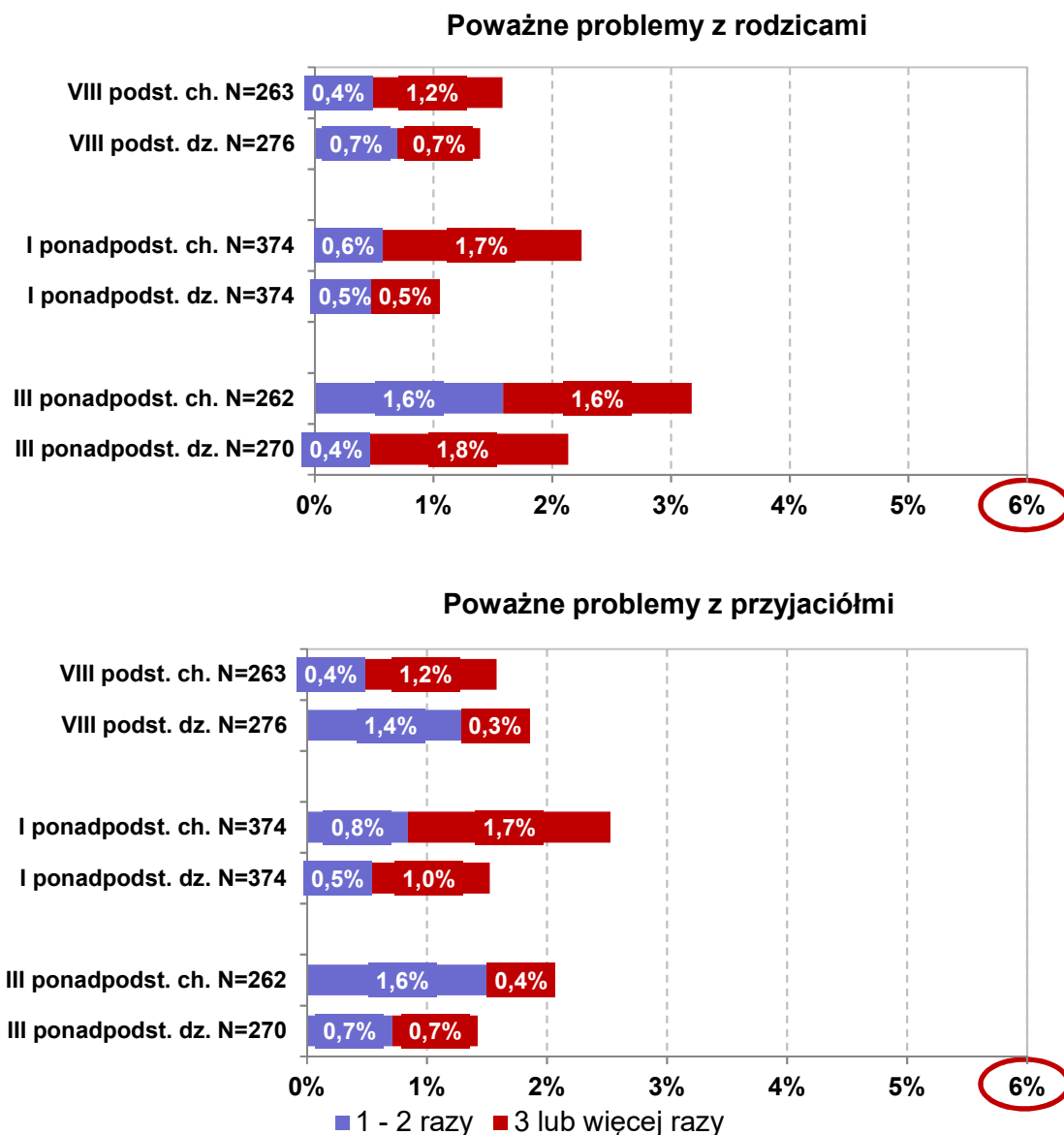

Wykres 113: Przykre doświadczenia po użyciu narkotyków - ostatni rok - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

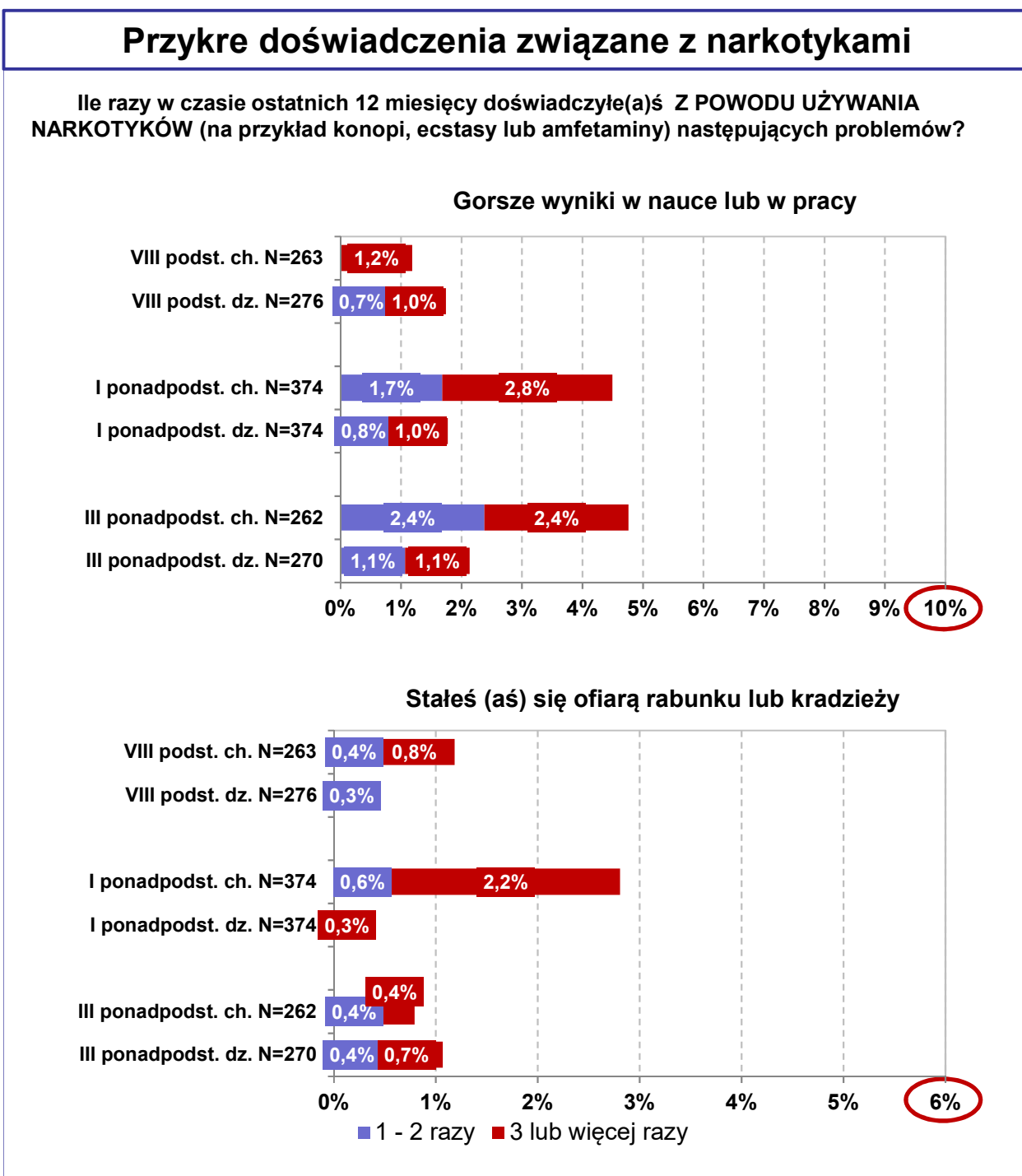
Przykre doświadczenia związane z narkotykami

Ile razy w czasie ostatnich 12 miesięcy doświadczył(a)ś Z POWODU UŻYWANIA NARKOTYKÓW (na przykład konopi, ecstasy lub amfetaminy) następujących problemów?

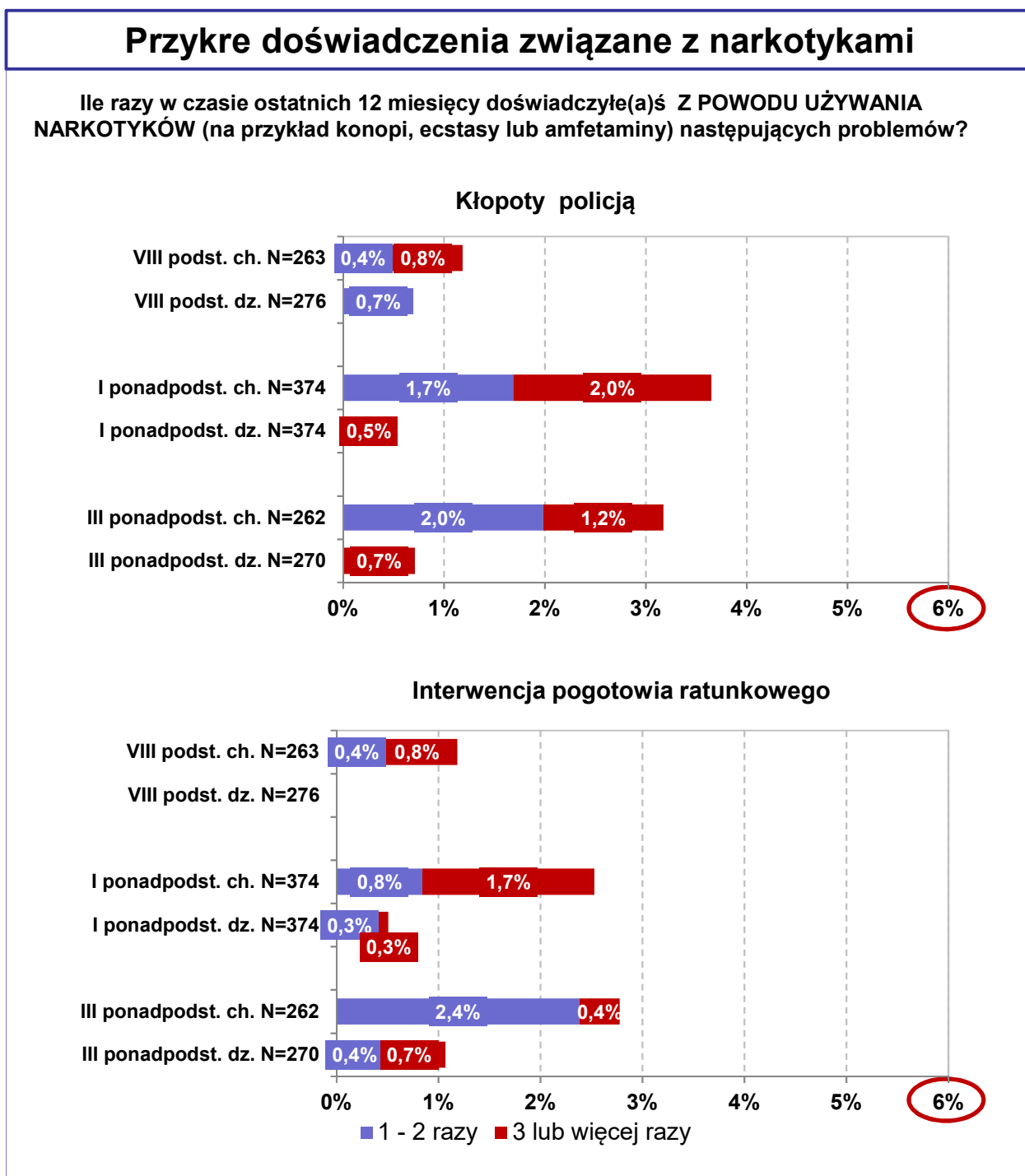
Wykres 114: Negatywne doświadczenia po użyciu narkotyków - ostatni rok - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

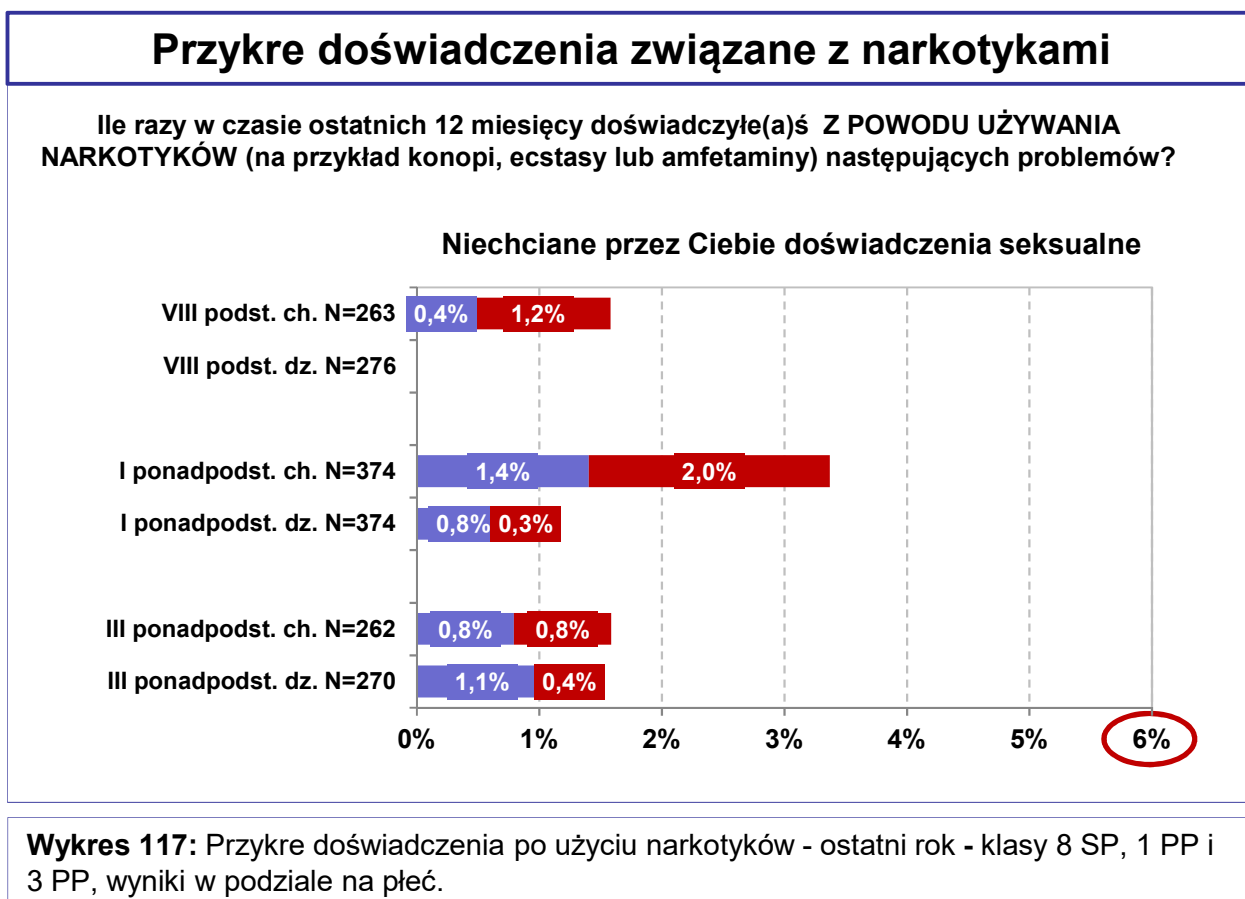
Wykres 115: Negatywne doświadczenia po użyciu narkotyków - ostatni rok - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

Wykres 116: Negatywne doświadczenia po użyciu narkotyków - ostatni rok - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

17. Przykre doświadczenia związane z używaniem narkotyków

18. Przemoc rówieśnicza - perspektywa sprawców

18. Przemoc rówieśnicza - perspektywa sprawców

Na podstawie odpowiedzi na pytania o częstotliwość podejmowania zachowań noszących znamiona przemocy, wyodrębniono kategorię osób, zdefiniowaną jako „**sprawcy przemocy**”. **Zaliczono do niej tych respondentów, którzy przyznali, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło im się podejmować choć jedno zachowanie z poniższej listy:**

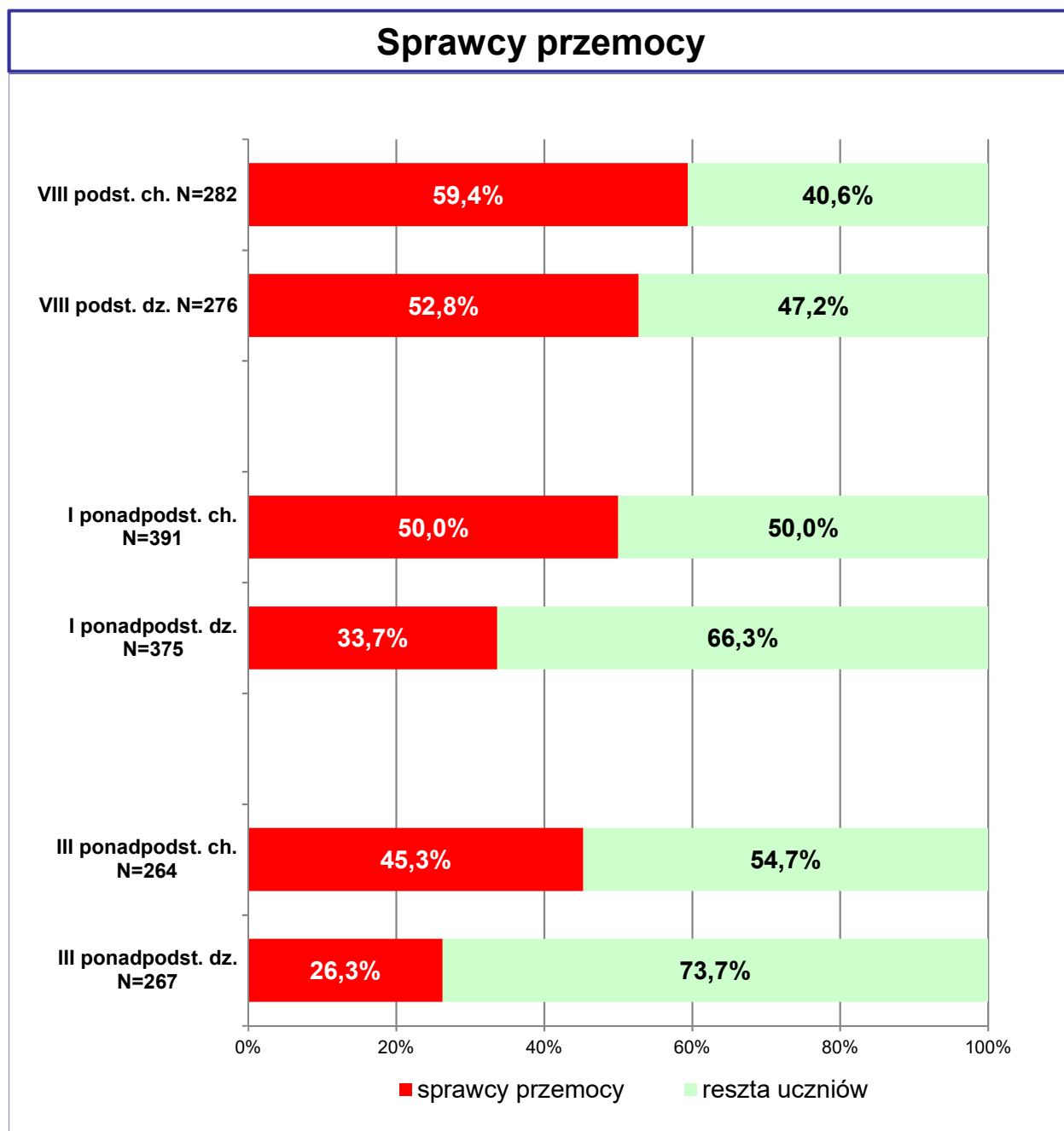
- uczestniczyć w grupie dokuczającej innym;
- uczestniczyć w grupie, która bije innych;
- uczestniczyć w grupie, która rozpoczyna bójki z innymi grupami;
- rozpocząć z kimś bójkę indywidualnie;
- ukraść coś wartego co najmniej 100 zł;
- włamać się w celu kradzieży.
- celowo zniszczyć coś wartościowego
- stosować cyberprzemoc

Analiza tak zagregowanych danych wskazuje na wysoki poziom stosowania przemocy, zwłaszcza wśród chłopców. Do wyróżnionej kategorii możemy zaliczyć sześciu na dziesięciu uczestniczących w badaniu chłopców z **kl. 8 SP (59,4%)**. W starszych kohortach uczniów odsetek sprawców utrzymywał się na nieco niższym poziomie: **50% wśród chłopców z kl. 1 SPP** oraz **45,3% w najstarszej frakcji badanych z kl. 3 SPP**. W przypadku dziewcząt analogiczne odsetki były nieco niższe (choć także należy uznać je za wysokie) i wyniosły odpowiednio 52,8% w kl. 8 SP, 33,7% w kl. 1 SPP i 26,3% w kl. 3 SPP.

Obraz wyłaniający się z tych danych wydaje się bardzo niepokojący. Proporcje między sprawcami przemocy a tzw. „normalnymi uczniami” wykraczają daleko poza akceptowalny model. Skoro w grupie chłopców (z obydwu badanych roczników) osoby, które dopuściły się jakiegoś aktu przemocy stanowią połowę i więcej badanej populacji, oznacza to, że **zjawiska, które mają charakter patologiczny, stały się w tej grupie czymś powszechnym**. Taki wniosek potwierdza fakt, że prawie połowa sprawców przemocy doświadczyło jej także na sobie (było jej ofiarą).

W porównaniu do wyników badań z 2019 r. należy zauważyć istotny spadek odsetka dziewcząt będących sprawcami przemocy w obu starszych frakcjach wiekowych tj. 15-16 lat oraz 17-18 lat. Przypomnijmy, że 4 lata temu nie badaliśmy uczniów klas 8 szkół podstawowych. W obu ww. grupie uczennic **odsetek sprawczyń przemocy zmniejszył się o ponad 1/3** (w kl. 1 PP spadek z 52,8% w 2019 r. do 33,7% w 2023 r.). W najstarszej kohorcie badanych tj. wśród uczennic kl. 3 SPP odnotowano podobny spadek – z 40,2% w 2019 r. do 26,3% w 2023. Istotnie zmniejszył się także odsetek uczniów z kl. 1 SPP, których zdefiniowano, jako sprawców przemocy: z 58,3% w 2019 r. do 50% w tegorocznym badaniu (2023).

18. Przemoc rówieśnicza - perspektywa sprawców

Wykres 118: Odsetki uczniów, którzy podjęli choć jedno zachowanie noszące znamiona przemocy w ostatnim roku – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

18. Przemoc rówieśnicza – perspektywa sprawców

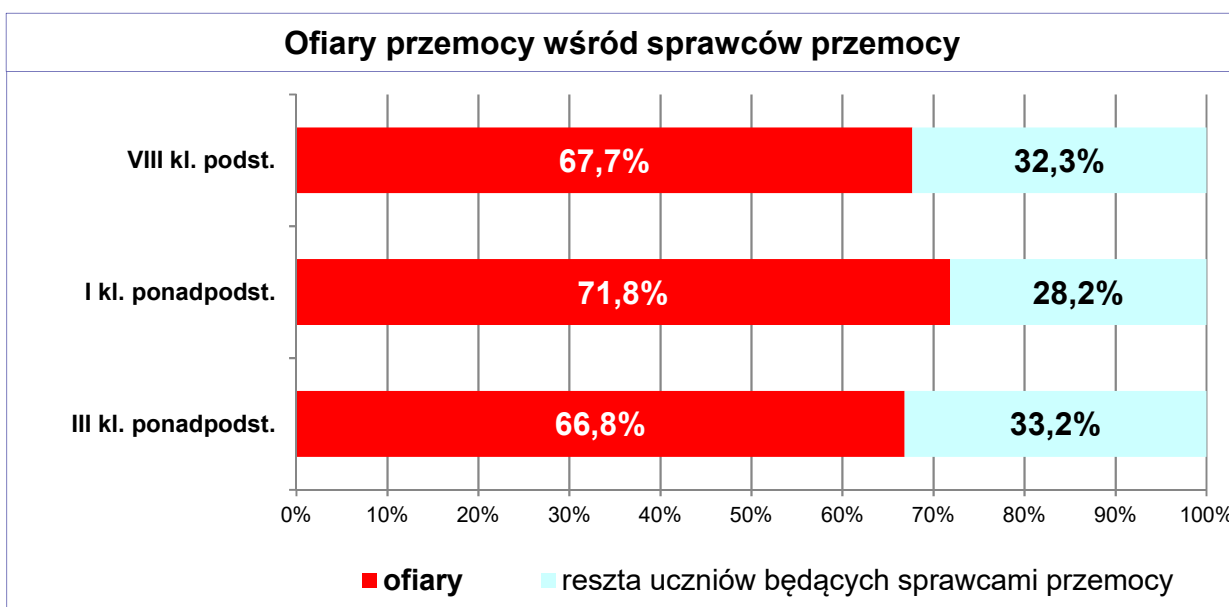
Szczegółowe analizy wskazują, że w zdecydowanej większości kategorii doświadczeń związanych z przemocą, **jej sprawcami częściej niż dziewczęta byli chłopcy** (w obydwu badanych typach szkół).

Jak pokazują tabele 18, 19 i 20, najczęstsze formy przemocy podejmowanej przez uczniów, zgodnie z ich deklaracjami to:

- **bycie w grupie dokuczającej innym:** kl. 8 SP - 44,7%, kl. 1 PP – 30,2% zaś kl. 3 PP – 24%;
- **wysyłanie do innych osób złośliwych wiadomości na ich temat przez Internet:**
w kl. 8 SP - 26,6%, w kl. 1 PP – 21,5%, w kl. 3 PP - 19,4%;
- **rozsyłanie przez Internet złośliwych komentarzy na temat innych osób:**
w kl. 8 SP – 19,8%, w kl. 1 PP – 14,5%, w kl. 3 PP – 12,3%;
- **indywidualne rozpoczynanie bójki:** kl. 8 SP - 17,5%, kl. 1 PP – 13,5, kl. 3 PP – 8,7%;
- **udział w grupie, która bije innych:** kl. 8 SP - 19,4%, kl. 1 PP – 11,1%, kl. 3 PP 6,4%;
- **celowe zniszczenie własności publicznej lub prywatnej:** kl. 8 - 11,1%, kl. 1 PP – 10%, kl. 3 PP – 8,9%;
- **grożenie komuś w Internecie:** kl. 8 SP - 11,1%, kl. 1 PP - 10%, kl. 3 PP - 8,5%;
- **uczestnictwo w grupie, która rozpoczyna bójki z innymi grupami:** kl. 8 SP – 16,9%, kl. 1 PP – 10,8%, kl. 3 PP – 8,7%.

Zachowania nacechowane przemocą występowały z większą częstotliwością wśród uczniów 8 klas szkół podstawowych niż wśród uczniów szkół ponadpodstawowych.

Istotny jest także fakt, że **ponad 2/3 ósmoklasistów (67,7%) i uczniów kl. 3 SPP (66,8%)** a także **siedmiu na dziesięciu sprawców przemocy w kl. 1 SPP (71,8%)** stwierdziło, iż w roku poprzedzającym badanie **było także ofiarami przemocy**.

Wykres 119: Odsetki **sprawców przemocy**, którzy deklarowali, że byli w ciągu ostatniego roku także **ofiarami przemocy** – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

18. Przemoc rówieśnicza - perspektywa sprawców

Sprawcy przemocy				
W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?				
Być w grupie dokuczającej innym				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=558	55,3%	23,7%	8,4%	12,7%
I kl. ponadpodst. N=766	69,8%	16,1%	8,6%	5,5%
III kl. ponadpodst. N=531	76,0%	12,1%	4,2%	7,7%
Uczestniczyć w grupie, która bije innych				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=558	80,6%	8,5%	3,3%	7,6%
I kl. ponadpodst. N=766	88,8%	4,8%	2,7%	3,7%
III kl. ponadpodst. N=531	93,2%	2,1%	2,3%	2,3%
Uczestniczyć w grupie, która rozpoczyna bójki z innymi grupami				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=558	83,1%	7,2%	4,1%	5,7%
I kl. ponadpodst. N=766	89,2%	3,9%	3,4%	3,6%
III kl. ponadpodst. N=531	94,4%	1,6%	1,9%	2,1%
Rozpocząć bójkę indywidualnie				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=558	82,5%	7,6%	5,3%	4,6%
I kl. ponadpodst. N=766	86,5%	5,6%	3,8%	4,1%
III kl. ponadpodst. N=531	91,3%	5,0%	1,5%	2,1%

Tabela 18: Częstotliwość różnych zachowań przemocowych podejmowanych przez uczniów w ostatnim roku przed badaniem – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP. Strzałkami oznaczono wzrost odsetków.

18. Przemoc rówieśnicza - perspektywa sprawców

Sprawcy przemocy				
W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?				
Ukraść coś wartego co najmniej 100 złotych				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=558	90,5%	3,2%	1,5%	4,8%
I kl. ponadpodst. N=766	92,5%	2,2%	1,5%	3,9%
III kl. ponadpodst. N=531	94,2%	2,2%	1,1%	2,5%
Włamać się w celu kradzieży				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=558	93,6%	1,2%	1,1%	4,0%
I kl. ponadpodst. N=766	94,4%	1,1%	0,9%	3,6%
III kl. ponadpodst. N=531	96,5%	1,0%	0,8%	1,7%
Celowo zniszczyć własność publiczną lub prywatną				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=558	86,8%	6,4%	2,7%	4,1%
I kl. ponadpodst. N=766	89,8%	4,5%	1,8%	4,0%
III kl. ponadpodst. N=531	91,1%	3,8%	2,7%	2,3%
Sprzedać coś kradzionego				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=558	91,3%	2,7%	2,0%	4,0%
I kl. ponadpodst. N=766	93,2%	0,8%	1,8%	4,3%
III kl. ponadpodst. N=531	94,8%	1,9%	1,3%	1,9%

Tabel 19: Częstotliwość różnych zachowań przemocowych podejmowanych przez uczniów w ostatnim roku przed badaniem – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

18. Przemoc rówieśnicza - perspektywa sprawców

Sprawcy przemocy				
W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?				
Wysłać przez Internet złośliwe wiadomości				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=558	73,4%	10,6%	6,6%	9,3%
I kl. ponadpodst. N=766	78,5%	9,9%	5,3%	6,3%
III kl. ponadpodst. N=531	80,6%	8,0%	5,6%	5,8%
Rozsyłać przez Internet złośliwe komentarze na temat innych				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=558	80,2%	8,5%	4,0%	7,3%
I kl. ponadpodst. N=766	85,5%	5,9%	3,5%	5,1%
III kl. ponadpodst. N=531	87,7%	4,4%	3,9%	4,0%
Grozić komuś w Internecie				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=558	88,9%	3,8%	2,4%	4,9%
I kl. ponadpodst. N=766	90,0%	2,5%	3,0%	4,5%
III kl. ponadpodst. N=531	91,5%	3,1%	2,5%	2,9%

Tabela 20: Częstotliwość różnych zachowań przemocowych podejmowanych przez uczniów w ostatnim roku przed badaniem – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

18. Przemoc rówieśnicza – perspektywa sprawców

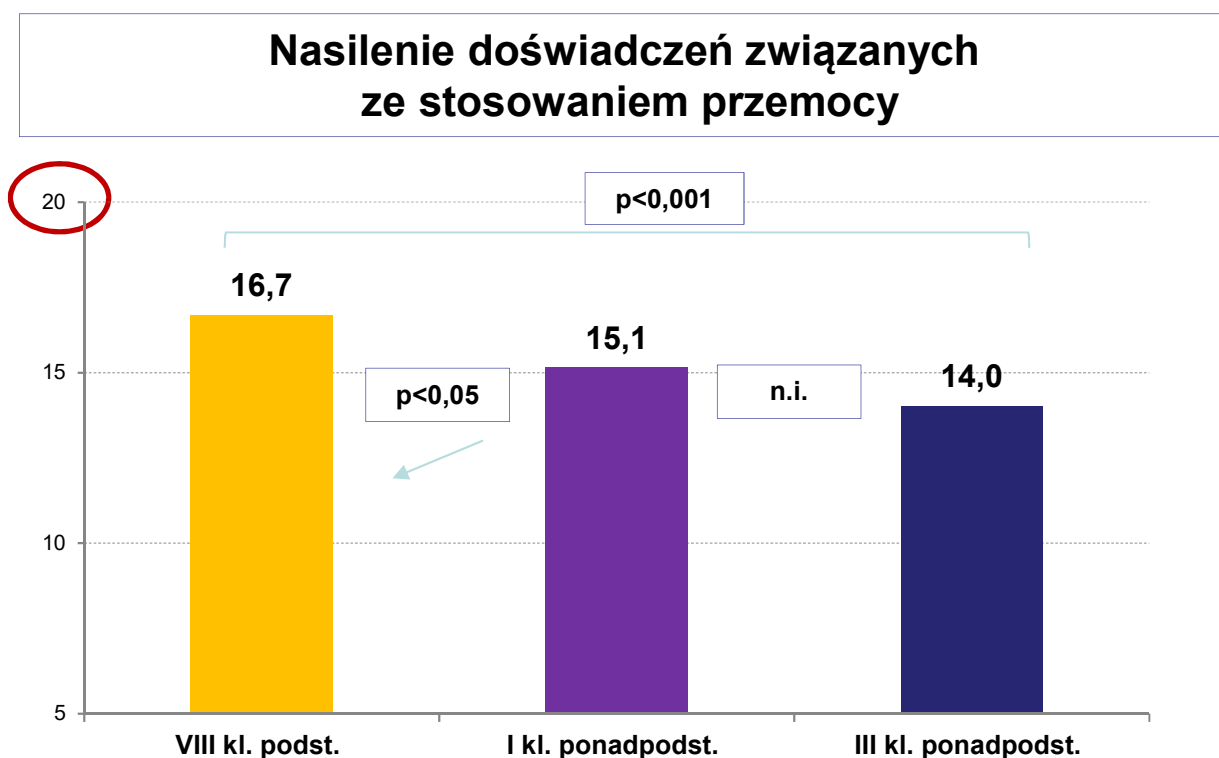
W trakcie analiz odnotowano, że wskaźnik **sumaryczny ze skal dotyczących różnych aktów przemocy podejmowanych przez badanych stanowi dobrą, samodzielną skalę.**

Utworzono więc zmienną pn. **nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na odpowiednie pytania ankiety.

Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi ponad 0,8. Zmienna może przyjmować wartości od 11-77.

Średnia wartość zmiennej w klasach 8 SP wyniosła $M=16,7$, w kl. 1 PP – $M=15,1$ a w kl. 3 PP $M=14,0$.

Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy było **istotnie wyższe w klasach 8 szkół podstawowych**, niż w pozostałych frakcjach wiekowych. **We wszystkich trzech kohortach respondentów było ono także wyższe w populacji chłopców.**

Wykres 120: Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, porównanie wartości średnich.

19. Przemoc rówieśnicza – perspektywa ofiar

19. Przemoc rówieśnicza - perspektywa ofiar

Na podstawie odpowiedzi na pytanie dotyczące doświadczania przemocy przez uczniów wyodrębniono kategorię osób, zdefiniowaną jako „ofiary przemocy”. **Zaliczono do niej tych uczniów, którzy przyznali, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy zdarzyło im się doznać przynajmniej jednego zachowania z poniższej listy:**

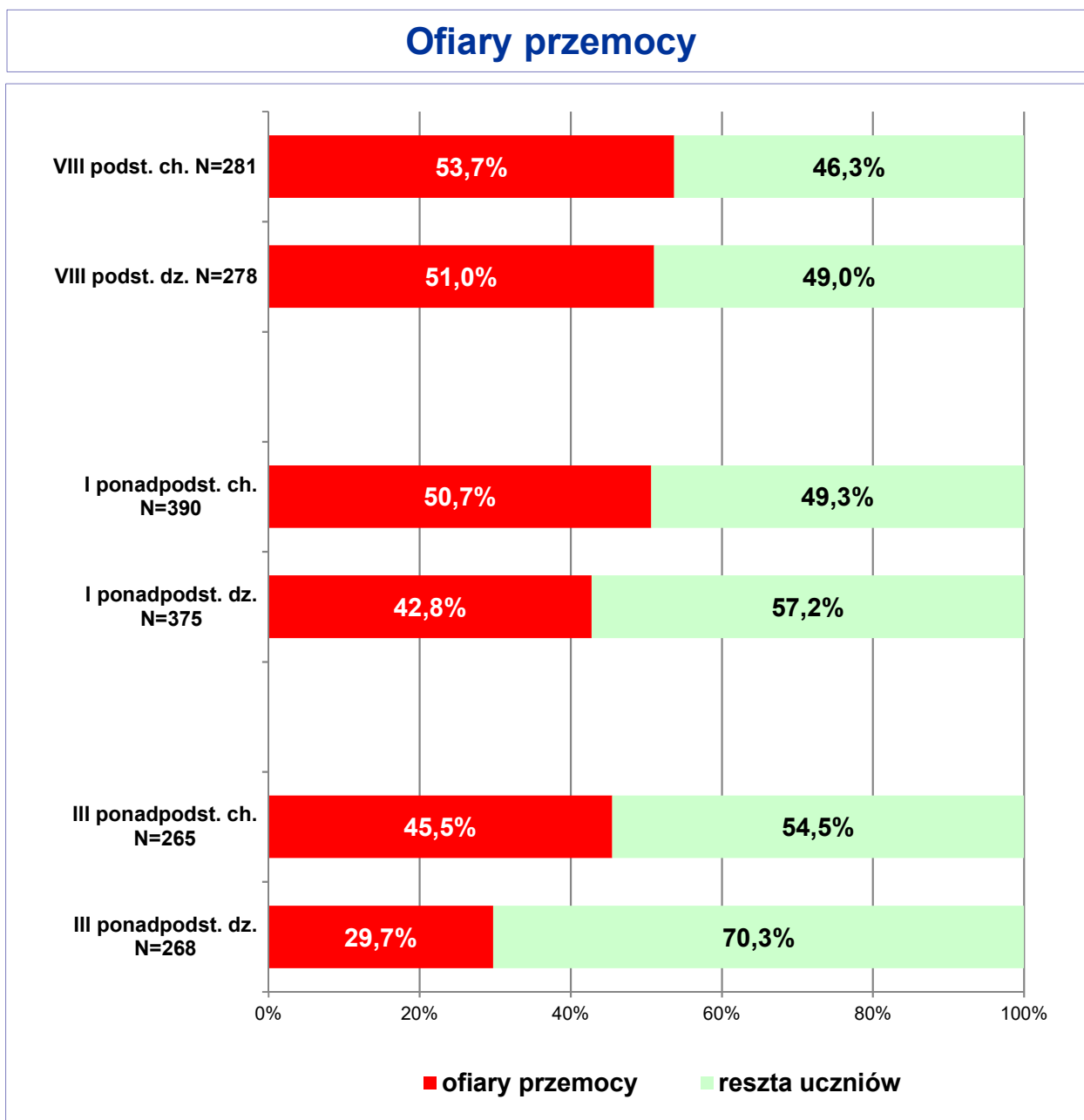
- bycie dręczonym przez innych;
- bycie pobitym przez grupę;
- bycie w grupie atakowanej przez innych;
- bycie okradzionym z czegoś wartego co najmniej 100 zł;
- bycie ofiarą kradzieży z włamaniem;
- doznanie uszczerbku w postaci celowego zniszczenia posiadanej własności;
- zakup czegoś kradzionego (nieświadomy).
- otrzymywanie od innych przez Internet lub telefon kom. nieprzyjemnych komentarzy, opinii na własny temat (zdjęć, obrazów) lub otrzymanie informacji, że ktoś rozsyła takie wiadomości, obrazy

Analiza tak zagregowanych danych wskazuje, że odsetki osób, które były ofiarami jakiejś formy przemocy w ostatnim roku przed badaniem były niższe niż odsetki sprawców przemocy.

Do kategorii ofiar możemy zaliczyć ponad połowę dziewcząt i chłopców z kl. 8 SP (odpowiednio: 51% dziewcząt i 53,7% chłopców). Wśród uczniów kl. 1 SPP ofiarami przemocy rówieśniczej było istotnie mniej dziewcząt niż w młodszej frakcji badanych i podobny, jak w grupie ósmoklasistów odsetek chłopców (odpowiednio: 42,8% dz. i 50,7% chł.). W najstarszej kohorcie respondentów ofiarą przemocy padło 29,7% dziewcząt oraz 45,7% chłopców. **Zjawisko przemocy z perspektywy ofiar jest więc poważniejsze w 8 kl. SP.**

Warto podkreślić, iż w porównaniu do wyników badań z 2019 r. istotnie zmniejszył się odsetek dziewcząt z najstarszej kohorty badanych (17-18 lat), które były ofiarami przemocy rówieśniczej (z 38,2% w 2019 r. do 29,7% w 2023 r.). Podobny spadek, choć w nieco mniejszym zakresie odnotowano także w grupie uczennic kl. 1 SPP (z 49,9% w 2019 r. do 42,8% w 2023 r.). W grupie chłopców w tegorocznym badaniu odsetki ofiar przemocy rówieśniczej były zbliżone do tych, jakie odnotowane 4 lata wcześniej tj. w 2019 r.

19. Przemoc rówieśnicza - perspektywa ofiar

Wykres 121: Odsetki uczniów, którzy doświadczyli przemocy w ostatnim roku – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, wyniki w podziale na płeć.

19. Przemoc rówieśnicza - perspektywa ofiar

Jak pokazują tabele 21, 22 i 23, do najczęściej wymienianych form doznawanej przez uczniów przemocy należą:

- **Bycie dręczonym przez grupę:** 33,3% uczniów kl. 8 SP, 27,5% w kl. 1 SPP oraz 18,1% uczniów kl. 3 SPP;
- **Otrzymywanie przez Internet złośliwych wiadomości:** 27,1% uczniów w kl. 8 SP, 24,7% w kl. 1 SPP oraz 18,7% uczniów w kl. 3 SPP;
- **Wiedza, że ktoś rozsyła lub zamieszcza w Internecie złośliwe wiadomości na mój temat:** 22,4% uczniów z kl. 8 SP, 19,4% z kl. 1 SPP oraz 13,3% z kl. 3 SPP;
- **Bycie zaatakowanym przez kogoś:** 17,3% uczniów kl. 8 SP, 15,7% w kl. 1 SPP oraz 10,8% uczniów z kl. 3 SPP;
- **Zobaczenie gróźb w Internecie formułowanych wobec siebie:** 13,6% uczniów kl. 8 SP, 13,8% uczniów z kl. 1 SPP oraz 10,8% uczniów z kl. 3 SPP;
- **Zniszczenie przez innych posiadanych rzeczy:** 17,3% uczniów kl. 8 SP, 14% uczniów kl. 1 SPP oraz 7,8% uczniów klas 3 SPP;
- **Bycie w grupie atakowanej przez inną:** 12,5% uczniów kl. 8 SP, 12,2% uczniów z kl. 1 SPP oraz 7,8% uczniów z kl. 3 SPP.

Najwyższe odsetki badanych, którzy przyznali, że w okresie ostatnich 12 miesięcy doświadczyli różnych form przemocy były związane z psychicznym znęcaniem się grupy uczniów nad jednostką. Inne bardzo często występujące formy przemocy dot. cyberprzemocy realizowanej za pośrednictwem Internetu i/lub telefonów komórkowych. Złośliwe i nieprzyjemne wiadomości lub komentarze popularnie określane także mianem hejtu (w tym zdjęcia, filmy itp.) otrzymał w ostatnim roku co czwarty uczeń 8 klasy SP i taki sam odsetek badanych z kl. 1 SPP. W najstarszej frakcji badanych co piąty uczeń doświadczał tego typu przemocy ze strony rówieśników.

Analizując wyniki tegorocznych badań i porównując je do wyników z 2019 r. dot. rozpowszechnienia doświadczeń związanych z przemocą rówieśniczą oraz cyberprzemocą możemy stwierdzić, iż w ciągu minionych 4 lat nie odnotowano większych zmian w tym zakresie. Odsetki uczniów deklarujących, że w ostatnim roku byli ofiarami różnych form przemocy były zbliżone do tych, jakie uzyskano w 2019 r.

19. Przemoc rówieśnicza - perspektywa ofiar

Ofiary przemocy				
W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?				
Być dręczonym przez grupę				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=559	66,7%	15,8% ↑	9,5% ↑	8,0% ↑
I kl. ponadpodst. N=765	72,5%	12,9%	7,5%	7,1%
III kl. ponadpodst. N=533	81,9%	9,7%	4,7%	3,6%
Zostać pobitym przez grupę				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=559	90,9%	4,4%	2,0%	2,7%
I kl. ponadpodst. N=765	92,0%	2,4%	1,9%	3,7%
III kl. ponadpodst. N=533	95,6%	1,9%	1,4%	1,2%
Być w grupie atakowanej przez inną				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=559	87,5%	5,9%	3,0%	3,6%
I kl. ponadpodst. N=765	87,8%	4,6%	3,2%	4,4%
III kl. ponadpodst. N=533	92,2%	3,4%	2,5%	1,9%
Zostać zaatakowanym przez kogoś				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=559	82,7%	11,0% ↑	3,0%	3,3%
I kl. ponadpodst. N=765	84,3%	7,0%	4,3%	4,5%
III kl. ponadpodst. N=533	89,2%	6,6%	1,9%	2,3%

Tabela 21 : Częstość doświadczania różnych form przemocy w ostatnim roku przed badaniem – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

19. Przemoc rówieśnicza - perspektywa ofiar

Ofiary przemocy				
W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?				
Zostać okradzionym z czegoś wartego co najmniej 100 złotych				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=559	91,5%	4,1%	1,6%	2,7%
I kl. ponadpodst. N=765	90,1%	4,7%	1,6%	3,6%
III kl. ponadpodst. N=533	91,3%	6,0%	0,9%	1,8%
Paść ofiarą kradzieży z włamaniem				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=559	95,5%	1,3%	1,5%	1,8%
I kl. ponadpodst. N=765	94,0%	1,0%	1,4%	3,6%
III kl. ponadpodst. N=533	96,7%	1,1%	0,4%	1,8%
Mieć rzeczy celowo przez kogoś zniszczone				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=559	82,7%	8,4%	6,1%	2,7%
I kl. ponadpodst. N=765	86,0%	6,6%	2,8%	4,6%
III kl. ponadpodst. N=533	92,2%	3,8%	2,5%	1,6%
Kupić coś kradzionego				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=559	95,1%	2,1%	0,5%	2,2%
I kl. ponadpodst. N=765	93,0%	1,6%	1,4%	4,0%
III kl. ponadpodst. N=533	95,9%	1,2%	1,2%	1,7%

Tabela 22: Częstotliwość doświadczania różnych form przemocy w ostatnim roku przed badaniem – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP. Strzałkami oznaczono wzrost odsetków.

19. Przemoc rówieśnicza - perspektywa ofiar

Ofiary przemocy				
W czasie ostatnich 12 miesięcy, jak często zdarzyło Ci się?				
Otrzymywać przez Internet lub telefon komórkowy złe wiadomości				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=559	72,9%	13,1%	7,3%	6,7%
I kl. ponadpodst. N=765	75,3%	9,9%	7,9%	6,9%
III kl. ponadpodst. N=533	81,3%	8,6%	5,4%	4,6%
Dowiedzieć się że ktoś rozsyła do innych lub zamieszcza w internecie złe wiadomości na Twój temat				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=559	77,6%	11,3%	6,3%	4,9%
I kl. ponadpodst. N=765	80,6%	8,2%	6,4%	4,8%
III kl. ponadpodst. N=533	86,7%	6,8%	4,0%	2,5%
Przeczytać lub zobaczyć w internecie groźbę wobec siebie				
	w ogóle	1-2 razy	3-9 razy	10 razy lub więcej
VIII kl. podst. N=559	86,4%	6,2%	3,2%	4,2%
I kl. ponadpodst. N=765	86,2%	4,0%	5,2%	4,6%
III kl. ponadpodst. N=533	89,2%	6,4%	1,5%	2,9%

Tabela 22: Częstotliwość doświadczania różnych form przemocy w ostatnim roku przed badaniem – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP. Strzałkami oznaczono wzrost odsetków.

19. Przemoc rówieśnicza - perspektywa ofiar

W trakcie analiz odnotowano, że wskaźnik sumaryczny ze skal dotyczących różnych aktów przemocy doświadczanych przez badanych stanowi dobrą, samodzielną skalę.

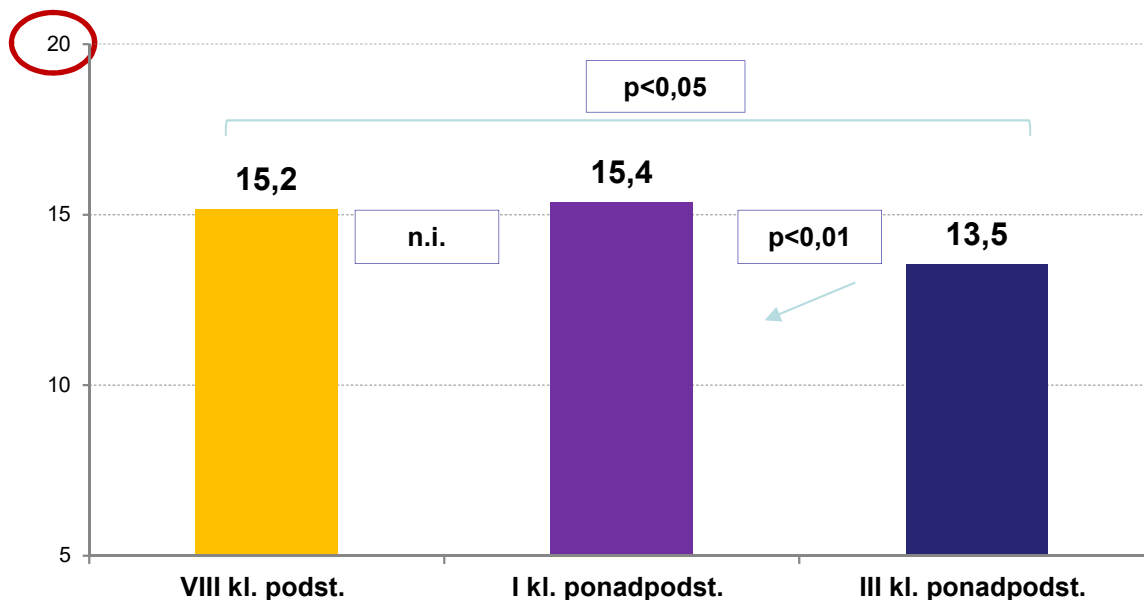
Utworzono więc zmienną pn. **nasilenie doświadczeń bycia ofiarą przemocy**, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na odpowiednie pytania ankiety.

Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi powyżej - 0,8. Zmienna może przyjmować wartości od 11-77.

Średnia wartość w klasach 8 SP: $M=15,2$ zaś w kl. 1 SPP: $M=15,5$. Istotnie niższą wartość otrzymano natomiast w kl. 3 SPP: $M=13,5$.

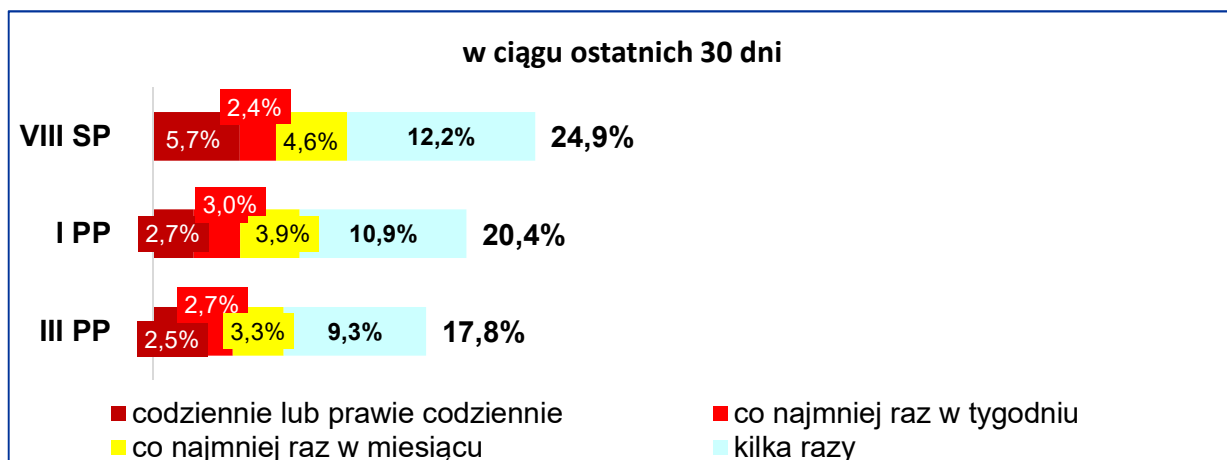
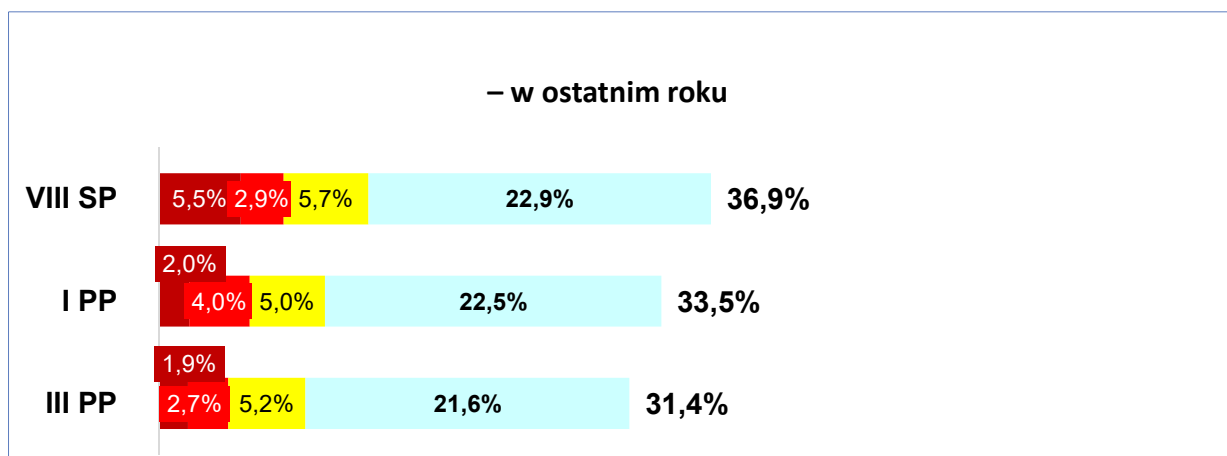
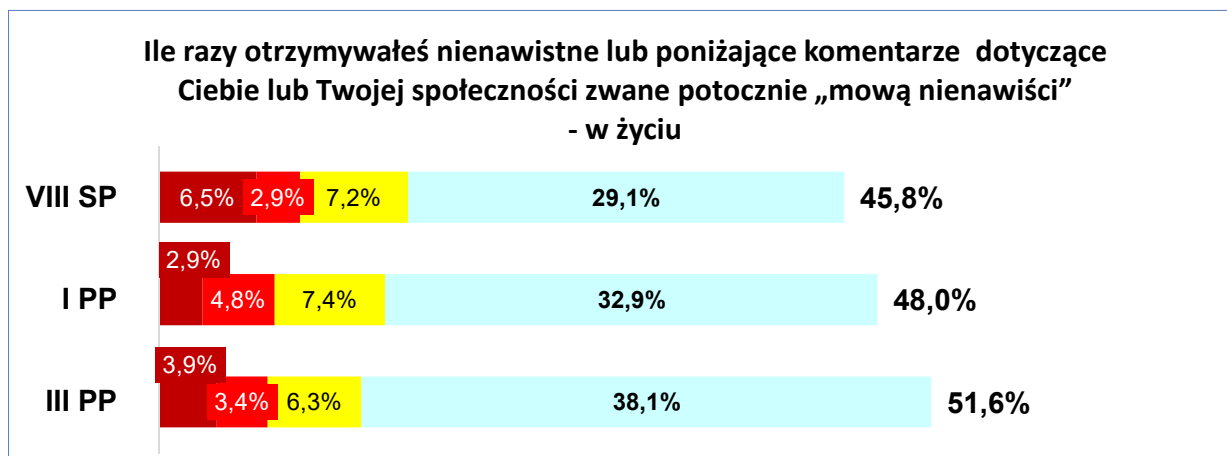
Różnica ta jest istotna statystycznie, co oznacza, że starsi uczniowie (z kl. 3 PP) w Bielsku-Białej rzadziej stawali się w analizowanym okresie ofiarami przemocy niż ich młodsi koledzy z klas 8 SP oraz kl. 1 szkół ponadpodstawowych.

Nasilenie doświadczeń związanych z byciem ofiarą przemocy

Wykres 122: Nasilenie doświadczeń związanych z byciem ofiarą przemocy – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP, porównanie wartości średnich.

19.1 Rozpowszechnienie zjawiska „mowy nienawiści”

19.1 Rozpowszechnienie zjawiska „mowy nienawiści”

Nienawistne lub poniżające komentarze lub wiadomości dotyczące osoby badanej lub jej społeczności – zwane potocznie „mową nienawiści” – to kolejny obszar problemowy analizowany w ramach tegorocznego badania. Z zebranych danych wynika, że tego problemu w Bielsku-Białej nie można bagatelizować.

Średnio co drugi badany uczeń – w każdej z trzech frakcji wiekowych - przyznał, że przynajmniej raz w życiu było ofiarą „mowy nienawiści”. Odsetki wynoszą odpowiednio: 45,8% wśród ósmoklasistów, 48% w grupie uczniów kl. 1 SPP oraz 51,6% w najstarszej kohorcie respondentów z klas 3 SPP.

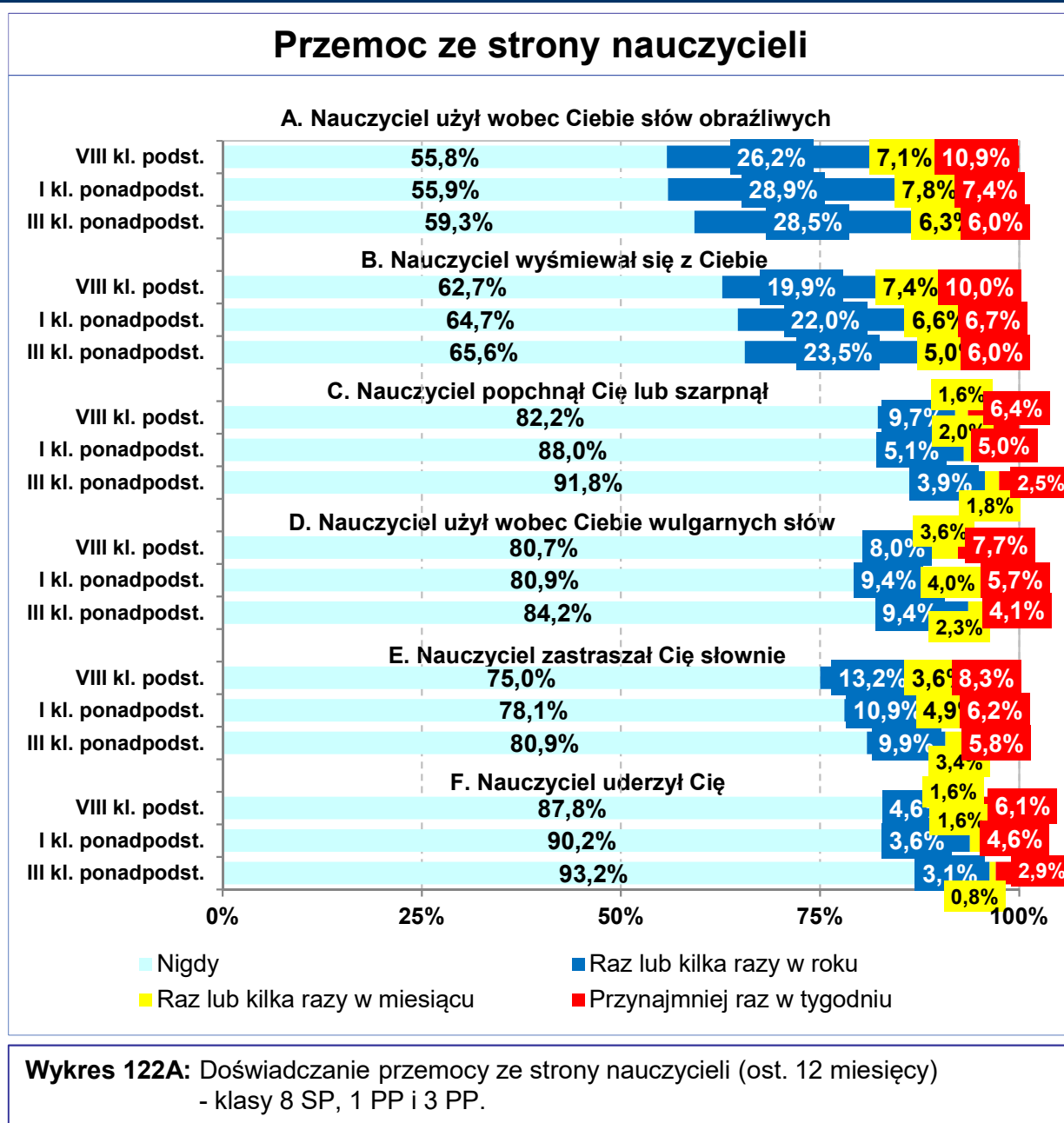
W ciągu ostatniego roku takiej formy przemocy doświadczył średnio co trzeci badany uczeń z kl. 1 i 3 szkół ponadpodstawowych (33,5% i 31,4%) i nieco wyższy odsetek w grupie ósmoklasistów – 36,9%. Co siódmy ósmoklasista (14,1%), którzy doświadczył ww. przemocy w okresie ostatnich 12 miesięcy przyznał, że zdarzało się to przynajmniej raz w miesiącu i częściej. Wśród starszych uczniów podobną opinię wyraziło 11% badanych w kl. 1 SPP i 9,8% w kl. 3 SPP.

W ostatnich 30 dniach poprzedzających badanie „mowa nienawiści” dotknęła co czwartego ucznia 8 klasy SP (24,9%) i co piątego, który uczył się w kl. 1 SPP. W najstarszej kohorcie badanych tj. wśród uczniów kl. 3 SPP podobne doświadczenia – w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem - miało 17,8% respondentów.

19.2 Przemoc i agresja ze strony nauczycieli

- **Czterech na dziesięciu uczniów z wszystkich trzech badanych frakcji wiekowych stwierdziło, że nauczyciele w ostatnim roku przed badaniem używali wobec nich obraźliwych słów** (odpowiednio: 44,2% w kl. 8 SP, 44,1% w kl. 1 SPP oraz 40,7% w kl. 3 SPP. Średnio co szósty ósmoklasista doświadczał takich sytuacji kilka razy w miesiącu lub częściej (18%).
- **O wyśmiewaniu się nauczycieli z uczniów napisał co trzeci badany z każdej kohorty respondentów. W populacji ósmoklasistów z takim zachowaniem nauczycieli spotkało się w ostatnim roku 37,3% uczniów. Podobne odsetki odnotowano także w szkołach ponadpodstawowych – 35,3% w kl. 1 SPP oraz 34,4% w kl. 3 SPP. Co szósty uczeń z 8 kl. SP i co ósmy z 1 kl. SPP przyznał, że takie sytuacje zdarzały się co najmniej raz w miesiącu lub częściej (odpowiednio: 17,4% i 13,3%). W najstarszej frakcji badanych (kl. 3 SPP) odsetek ten był nieznacznie niższy i wynosił 9%.**
- **Co piąty uczeń w obu młodszych frakcji wiekowych (19,3% w kl. 8 SP oraz 19,1% w kl. 1 SPP) deklarował, że w okresie ostatnich 12 miesięcy przynajmniej raz nauczyciel użył wobec niego wulgarnych słów, a co dziesiąty stwierdził, że zdarzało się to co najmniej kilka razy w miesiącu lub częściej** (odpowiednio: 11,3% oraz 9,7%). W najstarszej grupie uczniów z 3 kl. SPP z wulgarnych zachowań nauczycieli doświadczyło 15,8% badanych, z czego 6,4% przynajmniej raz w miesiącu lub częściej.
- **Średnio co szósty ósmoklasista (17,8%) doświadczył w ostatnim roku ze strony nauczycieli bezpośredniej agresji fizycznej – został popchnięty lub szarpnięty.** 8% badanych w tej grupie zadeklarowało, że taka sytuacja zdarzała się co najmniej raz w miesiącu. W starszych frakcjach respondentów uczących się w szkołach ponadpodstawowych z **bezpośrednią agresją fizyczną nauczycieli** (popchnięcie, szarpnięcie) spotkało się **12% uczniów w kl. 1 oraz 8,2% w klasach 3 szkół ponadpodstawowych.**
- W badaniu odnotowano **wysokie odsetki uczniów, którzy deklarowali, że byli zastraszani bez nauczycieli (przemoc psychiczna).** Co czwarty badany w grupie ósmoklasistów (25%) i co piąty wśród uczniów kl. 1 SPP i kl. 3 SPP (odpowiednio: 21,9% i 19,1%) doświadczył takiej sytuacji w ostatnim roku przed badaniem.
- **Ponad 12% ósmoklasistów i co dziesiąty uczeń kl. 1 SPP (9,7%) został w ostatnim roku uderzony przez nauczyciela.** W najstarszej frakcji badanych takie doświadczenia miało 6,4% respondentów.

19.2 Przemoc i agresja ze strony nauczycieli

	N					
	A	B	C	D	E	F
VIII kl. podst.	558	558	558	558	558	558
I kl. ponadpodst.	756	756	756	756	756	756
III kl. ponadpodst.	525	525	525	525	525	525

20. Profilaktyka domowa i zajęcia profilaktyczne w szkołach

20. Profilaktyka domowa

Jednym z bardzo ważnych obszarów, w których na szeroką skalę powinna być prowadzona profilaktyka zachowań problemowych młodzieży jest środowisko rodzinne.

Specjaliści od lat podkreślają, że przekonania, postawy, zachowania rodziców dotyczące sięgania po substancje psychoaktywne oraz zasady wprowadzone przez nich w tym zakresie w domu, odgrywają często kluczową rolę w kształtowaniu się postaw i zachowań młodzieży wobec używania tych substancji.

W badaniu analizowano, jakie są postawy rodziców wobec picia alkoholu, palenia papierosów i używania narkotyków przez badanych w opinii młodzieży. Pytano o to, czy takie zachowania spotkałyby się z przyzwoleniem matki oraz ojca. Analizowano deklarowane przez badanych sposoby reagowania przez rodziców na fakt palenia przez nich papierosów, picia alkoholu lub używania narkotyków.

Przedmiotem analiz był także poziom wsparcia i kontroli ze strony rodziców wyrażający się w :

- ustaleniu ścisłych zasad obowiązujących nastolatka w domu i poza domem;
- konieczności informowania ich o tym, gdzie i z kim badani spędzają wieczory;
- łatwości uzyskania ciepła i opieki od rodziców;
- łatwości uzyskania wsparcia emocjonalnego od rodziców.

20.1 Profilaktyka domowa

O ile wśród uczniów 8 klas SP oraz w kl. 1 SPP **prawie 2/3 badanych (odpowiednio: 68,5% i 67,6%) wyraziło przekonanie, że ich ojcowie w ogóle nie wyraziliby zgody na palenie papierosów**, to w klasach 3 SPP odsetek osób przekonanych o całkowitym braku przyzwolenia ojca na palenie był istotnie niższy i wynosił 53,7%. Warto także podkreślić, iż **w badaniu z 2019 r. odsetek najstarszych uczniów (17-18-latków), którzy stwierdzili, że ich ojcowie nie pozwoliliby im palić papierosów był istotnie wyższy niż obecnie** (w 2019 r. – 62,7% a w 2023 r. – 53,7%).

Podobną tendencję (niższe odsetki badanych przekonanych o braku przyzwolenia w najstarszej kohorcie uczniów) odnotowano w przypadku pytania **o przyzwolenie na palenie papierosów - ze strony matki**. Siedmiu na dziesięciu uczniów 8 kl. SP i podobny odsetek z kl. 1 SPP (odpowiednio: 71,1% i 73,5%) deklarowało, że matka nie zgodziłaby się na palenie tytoniu. W najstarszej frakcji respondentów z kl. 3 SPP podobnego zdania było istotnie mniej badanych – 57,3%. Również w tym przypadku w porównaniu do wyników badań sprzed 4 lat odnotowano **istotnie niższy odsetek respondentów, którzy uważali, że ich matki nie pozwoliłyby im palić papierosów** (w 2019 r. – 68,9% a w 2023 r. – 57,3%).

Około 6% uczniów z 8 kl. SP i kl. 1 SPP uznało, że ich rodzice zgodziliby się na palenie przez nich papierosów (6,3% i 6,8%). W najstarszej frakcji respondentów o przyzwoleniu ze strony ojca było przekonanych 10,7% badanych, a ze strony matki 10,1%.

Nieco większa część uczniów deklarowała, że ich **rodzice nie pozwoliliby im palić papierosów w domu** (co można interpretować jako częściowe przyzwolenie na palenie papierosów). Wśród uczniów kl. 8 SP o takiej postawie matki mówiło 7% badanych, a wśród uczniów kl. 1 SPP - 8,1%. W najstarszej kohorcie respondentów (17 – 18 lat) co piąty uczeń (18,5%) przyznał, że matka nie pozwoliłaby mu palić w domu.

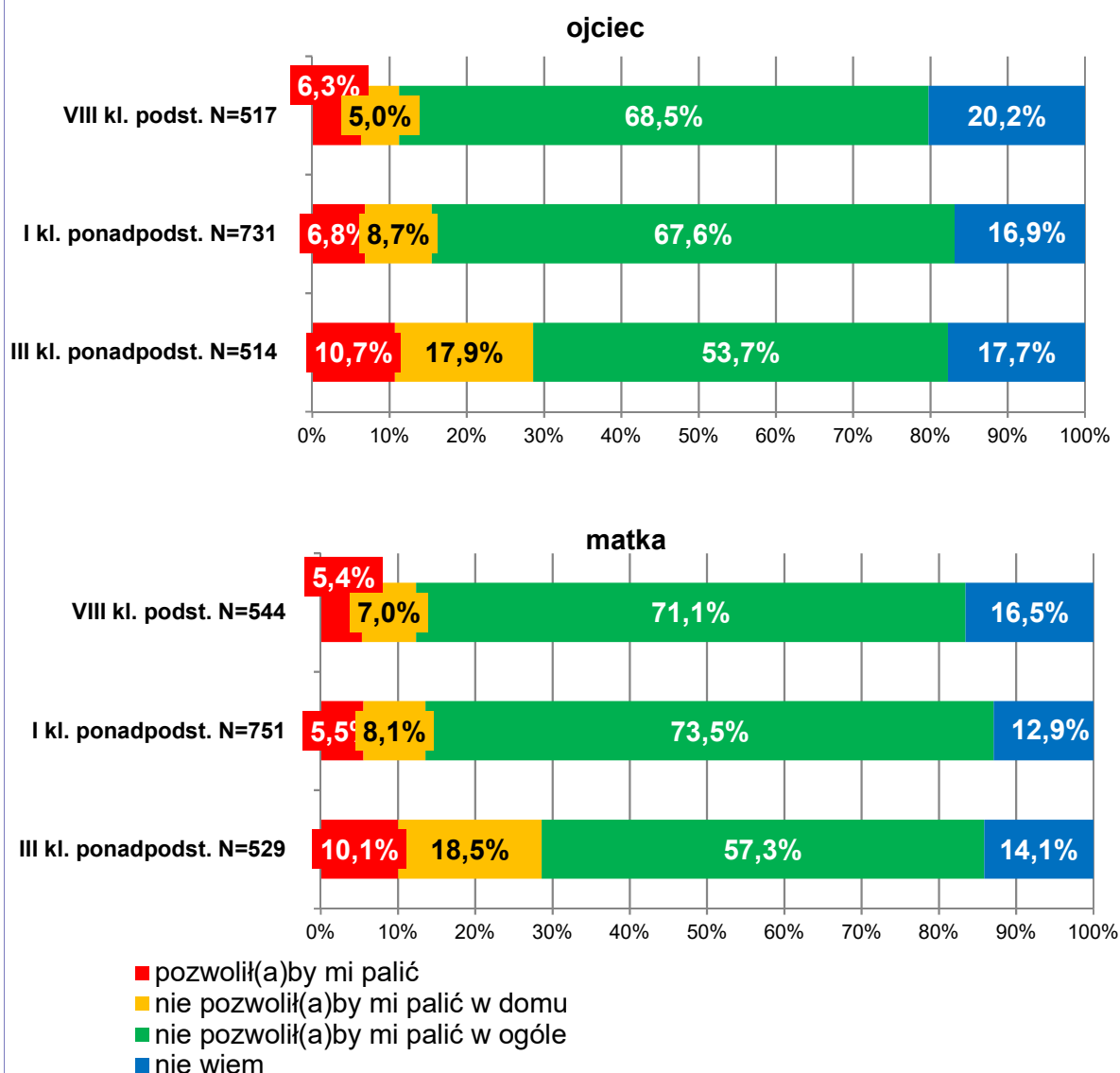
Na uwagę zasługuje fakt, iż **znaczące odsetki badanych nie były w stanie określić jaka byłaby postawa ich rodziców wobec palenia papierosów**. W przypadku ósmoklasistów takiej wiedzy nie miało 16,5% - 20,2% badanych, a w starszych frakcjach 12,9% - 17,7%.

Podsumowując, wyniki badania wskazują, że deklarowana przez uczniów tolerancja rodziców odnośnie palenia papierosów przez młodzież ma ścisły związek z wiekiem badanych. Ponadto, zdaniem uczniów, ojcowie byłiby w tym kontekście nieco mniej restrykcyjni niż matki.

20. Profilaktyka domowa

Reakcja rodziców na palenie papierosów

Gdybyś chciał(a) palić papierosy (lub jeśli już palisz), jak sądzisz czy Twój ojciec i Twoja matka pozwoliliby Ci na to?

Wykres 123: Przewidywana reakcja rodziców na palenie papierosów przez uczniów – klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

20. Profilaktyka domowa

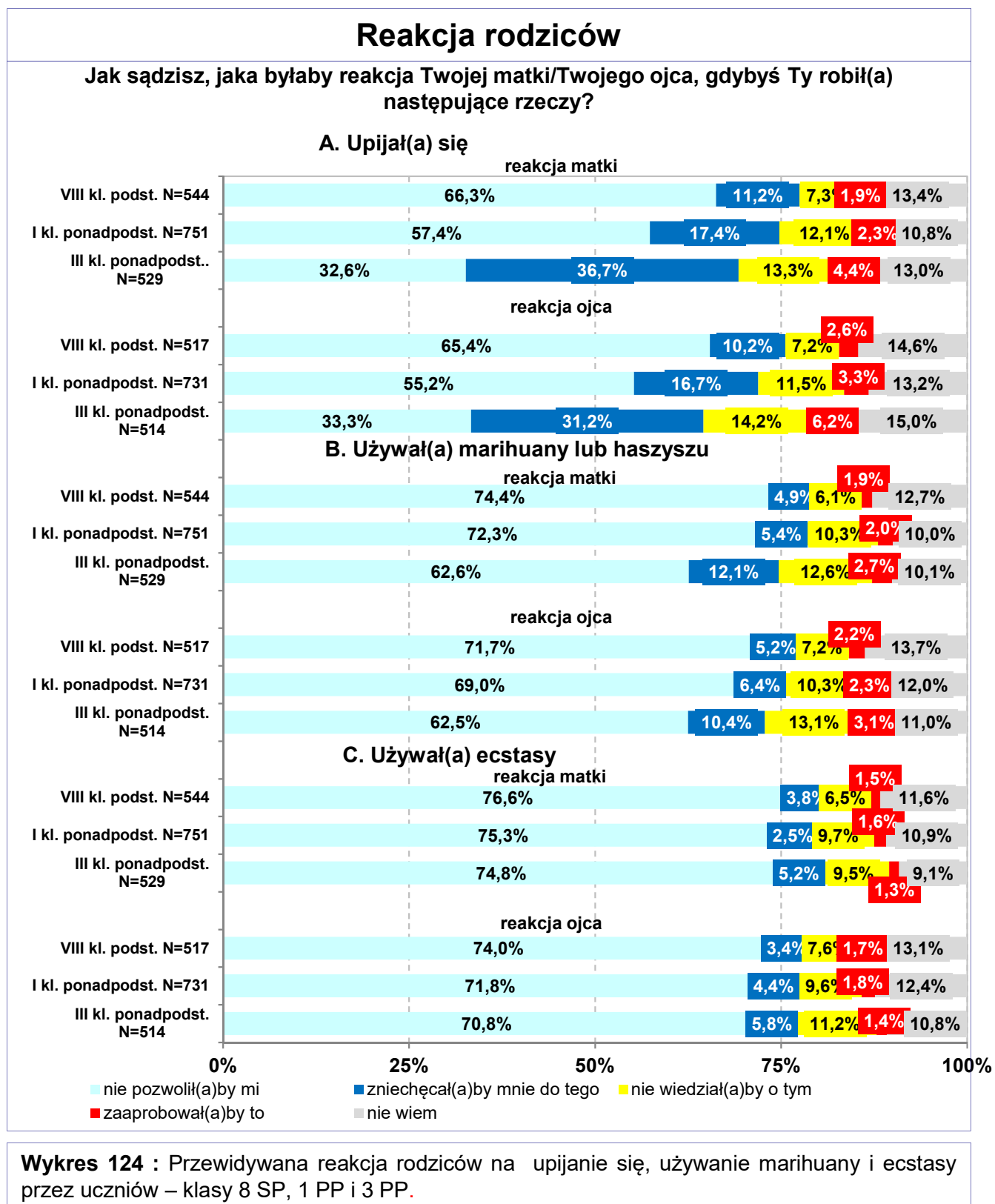
Analizując wyniki badań w kontekście reakcji rodziców na upijanie się dzieci oraz używanie przez nich marihuany/haszyszu i ecstasy stwierdzono, że jedynie w przypadku upijania się rodzice w opiniach starszych uczniów byli oceniani jako mniej restrykcyjni niż w oczach uczniów młodszych. Co do „cięższych używek” przekonania o braku przyzwolenia ze strony rodziców były podobnie silne we wszystkich grupach wiekowych.

- **Okolo 2/3 ósmoklasistów** stwierdziło, że zarówno matki, jak i ojcowie **nie zaakceptowałyby faktu, gdyby upili się alkoholem** (odpowiednio: 66,3% i 65,4%). Znaczący odsetek badanych (13-14%) uznało, że nie wiedzą, jak w takiej sytuacji zachowaliby się ich rodzice. **W grupie uczniów kl. 1 SPP** ponad połowa respondentów **(55-57%) uznała, że rodzice nie pozwoliliby im na upicie się, a ok. 17% stwierdziło, że zniechęcaliby ich do tego**. W najstarszej kohorcie uczniów z kl. 3 SPP co trzeci badany stwierdził, że **rodzice nie pozwoliliby mu na upicie się** (32-33). Podobny odsetek respondentów był zdania, że **rodzice zniechęcaliby ich do upijania się** (31-37%). **Co siódmy badany uczeń deklarował, że jego rodzice nie wiedzieliby o tym, że się upił** (13-14%).
- Siedmiu na dziesięciu uczniów kl. 8 SP oraz kl. 1 SPP (odpowiednio: 74,4% i 72,3%) stwierdziło, że ich **matki nie zgodziłyby się na używanie przez nich marihuany lub haszyszu**, w przypadku ojców odsetki te były podobne (71,7% i 69%). W najstarszej kohorcie badanych (kl. 3 SPP) podobną opinię wyraziło istotnie mniej uczniów (62%). **Co dziesiąty respondent z tej frakcji przyznał, że jego rodzice nie wiedzieliby o tym, że używał marihuany (10-11%), a kolejnych 10-12% przyznało, że ich rodzice zniechęcaliby ich do takich doświadczeń**. Jedynie 3% uczniów było zdania, że rodzice zaakceptowałyby fakt używania przez nich marihuany.
- $\frac{3}{4}$ z każdej badanej frakcji wiekowej przyznało, że ich matka nie zgodziłaby się na **używanie przez nich ecstasy** (76,6%, 75,3% i 74,8%). W przypadku ojców odsetki te były nieznacznie niższe – zwłaszcza w najstarszej kohorcie badanych (70,8%). Przeciwnego zdania było niecałe 2% uczniów, którzy uważali, że ich rodzice zaaprobowaliby używanie przez nich ecstasy. **6-7% ósmoklasistów i 9-11% uczniów 1 i 3 klas szkół ponadpodstawowych stwierdziło, że ich rodzice nie dowiedzieliby się o zażywaniu przez nich ecstasy**.

Warto zwrócić uwagę na stosunkowo wysokie odsetki uczniów, którzy nie wiedzieli, jaka byłaby reakcja ich rodziców na wymienione powyżej ryzykowne zachowania. Brak takiej wiedzy odnośnie reakcji rodziców deklarowało od 10% do 13% uczniów w zależności od frakcji wiekowej oraz rodzaju zachowania.

Wyniki te to jeden z argumentów na rzecz konieczności prowadzenia intensywnych działań edukacyjnych wśród rodziców i włączania ich do szkolnych i środowiskowych działań profilaktycznych.

20. Profilaktyka domowa

20.2 Zajęcia profilaktyczne w szkołach

W ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem średnio co drugi uczeń z każdej badanej frakcji wiekowej brał udział w **zajęciach profilaktycznych dotyczących problemów związanych z piciem alkoholu i/lub upijaniem się młodzieży** (odpowiednio: 47,9% z kl. 8 SP, 50,9% z kl. 1 SPP oraz 46,7% z kl. 3 SPP). **1/3 respondentów z najmłodszej i najstarszej kohorty (33,5% i 34,4%) i co czwarty badany z kl. 1 SPP stwierdziło, że nie uczestniczyli w tego typu zajęciach**, a co piąty tego nie pamiętał (18,6% - 21,9%).

Okolo 40% z nich oceniło te zajęcia jako ciekawe (połączone odpowiedzi „bardzo ciekawe” i „raczej ciekawe”) – 38,9% najmłodszych (kl. 8 SP) i 43,6% najstarszych (kl. 3 SPP). Jednocześnie **co trzeci uczeń w każdej frakcji badanych** (odpowiednio: **36%, 30,2% i 33%**) **stwierdziło, że były one nudne** (połączone odpowiedzi „bardzo nudne” i „raczej nudne”).

Ocena przydatności tych zajęć również nie jest jednoznaczna. Najwięcej uczniów, którzy ocenili wspomniane zajęcia jako przydatne („zdecydowanie przydatne” i „raczej przydatne”) uczęszczało w kl. 1 SPP (43,6%). Istotnie niższy odsetek respondentów, którzy pozytywnie ocenili ww. zajęcia odnotowano w kl. 3 SPP (33,4%). **Prawie co drugi badany z tej kohorty stwierdził, że w jego ocenie zajęcia te były nieprzydatne (47,2%).**

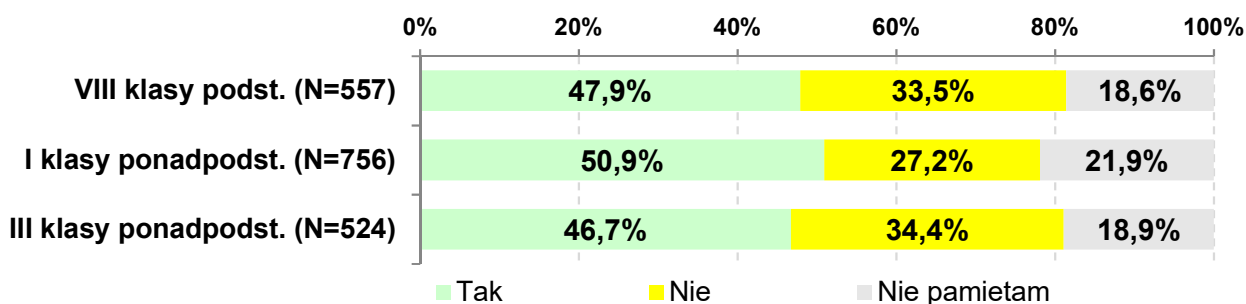
Ponad połowa uczniów kl. 1 SPP (51,2%) oraz czterech na dziesięciu ósmoklasistów i uczniów kl. 3 SPP (odpowiednio: 43,6% i 46,8%) zadeklarowało, że w ostatnim roku brało udział w **zajęciach dotyczących problemów związanych z używaniem narkotyków przez młodzież**. Przeciwnego zdania był co czwarty uczeń kl. 1 SPP (27,1%) i co trzeci z najmłodszej i najstarszej frakcji badanych (33,2% i 30,8%), którzy stwierdzili, że nie uczestniczyli w tego typu zajęciach.

Prawie połowa badanych respondentów ze szkół ponadpodstawowych (49% z kl. 1 SPP oraz 46,9% z kl. 3 SPP) oraz czterech na dziesięciu ósmoklasistów (43,4%) **ocenia je jako ciekawe**. Przeciwną opinię nt. wspomnianych zajęć miał co trzeci uczeń kl. 8 SP i kl. 3 SPP (30,8% i 31,1%) oraz co czwarty z 1 kl. szkoły ponadpodstawowej (27,2%) – **uznając, że były one nudne**. Przydatność ww. zajęć pozytywnie oceniła prawie połowa respondentów z kl. 1 SPP (47,1%) i ok. 40% uczniów kl. 8 SP i kl. 3 SPP (42,8% i 39,9%). Jednocześnie najwyższy odsetek negatywnych ocen w tym zakresie – 40,4% wystawili badani z najstarszej frakcji wiekowej (z kl. 3 SPP).

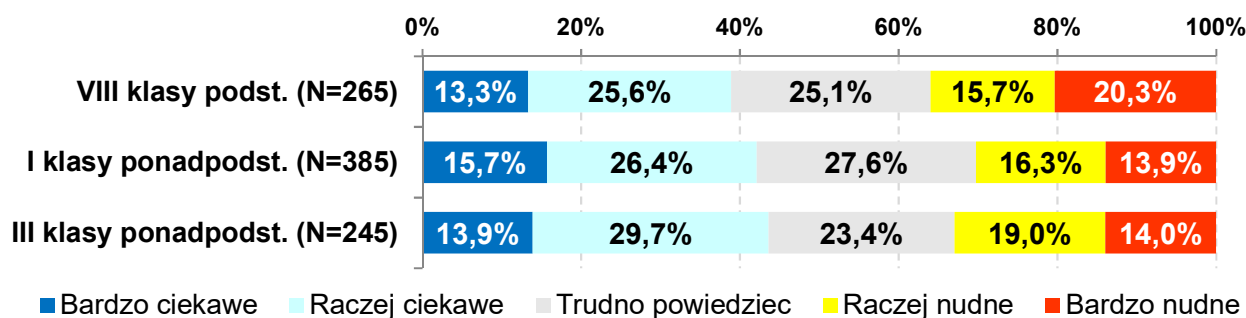
Największe różnicowania w zakresie udziału uczniów w zajęciach profilaktycznych odnotowano w kontekście przedsięwzięć związanych z **problematyką przemocy i agresji w środowisku szkolnym lub/oraz przemocą w Internecie**. Do uczestnictwa w tego typu zajęciach przyznała się ponad połowa ósmoklasistów (51,4%), 37,6% uczniów kl. 1 SPP i niecałe 30% respondentów z najstarszej frakcji wiekowej (kl. 3 SPP). Średnio co trzeci uczeń z kl. 1 SPP oraz czterech na dziesięciu z kl. 3 SPP stwierdziło, że w ostatnim roku nie brało udziału w takich zajęciach, a co czwarty przyznał, że tego nie pamięta. Najbardziej zróżnicowane oceny ww. zajęć odnotowano wśród ósmoklasistów – 35% uznało je za ciekawe a 36% za nudne. Wśród uczniów szkół ponadpodstawowych istotnie więcej było pozytywnych ocen w tym zakresie (41,4% w kl. 1 SPP i 44,3% w kl. 3 SPP). Młodszy uczniowie z kl. 8 SP i kl. 1 SPP nieco częściej niż ich starsi koledzy uważali ww. zajęcia za przydatne (42,4% i 44,4%). W najstarszej frakcji badanych opinie w tej kwestii były bardzo podzielone – 38,4% uznało udział w tych zajęciach za przydatny zaś 37,6% stwierdziło, że były one nieprzydatne.

20.2 Zajęcia profilaktyczne w szkołach

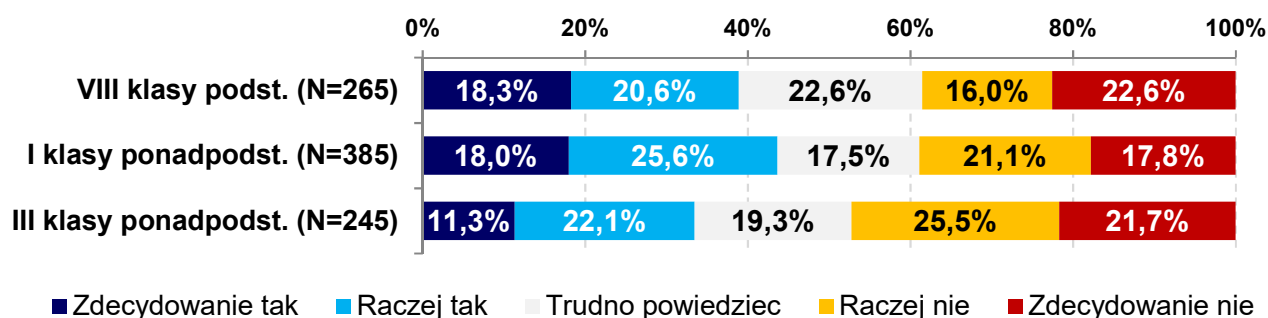
Zajęcia profilaktyczne dot. picia alkoholu/upijania się

Wykres 125: Udział w zajęciach dot. problemów związanych z piciem alkoholu i/lub upijaniem się młodzieży (ost. 12 miesięcy) - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

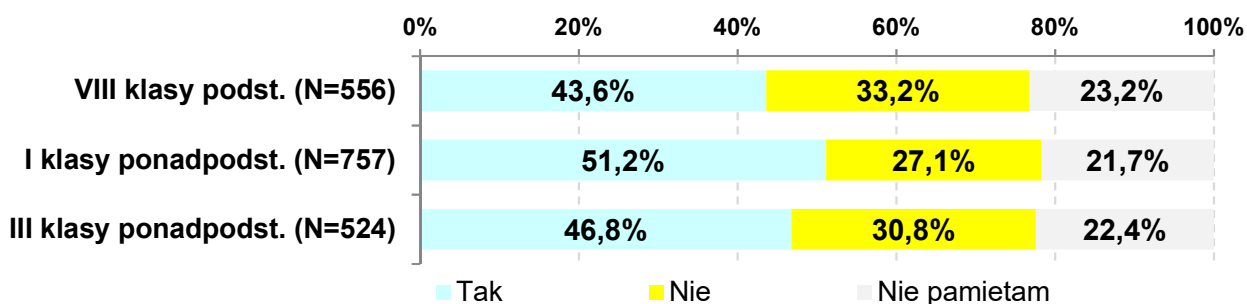
Wykres 126: Ocena zajęć dot. problemów związanych z piciem alkoholu i/lub upijaniem się młodzieży. Procentowanie do osób, które wzięły udział w zajęciach w ciągu ost. 12 miesięcy - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

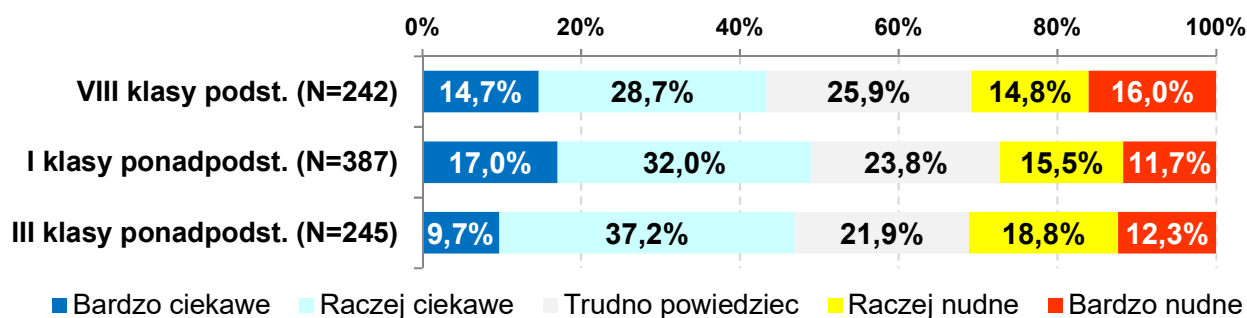
Wykres 127: Przydatność zajęć dot. problemów związanych z piciem alkoholu i/lub upijaniem się młodzieży. Procentowanie do osób, które wzięły udział w zajęciach w ciągu ost. 12 miesięcy - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

20.2 Zajęcia profilaktyczne w szkołach

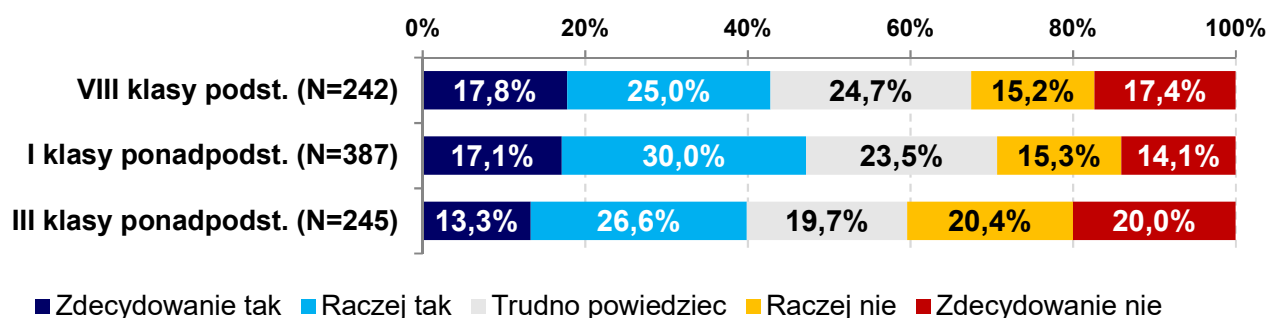
Zajęcia profilaktyczne dot. używania narkotyków

Wykres 128: Udział w zajęciach dot. problemów związanych z używaniem narkotyków przez młodzież (ost. 12 miesięcy) - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

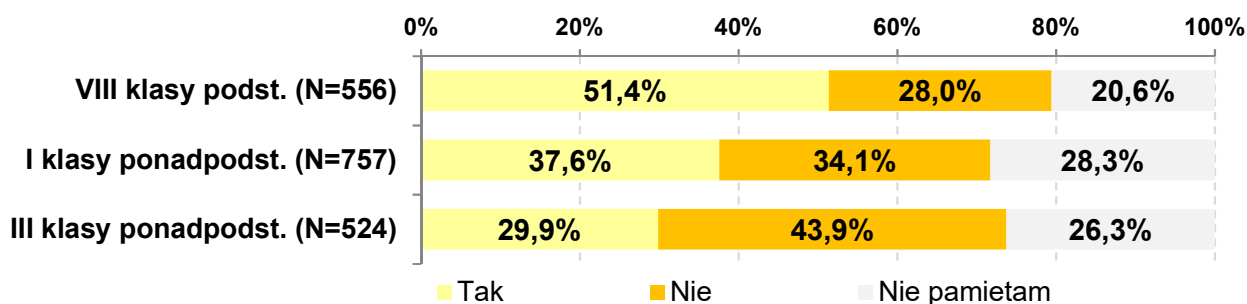
Wykres 129: Ocena zajęć dot. problemów związanych z używaniem narkotyków przez młodzież. Procentowanie do osób, które wzięły udział w zajęciach w ciągu ost. 12 miesięcy - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

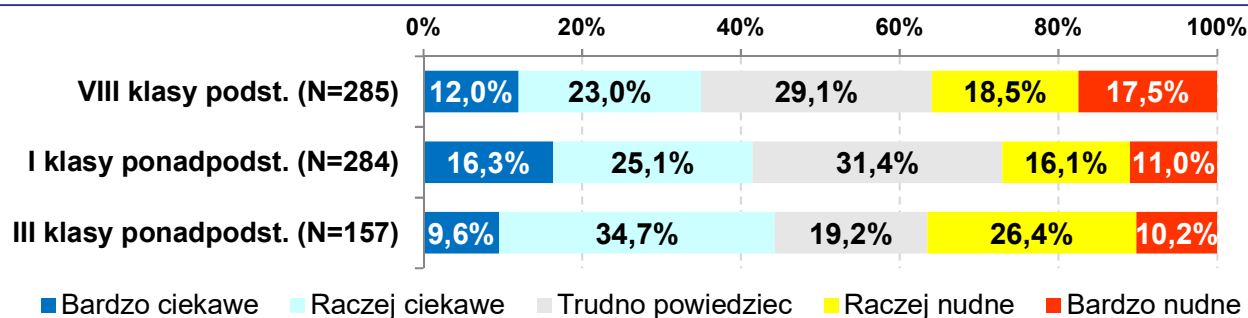
Wykres 130: Przydatność zajęć dot. problemów z używaniem narkotyków przez młodzież. Procentowanie do osób, które wzięły udział w zajęciach w ciągu ost. 12 miesięcy - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

20.2 Zajęcia profilaktyczne w szkołach

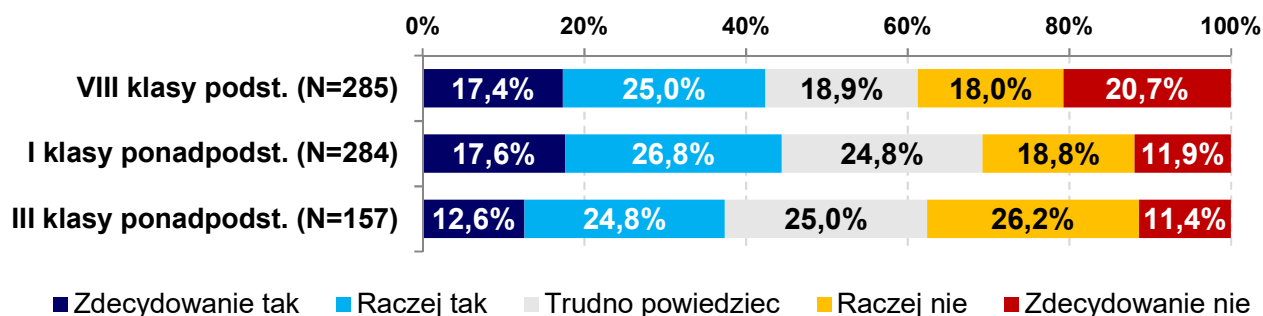
Zajęcia profilaktyczne dot. przemocy

Wykres 131: Udział w zajęciach dot. problemów związanych z przemocą i agresją w środowisku szkolnym lub/oraz przemocą w Internecie (ost. 12 miesięcy) - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

Wykres 132: Ocena zajęć dot. problemów związanych z przemocą i agresją w środowisku szkolnym lub/oraz przemocą w Internecie. Procentowanie do osób, które wzięły udział w zajęciach w ciągu ost. 12 miesięcy - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

Wykres 133: Przydatność zajęć dot. problemów związanych z przemocą i agresją w środowisku szkolnym lub/oraz przemocą w Internecie. Procentowanie do osób, które wzięły udział w zajęciach w ciągu ost. 12 miesięcy - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

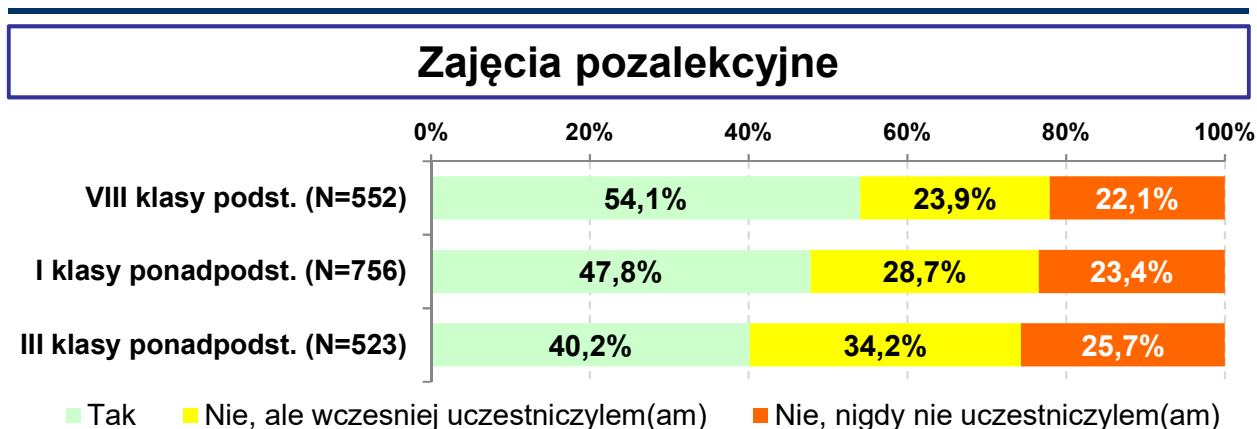
20.3 Zajęcia pozalekcyjne - poza szkołą

Średnio co drugi uczeń 8 kl. szkoły podstawowej oraz 1 kl. szkoły ponadpodstawowej (odpowiednio: 54,1% i 47,8%) brał udział w minionym roku szkolnym w **zajęciach pozalekcyjnych**. Najniższy odsetek badanych odnotowano w tym zakresie wśród uczniów kl. 3 SPP. Jedynie czterech na dziesięciu respondentów z tej frakcji wiekowej uczestniczyło w ostatnim roku szkolnym w tego typu zajęciach pozalekcyjnych.

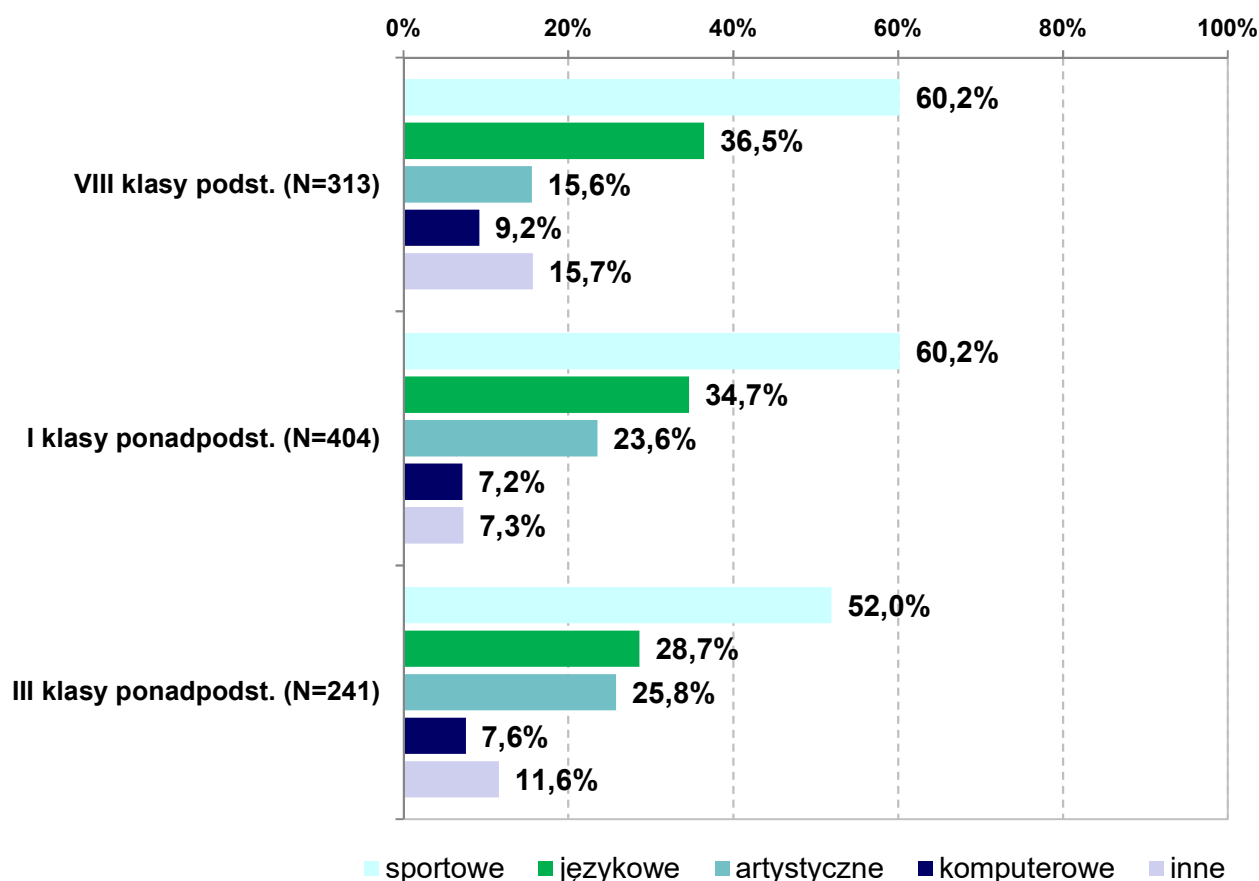
Co czwarty uczeń z bielskiej szkoły ponadpodstawowej nigdy nie brał udziału w zajęciach pozalekcyjnych (23,4% w kl. 1 SPP oraz 25,7% w kl. 3 SPP). Spośród uczniów 8 klas SP – co piąty stwierdził, że nigdy nie uczestniczył w tego typu zajęciach (22,1%).

We wszystkich trzech grupach badanych najwięcej uczniów brało udział w pozalekcyjnych **zajęciach sportowych** – ponad 60% w kl. 8 SP i kl. 1 SPP oraz co drugi uczeń w kl. 3 SPP. Na drugim miejscu wśród najczęściej wybieranych przez uczniów zajęć pozalekcyjnych znalazły się **kursy i szkolenia językowe**. Do udziału w tego typu zajęciach przyznał się co trzeci ósmoklasista (36,5%) i uczeń kl. 1 SPP (34,7%) oraz prawie 29% respondentów z najstarszej frakcji badanych (kl. 3 SPP). Średnio co czwarty uczeń szkoły ponadpodstawowej (**23,6% i 25,8%**) i co szósty ósmoklasista (15,6%) zadeklarował, że po lekcjach bierze udział w różnych formach **zajęć artystycznych**. Od **7% do 9%** uczniów w każdej kohorcie badanych uczęszczało w minionym roku szkolnym na **zajęcia komputerowe**.

20.3 Zajęcia pozalekcyjne - poza szkołą

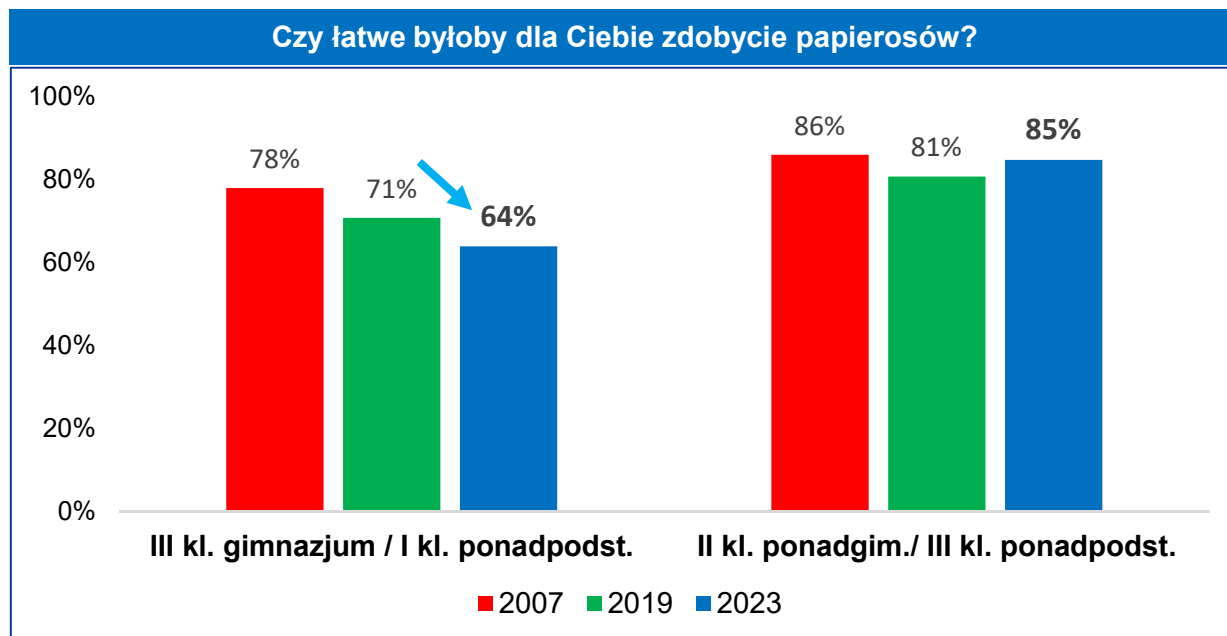
Wykres 134: Udział w zajęciach pozalekcyjnych (ost. 12 miesięcy) - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

Wykres 135: Rodzaj zajęć pozalekcyjnych, w których uczestniczyli uczniowie. Procentowanie do osób, które wzięły udział w zajęciach w ciągu ost. 12 miesięcy - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

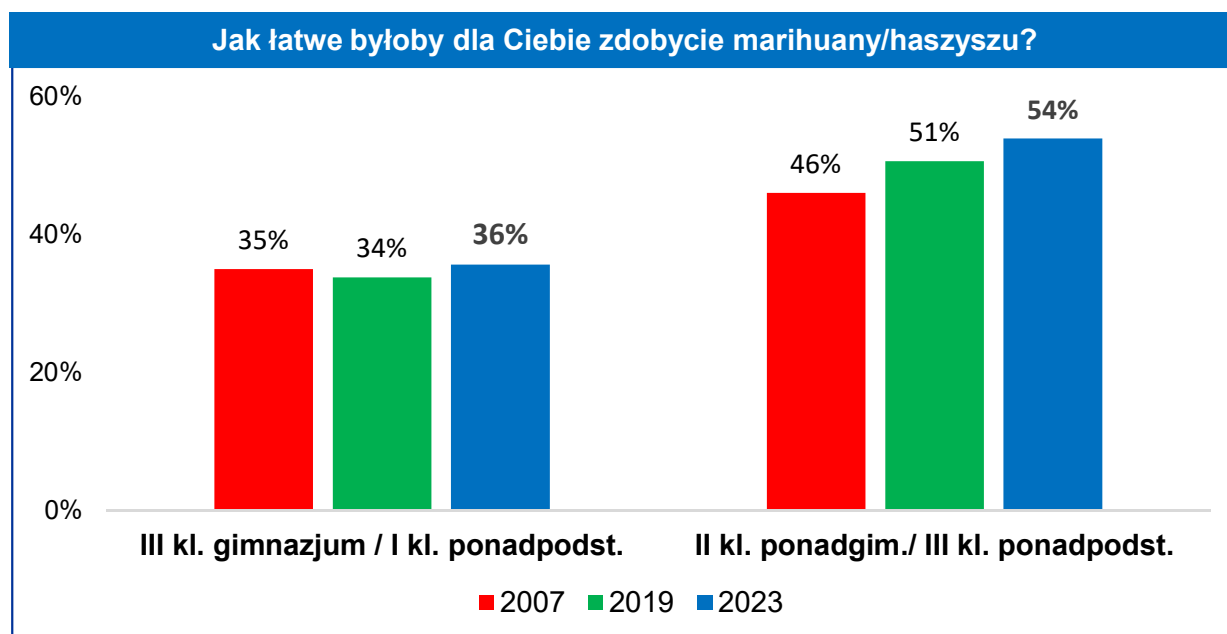
21. Porównanie wyników badań z lat 2007, 2019 i 2023

21.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych – rok 2007 i 2019 i 2023

Wykres 1/P:

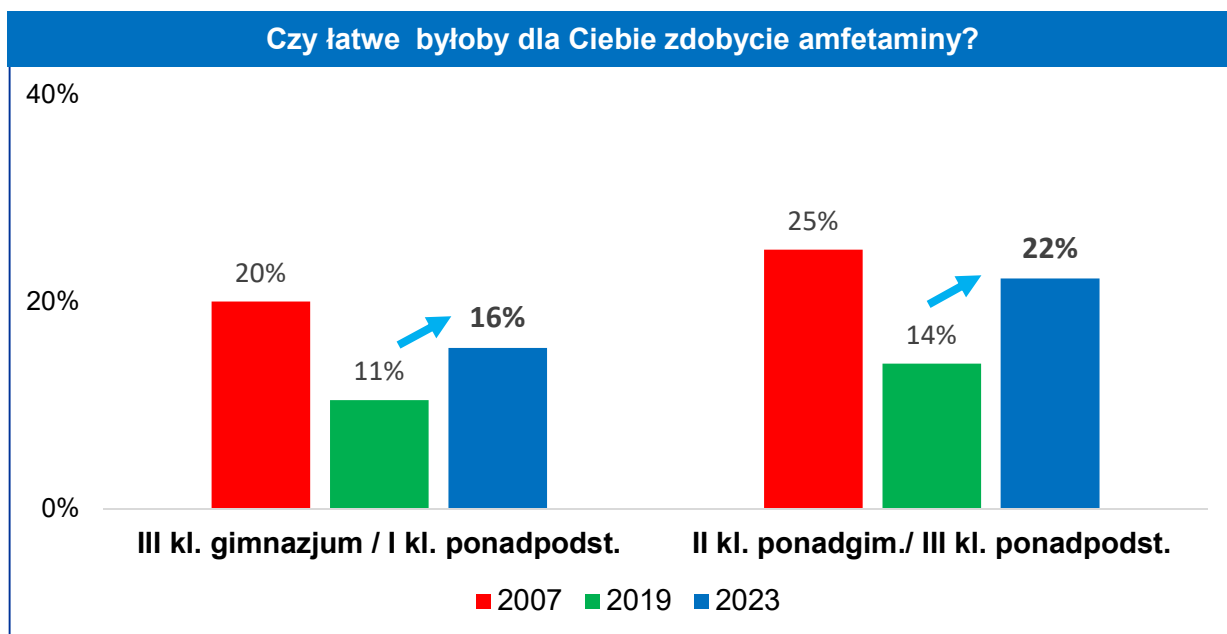
Ocena dostępności papierosów – porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

Wykres 2/P:

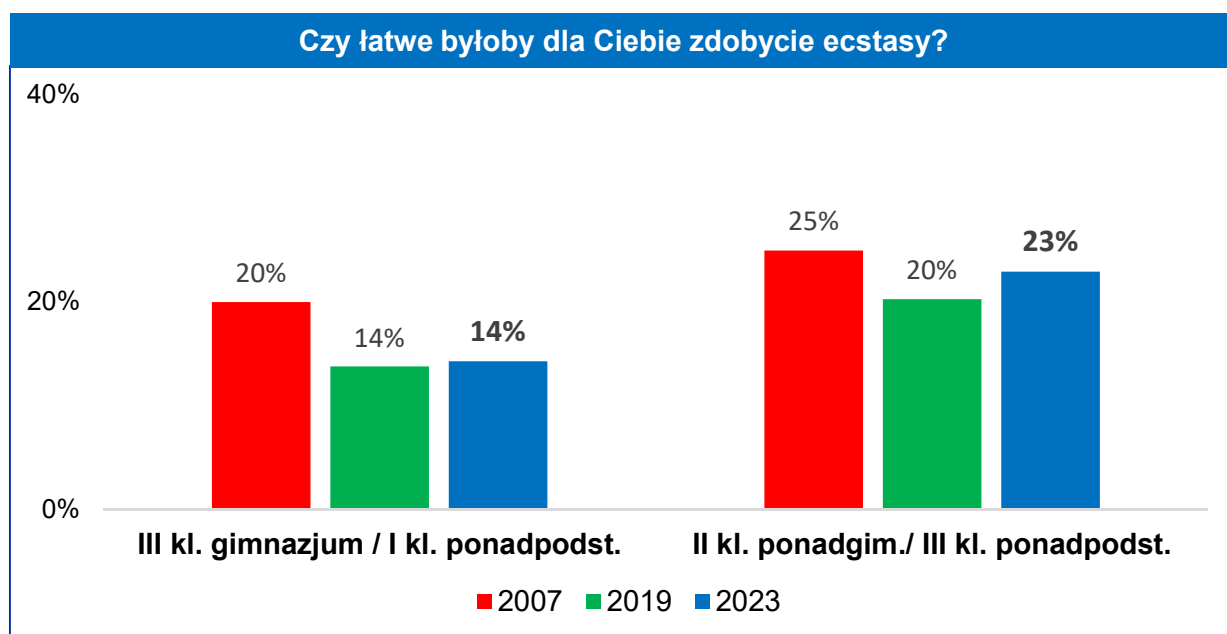
Ocena dostępności marihuany/haszyszu – porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

20.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych – rok 2007 i 2019 i 2023

Wykres 3/P:

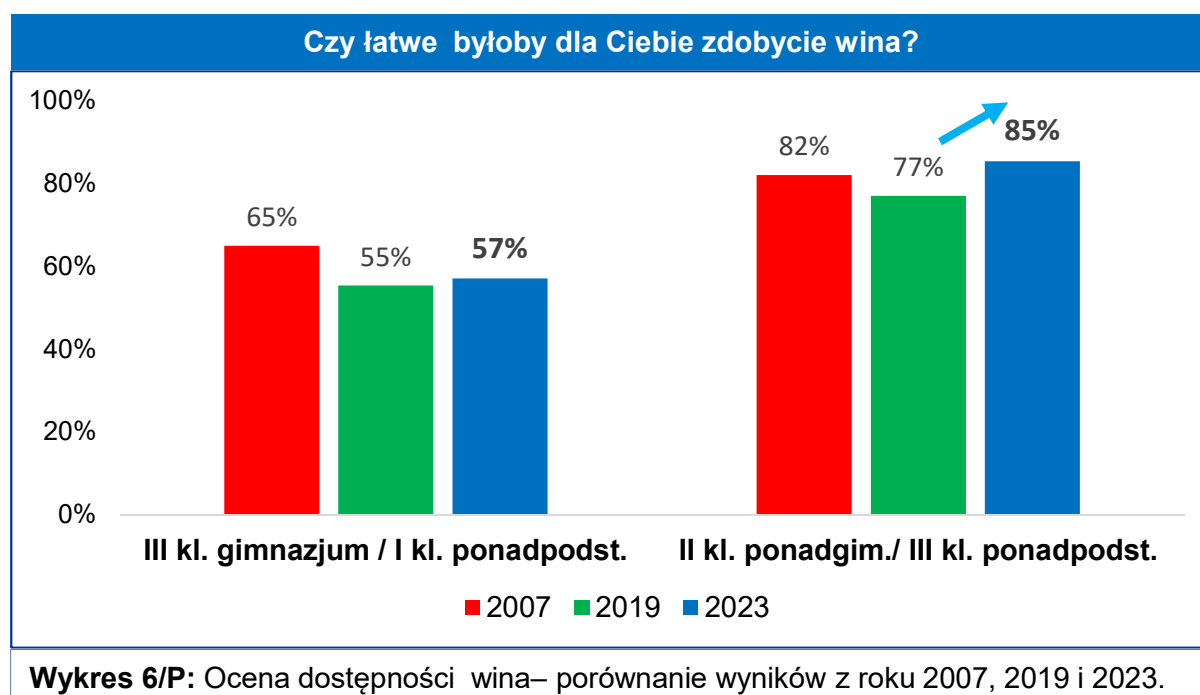
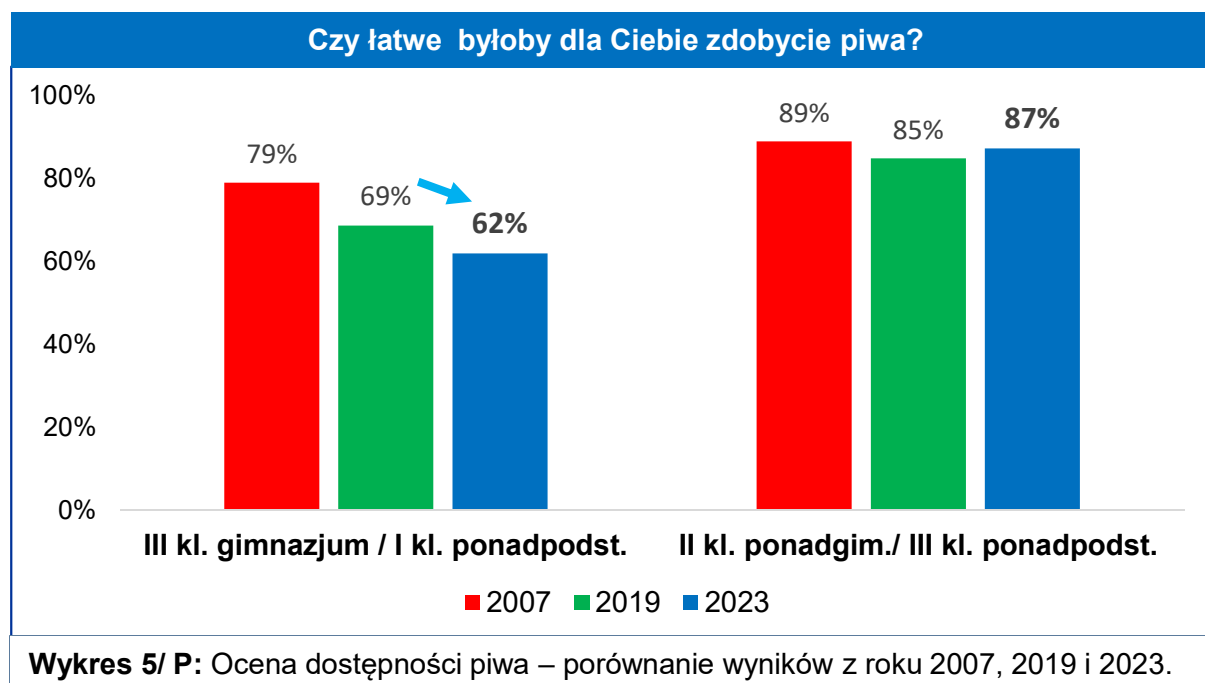
Ocena dostępności amfetaminy– porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023

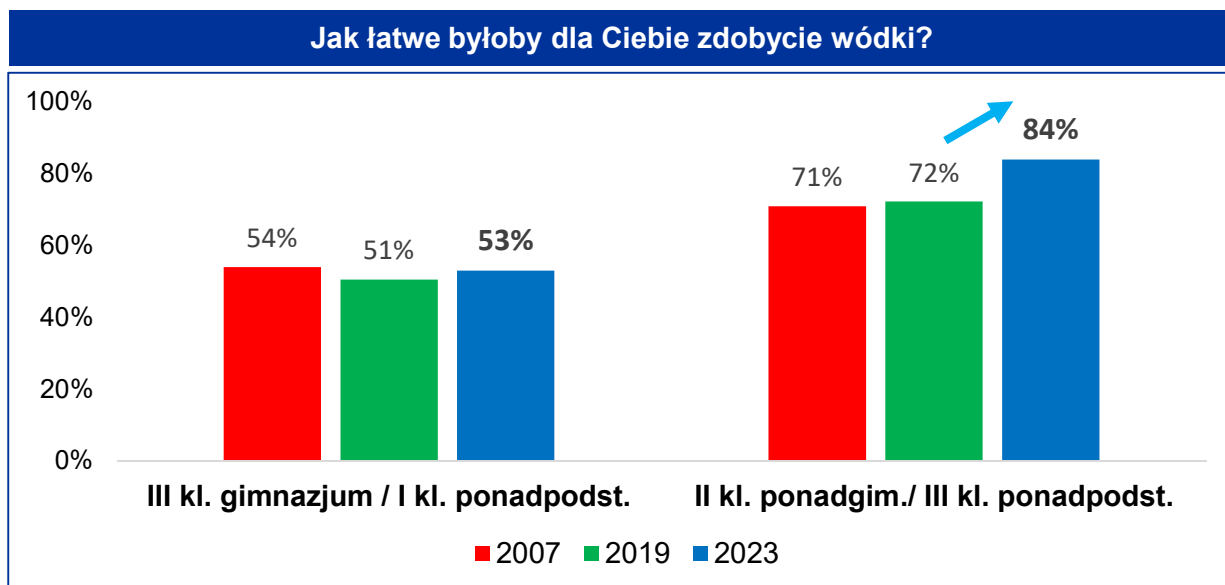
Wykres 4/P:

Ocena dostępności ecstasy – porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

20.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych – rok 2007 i 2019 i 2023

20.1. Ocena dostępności substancji psychoaktywnych – rok 2007 i 2019 i 2023

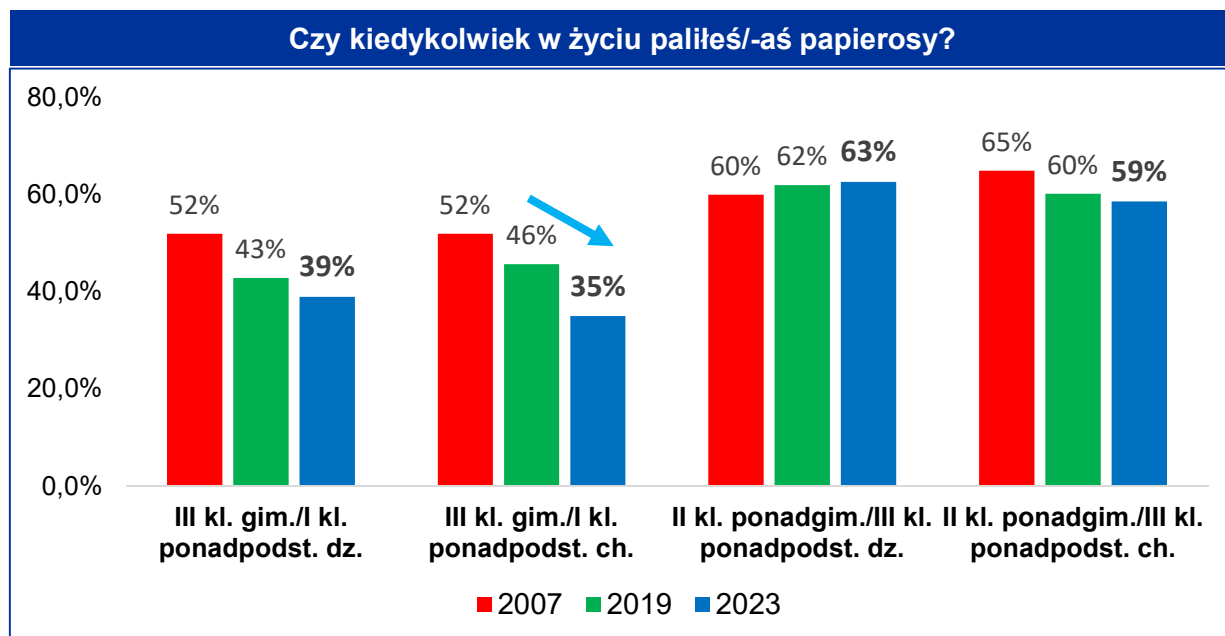

Wykres 7/P: Ocena dostępności wódki – porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

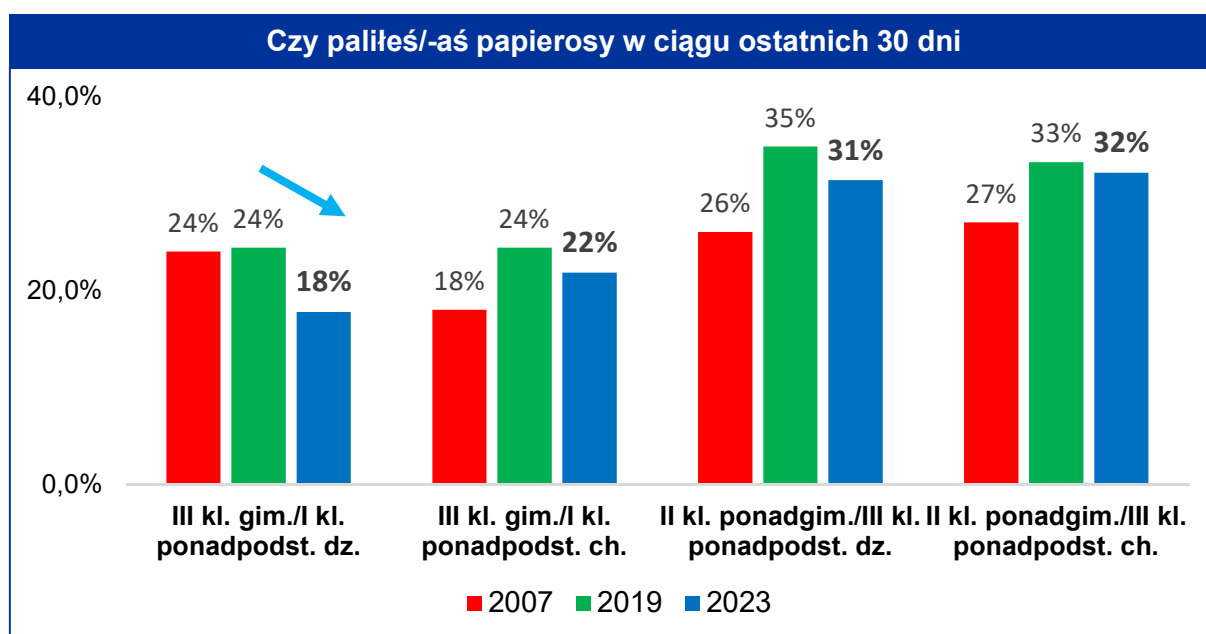
Porównując wyniki badań zrealizowanych w roku 2019 i 2023 warto zwrócić uwagę, iż:

- Istotnie zmniejszył się odsetek uczniów z kl. 1 SPP (15-16-latków) deklarujących łatwość zdobycia papierosów: z 71% w 2019 r. do 64% w 2023 r., wśród starszych uczniów odnotowano nieznaczny wzrost ww. odsetka;
- W obu badanych frakcjach wiekowych uczniów można zauważyć stabilną ocenę dostępności marihuany na podobnym poziomie jak w 2019 r.;
- Jeśli chodzi o dostępność amfetaminy, w obu grupach wiekowych nastąpił istotny wzrost subiektywnej oceny ich dostępności. W młodszej grupie wiekowej (kl. 1 SPP) odsetek uczniów przekonanych, że łatwo mogliby zdobyć ten narkotyk zwiększył się z 11% w 2019 r. do 16% w 2023 r. a w starszej frakcji badanych (kl. 3 SPP) z 14% w 2019 r. do 22% w 2023 r.;
- Na przestrzeni minionych 25 lat – od 2007 r. do 2023 r. – odnotowano istotny statystycznie spadek odsetka uczniów kl. 1 SPP, którzy deklarowali łatwość w zdobyciu piwa – w 2007 r. takie deklaracje składało ośmiu na dziesięciu uczniów (79%) a w 2023 r. – 62% badanych;
- W starszej kohorcie respondentów z kl. 3 SPP nie odnotowano zmian w zakresie dostępności piwa, istotnie zwiększył się natomiast odsetek uczniów deklarujących łatwość zdobycia wina (z 77% do 85%) oraz wódki (z 72% w 2019 r. do 84% w 2023 r.).

20.2. Rozpowszechnienie palenie papierosów – rok 2007 i 2019 i 2023

Wykres 8/P: Rozpowszechnienie palenia papierosów w życiu – porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

Wykres 9/P: Rozpowszechnienie palenia papierosów w ost. miesiącu – porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

20.2. Rozpowszechnienie palenie papierosów – rok 2007 i 2019 i 2023

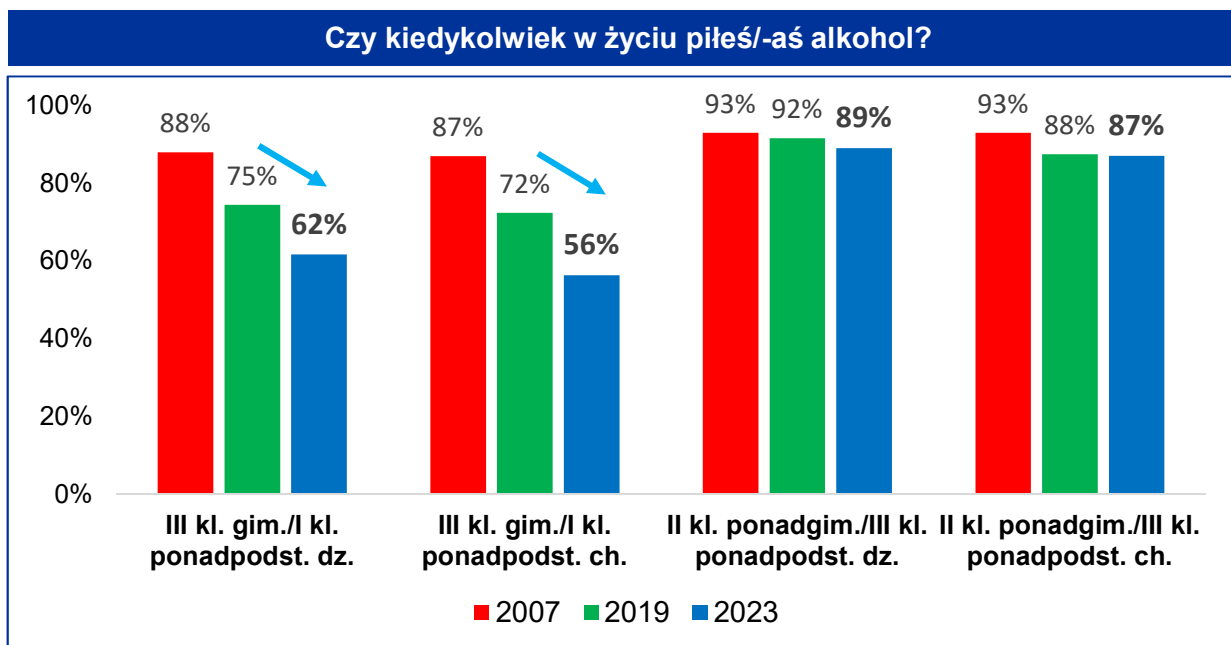
Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia palenia papierosów wśród uczniów w roku 2019 i 2023 wskazuje, że :

- W 2023 r. odnotowano istotny statystycznie **spadek odsetka chłopców z I klas SPP, którzy przyznali się do palenia papierosów kiedykolwiek w życiu (z 46% w 2019 do 35% w 2023)**. Nie zmienił się natomiast istotnie odsetek dziewcząt mających podobne doświadczenia. Nie odnotowano również zmian w tym zakresie w starszej kohorcie badanych z II klas SPP;

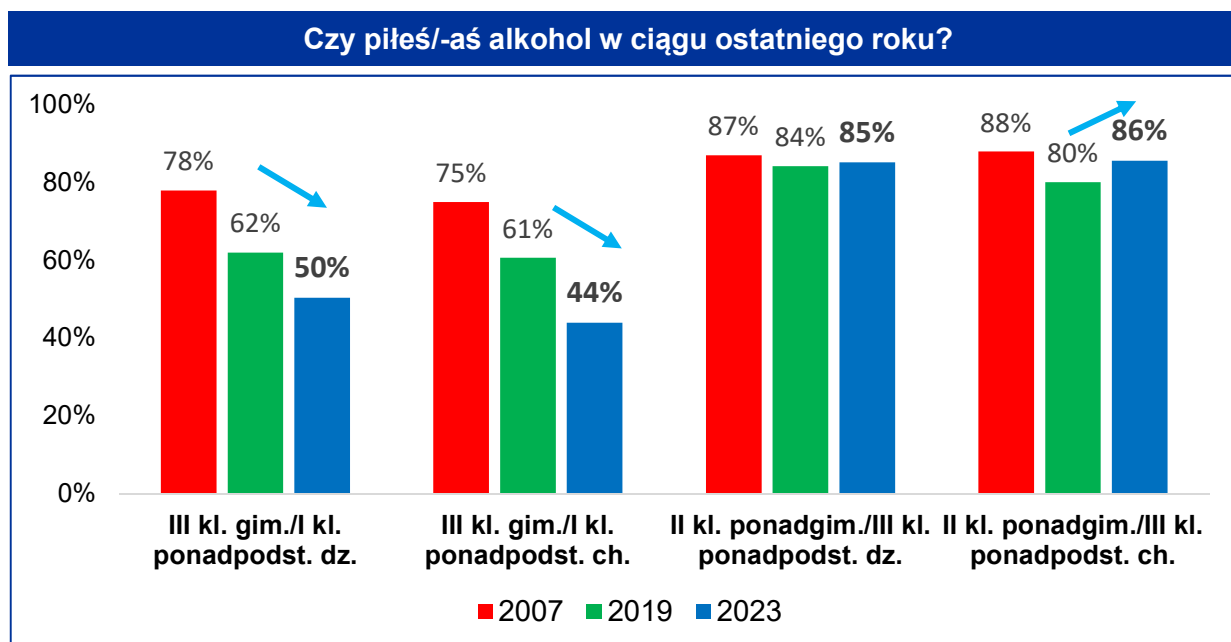
- Istotną pozytywną zmianę widzimy także w zakresie rozpowszechnienia **palenia papierosów w okresie ostatnich 30 dni przed badaniem. Tym razem dotyczy ona tylko dziewcząt z młodszej grup badanych (kl. 1 SPP). Odsetek uczennic palących papierosy w ost. miesiącu przed badaniem zmniejszył się z 24% w 2019 r. do 18% w 2023 r.**

Analizując powyższe zmiany należy jednak pamiętać, iż znaczna część respondentów uczestniczących w badaniu zadeklarowała używanie e-papierosów, których spożycie jest istotnie większe niż tradycyjnych papierosów.

20.3. Rozpowszechnienie picia alkoholu - rok 2007 i 2019 i 2023

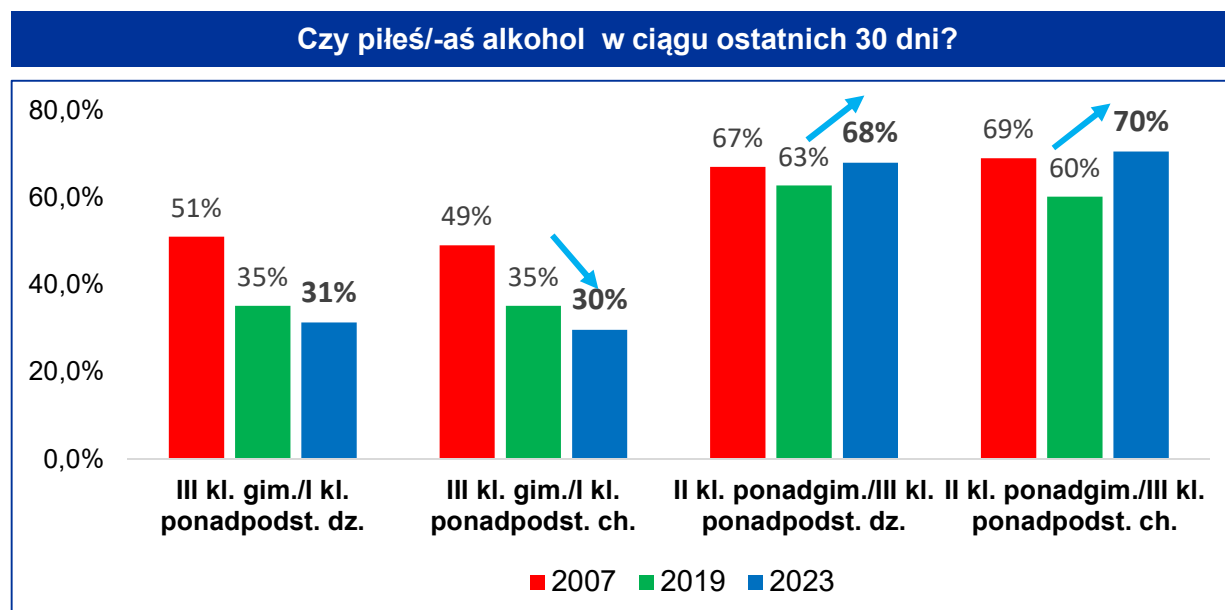

Wykres 10/P: Rozpowszechnienie picia alkoholu w życiu – porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

Wykres 11/P: Rozpowszechnienie picia alkoholu w ostatnich 12 mies. - porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

20.3. Rozpowszechnienie picia alkoholu - rok 2007 i 2019 i 2023

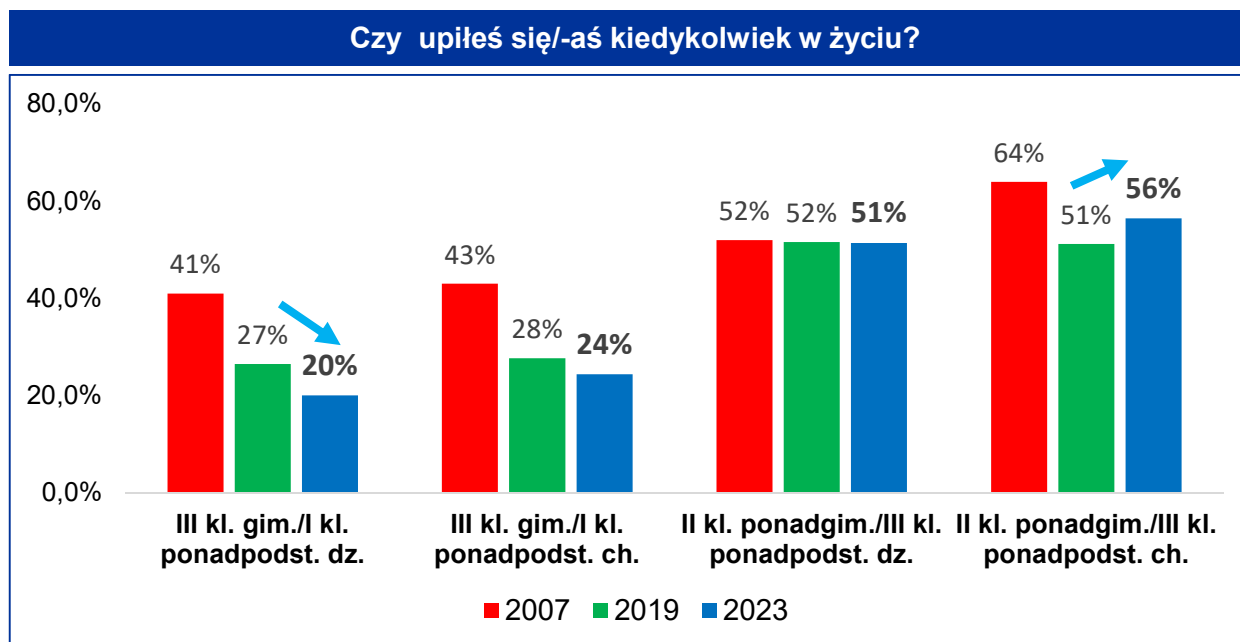

Wykres 12/P: Rozpowszechnienie picia alkoholu w ciągu ost. 30 dni – porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

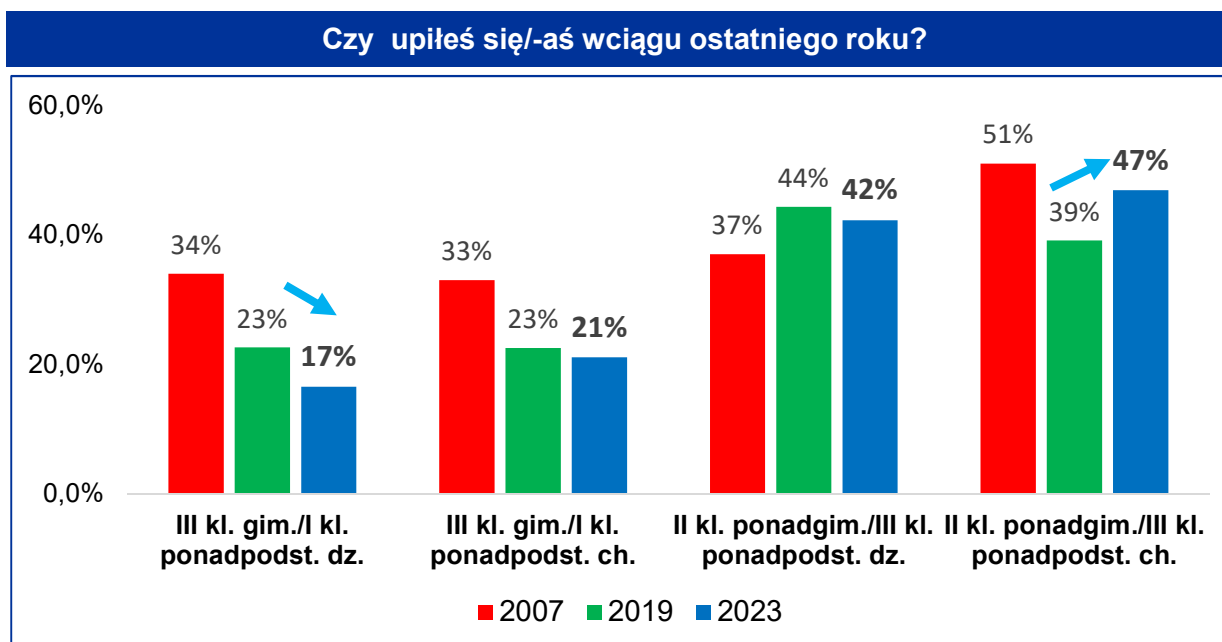
Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia picia alkoholu wśród uczniów w roku 2019 i 2023 wskazuje, że:

- Istotnie **zmniejszył się odsetek uczniów z młodszego rocznika (kl. 1 SPP), którzy kiedykolwiek w życiu pili alkohol**. Zmiana ta dotyczy zarówno chłopców, jak i dziewcząt. W grupie uczennic odsetek badanych, które mają doświadczenia z alkoholem zmniejszył się z 75% w 2019 r. do 62% w 2023 r. zaś w populacji chłopców z 72% w 2019 r. do 56% w 2023 r. W starszej kohorcie młodzieży nie odnotowano istotnych statystycznie różnic w tym zakresie.
- Istotne **pozytywne zmiany pojawiły się również w kontekście rozpowszechnienia picia alkoholu w okresie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem**. W porównaniu do wyników badań z 2019 r. odnotowano w tym zakresie istotne zmiany – w grupie chłopców z kl. 1 SPP spadek odsetka z 61% w 2019 do 44% w 2023. Istotny spadek ww. odsetka odnotowano także w populacji młodszych dziewcząt – z 62% w 2019 do 50% w 2023 r.
- W starszym roczniku badanych tj. **wśród chłopców kl. 3 SPP odnotowano wzrost odsetka respondentów pijących alkohol w ostatnim roku** – z 80% w 2019 do 86% w 2023;
- Na przestrzeni ostatnich 4 lat **istotnie wzrosły także odsetki starszych uczniów pijących alkohol w ostatnim miesiącu przed badanie** – w grupie chłopców z 60% w 2019 do 70% w 2023 zaś w grupie dziewcząt z 63% do 68% w 2023 r.
- zmniejszył się natomiast odsetek chłopców z młodszej frakcji badanych pijących alkohol w ost. 30 dniach – z 35% w 2019 do 30% w 2023 r.

20.4. Rozpowszechnienie upijania się - rok 2007 i 2019 i 2023

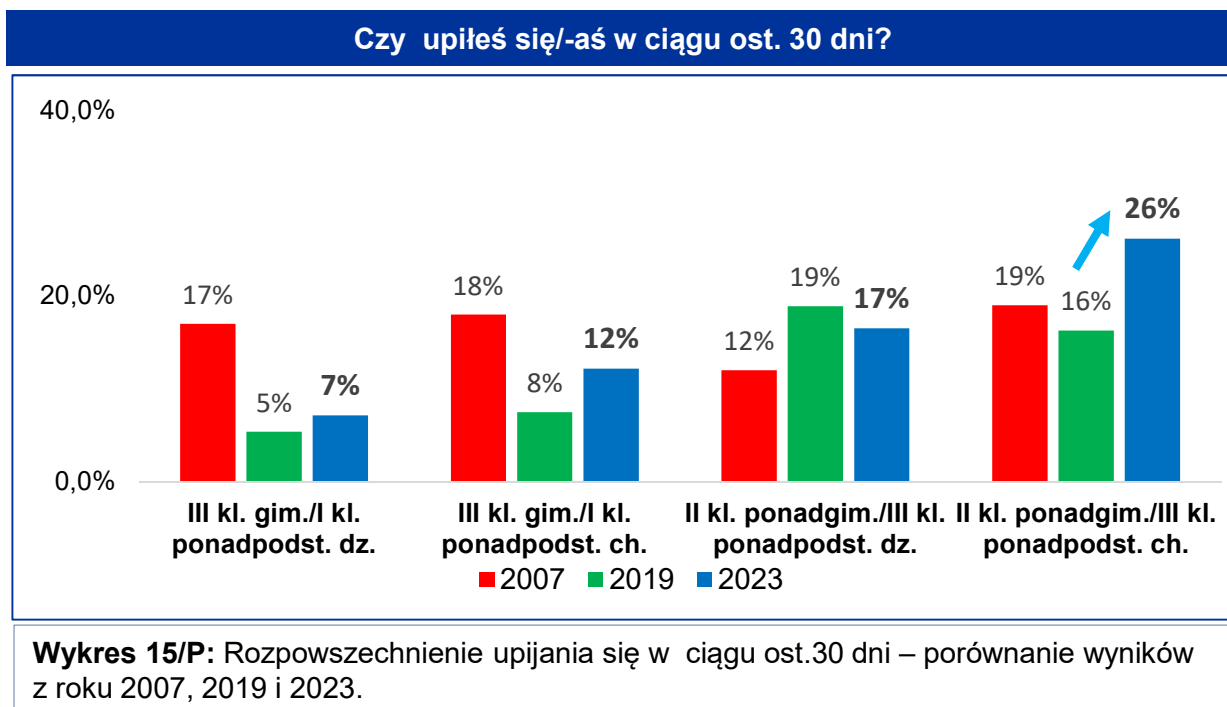

Wykres 13P: Rozpowszechnienie upijania się w życiu – porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

Wykres 14/P: Rozpowszechnienie upijania się w ciągu ost. 12 mies. – porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

20.4. Rozpowszechnienie upijania się - rok 2007 i 2019 i 2023

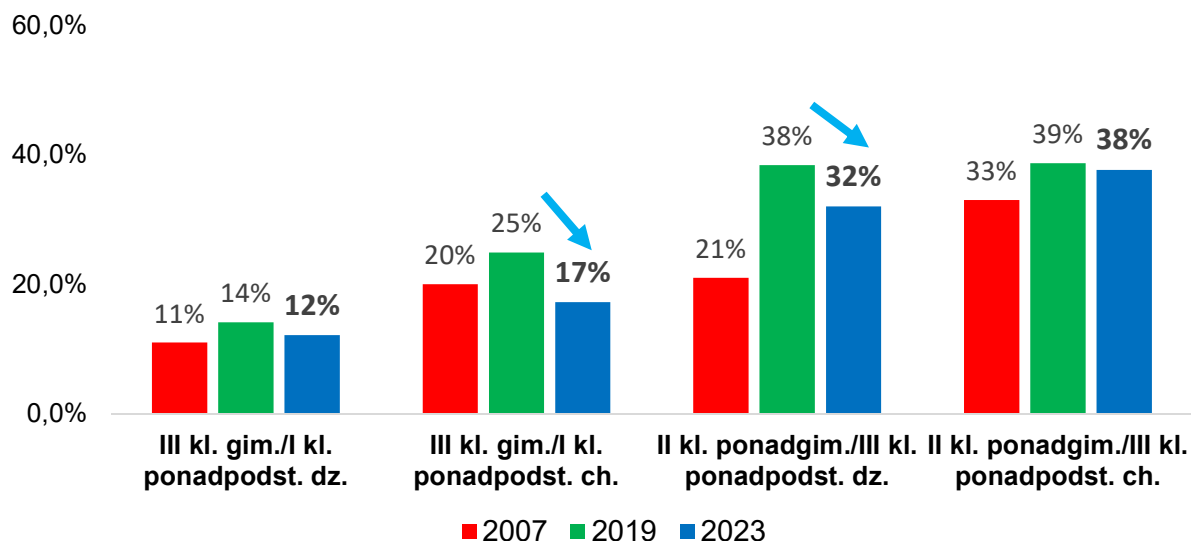

Analiza wykresów przedstawiających porównanie **odsetków osób upijających się** wskazuje, że:

- Istotnie zmniejszył się odsetek uczennic z 1 klas szkół ponadpodstawowych mających za sobą doświadczenie upicia się - z 27% w 2019 do 20% w 2023 r. W tej samej kohorcie badanych odnotowano również niższe niż 4 lata wcześniej odsetki respondentek, które przyznały się do upicia w ost. roku przed badaniem – z 23% w 2019 r. do 17% w 2023 r.
- Jednocześnie odnotowano istotny wzrost odsetka starszych chłopców z kl. 3 PP, którzy upili się w ostatnim roku (z 39% w 2019 r. do 47% w 2023 r.), a także w ostatnim miesiącu przed badaniem (z 16% w 2019 do 26% w 2023 r.).

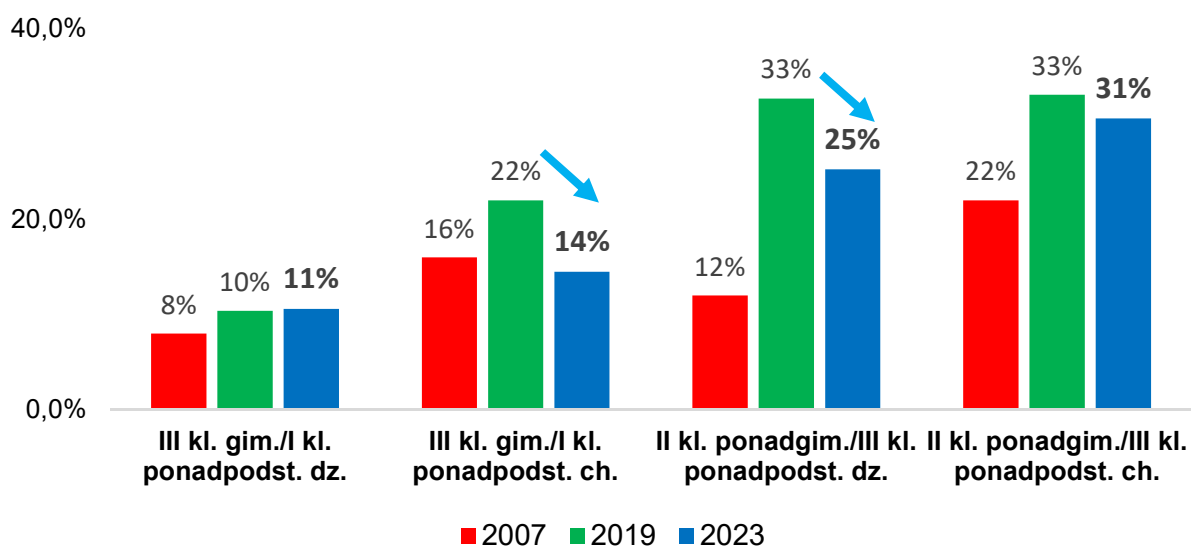
20.5. Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu - rok 2007 i 2019 i 2023

Czy używałeś marihuany/haszyszu kiedykolwiek w życiu ?

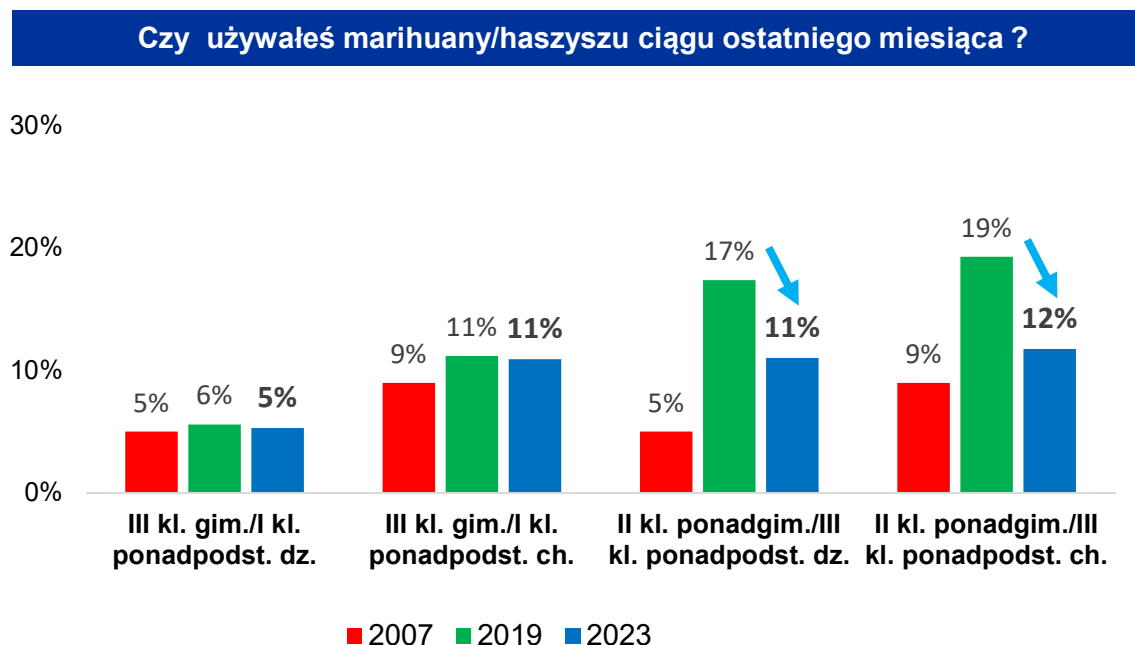
Wykres 16/P: Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu w życiu - porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

Czy używałeś marihuany/haszyszu w ciągu ost. roku ?

Wykres 17/P: Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu w ostatnim roku - porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

20.5. Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu - rok 2007 i 2019 i 2023

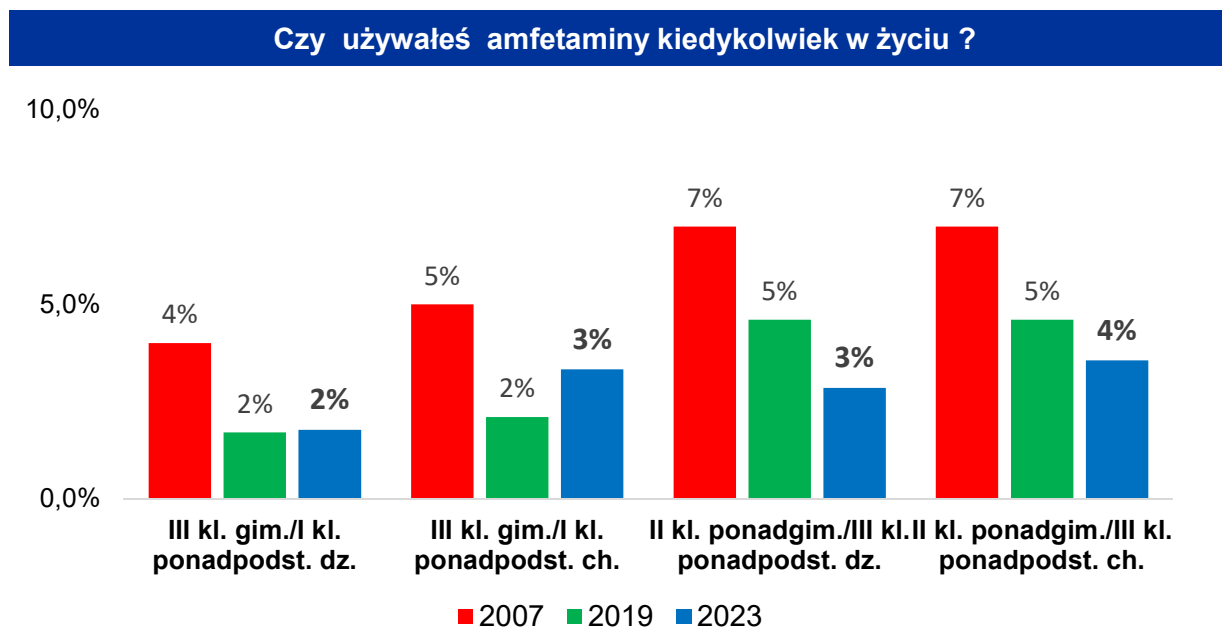

Wykres 18/P: Rozpowszechnienie używania marihuany/haszyszu w ciągu ostatnich 30 dni - porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

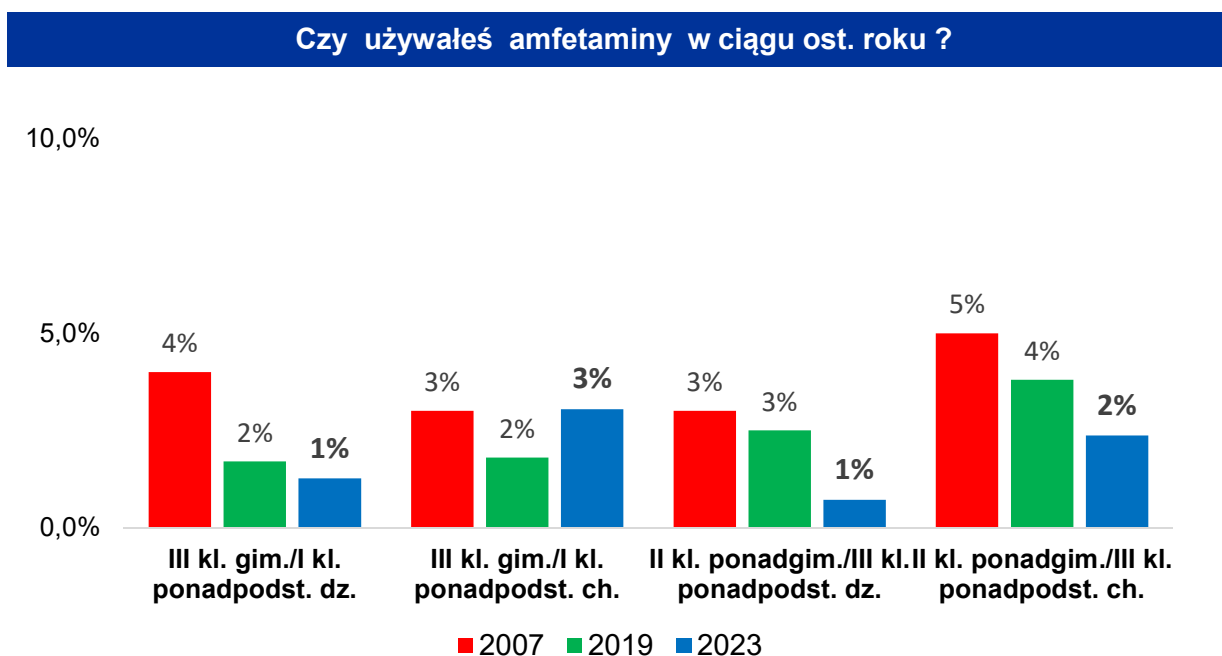
Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia używania marihuany wśród uczniów w latach 2019 - 2023 wskazuje, że :

- Po istotnym wzroście rozpowszechnienia marihuany wśród młodzieży, jaki odnotowano w Bielsku-Białej w 2019 r. we wszystkich porównywanych grupach płci i wieku – w tegorocznym badaniu obserwujemy nieco niższe odsetki uczniów używających tych substancji, w niektórych kohortach badanych;
- W populacji chłopców z kl. 1 SPP odnotowano spadek odsetka uczniów używających marihuany zarówno w całym życiu (z 25% w 2019 r. do 17% w 2023 r.), jak i w ostatnim roku przed badaniem – z 22% w 2019 do 14% w 2023 r.
- Istotne spadki odnotowano także w grupie starszych dziewcząt z kl. 3 SPP. Odsetek uczennic, które kiedykolwiek w życiu próbowały marihuany zmniejszył się z 38% w 2019 r. do 32% w 2023 r., a w grupie tych, które deklarowały takie doświadczenia w okresie ostatniego roku spadek ten był jeszcze większy – z 33% w 2019 r. do 25% w 2023 r.
- Należy także odnotować wyraźne zmniejszenie się odsetka uczniów i uczennic, którzy używali marihuany w ost. 30 dniach przed badaniem – wśród chłopców odsetek ten spadł z 19% w 2019 r. do 12% w 2023 r. zaś w grupie dziewcząt z 17% do 11% w 2023 r.

20.6. Rozpowszechnienie używania amfetaminy - rok 2007 i 2019 i 2023

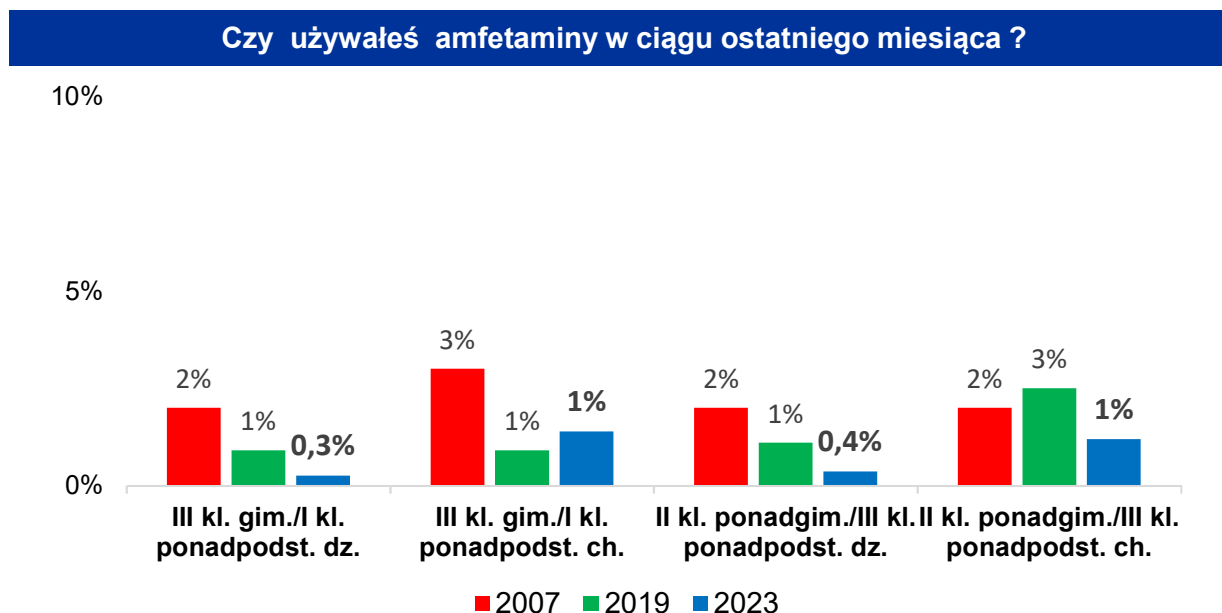

Wykres 19/P: Rozpowszechnienie używania amfetaminy w życiu - porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

Wykres 20/P: Rozpowszechnienie używania amfetaminy w ostatnim roku - porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

20.6. Rozpowszechnienie używania amfetaminy - rok 2007 i 2019 i 2023

Wykres 21/P: Rozpowszechnienie używania amfetaminy w ciągu ostatniego miesiąca - porównanie wyników z roku 2007, 2019 i 2023.

Porównanie wyników dotyczących rozpowszechnienia używania amfetaminy wśród uczniów w roku 2019 i 2023 wskazuje na **stabilizację odsetków używających tego narkotyku wśród chłopców i dziewcząt w obu grupach wiekowych**. We wszystkich badanych perspektywach czasowych – tj. kiedykolwiek w życiu, w ciągu ostatniego roku, a także w ciągu ostatniego miesiąca przed badaniem.

Supplement

1/S Czynniki chroniące i czynniki ryzyka

1/S. Czynniki ryzyka i czynniki chroniące

W profilaktyce używania substancji psychoaktywnych ważną rolę odgrywają badania nad tzw. **czynnikami ryzyka**. Czynniki te to zmienne (warunki środowiskowe lub indywidualne), które wiążą się z wysokim prawdopodobieństwem występowania zachowań stanowiących zagrożenie dla prawidłowego rozwoju (Ostaszewski, 2003).

Używanie substancji to jeden z takich czynników. Badania nad czynnikami ryzyka koncentrują się na tym, co poprzedza inicjacje lub na tym, co jest związane z większym ryzykiem używania substancji i wysokim prawdopodobieństwem uzależnienia od nich. Jak pokazują badania czynników poprzedzających inicjację i związanych z tzw. piciem normatywnym, najsilniejsze czynniki to cechy najbliższego otoczenia oraz preferowany styl życia. Wśród nich należy wymienić:

- Przebywanie w towarzystwie kolegów, którzy piją alkohol lub używają innych substancji;
- Spotykanie się z ofertami używania i doświadczanie presji w tym zakresie;
- Intencja dotycząca używania;
- Spostrzeganie u rówieśników postaw i zachowań aprobujących używanie substancji;
- Spostrzeganie u ważnych osób np. rodziców postaw aprobujących używanie substancji;
- Pozytywne oczekiwania co do bezpośrednich skutków działania substancji psychoaktywnych;
- Podatność na wpływy rówieśnicze.

W analizowanym badaniu uwzględniono niektóre z tych czynników (patrz dalsze rozdziały Suplementu). W profilaktyce używania substancji psychoaktywnych w ostatnich latach podkreśla się także ważną rolę tzw. czynników chroniących. Są to te właściwości środowiska lub jednostek, które wzmacniają ogólny potencjał zdrowotny człowieka. Wśród czynników tych wymienić należy (Garmezy, 1985):

- Czynniki indywidualne np. zrównoważony temperament
- Cechy środowiska rodzinnego np. wsparcie emocjonalne
- Cechy środowiska pozarodzinnego np. wsparcie ze strony innych osób i instytucji.

Jak pokazują prace Jessora i wsp. (1995) w sposób istotny przed rozwojem zachowań problemowych chroni m.in. ustosunkowanie do szkoły i nauki szkolnej. Według Sheier'a czynnikiem chroniącym są także umiejętności osobiste i społeczne oraz kontrola własnego zachowania.

1/S. Czynniki ryzyka i czynniki chroniące

Badacze wymieniają także bliskie więzi z rodzicami oraz przestrzeganie powszechnie uznawanych norm i wartości, w tym zaangażowanie religijne (Hawkins 1992). Uwzględnienie w profilaktyce tzw. **czynników chroniących** wiąże się z pytaniem, czy można i w jakich warunkach poprzez wzmacnianie czynników chroniących osiągnąć pozytywne efekty prewencyjne. Programy akcentujące rolę wspomnianych czynników należą do nurtu wspierania pozytywnego rozwoju młodzieży. Oddziaływania podejmowane w tym nurcie to m.in.:

- Rozwój więzi
- Rozwój poczucia własnej skuteczności
- Rozwój duchowości
- Rozwój kompetencji społecznych, emocjonalnych i moralnych.

Profilaktyka zintegrowana zmierza do wzmacniania czynników chroniących. Dąży się w niej do tego, by działania koncentrujące się na danym zachowaniu problemowym kształtować tak, aby wspierać oddziaływania dotyczące innych zachowań problemowych (Grzelak, 2000). Na przykład, aby działania których celem jest zapobieganie sięganiu po substancje psychoaktywne wspierały także oddziaływania zmierzające do ograniczenia przemocy rówieśniczej. W analizowanym badaniu uwzględniono niektóre z wymienionych czynników chroniących np. wsparcie emocjonalne w środowisku rodzinnym (patrz dalsze rozdziały Suplementu).

2/S. Relacje z przyjaciółmi a używanie substancji

2.1/S Relacje z przyjaciółmi a nasilenie używania substancji

Zdecydowana większość badanych, niezależnie od płci i wieku, deklaruje, że jest zadowolona z relacji ze swoimi przyjaciółmi.

W przypadku uczniów 8 kl. SP zadowolonych lub bardzo zadowolonych ze swojej relacji z przyjaciółmi było ponad $\frac{3}{4}$ uczniów (76%), najwyższy odsetek w tym zakresie odnotowano w grupie najstarszych uczniów z kl. 3 SPP - ponad 85%. Odsetki uczniów niezadowolonych lub bardzo niezadowolonych z relacji z przyjaciółmi były stosunkowo niskie i wynosiły odpowiednio: 4,6%, 5,1% i 3%. **W badaniu odnotowano istotną dodatnią korelację pomiędzy stopniem zadowolenia z relacji z przyjaciółmi a nasileniem używania substancji psychoaktywnych, co oznacza, że zadowolenie z tych relacji różnicowało stopień nasilenia używania substancji wśród uczniów. Intensywniej używali substancji ci, którzy byli zadowoleni z relacji towarzysko-przyjacielskich.**

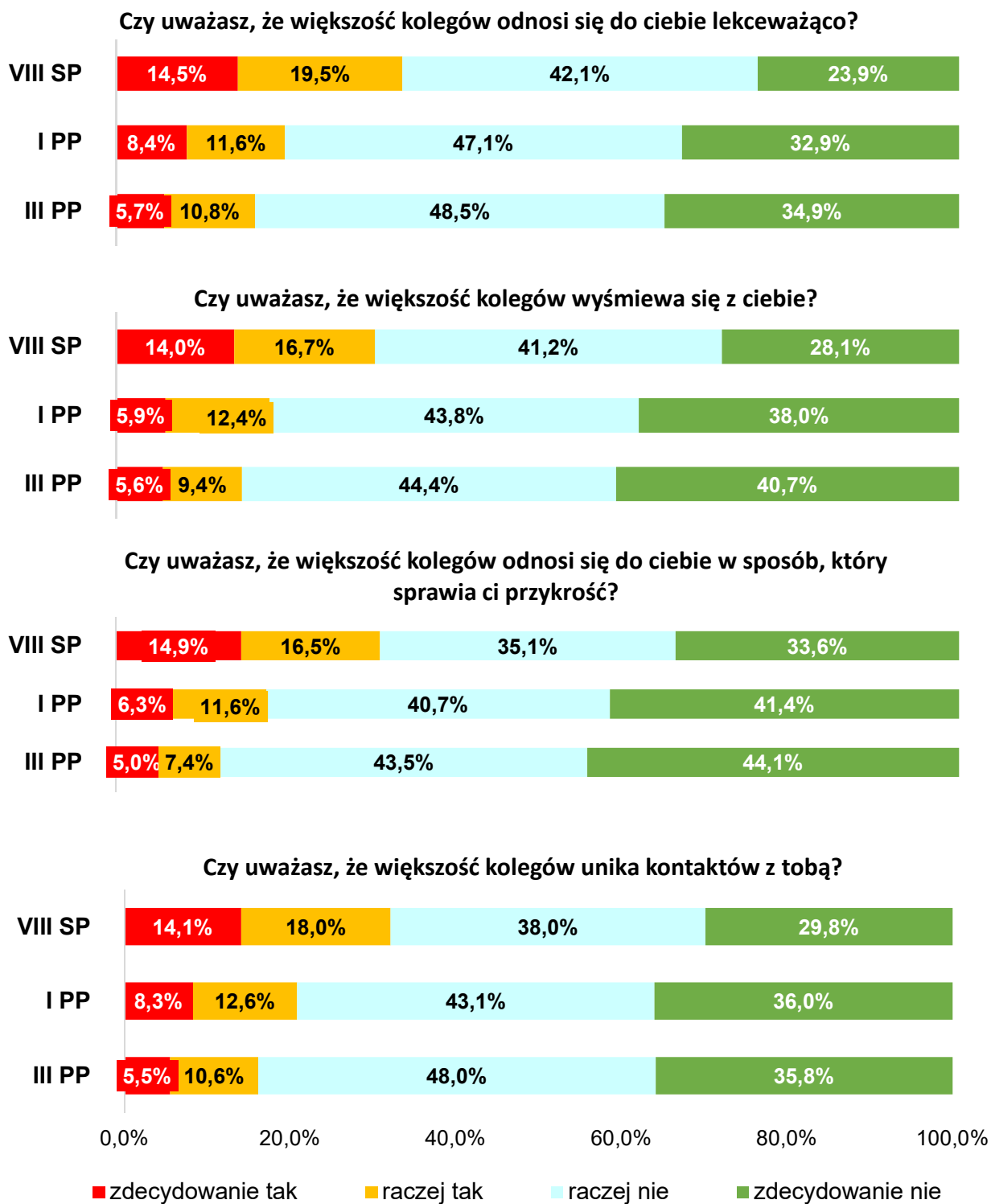
Na ile jesteś zadowolony ze stosunków z przyjaciółmi?	bardzo zadowolony	zadowolony	średnio zadowolony	niezadowolony	bardzo niezadowolony	nie ma takiej osoby
klasy VIII SP	44,0%	32,0%	13,6%	2,7%	1,9%	5,8%
klasy I PP	44,4%	35,0%	12,8%	3,4%	1,7%	2,7%
klasy III PP	46,1%	39,0%	9,4%	1,5%	1,5%	2,4%

Tabela 1/S: Zadowolenie z relacji z przyjaciółmi- klasy VIII SP, I PP i III PP.

		nasilenie używania substancji	Na ile jesteś zadowolony ze stosunków z przyjaciółmi?
nasilenie używania substancji	Korelacja Pearsona	1	,096
	Istotność (dwustronna)		,000
	N	1835	1798
Na ile jesteś zadowolony ze stosunków z przyjaciółmi?	Korelacja Pearsona	,096	1
	Istotność (dwustronna)	,000	
	N	1798	1876

Tabela 2/S: Zadowolenie z relacji z przyjaciółmi a nasilenie używania substancji.
Korelacje istotne na poziomie: 0,01 zaznaczono kolorem czerwonym

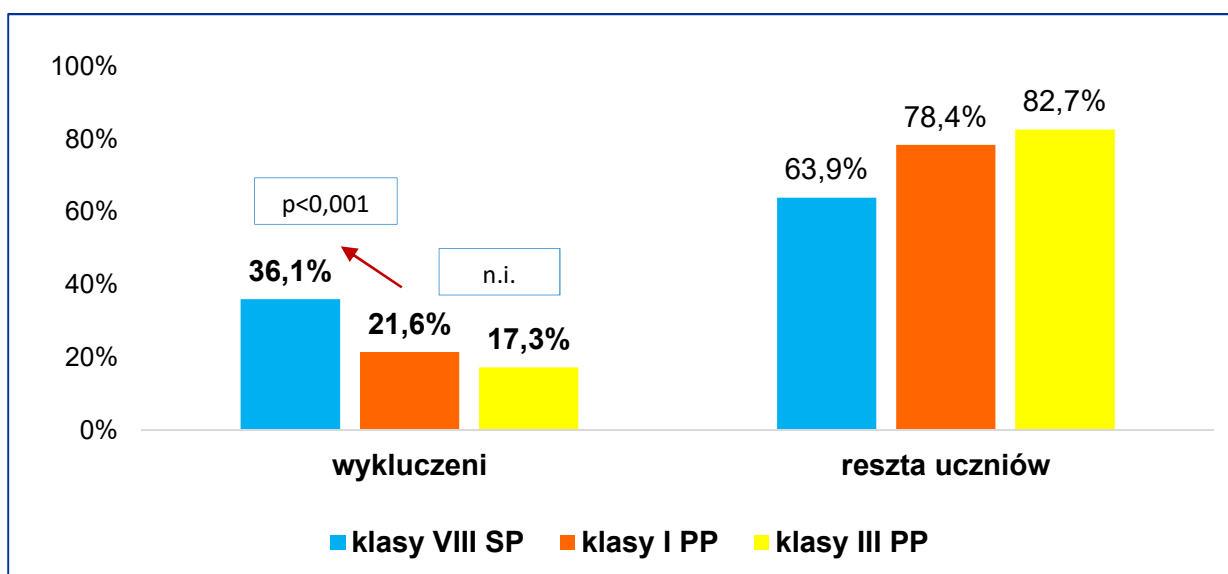
2.2/S Wykluczenie rówieśnicze

2.2/S Wykluczenie rówieśnicze

W badaniu uczniom zadano 4 pytania dotyczące stosunku do nich innych osób z klasy, w której się uczą. Na podstawie odpowiedzi na powyższe pytania (o lekceważenie, wyśmiewanie, unikanie, sprawianie przykrości) wyodrębniono grupę badanych, którzy mogą być zagrożeni wykluczeniem ze strony rówieśników. **Zaliczono do niej respondentów, którzy udzieli twierdzącej odpowiedzi („zdecydowanie tak” lub „raczej tak”) na co najmniej dwa spośród czterech ww. pytań.**

Tak zagregowane dane pokazują, iż w klasach ósmych szkół podstawowych odnotowano istotnie wyższy odsetek osób mających poczucie wykluczenia – 36,1% niż w dwóch starszym frakcjach wiekowych tj. w grupie uczniów kl. 1 SPP (21,6%) oraz w kl. 3 SPP (17,3%). Oznacza to, że młodzież kończąca swoją edukację w szkołach podstawowych znacznie częściej niż uczniowie szkół ponadpodstawowych miała poczucie wykluczenia w swoim środowisku rówieśniczym.

Wykres 3/S: Odsetki uczniów mających poczucie wykluczenia rówieśniczego - klasy 8 SP, 1 PP i 3 PP.

2.3/S. Nasilenie używania substancji psychoaktywnych ost. 30 dniach

	Jak często używałeś papierosa w ost. 30 dniach	Ile razy zdarzyło Ci się pić jakiś napój alkoholowy w ciągu ost. 30 dni?	Ile razy zdarzyło Ci się upić w ciągu ost. 30 dni?	Ile razy zdarzyło Ci się używać marihuany lub haszyszu (konopi) w ciągu ost. 30 dni?
Jak często używałeś papierosa w ost. 30 dniach	1 1919	,602 ,000 1919	,519 ,000 1919	,472 ,000 1835
Ile razy zdarzyło Ci się pić jakiś napój alkoholowy w ciągu ost. 30 dni?	,602 ,000 1919	1 1919	,639 ,000 1919	,395 ,000 1835
Ile razy zdarzyło Ci się upić w ciągu ost. 30 dni?	,519 ,000 1919	,639 ,000 1919	1 1919	,473 ,000 1835
Ile razy zdarzyło Ci się używać marihuany lub haszyszu (konopi) w ciągu ost. 30 dni?	,472 ,000 1835	,395 ,000 1835	,473 ,000 1835	1 1835

Tabela 3/S : Macierz korelacji pomiędzy zmiennymi: częstotliwość używania substancji w ost. 30 dniach. Korelacje istotne na poziomie: 0,01 zaznaczono kolorem czerwonym.

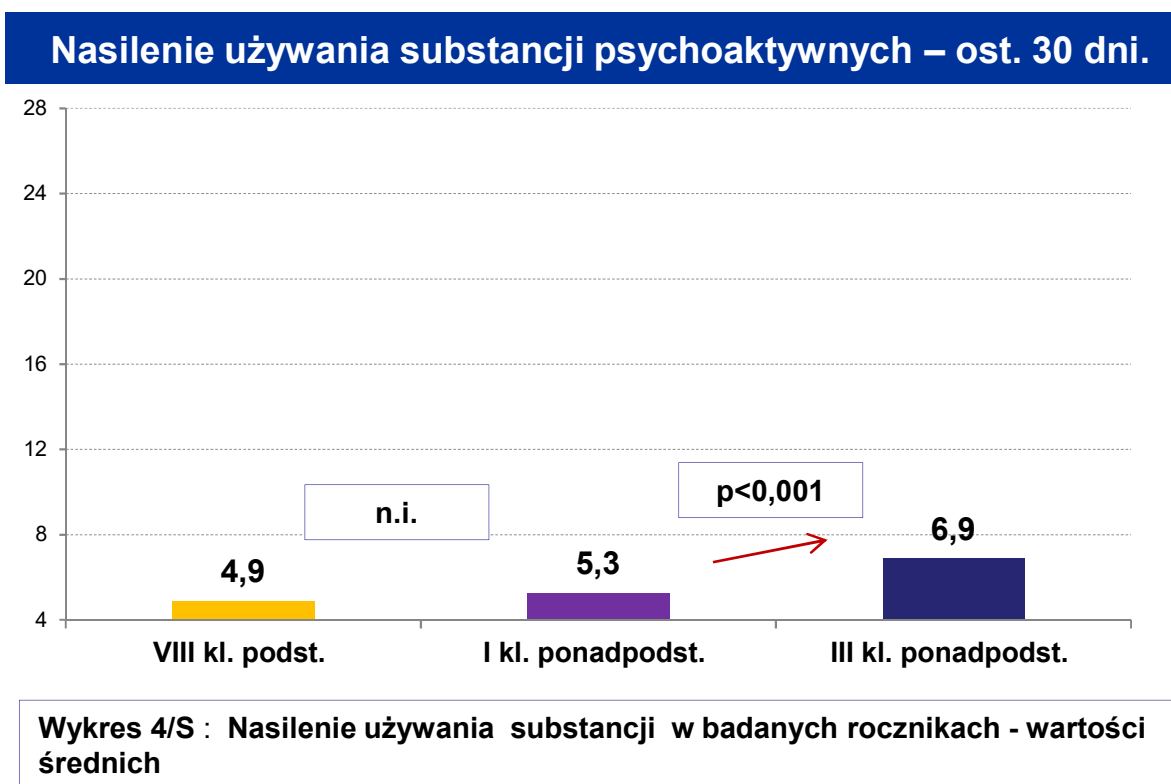
2.4 /S. Nasilenie używania substancji

Biorąc pod uwagę zależności przedstawione w tabeli korelacji 3/S, utworzono zmienną: **Nasilenie używania substancji psychoaktywnych** – sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na pytania ankiety dotyczące:

- Picia alkoholu (w ostatnich 30 dniach)
- Upijania się (w ostatnich 30 dniach)
- Palenia papierosów (w ostatnich 30 dniach) oraz
- Używania marihuany/haszyszu (w ostatnich 30 dniach).

Zmienna może przyjmować wartości od 4-28.

Średnia wartość zmiennej w klasach 8 SP wynosi: $M=4,9$, w kl. 1 SPP $M=5,3$ zaś w kl. 3 SPP $M=6,9$. Odnotowano istotną różnicę pomiędzy nasileniem używania substancji w klasach 1 i 3 SPP. **Było ono istotnie wyższe w starszym roczniku.** W klasach 8 SP i 1 SPP wartość zmiennej w populacji chłopców i dziewcząt była na podobnym poziomie.

3/S. Używanie substancji w grupie sprawców i ofiar przemocy

3.1/S Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy a nasilenie używania substancji psychoaktywnych

W badaniu utworzono zmienną pn. Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na odpowiednie pytania ankiety. Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi ponad 0,800. Zmienna może przyjmować wartości od 11-77.

Odnotowano istotną pozytywną korelację pomiędzy zmienną: **Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy** i zmienną: **nasilenie używania substancji**. Oznacza to, że im większa częstotliwość stosowania przemocy wśród badanych, tym wyższe jest nasilenie używania przez z nich substancji, a im wyższe nasilenie używania substancji, tym większa częstotliwość stosowania przemocy.

		nasilenie używania substancji (30 dni)	nasilenie doświadczeń bycia sprawcą przemocy
nasilenie używania substancji (30 dni)	Korelacja Pearsona	1	,278
	Istotność (dwustronna)		,000
	N	1835	1778
nasilenie doświadczeń bycia sprawcą przemocy	Korelacja Pearsona	,278	1
	Istotność (dwustronna)	,000	
	N	1778	1855

Tabela 4/S: Nasilenie doświadczeń związanych ze stosowaniem przemocy a nasilenie używania substancji. Korelacje istotne na poziomie 0,01 zaznaczono kolorem czerwonym

3.2/S Nasilenie doświadczeń związanych z byciem ofiarą przemocy a nasilenie używania substancji psychoaktywnych

W badaniu utworzono zmienną pn. Nasileniem doświadczeń związanych z byciem ofiarą przemocy, sumując punkty wyliczone na podstawie odpowiedzi na odpowiednie pytania ankiety. Współczynnik Alfa Cronbacha dla tak utworzonej skali wynosi ponad 0,800. Zmienna może przyjmować wartości od 11-77.

Odnotowano pozytywną korelację pomiędzy zmienną: **Nasilenie doświadczeń związanych z byciem ofiarą przemocy** i zmienną: **nasilenie używania substancji**. Oznacza to, że im większa częstotliwość doświadczeń bycia ofiarą przemocy, tym wyższe jest nasilenie używania substancji, a im wyższe nasilenie używania substancji, tym większa częstotliwość doświadczania przemocy rówieśniczej.

		nasilenie używania substancji (30 dni)	nasilenie doświadczeń bycia ofiarą przemocy
nasilenie używania substancji (30 dni)	Korelacja Pearsona	1	,126
	Istotność (dwustronna)		,000
	N	1835	1780
nasilenie doświadczeń bycia ofiarą przemocy	Korelacja Pearsona	,126	1
	Istotność (dwustronna)	,000	
	N	1780	1857

Tabela 5/S: Nasilenie doświadczeń związanych z byciem ofiarą przemocy a nasilenie używania substancji . Korelacje istotne na poziomie 0,01 zaznaczono kolorem czerwonym

**4/S. Ocena rozpowszechnienia używania
substancji wśród przyjaciół a nasilenie
ich używania wśród badanych**

4.2/1 Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród przyjaciół a nasilenie używania substancji

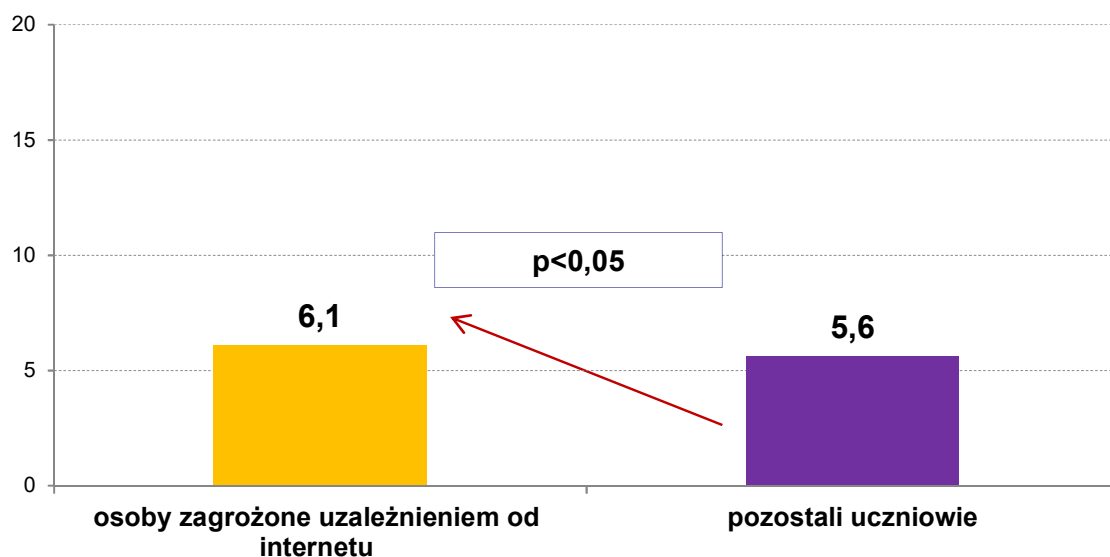
W badaniu odnotowano istotną dodatnią korelację pomiędzy nasileniem używania substancji wśród przyjaciół (w ocenie badanych) a nasileniem używania substancji przez respondentów. **Oznacza to, że im większe nasilenie używania substancji wśród przyjaciół w ocenie badanych, tym większe nasilenie używania substancji psychoaktywnych wśród respondentów.**

		nasilenie używania substancji	ocena nasilenia używania substancji wśród przyjaciół
nasilenie używania substancji	Korelacja Pearsona	1	,420
	Istotność (dwustronna)		,000
	N	1835	1811
ocena nasilenia używania substancji wśród przyjaciół	Korelacja Pearsona	,420	1
	Istotność (dwustronna)	,000	
	N	1811	1892

Tabela 6/S: Ocena rozpowszechnienia używania substancji wśród przyjaciół a nasilenie używania substancji. Korelacje istotne na poziomie 0,01 zaznaczono kolorem czerwonym

4.2/2 Nasilenie używania substancji wśród osób zagrożonych uzależnieniem od Internetu oraz wśród pozostałych uczniów

Nasilenie używania substancji psychoaktywnych – ost. 30 dni.

Wykres 5/S : Nasilenie używania substancji wśród osób zagrożonych uzależnieniem od Internetu oraz wśród pozostałych uczniów - wartości średnich

W badaniu analizowano również zależność pomiędzy zagrożeniem uzależnienia od Internetu a nasileniem używania substancji psychoaktywnych. **Stwierdzono, że w grupie osób zagrożonych uzależnieniem od Internetu nasilenie używania substancji było istotnie wyższe niż wśród pozostałych uczniów.**

**Rekomendacje dla realizacji
profilaktyki zachowań ryzykownych
oraz promowania pozytywnego
zaangażowania w bielsko-bialskich
szkołach**

**- dr hab. Jacek Pyżalski, prof. UAM
w Poznaniu**